

พุทธวจน

หมวดธรรม

เปิดธรรมที่ถูกปิด

เด็จจฉานวิชา

สารีบุตร! เปรียบเหมือนหลุมคูด ลึกยิ่งกว่าชั่วบุรุษ เต็มไปด้วยคุณ
ลำดับนั้น บุรุษผู้มีตัวอันความร้อนแค้นเผา เหน็ดเหนื่อย ทิว ระหาย มุ่งมาสู่หลุมคูดนั้นแหละ
โดยมรรคาสายเดียว บุรุษผู้มีจักขุเห็นเขาแล้ว พึงกล่าวอย่างนี้ว่า
“บุรุษผู้เจริญนี้ ปฏิบัติอย่างนั้น ดำเนินอย่างนั้น และขึ้นสู่หนทางนั้น
จักมาถึงหลุมคูดนี้ทีเดียว”

โดยสมัยต่อมา บุรุษผู้มีจักขุนั้น พึงเห็นเขาตกลงในหลุมคู่นั้น
เสวยทุกขเวทนาอันแรงกล้าเผ็ดร้อน...

พุทธวจน-หมวดธรรม

เปิดธรรมที่ถูกปิด

ฉบับ

๑๒

ไตร่จฉานวิชา

พุทธวจนสถาบัน

ร่วมกันมุ่งมั่นศึกษา ปฏิบัติ เผยแผ่คำของตถาคต

พุทธวจน

ฉบับ ๑๒ เจริญงานวิชา

ข้อมูลธรรมะนี้ จัดทำเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาสู่สาธารณชน
เป็นธรรมทาน

ลิขสิทธิ์ในต้นฉบับนี้ได้รับการสงวนไว้

ในการจะจัดทำหรือเผยแพร่ โปรดใช้ความละเอียดรอบคอบ
เพื่อรักษาความถูกต้องของข้อมูล ให้ขออนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร
และปรึกษาด้านข้อมูลในการจัดทำเพื่อความสะดวกและประหยัด
ติดต่อได้ที่

มูลนิธิพุทธโมฆณฺ์ โทรศัพท์ ๐๘ ๒๒๒๒ ๕๗๙๐-๙๔

มูลนิธิพุทธวจน โทรศัพท์ ๐๘ ๑๔๕๗ ๒๓๕๒

คุณศรชา โทรศัพท์ ๐๘ ๑๕๑๓ ๑๖๑๑

คุณอารีวรรณ โทรศัพท์ ๐๘ ๕๐๕๘ ๖๘๘๘

ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๓

ศิลปกรรม ณรงค์เดช เจริญपालะ, จินตนา เปี่ยมศิริ

จัดทำโดย มูลนิธิพุทธโมฆณฺ์

(เว็บไซต์ www.buddhakos.org)

คำอนุโมทนา

ขออนุโมทนา กุศลเจตนาเป็นอย่างยิ่งต่อคณะงาน
ธัมมะที่ได้ทุ่มเทแรงกายแรงใจ รวบรวม เรียงร้อย เชื่อมโยง
คำตถาคต พร้อมทั้งเปรียบเทียบให้เห็นชัดเจนถึงหลักฐาน
ที่มาที่ไปของคำแต่งใหม่ รวมทั้งชี้ให้เห็นความขัดแย้งของ
คำแต่งใหม่กับคำของตถาคตได้อย่างชัดเจน รวบรวมมาไว้
ในหนังสือ “เดรัจฉานวิชา” เล่มนี้

เพื่อเปิดธรรมที่ถูกปิดให้แก่หมู่ภิกขุ ภิกขุณี อุบาสก
อุบาสิกาทั้งหลาย ทราบถึงความจริงที่ศาสดาผู้ที่เป็นสัมมา
สัมพุทธะบัญญัติ หรืออะไรที่พระองค์มิได้บัญญัติไว้ ซึ่ง
ความไม่รู้นั้นจะเป็นเหตุให้เขาตกลงจมอยู่ในมัจฉาทิฏฐิว่า
กรรม หรือ สุข ทุกข์ เกิดจากผู้อื่นบันดาล อันจะทำให้เขา
ทั้งหลายไม่สามารถสมหวังในสิ่งที่เขาตั้งความปรารถนาไว้
ได้ ซึ่งคติ ๒ อย่างของผู้ที่ยังมีความเห็นผิดคือ นรก หรือ
กำเนิดเดรัจฉาน

ดังนั้นผู้ต้องการความสำเร็จสมหวังในสิ่งที่เขา
ปรารถนาในทางโลก หรือต้องการหวังการเข้าถึงความ
บริสุทธิ์หลุดพ้นได้จริงในทางธรรม จะได้เลือกที่จะเดินตาม

ตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธะผู้รู้แจ้งโลกเป็นสัพพัญญู หรือศรัทธาเดินตามความเห็นและการบัญญัติในคำแต่งใหม่ หรือของสมณพราหมณ์เหล่าอื่น ซึ่งเขาเหล่านั้นต้องสร้างศรัทธาของตนเองด้วยกำลังอินทรีย์อ่อนแก่ หรืออู่ลีในดวงตาที่มากหรือน้อยตามเหตุปัจจัย

ด้วยเหตุที่ได้กระทำมาแล้วนี้ ขอจงเป็นเหตุปัจจัย ให้ผู้มีส่วนร่วมในการทำหนังสือและผู้ที่ได้อ่าน ได้ศึกษา ได้นำไปปฏิบัติ พึงสำเร็จสมหวัง พบความเจริญรุ่งเรืองของชีวิตได้จริงในทางโลก และได้ดวงตาเห็นธรรม สำเร็จผลยังพระนิพพาน สมดังความปรารถนาที่ได้สร้างมาอย่างดีแล้ว ด้วยเทอญ.

ขอนุโมทนา
ภิกขุศีกฤทธิ์ โสตุถิมโล

อักษรย่อ

เพื่อความสะดวกแก่ผู้ที่ยังไม่เข้าใจเรื่องอักษรย่อ
ที่ใช้หมายแทนชื่อคัมภีร์ ซึ่งมีอยู่โดยมาก

มหาวิ. วิ.	มหาวิภังค์	วินัยปิฎก.
ภิกขุณี. วิ.	ภิกขุณีวิภังค์	วินัยปิฎก.
มหา. วิ.	มหาบรรค	วินัยปิฎก.
จุลล. วิ.	จุลบรรค	วินัยปิฎก.
ปริวาร. วิ.	ปริวารบรรค	วินัยปิฎก.
สี. ที.	สีลขันธบรรค	ทีฆนิกาย.
มหา. ที.	มหาบรรค	ทีฆนิกาย.
ปา. ที.	ปาฎีกบรรค	ทีฆนิกาย.
มู. ม.	มूलปัณณาสก์	มัชฌิมนิกาย.
ม. ม.	มัชฌิมปัณณาสก์	มัชฌิมนิกาย.
อุปริ. ม.	อุปริปัณณาสก์	มัชฌิมนิกาย.
สคาถ. สั.	สคาถบรรค	สังยุตตนิกาย.
นิทาน. สั.	นิทานบรรค	สังยุตตนิกาย.
ขนุธ. สั.	ขันธวารบรรค	สังยุตตนิกาย.
สพา. สั.	สพายตนบรรค	สังยุตตนิกาย.
มหาวาร. สั.	มหาวารบรรค	สังยุตตนิกาย.
เอก. อঁ.	เอกนิบาต	อังคุตตรนิกาย.
ทุก. อঁ.	ทุกนิบาต	อังคุตตรนิกาย.
ติก. อঁ.	ติกนิบาต	อังคุตตรนิกาย.
จตุกก. อঁ.	จตุกกนิบาต	อังคุตตรนิกาย.

ปญจก. อ.	ปัญจกนิบาต	อังคุตตรนิกาย.
จกก. อ.	จกกนิบาต	อังคุตตรนิกาย.
สตตก. อ.	สัตตกนิบาต	อังคุตตรนิกาย
อฏฐก. อ.	อฏฐกนิบาต	อังคุตตรนิกาย.
นวก. อ.	นวกนิบาต	อังคุตตรนิกาย.
ทสก. อ.	ทสกนิบาต	อังคุตตรนิกาย.
เอภาทสก. อ.	เอภาทสกนิบาต	อังคุตตรนิกาย.
ขุ. ขุ.	ขุททกปาฐะ	ขุททกนิกาย.
ธ. ขุ.	ธรรมบท	ขุททกนิกาย.
อุ. ขุ.	อุทาน	ขุททกนิกาย.
อิติวุ. ขุ.	อิติวุตตกะ	ขุททกนิกาย.
สุตต. ขุ.	สุตตนิบาต	ขุททกนิกาย.
วิมาน. ขุ.	วิมานวัตถุ	ขุททกนิกาย.
เปต. ขุ.	เปตวัตถุ	ขุททกนิกาย.
เถร. ขุ.	เถรคาถา	ขุททกนิกาย.
เถรี. ขุ.	เถรีคาถา	ขุททกนิกาย.
ชา. ขุ.	ชาดก	ขุททกนิกาย.
มหานี. ขุ.	มหานิทเทศ	ขุททกนิกาย.
จุพนี. ขุ.	จุพนิทเทศ	ขุททกนิกาย.
ปฎิสม. ขุ.	ปฎิสัมภิตามรรค	ขุททกนิกาย.
อปท. ขุ.	อปทาน	ขุททกนิกาย.
พทุทว. ขุ.	พทุทวงส์	ขุททกนิกาย.
จரிய. ขุ.	จரியปิฎก	ขุททกนิกาย.

ตัวอย่าง : ๑๔/๑๗๑/๒๔๕ ให้อ่านว่า

ไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ เล่ม ๑๔ หน้า ๑๗๑ ข้อที่ ๒๔๕

คำนำ

มนุษย์ทั้งหลายเป็นอันมาก เมื่อเกิดความทุกข์หรือความกลัวขึ้นมาในชีวิตแล้ว ต่างก็พากันแสวงหาที่พึ่งในแบบของตน หรือโดยการยึดถือในสิ่งที่บัญญัติขึ้นมาเองตามแบบของสมณพราหมณ์เหล่าอื่นผู้มีความเห็นผิด ผู้ปฏิบัติผิด และมีศีลอันเป็นอกุศลคือการเลี้ยงชีพชั่ว เลี้ยงชีวิตโดยมิฉะฉินมีประการต่าง ๆ โดยคิดไปว่าสิ่งนั้นจะทำให้เขาพ้นจากความทุกข์ทั้งหลายได้ เขาหารู้ไม่ว่า นั่นไม่ใช่การแสวงหาที่พึ่งอันเกษม ไม่ใช่ที่พึ่งอันสูงสุด

แต่เขาควรหันมาพึ่งตถาคต ธรรมะที่ตถาคตตรัสรู้และสงฆ์สาวกผู้เป็นทายาทแห่งธรรมของตถาคต ผู้เกิดโดยธรรม เนรมิตโดยธรรม ที่เรียกว่า สมณศากยปุตติยะ

แต่เพราะเหตุที่ สมณพราหมณ์เหล่าอื่น หรือสาวกผู้ประกอบด้วยเครื่องเศร้าหมอง ไม่มีสง่า ไม่รุ่งเรือง ไม่ไพโรจน์ มีลักษณะแบบที่สัมผัสพุทธะตรัสไว้ว่า ไม่ใช่ “คนของเรา” ไม่ใช่ผู้อยู่ในอริยวงศ์ คือ ธรรมที่เป็นเชื้อสายของพระอริยเจ้าที่ชนทั้งหลายพากันไปแสวงหาพึ่งพิงนั้น ชนเหล่านั้น ย่อมไม่สามารถ สำเร็จผลตามความปรารถนาได้

แต่ความสำเร็จที่เขาได้รับอันเกิดเพราะผลแห่งกรรมนั้น เขากลับเชื่อไปว่า เป็นเพราะผลจากการบูชา

เทพเจ้า น้ามนต์ เครื่องราง ของปลุกเสก สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือ พิธีกรรมต่าง ๆ ตามแบบสมณพราหมณ์ผู้เห็นผิดเหล่านั้น ซึ่งทำให้เขาจมลงสู่มัจฉาทิฎฐิหนึ่งโนสึแบบว่า สุขและทุกข์ ของเขาทั้งหลายนั้น เกิดจากผู้อื่นบันดาล ชื่อว่าเขาเหล่านั้น ยังไม่ได้มีการสร้างเหตุที่ถูกต้องตามความเห็นของตถาคต อรหันตสัมมาสัมพุทธะ คนเหล่านั้นย่อมไม่หลุดพ้นไปจาก ทุกข์ทั้งปวงได้

พุทธวจน ฉบับ “ไตร่จกานวิชา” จึงเป็นการรวบรวม รูปแบบต่าง ๆ ของการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยไตร่จกานวิชา ทั้งหมดตามที่ศาสดาบัญญัติอันเป็นกิจเลว เป็นของชาวบ้าน เป็นของปุถุชน ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ พร้อมทั้งที่มาที่ไป ของประเพณี ข้อวัตรปฏิบัติ คำสวด ผิดจากที่พระองค์ตรัสไว้ อันเกิดจากคำแต่งใหม่ ที่มีไซ้ของตถาคตอรหันตสัมมา สัมพุทธะ ... เป็นการตำหาชนให้เสื่อมเสีย ตำหาชนให้ หมดสุข เป็นความพินาศแก่มหาชนเป็นอันมาก

เพื่อทำพุทธบริษัททั้งสี่ ผู้ที่มีศรัทธาตั้งมั่น มีความรัก ตั้งมั่น มีศรัทธาไม่หวั่นไหว มีความเลื่อมใสยิ่งในศาสดาแห่งตน ได้ทราบความจริงว่า แบบแห่งการปฏิบัติอันประเสริฐ บริสุทธิ บริบูรณ์สิ้นเชิง พร้อมทั้งอรรถะ พร้อมทั้งพยัญชนะ ที่สัมมาสัมพุทธะ ทรงประกาศไว้ คือ อย่างไร ?

เพื่อสาวกตถาคต ผู้ปรารถนาความบริสุทธิ์ จะได้
ละ เลิก เว้นขาด ในข้อปฏิบัติ อันไม่เป็นธรรมไม่เป็นวินัย
ในศาสนาของพระศาสดา และเพื่อให้ค้นพบทางออก ด้วย
ข้อปฏิบัติ ตามบัญญัติของตถาคตที่ได้รับรวบรวม นำมาบรรจุ
ไว้ในเล่มนี้ด้วย ดังที่พระองค์ได้กล่าวไว้ว่าสาวกทั้งหลายของ
พระองค์ ย่อมไม่ก้าวล่วงสิกขาบทใดๆ แม้จะต้องเสียชีวิต
เป็นผู้อดทนยอมรับฟังคำสั่งสอนโดยเคารพ เป็นผู้ที่มี
ลักษณะแห่งศรัทธาของผู้มีศรัทธา เป็นผู้ทำมหาชนให้ได้รับ
ประโยชน์ ทำมหาชนให้ได้รับความสุข เป็นไปเพื่อความเจริญ
แก่มหาชน และเป็นไปเพื่อความเกื้อกูล เพื่อความสุขทั้งแก่
เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เพื่อจะทำซึ่งที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบ
ด้วยการปฏิบัติตามสิ่งที่พระศาสดาบัญญัติ อันเป็นไปพร้อม
เพื่อนิพพาน

คณะงานธัมมะ วัดนาป่าพง

บทนำ

ธรรมวินัย คือ ศาสดาแทนพระสัมมาสัมพุทธะ

-บาลี มหา. ที. ๑๐/๑๗๘/๑๔๑., -บาลี ม. ม. ๑๓/๔๒๗/๔๖๓., -บาลี มหาวาร. ส. ๑๗/๒๑๗/๗๔๐.

อานนท์! ความคิดอาจมีแก่พวกเธออย่างนี้ว่า ‘ธรรมวินัยของพวกเรา มีพระศาสดาล่วงลับไปเสียแล้ว พวกเราไม่มีพระศาสดา’ ดังนี้.

อานนท์! พวกเธออย่าคิดอย่างนั้น.

อานนท์! ธรรมก็ดี วินัยก็ดี ที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้ว แก่พวกเธอทั้งหลาย ธรรมวินัยนั้น จักเป็นศาสดาของพวกเธอทั้งหลาย โดยกาลล่วงไปแห่งเรา.

อานนท์! ในกาลบัดนี้ก็ดี ในกาลล่วงไปแห่งเราก็ดี ใครก็ตาม จักต้องมีตนเป็นประทีป มีตนเป็นสรณะ ไม่เอาสิ่งอื่นเป็นสรณะ มีธรรมเป็นประทีป มีธรรมเป็นสรณะ ไม่เอาสิ่งอื่นเป็นสรณะ เป็นอยู่.

อานนท์! ภิกษุพวกใด เป็นผู้ใคร่ในสิกขา ภิกษุพวกนั้น จักเป็นผู้อยู่ในสถานะอันเลิศที่สุดแล.

อานนท์! ความขาดสูญแห่งกัลยาณวัตรนี้ มีในยุคแห่งบุรุษใด บุรุษนั้นชื่อว่าเป็นบุรุษคนสุดท้ายแห่งบุรุษทั้งหลาย... เราขอกล่าวย้ำกะเธอว่า... เธอทั้งหลายอย่าเป็นบุรุษคนสุดท้ายของเราเลย.

ธรรมวินัยของพระสัมมาสัมพุทธะเปิดเผยจึงจะรุ่งเรือง

-บาลี เอก. อ. ๒๐/๓๖๔/๕๗๑.

ภิกษุทั้งหลาย! สิ่ง ๓ อย่างนี้ ปิดบังไว้จึงเจริญ
เปิดเผยไม่เจริญ ๓ อย่างนั้น คือ

(๑) มาตุคามปิดบังไว้จึงจะงดงามเปิดเผยไม่งดงาม

(๒) มนต์ของพราหมณ์ปิดบังไว้จึงรุ่งเรืองเปิดเผย
ไม่รุ่งเรือง

(๓) มิจฉาทิฎฐิปิดบังไว้จึงเจริญเปิดเผยไม่เจริญ

ภิกษุทั้งหลาย! สิ่ง ๓ อย่างเหล่านี้แล ปิดบังไว้จึงเจริญ
เปิดเผยไม่เจริญ.

ภิกษุทั้งหลาย! สิ่ง ๓ อย่างนี้เปิดเผยจึงรุ่งเรือง
ปิดบังไม่รุ่งเรือง ๓ อย่างนั้น คือ

(๑) ดวงจันทร์เปิดเผยจึงรุ่งเรืองปิดบังไม่รุ่งเรือง

(๒) ดวงอาทิตย์เปิดเผยจึงรุ่งเรืองปิดบังไม่รุ่งเรือง

(๓) ธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศไว้แล้วเปิดเผย
จึงรุ่งเรืองปิดบังไม่รุ่งเรือง

ภิกษุทั้งหลาย! สิ่ง ๓ อย่างเหล่านี้แลเปิดเผย
จึงรุ่งเรืองปิดบังไม่รุ่งเรือง.

หลักตรวจสอบว่า คำกล่าวของใครเป็นธรรม เป็นวินัย

-บาลี มหา. ที. ๑๐/๑๔๔/๑๑๓-๖.

(๑) (หากมี) ภิกษุในธรรมวินัยนี้กล่าวอย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ! ข้าพเจ้าได้สดับรับมาเฉพาะพระพักตร์พระผู้มีพระภาคว่า “นี่เป็นธรรม นี่เป็นวินัย นี่เป็นคำสอนของพระศาสดา”...

(๒) (หากมี) ภิกษุในธรรมวินัยนี้กล่าวอย่างนี้ว่า ในอวาสชื่อโน้นมีสงฆ์อยู่พร้อมด้วยพระเถระ พร้อมด้วยปาโมกข์^๑ข้าพเจ้าได้สดับรับมาเฉพาะหน้าสงฆ์นั้นว่า “นี่เป็นธรรม นี่เป็นวินัย นี่เป็นคำสอนของพระศาสดา”...

(๓) (หากมี) ภิกษุในธรรมวินัยนี้กล่าวอย่างนี้ว่า ในอวาสชื่อโน้นมีภิกษุผู้เป็นเถระอยู่จำนวนมาก เป็นพหูสูต เรียนคัมภีร์ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมัตติกา^๒ ข้าพเจ้าได้สดับรับมาเฉพาะหน้าพระเถระเหล่านั้นว่า “นี่เป็นธรรม นี่เป็นวินัย นี่เป็นคำสอนของพระศาสดา”...

(๔) (หากมี) ภิกษุในธรรมวินัยนี้กล่าวอย่างนี้ว่า ในอวาสชื่อโน้นมีภิกษุผู้เป็นเถระอยู่รูปหนึ่ง เป็นพหูสูต เรียนคัมภีร์ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมัตติกา ข้าพเจ้าได้สดับ

---

๑. ภิกษุผู้เป็นหัวหน้า

๒. บาลีที่เป็นแม่บท

มาเฉพาะหน้าพระเถระรูปนั้นว่า “นี่เป็นธรรม นี่เป็นวินัย
นี่เป็นคำสอนของพระศาสดา”

เธอทั้งหลายยังไม่ฟังชื่นชม ยังไม่ฟังคัดค้านคำกล่าว
ของผู้นั้น ฟังเรียนบทและพยัญชนะเหล่านั้นให้ดี แล้วฟัง
สอบสวนลงในพระสูตร เทียบเคียงดูในวินัย ถ้าบทและ
พยัญชนะเหล่านั้น สอบลงในสูตรก็ไม่ได้ เทียบเข้าในวินัย
ก็ไม่ได้ ฟังลงสันนิษฐานว่า “นี่มิใช่พระดำรัสของพระผู้มี
พระภาคพระองค์นั้นแน่นอน และภิกษุนี้รับมาผิด” เธอ
ทั้งหลาย ฟังทั้งคำนั้นเสีย

ถ้าบทและพยัญชนะเหล่านั้น สอบลงในสูตรก็ได้
เทียบเข้าในวินัยก็ได้ ฟังลงสันนิษฐานว่า “นี่เป็นพระดำรัส
ของพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นแน่นอน และภิกษุนั้น
รับมาด้วยดี”

เธอทั้งหลาย ฟังจำมหาปเทศ ... นี้ไว้.

สารบัญ

เตรียมงานวิชา คืออะไร	๑
๑. อะไรคือเตรียมงานวิชา	๒
๒. พระพุทธเจ้า เว้นขาดจากการทำเตรียมงานวิชา	๓
๓. ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากการทำเตรียมงานวิชา	๑๓
๔. อะไรคือเตรียมงานกถา	๒๐
๕. พระพุทธเจ้า เว้นขาดจากเตรียมงานกถา	๒๑
๖. ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากเตรียมงานกถา	๒๒
เตรียมงานวิชา ไม่ใช่อิทธิปาฏิหาริย์	๒๕
๗. ปาฏิหาริย์ ๓ อย่าง	๒๖
๘. พระสัมมาสัมพุทธะ อืดอาด ชะงักงัน เกลี่ยดั่ง อิทธิปาฏิหาริย์ และอาเทศนาปาฏิหาริย์	๒๘
หลักปฏิบัติของภิกษุ ต่อ อิทธิปาฏิหาริย์ และ คุณวิเศษอื่น ๆ	๓๕
๙. พระสัมมาสัมพุทธะ ห้ามภิกษุแสดงอิทธิปาฏิหาริย์	๓๖
๑๐. พระสัมมาสัมพุทธะ ห้ามภิกษุ แก้งบอคุณวิเศษที่ตนเองไม่มี	๓๘
๑๑. พระสัมมาสัมพุทธะ ห้ามภิกษุ บอกคุณวิเศษให้กับผู้ที่ไม่ใช่ภิกษุ	๓๙
๑๒. พระสัมมาสัมพุทธะ ห้ามพยากรณ์ (ทำนายทายทัก) บุคคลอื่น	๔๐
๑๓. มหาโจร ๕ จำพวก	๔๑

อริยบุคคล ไม่ทำเดรัจฉานวิชา ๔๕

๑๔. อริยบุคคล จะเจตนางดเว้นจากมิฉณาอาชีพะ ๔๖

ฐานะที่เป็นไปไม่ได้ ของโสดาบัน ๕๓

๑๕. ฐานะที่เป็นไปไม่ได้ของโสดาบัน นัยที่ ๑ ๕๔

๑๖. ฐานะที่เป็นไปไม่ได้ของโสดาบัน นัยที่ ๒ ๕๕

๑๗. ฐานะที่เป็นไปไม่ได้ของโสดาบัน นัยที่ ๓ ๕๖

๑๘. ฐานะที่เป็นไปไม่ได้ของโสดาบัน นัยที่ ๔ ๕๗

๑๙. อานิสงส์แห่งการทำให้แจ้ง ซึ่งโสดาปัตติผล ๕๙

๒๐. ความเข้าใจผิดเรื่องกรรม ๓ แบบ ที่อริยบุคคลจะต้องละได้ ๖๐

เชื่อว่าสุขและทุกข์ เกิดจากกรรมเก่าอย่างเดียว ๖๑

เชื่อว่าสุขและทุกข์เกิดจากเทพเจ้าบันดาลให้ ๖๒

เชื่อว่าสุขและทุกข์เกิดขึ้นเองลอย ๆ ๖๓

ไม่มีอะไรเป็นเหตุ เป็นปัจจัย

๒๑. อนุตตริยะะ ๖ (สิ่งที่ประเสริฐ ๖ ประการ) ๖๔

๒๒. ลักษณะแห่งศรัทธาของผู้มีศรัทธา ๗๐

อริยบุคคล จะปฏิบัติตามสิ่งที่พระศาสดาบัญญัติ ๗๕

๒๓. พระสัมมาสัมพุทธะ บัญญัติให้ภิกษุ ๗๖

ฉันอาหารวันหนึ่งเพียงหนเดียว

๒๔. อริยสาวกทั้งหลายยอมเสียชีวิต ๗๙

แต่ไม่ยอมก้าวล่วงสิกขาบท

เครื่องเศร้าหมองของสมณพราหมณ์ ๘๑

๒๕. เครื่องเศร้าหมองของสมณพราหมณ์ ๘๒

ศีลที่เป็นอกุศล คือ การเลี้ยงชีพชั่ว ๘๕

๒๖. ศีลที่เป็นอกุศล คือ การเลี้ยงชีพชั่ว ๘๖

ภาคผนวก ๘๙

๒๗. หลักปฏิบัติต่อคำสอน ของสัมมาสัมพุทธะ ๙๐

๒๘. หลักปฏิบัติต่อคำแต่งใหม่ ๙๑

๒๙. การเข้าไปสนใจคำแต่งใหม่ ๙๒

มีผลให้คำตถาคตอันตรธานหายไป

๓๐. ผู้ทำสังฆกรรมให้อันตรธาน นัยที่ ๑ ๙๔

๓๑. ผู้ทำสังฆกรรมให้ดำรงอยู่ นัยที่ ๑ ๙๘

๓๒. ผู้ทำสังฆกรรมให้อันตรธาน นัยที่ ๒ ๑๐๒

๓๓. ผู้ทำสังฆกรรมให้ดำรงอยู่ นัยที่ ๒ ๑๐๓

๓๔. มูลเหตุแห่งการวิวาท ๑๐๔

๓๕. ผู้เรียกร้องหาศัสตรา เพื่อความเป็นมิตร หรือศัตรู ๑๐๖

๓๖. ชีตจำกัดของสาวก เทียบกับ สัมมาสัมพุทธะ ๑๐๘

๓๗. อะไรคือใบไม้ในป่า อะไรคือใบไม้ในกำมือ ๑๐๙

๓๘. การบอกสอนมนต์มาจากไหน ๑๑๑

๓๙. การสาธยายธรรมในแบบพระศาสดา เป็นไปเพื่อวิมุตติ ๑๑๔

ที่มาที่ไปของประเพณีผิด อันเกิดจากคำแต่งใหม่ ๑๑๗

๔๐. ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับ อานิสงส์การสร้างพระพุทธรูป ๑๑๘

๔๑. ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับ การฟังเทศน์มหาชาติ ๑๒๒

พระสัมมาสัมพุทธะ นามว่าเมตเตยยะ โดยพุทธวจน ๑๒๒

พระสัมมาสัมพุทธะ นามว่าเมตเตยยะ โดยคำแต่งใหม่ ๑๒๓

๔๒. ความเข้าใจผิด เกี่ยวกับการกรวดน้ำอุทิศบุญ ๑๒๖

๔๓. ความเข้าใจผิด เกี่ยวกับการทำน้มนัด	๑๒๘
๔๔. ความเข้าใจผิด เกี่ยวกับอานิสสัยของการสวดมนต์	๑๓๐
๔๕. บทสวดมนต์ยอดนิยม เป็นคำแต่งใหม่	๑๓๓
บทสวดสัพพมังคลคาถา เป็นคำแต่งใหม่	๑๓๓
บทสวดพาหุ (พุทธชัยมังคลคาถา) เป็นคำแต่งใหม่	๑๓๔
คาถาชินบัญชร เป็นคำแต่งใหม่	๑๓๕
บทสวดอภยปริตร เป็นคำแต่งใหม่	๑๓๗
บทสวดอาฎานาฎิยปริตร เป็นคำแต่งใหม่	๑๓๘
บทสวดโพชฌนคปริตร เป็นคำแต่งใหม่	๑๓๙
บทสวดชัยปริตร เป็นคำแต่งใหม่	๑๔๐
บทสวดอุทิศบุญกุศล (ปัตติทานคาถา) เป็นคำแต่งใหม่	๑๔๑

ทางออกของผู้ประพติมิจฉาที่ภูฏีไปแล้ว ๑๔๕

๔๖. กรณีของภิกษุ	๑๔๖
หากเห็นโทษโดยความเป็นโทษ ให้ทำคืนตามธรรม	๑๔๖
ข้อควรปฏิบัติของภิกษุเมื่อเข้าบ้าน	๑๔๙
สิ่งที่ภิกษุควรทำเมื่ออยู่ร่วมกัน	๑๕๒
๔๗. ข้อที่ภิกษุควรพิจารณาให้มาก	๑๕๓
ผู้สร้างสุขหรือสร้างทุกข์ให้แก่มหาชน นัยที่ ๑	๑๕๓
ผู้สร้างสุขหรือสร้างทุกข์ให้แก่มหาชน นัยที่ ๒	๑๕๕
ลักษณะแบบใด คือ คนของสัมมาสัมพุทธะ	๑๕๘
ได้ชื่อว่าเป็นภิกษุ ไม่ใช่เพราะเครื่องแบบ	๑๕๙
ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต	๑๖๑
ลักษณะของผู้อยู่ในอริยวงศ์	๑๖๒

๔๘. กรณีของคฤหัสถ์	๑๖๕
หากเห็นโทษโดยความเป็นโทษ ให้ทำคืนตามธรรม	๑๖๕
ลักษณะการเกี่ยวข้องกับนักบวช	๑๖๖
ผู้จัดว่าเป็นอุบาสกจันทรกาล	๑๖๘
ผู้จัดว่าเป็นอุบาสกรัตนะ	๑๖๙
การให้ทาน เป็นเหตุให้เกิดทรัพย์	๑๗๐
สังคมาเลว เพราะคนดีอ่อนแอ	๑๗๑
หลักการกำจัดเสี้ยนหนาม (คนไม่ดี)	๑๗๓
กรณีศึกษาเรื่องภิกษุชาวกรุงโกสัมพีแตกสามัคคีกัน	๑๗๕

บทส่งท้าย

๑๘๑

๔๙. การเกี่ยวข้องกันของนักบวชกับคฤหัสถ์	๑๘๒
๕๐. สิ่งที่ใครๆ ในโลกไม่ได้ตามปรารถนา	๑๘๓
๕๑. เหตุให้สำเร็จตามปรารถนา นัยที่ ๑	๑๘๗
๕๒. เหตุให้สำเร็จตามปรารถนา นัยที่ ๒	๑๙๒
๕๓. เทวดาไหว้ใคร	๑๙๖
๕๔. ฤกษ์ดี ยามดี ในแบบพุทธวจน	๑๙๘
๕๕. ที่พึงผิด ที่พึงถูก	๑๙๙
๕๖. พิธีปลงบาปในอริยวินัย นัยที่ ๑	๒๐๐
๕๗. พิธีปลงบาปในอริยวินัย นัยที่ ๒	๒๐๔
๕๘. พิธีปลงบาปอันเป็นอริยะ นัยที่ ๑	๒๐๘
๕๙. พิธีปลงบาปอันเป็นอริยะ นัยที่ ๒	๒๑๐

หมายเหตุผู้รวบรวม

เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ บางส่วนได้ปรับสำนวนต่าง จากฉบับหลวง โดยเทียบเคียงจากทุกสำนัก (ฉบับสยามรัฐ, ฉบับหลวง, ฉบับมหามงกุฎฯ, ฉบับมหาจุฬาฯ, ฉบับเฉลิมพระเกียรติ, ฉบับสมาคมบาลีปกรณ์แห่งประเทศไทยฯ) เพื่อให้สอดคล้องกับบาลี และความเชื่อมโยงของพุทธวจนให้มากที่สุด

**ตรวจฉานวิชา
คืออะไร**

อะไรคือเจริญงานวิชา

๐๑

- บาลี สී. ที. ๘/๘๗/๑๐๓.

มหาราช! อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก ฉันทโชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเสี่ยงชีวิตโดยมิจฉาชีพด้วยเจริญงานวิชาเห็นปานนี้ คือ ทำนายอวัยวะ ทำนายตำหนิ ทำนายกลางดีกลางร้าย ทำนายฝัน ทำนายลักษณะ ทำนายหนูกัดผ้า ทำพิธีบูชาไฟ ทำพิธีเบิกแวง เวียนเทียน ทำพิธีชั้ดแกลบบูชาไฟ ทำพิธีชั้ดรำบูชาไฟ ทำพิธีชั้ดข้าวสารบูชาไฟ ทำพิธีเติมเนยบูชาไฟ ทำพิธีเติมน้ำมันบูชาไฟ ทำพิธีเสกเป่าบูชาไฟ ทำพิธีกรรมด้วยโลหิต เป็นหมอดูอวัยวะ ดูลักษณะที่บ้าน ดูลักษณะที่นา เป็นหมอปลุกเสก เป็นหมอผี เป็นหมอลงเลขยันต์คุ้มกันบ้านเรือน เป็นหมอมู เป็นหมอยาพิษ เป็นหมอแมลงป่อง เป็นหมอรักษาแผลหนูกัด เป็นหมอทายเสียงนก เป็นหมอทายเสียงกา เป็นหมอทายอายุ เป็นหมอเสกกันลูกศร เป็นหมอทายเสียงสัตว์.

อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก ฉันทโชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเสี่ยงชีวิตโดยมิจฉาชีพด้วยเจริญงานวิชาเห็นปานนี้ คือ ทายลักษณะ

แก้วมณี ทายลักษณะผ้า ทายลักษณะไม้พลอง ทายลักษณะ
 ศัสตรา ทายลักษณะดาบ ทายลักษณะศร ทายลักษณะธนู
 ทายลักษณะอาวุธ ทายลักษณะสตรี ทายลักษณะบุรุษ ทาย
 ลักษณะกุมาร ทายลักษณะกุมารี ทายลักษณะทาส ทาย
 ลักษณะทาสี ทายลักษณะช่าง ทายลักษณะม้า ทายลักษณะ
 กระบือ ทายลักษณะโคอุสภะ ทายลักษณะโค ทายลักษณะ
 แพะ ทายลักษณะแกะ ทายลักษณะไก่ ทายลักษณะนก
 กระทา ทายลักษณะหี้อยู่ ทายลักษณะตุ๋น ทายลักษณะเต่า
 ทายลักษณะมฤค^๑

อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก จัน
 โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเลี้ยงชีวิตโดย
 มิฉลาดด้วยเตรัจจานวิชาเห็นปานนี้ คือ ดูฤกษ์ยามตราท้าว
 พระราชาจักยกออก พระราชาจักไม่ยกออก พระราชาภายใน
 จักยกเข้าประชิด พระราชาภายนอกจักถอย พระราชาภายนอก
 จักยกเข้าประชิด พระราชาภายในจักถอย พระราชาภายใน
 จักมีชัย พระราชาภายนอกจักปราชัย พระราชาภายนอก
 จักมีชัย พระราชาภายในจักปราชัย พระราชาพระองค์นี้
 จักมีชัย พระราชาพระองค์นี้จักปราชัย เพราะเหตุนี้ ๆ.

๑. เนื้อ, สัตว์ป่า มีกวาง อีเก้ง เป็นต้น

อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก จัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเลี้ยงชีวิต โดยมีจลาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้ คือ ทำนายว่าจก มีจันทรคราส จกมีสุริยคราส จกมีนักษัตรคราส ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์จกโคจรถูกทาง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์จกโคจรผิดทาง ดาวนักษัตรจกโคจรถูกทาง ดาวนักษัตรจกโคจรผิดทาง จกมีอุกกาบาต จกมีดาวหาง จกมีแผ่นดินไหว จกมีฟ้าร้อง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักษัตร จกขึ้น จกตก จกมัว หมอง จกกระจ่าง จันทรคราสจกมีผลเป็นอย่างไร สุริยคราส จกมีผลเป็นอย่างไร นักษัตรคราสจกมีผลเป็นอย่างไร ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์โคจรถูกทางจกมีผลเป็นอย่างไร ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์โคจรผิดทางจกมีผลเป็นอย่างไร ดาวนักษัตร โคจรถูกทางจกมีผลเป็นอย่างไร ดาวนักษัตรโคจรผิดทางจก มีผลเป็นอย่างไร มีอุกกาบาตจกมีผลเป็นอย่างไร มีดาวหาง จกมีผลเป็นอย่างไร แผ่นดินไหวจกมีผลเป็นอย่างไร ฟ้าร้อง จกมีผลเป็นอย่างไร ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักษัตร ขึ้น ตก มัวหมอง กระจ่าง จกมีผลเป็นอย่างไร.

อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก จัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเลี้ยงชีวิต

โดยมิจฉาชีพด้วยเจริญงานวิชาเห็นปานนี้ คือ ทำนายว่า
 จักมีฝนดี จักมีฝนแล้ง จักมีอาหารหาได้ง่าย จักมีอาหาร
 หาได้ยาก จักมีความเกษม จักมีภัย จักเกิดโรค จักมีความ
 สำราญหาโรคมิได้ หรือคำนวณฤกษ์ยาม คำนวณดวงชะตา
 จัбыาม แต่งภาพย์ โลกายตศาสตร์^๑

อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก จัน
 โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเลี้ยงชีวิตโดย
 มิจฉาชีพด้วยเจริญงานวิชาเห็นปานนี้ คือ ให้ฤกษ์อวาท
 มงคล^๒ ให้ฤกษ์วิวาหมงคล^๓ ดูฤกษ์เรียงหมอน^๔ ดูฤกษ์หย่าร้าง
 ดูฤกษ์เก็บทรัพย์ ดูฤกษ์จ่ายทรัพย์ ดูโชคดี ดูเคราะห์ร้าย
 ให้อาณตุจครรภ์ ร่ายมนต์ให้ลั่นกระด้าง ร่ายมนต์ให้คงแข็ง
 ร่ายมนต์ให้มือสั้น ร่ายมนต์ไม่ให้หูได้ยินเสียง เป็นหมอ

๑. สอนตำราว่าด้วยทางโลก

๒. ‘การพาหญิงมาอยู่บ้านของตน’ หมายถึง การแต่งงานแบบหนึ่งที่ฝ่ายชาย
 จะนำหญิงที่ตนแต่งงานด้วยมาอยู่ที่บ้านของตน เรียกว่า อวาทมงคล เป็น
 ประเพณีแต่งงานที่นิยมปฏิบัติกันในประเทศอินเดียฝ่ายเหนือ

๓. ‘การพาออกไป’ หมายถึง การแต่งงานแบบหนึ่งที่ฝ่ายชายจะต้องถูกนำไปอยู่
 ที่บ้านฝ่ายหญิง เรียกว่า วิวาหมงคล เป็นประเพณีแต่งงานที่นิยมปฏิบัติกันใน
 ประเทศอินเดียฝ่ายใต้ การแต่งงานตามประเพณีไทย ไม่ว่าฝ่ายหญิงจะไปอยู่ที่
 บ้านฝ่ายชาย หรือฝ่ายชายจะไปอยู่ที่บ้านฝ่ายหญิง หรือจะแยกไปอยู่ตามลำพัง
 ก็เรียกว่า วิวาหะ หรือ วิวาหมงคล ทั้งสิ้น

๔. พิธีตอนหนึ่งในการแต่งงาน ผู้ถือฤกษ์ยามมักถือว่า เมื่อหนุ่มสาวเข้าสู่พิธีแต่งงาน
 จะต้องนอนคู่กันบนเตียงพอเป็นพิธี เรียกว่า เรียงหมอน

ทรงกระจก เป็นหมอทรงหญิงสาว เป็นหมอทรงเจ้า บวงสรวง
พระอาทิตย์ บวงสรวงท้าวมหาพรหม ร่ายมนต์พ่นไฟ ทำพิธี
เชิญขวัญ.

อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก ฉันทน์
โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเลี้ยงชีวิต
โดยมิจนาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้ คือ ทำพิธีบนบาน
ทำพิธีแก้บน ร่ายมนต์ขับผี สอนมนต์ป้องกันบ้านเรือน
ทำกะเทยให้กลับเป็นชาย ทำชายให้กลายเป็นกะเทย ทำพิธี
ปลุกเรื้อน ทำพิธีบวงสรวงพื้นที่ พ่นน้ำมนต์ รดน้ำมนต์
ทำพิธีบูชาไฟ ประยูาสำรอก ประยูาถ่าย ประยูาแก้ลมตีขึ้น
เบื้องบน ประยูาแก้ลมตีลงเบื้องล่าง ประยูาแก้ปวดศีรษะ
หุงน้ำมันหยอดหู ประยูาตา ประยูานัตถุ ประยูาทาให้กัด
ประยูาทาให้สมาน ป้ายยาตา ทำการผ่าตัด รักษาเด็ก ใส่ยา
ชะแผล.

พระพุทธเจ้า

เว้นขาดจากการทำเจริญงานวิชา

๐๒

-บาลี พรหมชาดสูตร ส. ที. ๙/๑๑-๑๕/๑๙-๒๕.

ภิกษุทั้งหลาย! อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพรหมณ์บางพวก ฉันทโชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเลี้ยงชีวิตโดยมิจฉาชีพด้วยเจริญงานวิชาเห็นปานนี้ คือ ทำนายอวัยวะ ทำนายตำหนิ ทำนายลางดีลางร้าย ทำนายฝัน ทำนายลักษณะ ทำนายหนูกัดผ้า ทำพิธีบูชาไฟ ทำพิธีเบิกแวงเวียนเทียน ทำพิธีชั้ดเกลือบูชาไฟ ทำพิธีชั้ดรำบูชาไฟ ทำพิธีชั้ดข้าวสารบูชาไฟ ทำพิธีเติมเนยบูชาไฟ ทำพิธีเติมน้ำมันบูชาไฟ ทำพิธีเสกเป่าบูชาไฟ ทำพิธีกรรมด้วยโลหิต เป็นหมอดูอวัยวะ ดูลักษณะที่บ้าน ดูลักษณะที่นา เป็นหมอปลุกเสก เป็นหมอผี เป็นหมอลงเลขยันต์คุ้มกันบ้านเรือน เป็นหมอมู เป็นหมอยาพิษ เป็นหมอแมลงป่อง เป็นหมอรักษาแผลหนูกัด เป็นหมอตายเสียงนก เป็นหมอตายเสียงกา เป็นหมอตายอายุ เป็นหมอเสกกันลูกศร เป็นหมอตายเสียงสัตว์.

ส่วนสมณโคตม เว้นขาดจากการเลี้ยงชีวิตโดยมิจฉาชีพด้วยเจริญงานวิชาเห็นปานนี้เสียแล้ว เมื่อปุถุชนจะกล่าวสรรเสริญตถาคต ฟังกล่าวสรรเสริญอย่างนี้.

อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก จัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเลี้ยงชีวิตโดยมิจฉาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้ คือ ทายลักษณะแก้วมณี ทายลักษณะผ้า ทายลักษณะไม้พลอง ทายลักษณะคัสตรา ทายลักษณะดาบ ทายลักษณะศร ทายลักษณะธนู ทายลักษณะอาวุธ ทายลักษณะสตรี ทายลักษณะบุรุษ ทายลักษณะกุมาร ทายลักษณะกุมารี ทายลักษณะทาส ทายลักษณะทาสี ทายลักษณะช่าง ทายลักษณะม้า ทายลักษณะกระบือ ทายลักษณะโคอุสภะ ทายลักษณะโค ทายลักษณะแพะ ทายลักษณะแกะ ทายลักษณะไก่ ทายลักษณะนกกระทา ทายลักษณะเหี้ย ทายลักษณะตุ๋น ทายลักษณะเต่า ทายลักษณะมฤค.

ส่วนสมณโคตม เว้นขาดจากการเลี้ยงชีวิตโดยมิจฉาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้เสียแล้ว เมื่อปุถุชนจะกล่าวสรรเสริญตถาคต พึงกล่าวสรรเสริญอย่างนี้.

อีกอย่างหนึ่งเมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก จัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเลี้ยงชีวิตโดยมิจฉาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้ คือ ตูถุภษยาตราทัพว่า พระราชาจักยกออก พระราชาจักไม่ยกออก พระราชาภายใน

จักยกเข้าประชิด พระราชาภายนอกจักถอย พระราชาภายนอก
 จักยกเข้าประชิด พระราชาภายในจักถอย พระราชาภายใน
 จักมีชัย พระราชาภายนอกจักปราชัย พระราชาภายนอกจัก
 มีชัย พระราชาภายในจักปราชัย พระราชาพระองค์นี้จักมีชัย
 พระราชาพระองค์นี้จักปราชัย เพราะเหตุนี้ ๆ.

ส่วนสมณโคดม เว้นขาดจากการเลี้ยงชีวิตโดย
 มิจฉาชีพด้วยเจริญงานวิชาเห็นปานนี้เสียแล้ว เมื่อปุถุชน
 จะกล่าวสรรเสริญตถาคต ฟังกล่าวสรรเสริญอย่างนี้.

อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก ฉันท
 โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเลี้ยงชีวิต
 โดยมิจฉาชีพด้วยเจริญงานวิชาเห็นปานนี้ คือ ทำนายว่าจัก
 มีจันทรคราส จักมีสุริยคราส จักมีนัก্ষัตรคราส ดวงจันทร์
 ดวงอาทิตย์จักโคจรถูกทาง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์จักโคจรผิด
 ทาง ดาวนัก্ষัตรจักโคจรถูกทาง ดาวนัก্ষัตรจักโคจรผิดทาง
 จักมีอุกกาบาต จักมีดาวหาง จักมีแผ่นดินไหว จักมีฟ้าร้อง
 ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนัก্ষัตร จักขึ้น จักตก จักมัวหมอง
 จักกระจำง จันทรคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ สุริยคราส
 จักมีผลเป็นอย่างนี้ นัก্ষัตรคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวง
 จันทรดวงอาทิตย์โคจรถูกทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์

ดวงอาทิตย์โคจรผิดทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดาวนักษัตรโคจรถูกทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดาวนักษัตรโคจรผิดทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ มีอุกกาบาตจักมีผลเป็นอย่างนี้ มีดาวหางจักมีผลเป็นอย่างนี้ แผ่นดินไหวจักมีผลเป็นอย่างนี้ พายุรังจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักษัตรขึ้น ตก มัวหมอง กระจ่าง จักมีผลเป็นอย่างนี้.

ส่วนสมณโคดม เว้นขาดจากการเลี้ยงชีวิตโดยมิจฉาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้เสียแล้ว เมื่อปุถุชนจะกล่าวสรรเสริญตถาคต ฟังกล่าวสรรเสริญอย่างนี้.

อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก จันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเลี้ยงชีวิตโดยมิจฉาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้ คือ ทำนายว่าจักมีฝนดี จักมีฝนแล้ง จักมีอาหารหาได้ง่าย จักมีอาหารหาได้ยาก จักมีความเกษม จักมีภัย จักเกิดโรค จักมีความสำราญหาโรคมิได้ หรือคำนวณฤกษ์ยาม คำนวณดวงชะตา จับยาม แต่งภาพย์ โลกายตศาสตร์.

ส่วนสมณโคดม เว้นขาดจากการเลี้ยงชีวิตโดยมิจฉาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้เสียแล้ว เมื่อปุถุชนจะกล่าวสรรเสริญตถาคต ฟังกล่าวสรรเสริญอย่างนี้.

อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก จันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเลี้ยงชีวิตโดยมิจฉาชีพด้วยเจริญงานวิชาเห็นปานนี้ คือ ให้ฤกษ์อวามงคลให้ฤกษ์วิฆเนศมงคล ดูฤกษ์เรียงหมอน ดูฤกษ์หย่าร้าง ดูฤกษ์เก็บทรัพย์ ดูฤกษ์จ่ายทรัพย์ ดูโชคดี ดูเคราะห์ร้าย ใ้หยาดดงครรภ์ ร่ายมนต์ให้ลั่นกระด้าง ร่ายมนต์ให้คางแข็ง ร่ายมนต์ให้มือสั้น ร่ายมนต์ไม่ให้หูได้ยินเสียง เป็นหมอทรงกระจก เป็นหมอทรงหญิงสาว เป็นหมอทรงเจ้า บวงสรวง พระอาทิตย์ บวงสรวงท้าวมหาพรหม ร่ายมนต์พ่นไฟ ทำพิธีเชิญขวัญ.

ส่วนสมณโคตม เว้นขาดจากการเลี้ยงชีวิตโดยมิจฉาชีพด้วยเจริญงานวิชาเห็นปานนี้เสียแล้ว เมื่อปุถุชนจะกล่าวสรรเสริญตถาคต ฟังกล่าวสรรเสริญอย่างนี้.

อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก จันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเลี้ยงชีวิตโดยมิจฉาชีพด้วยเจริญงานวิชาเห็นปานนี้ คือ ทำพิธีบนบาน ทำพิธีแก้บน ร่ายมนต์ขับผี สอนมนต์ป้องกันบ้านเรือน ทำกะเทยให้กลับเป็นชาย ทำชายให้กลายเป็นกะเทย ทำพิธีปลุกเรื้อน ทำพิธีบวงสรวงพื้นที่ พ่นน้ำมนต์ รดน้ำมนต์

ทำพิธีบูชาไฟ ปรงยาสำรอก ปรงยาถ่าย ปรงยาแก้ลมตีขึ้น
เบื้องบน ปรงยาแก้ลมตีลงเบื้องล่าง ปรงยาแก้ปวดศีรษะ
หุงน้ำมันหยอดหู ปรงยาตา ปรงยานัตถุ์ ปรงยาทาให้กัด
ปรงยาทาให้สमान ป้ายยาตา ทำการผ่าตัด รักษาเด็ก ใส่ยา
ชะแผล.

ส่วนสมณโคดม เว้นขาดจากการเลี้ยงชีวิตโดย
มิจนาชีพด้วยเตรัจฉานวิชาเห็นปานนี้เสียแล้ว เมื่อปุถุชน
จะกล่าวสรรเสริญตถาคต ฟังกล่าวสรรเสริญอย่างนี้.

ภิกษุทั้งหลาย! ข้อที่ปุถุชนกล่าวสรรเสริญตถาคต
จะฟังกล่าวด้วยประการใด ซึ่งมีประมาณน้อย ยังต่ำนัก
เป็นเพียงศีลนั้นเท่านั้นแล.

ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากการทำเจริญงานวิชา

๐๓

-บาลี สามัญญผลสูตร สී. ที. ๗/๘๙-๙๒/๑๑๔-๑๒๑.

มหาราช! อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์
บางพวก ฉันทโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้น
ยังเลี้ยงชีวิตโดยมิจฉาชีพด้วยเจริญงานวิชาเห็นปานนี้ คือ
ทำนายอวัยวะ ทำนายตำหนิ ทำนายกลางตีกลางร้าย ทำนายฝัน
ทำนายลักษณะ ทำนายหนูกัดผ้า ทำพิธีบูชาไฟ ทำพิธีเบิกแว่น
เวียนเทียน ทำพิธีชั้ดเกลือบูชาไฟ ทำพิธีชั้ดรำบูชาไฟ ทำพิธี
ชั้ดข้าวสารบูชาไฟ ทำพิธีเติมเนยบูชาไฟ ทำพิธีเติมน้ำมันบูชา
ไฟ ทำพิธีเสกเป่าบูชาไฟ ทำพิธีกรรมด้วยโลหิต เป็นหมอดู
อวัยวะ ดูลักษณะที่บ้าน ดูลักษณะที่นา เป็นหมอปลูกเสก
เป็นหมอผี เป็นหมอลงเลขยันต์คุ้มกันบ้านเรือน เป็นหมองู
เป็นหมอยาพิษ เป็นหมอแมลงป่อง เป็นหมอรักษาแผลหนูกัด
เป็นหมอทายเสียงนก เป็นหมอทายเสียงกา เป็นหมอทายอายุ
เป็นหมอเสกกันลูกศร เป็นหมอทายเสียงสัตว์.

ส่วนภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากการเลี้ยงชีวิต
โดยมิจฉาชีพด้วยเจริญงานวิชาเห็นปานนี้เสียแล้ว แม้ก็เป็น
ศิลาของเธอประการหนึ่ง.

อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก จัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเลี้ยงชีวิตโดยมิจฉาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้ คือ ทายลักษณะแก้วมณี ทายลักษณะผ้า ทายลักษณะไม้พลอง ทายลักษณะคัสตรา ทายลักษณะดาบ ทายลักษณะศร ทายลักษณะธนู ทายลักษณะอาวุธ ทายลักษณะสตรี ทายลักษณะบุรุษ ทายลักษณะกุมาร ทายลักษณะกุมารี ทายลักษณะทาส ทายลักษณะทาสี ทายลักษณะช่าง ทายลักษณะม้า ทายลักษณะกระบือ ทายลักษณะโคอุสภะ ทายลักษณะโค ทายลักษณะแพะ ทายลักษณะแกะ ทายลักษณะไก่ ทายลักษณะนกกระทา ทายลักษณะเหี้ย ทายลักษณะตุ่น ทายลักษณะเต่า ทายลักษณะมฤค.

ส่วนภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากการเลี้ยงชีวิตโดยมิจฉาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้เสียแล้ว แม้นี้ก็เป็นศีลของเธอประการหนึ่ง.

อีกอย่างหนึ่งเมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก จัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเลี้ยงชีวิตโดยมิจฉาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้ คือ ตูถุภษยาตราทัพว่า พระราชาจักยกออก พระราชาจักไม่ยกออก พระราชาภายในจัก

ยกเข้าประชิด พระราชาภายนอกจักถอย พระราชาภายนอก
 จักยกเข้าประชิด พระราชาภายในจักถอย พระราชาภายใน
 จักมีชัย พระราชาภายนอกจักปราชัย พระราชาภายนอกจัก
 มีชัย พระราชาภายในจักปราชัย พระราชาพระองค์นี้จักมีชัย
 พระราชาพระองค์นี้จักปราชัย เพราะเหตุนี้ ๆ.

ส่วนภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากการเลี้ยงชีวิต
 โดยมีจฉาชีพด้วยเสร็จงานวิชาเห็นปานนี้เสียแล้ว แม้นี้ก็เป็น
 ศีลของเธอประการหนึ่ง.

อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก ฉันท
 โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเลี้ยงชีวิต
 โดยมีจฉาชีพด้วยเสร็จงานวิชาเห็นปานนี้ คือ ทำนายว่าจัก
 มีจันทรคราส จักมีสุริยคราส จักมีนักษัตรคราส ดวงจันทร์
 ดวงอาทิตย์จักโคจรถูกทาง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์จักโคจรผิด
 ทาง ดาวนักษัตรจักโคจรถูกทาง ดาวนักษัตรจักโคจรผิดทาง
 จักมีอุกกาบาต จักมีดาวหาง จักมีแผ่นดินไหว จักมีฟ้าร้อง
 ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักษัตร จักขึ้น จักตก จักมัวหมอง
 จักกระจ่าง จันทรคราสจักมีผลเป็นอย่างไร สุริยคราส
 จักมีผลเป็นอย่างไร นักษัตรคราสจักมีผลเป็นอย่างไร ดวง
 จันทรดวงอาทิตย์โคจรถูกทางจักมีผลเป็นอย่างไร ดวงจันทร์

ดวงอาทิตย์โคจรผิดทางจักมีผลเป็นอย่างไร ดาวนักษัตร
โคจรถูกทางจักมีผลเป็นอย่างไร ดาวนักษัตรโคจรผิดทางจัก
มีผลเป็นอย่างไร มีอุกกาบาตจักมีผลเป็นอย่างไร มีดาวหาง
จักมีผลเป็นอย่างไร แผ่นดินไหวจักมีผลเป็นอย่างไร ฟาร์ม่อง
จักมีผลเป็นอย่างไร ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักษัตร
ขึ้น ตก มัวหมอง กระจ่าง จักมีผลเป็นอย่างไร.

ส่วนภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากการเลี้ยงชีวิต
โดยมิจฉาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้เสียแล้ว แม้นี้ก็
เป็นศีลของเธอประการหนึ่ง.

อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก จัน
โกษณะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเลี้ยงชีวิต
โดยมิจฉาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้ คือ ทำนายว่า
จักมีฝนดี จักมีฝนแล้ง จักมีอาหารหาได้ง่าย จักมีอาหาร
หาได้ยาก จักมีความเกษม จักมีภัย จักเกิดโรค จักมีความ
สำราญหาโรคมิได้ หรือคำนวณฤกษ์ยาม คำนวณดวงชะตา
จับยาม แต่งภาพย์ โลกายตศาสตร์.

ส่วนภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากการเลี้ยงชีวิต
โดยมิจฉาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้เสียแล้ว แม้นี้ก็เป็น
ศีลของเธอประการหนึ่ง.

อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก จันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเลี้ยงชีวิตโดยมิจฉาชีพด้วยเจริญงานวิชาเห็นปานนี้ คือ ให้ฤกษ์อวามงคลให้ฤกษ์วิฆเนศมงคล ดูฤกษ์เรียงหมอน ดูฤกษ์หย่าร้าง ดูฤกษ์เก็บทรัพย์ ดูฤกษ์จ่ายทรัพย์ ดูโชคดี ดูเคราะห์ร้าย ใ้หยาดดุงครรภ์ ร่ายมนต์ให้ลั่นกระด้าง ร่ายมนต์ให้คางแข็ง ร่ายมนต์ให้มือสั้น ร่ายมนต์ไม่ให้หูได้ยินเสียง เป็นหมอทรงกระจก เป็นหมอทรงหญิงสาว เป็นหมอทรงเจ้า บวงสรวง พระอาทิตย์ บวงสรวงท้าวมหาพรหม ร่ายมนต์พ่นไฟ ทำพิธีเชิญขวัญ.

ส่วนภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากการเลี้ยงชีวิตโดยมิจฉาชีพด้วยเจริญงานวิชาเห็นปานนี้เสียแล้ว แม้นี้ก็เป็นศีลของเธอประการหนึ่ง.

อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก จันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเลี้ยงชีวิตโดยมิจฉาชีพด้วยเจริญงานวิชาเห็นปานนี้ คือ ทำพิธีบนบาน ทำพิธีแก้บน ร่ายมนต์ขับผี สอนมนต์ป้องกันบ้านเรือน ทำกะเทยให้กลับเป็นชาย ทำชายให้กลายเป็นกะเทย ทำพิธีปลุกเรื้อน ทำพิธีบวงสรวงพื้นที่ พ่นน้ำมนต์ รดน้ำมนต์

ทำพิธีบูชาไฟ ปรงยาสำรอก ปรงยาถ่าย ปรงยาแก้ลมตีขึ้น
เบื้องบน ปรงยาแก้ลมตีลงเบื้องล่าง ปรงยาแก้ปวดศีรษะ
หุงน้ำมันหยอดหู ปรงยาตา ปรงยานัตถุ์ ปรงยาทาให้กัด
ปรงยาทาให้สमान ป้ายยาตา ทำการผ่าตัด รักษาเด็ก ใส่ยา
ชะแผล.

ส่วนภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากการเลี้ยงชีวิต
โดยมิจฉาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้เสียแล้ว แม้นี้ก็เป็น
ศีลของเธอประการหนึ่ง.

มหาราช! ภิกษุสมบุรณ์ด้วยศีลอย่างนี้ ย่อมไม่
ประสพภัยแต่ไหน ๆ เลย เพราะศีลสังวรนั้นเปรียบเหมือน
กษัตริย์ผู้ได้มูรธาภิเษก^๑ กำจัดราชศัตรูได้แล้ว ย่อมไม่
ประสพภัยแต่ไหน ๆ เพราะราชศัตrunั้น.

มหาราช! ภิกษุก็ฉนั้นนั้น สมบุรณ์ด้วยศีลอย่างนี้
แล้ว ย่อมไม่ประสพภัยแต่ไหน ๆ เพราะศีลสังวรนั้น ภิกษุ
สมบุรณ์ด้วยอริยศีลชั้นนี้ ย่อมได้เสวยสุขอันปราศจากโทษ
ในภายใน.

มหาราช! ด้วยประการดังกล่าวมานี้แล ภิกษุชื่อว่า
เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีล.

๑. น้ารดพระเศียรในงานราชาภิเษกหรือพระราชพิธีอื่น ๆ

นอกจากพระมหาลงสูตรและสามัญญผลสูตรที่มีการกล่าวถึง
การห้ามทำเดรัจฉานวิชาแล้ว ยังมีปรากฏอยู่ในสูตรอื่นอีก คือ

- อัมพภูสูตร ตรัสกับ อัมพภูมาณพ (-บาลี สี. ที. ๙/๑๒๙/๑๖๓.),
- โสณทัณฑสูตร ตรัสกับ โสณทัณฑพราหมณ์ (-บาลี สี. ที. ๙/๑๕๙/๑๙๕.),
- กุกกัณฑสูตร ตรัสกับ กุกกัณฑพราหมณ์ (-บาลี สี. ที. ๙/๑๘๘/๒๓๕.),
- มหาสิสูตร ตรัสกับ เจ้าโองมูร์ทลิจฉวี (-บาลี สี. ที. ๙/๒๐๑/๒๕๕.),
- ชาลียสูตร ตรัสกับ มัณฑิยปริพาชกและชาลียปริพาชก (-บาลี สี. ที. ๙/๒๐๓/๒๕๖.),
- มหาสิหนาทสูตร ตรัสกับ อเจลกัสสปะ (-บาลี สี. ที. ๙/๒๑๘/๒๗๐.),
- ไปฏฐปาหสูตร ตรัสกับ ไปฏฐปาหปริพาชก (-บาลี สี. ที. ๙/๒๒๖/๒๗๙.),
- สุภสูตร พระอานนท์กล่าวกับ สุภมาณพโตเทยบุตร (-บาลี สี. ที. ๙/๒๕๔/๓๑๙.),
- แก้วภูสูตร ตรัสกับ แก้วภูณะ (ชาวประมง) (-บาลี สี. ที. ๙/๒๗๖/๓๔๒.),
- โลหิจสูตร ตรัสกับ โลหิจพราหมณ์ (-บาลี สี. ที. ๙/๒๙๓/๓๖๓.),
- เดวิชสูตร ตรัสกับ วาเสฏฐมาณพและการทวาชมาณพ (-บาลี สี. ที. ๙/๓๑๐/๓๙๓.).

อะไรคือเจริญงานกถา

๐๔

-บาลี มหาวาร. ส. ๑๙/๕๒๖/๑๖๖๓.

ภิกษุทั้งหลาย! เธอทั้งหลาย จงอย่ากล่าว
เจริญงานกถาเห็นปานนี้ คือ พุดเรื่องพระราช เรื่องโจร
เรื่องมหาอำมาตย์ เรื่องกองทัพ เรื่องภัย เรื่องการรบ เรื่องข้าว
เรื่องน้ำ เรื่องผ้า เรื่องที่นอน เรื่องดอกไม้ เรื่องของหอม
เรื่องญาติ เรื่องยานพาหนะ เรื่องหมู่บ้าน เรื่องนิคม เรื่องนคร
เรื่องชนบท เรื่องสตรี เรื่องบุรุษ เรื่องคนกล้าหาญ เรื่องตรอก
เรื่องทำน้ำ เรื่องคนที่ล่องลับไปแล้ว เรื่องเบ็ดเตล็ด เรื่องโลก
เรื่องทะเล เรื่องความเจริญและความเสื่อม ด้วยประการนั้น ๆ
ข้อนั้นเพราะเหตุไร

เพราะถ้อยคำนี้ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ไม่
เป็นเบื้องต้นของพรหมจรรย์ ไม่เป็นไปเพื่อความหน่าย
ความคลายกำหนัด ความดับ ความรำงับ ความรู้ยิ่ง
ความรู้พร้อม และนิพพานเลย.

พระพุทธเจ้า เว้นขาดจากเจริญงานกถา

๐๕

-บาลี ส. ที. ๗/๑๐/๑๕.

ภิกษุทั้งหลาย! อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก ฉันทโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังกล่าวเจริญงานกถาเห็นปานนี้ คือ พุดเรื่องพระราชา เรื่องโจร เรื่องมหาอำมาตย์ เรื่องกองทัพ เรื่องภัย เรื่องการรบ เรื่องข้าว เรื่องน้ำ เรื่องผ้า เรื่องที่นอน เรื่องดอกไม้ เรื่องของหอม เรื่องญาติ เรื่องยานพาหนะ เรื่องหมู่บ้าน เรื่องนิคม เรื่องนคร เรื่องชนบท เรื่องสตรี เรื่องบุรุษ เรื่องคนกล้าหาญ เรื่องตรอก เรื่องทำน้ำ เรื่องคนที่ล่องลับไปแล้ว เรื่องเบ็ดเตล็ด เรื่องโลก เรื่องทะเล เรื่องความเจริญและความเสื่อม ด้วยประการนั้นๆ.

ส่วนสมณโคตม เว้นขาดจากเจริญงานกถาเห็นปานนี้เสียแล้ว เมื่อปุถุชนจะกล่าวสรรเสริญตถาคต ฟังกล่าวสรรเสริญอย่างนี้.

ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากเดรัจฉานกถา

๐๖

-บาลี สී. ที. ๙/๘๗/๑๑๐., -บาลี มทวาร. สී. ๑๙/๕๒๖/๑๖๖๓.

... เมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก ฉันทโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังกล่าวเดรัจฉานกถาเห็นปานนี้ คือ พุดเรื่องพระราช เรื่องโจร เรื่องมหาอำมาตย์ เรื่องกองทัพ เรื่องภัย เรื่องการรบ เรื่องข้าว เรื่องน้ำ เรื่องผ้า เรื่องที่นอน เรื่องดอกไม้ เรื่องของหอม เรื่องญาติ เรื่องยานพาหนะ เรื่องหมู่บ้าน เรื่องนิคม เรื่องนคร เรื่องชนบท เรื่องสตรี เรื่องบุรุษ เรื่องคนกล้าหาญ เรื่องตรอก เรื่องทำน้ำ เรื่องคนที่ล่องลับไปแล้ว เรื่องเบ็ดเตล็ด เรื่องโลก เรื่องทะเล เรื่องความเจริญและความเสื่อม ด้วยประการนั้นๆ.

ส่วนภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากเดรัจฉานกถาเห็นปานนี้เสียแล้ว แม้นี้ก็เป็นศีลของเธอประการหนึ่ง.

ภิกษุทั้งหลาย! พวกเธอทั้งหลาย จงอย่ากล่าวเดรัจฉานกถาเห็นปานนี้ คือ พุดเรื่องพระราช เรื่องโจร เรื่องมหาอำมาตย์ เรื่องกองทัพ เรื่องภัย เรื่องการรบ เรื่องข้าว เรื่องน้ำ เรื่องผ้า เรื่องที่นอน เรื่องดอกไม้ เรื่องของหอม เรื่องญาติ เรื่องยานพาหนะ เรื่องหมู่บ้าน เรื่องนิคม เรื่องนคร

เรื่องชนบท เรื่องสตรี เรื่องบุรุษ เรื่องคนกล้าหาญ เรื่องตลก เรื่องทำน้ำ เรื่องคนที่ล่องลับไปแล้ว เรื่องเบ็ดเตล็ด เรื่องโลก เรื่องทะเล เรื่องความเจริญและความเสื่อม ด้วยประการนั้น ๆ เพราะเหตุไรจึงไม่ควรกล่าว เพราะการกล่าวนั้น ๆ ไม่ประกอบ ด้วยประโยชน์ ไม่เป็นเงื่อนไขของพรหมจรรย์ ไม่เป็นไปพร้อม เพื่อความหน่ายทุกข์ ความคลายกำหนด ความดับ ความรำงับ ความรู้ยิ่ง ความรู้พร้อม และนิพพานเลย.

ภิกษุทั้งหลาย! เมื่อพวกเขาจะกล่าว จงกล่าวว่า “เช่นนี้ ๆ เป็นทุกข์ เช่นนี้ ๆ เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ เช่นนี้ ๆ เป็น ความดับไม่เหลือของทุกข์ และเช่นนี้ ๆ เป็นทางดำเนินให้ถึง ความดับไม่เหลือของทุกข์” ดังนี้ เพราะเหตุไรจึงควรกล่าว เพราะการกล่าวนั้น ๆ ย่อมประกอบด้วยประโยชน์ เป็นเงื่อนไข ของพรหมจรรย์ เป็นไปพร้อมเพื่อความหน่ายทุกข์ ความ คลายกำหนด ความดับ ความรำงับ ความรู้ยิ่ง ความรู้พร้อม และนิพพาน.

ภิกษุทั้งหลาย! เพราะเหตุนั้น ในกรณีนี้ พวกเขา พึงทำความเพียร เพื่อให้รู้ตามเป็นจริง ว่า “นี่เป็นทุกข์ นี่ เป็นเหตุให้เกิดขึ้นแห่งทุกข์ นี่เป็นความดับไม่เหลือแห่งทุกข์ นี่เป็นทางดำเนินให้ถึงความดับไม่เหลือแห่งทุกข์” ดังนี้เถิด.

**ตรวจฉานวิชา
ไม่ใช่อิทธิปาฎิหาริย์**

ปาฏิหาริย์ ๓ อย่าง

๐๗

-บาลี ตัก. อ. ๒๐/๒๑๗/๕๐๐.

พราหมณ์! ปาฏิหาริย์ ๓ อย่างมีอยู่ ๓ อย่าง คือ
อิทธิปาฏิหาริย์ อาเทศนาปาฏิหาริย์ อนุสาสนีปาฏิหาริย์.

(๑) พราหมณ์! อิทธิปาฏิหาริย์เป็นอย่างไร.

คือ คนบางคนในโลกนี้กระทำอิทธิวิธีมีอย่างต่าง ๆ
ผู้เดียวแปลงเป็นหลายคน หลายคนแปลงเป็นคนเดียว ทำ
ที่กำบังให้เป็นที่แจ้ง ทำที่แจ้งให้เป็นที่กำบัง ไปได้ไม่ขัดข้อง
ผ่านทะลุฝา ทะลุกำแพง ทะลุภูเขา ดุจไปในอากาศว่าง ๆ ผุด
ขึ้นและต่ำลงในแผ่นดินได้เหมือนในน้ำ เดินไปได้เหมือนน้ำ
เหมือนเดินบนแผ่นดิน ไปได้ในอากาศเหมือนนกมีปีก ทั้งที่
ยังนั่งสมาธิคู้บัลลังก์ ลูบคลำดวงจันทร์และดวงอาทิตย์อันมี
ฤทธิ์อำนาจมากได้ด้วยฝ่ามือ และแสดงอำนาจทางกายเป็น
ไปตลอดถึงพรหมโลกได้.

พราหมณ์! นี้แล อิทธิปาฏิหาริย์.

(๒) พราหมณ์! อาเทศนาปาฏิหาริย์เป็นอย่างไร.

คือ คนบางคนในโลกนี้โดยอาศัยนิมิต ย่อมทหายใจคน
ว่า “ใจของท่านเป็นอย่างนี้ ใจของท่านเป็นไปโดยอาการ

อย่างนี้ ความคิดของท่านเป็นดังนี้”^๑ แม้เขาตายมากเท่าไร ก็ถูกหมดไม่มีผิดเลย บางคนฟังเสียงของมนุษย์หรือของ อมนุษย์หรือของเทวดา แล้วตายใจคนว่า “ใจของท่านเป็น อย่างนี้ ใจของท่านเป็นไปโดยอาการอย่างนี้ ความคิดของ ท่านเป็นดังนี้” แม้เขาตายมากเท่าไร ก็ถูกหมดไม่มีผิดเลย บางคนฟังเสียงแห่งวิตกวิจารณ์ ของบุคคลที่กำลังวิตกวิจารณ์อยู่ แล้วตายใจคนว่า “ใจของท่านเป็นอย่างนี้ ใจของท่านเป็นไป โดยอาการอย่างนี้ ความคิดของท่านเป็นดังนี้” แม้เขาตายมาก เท่าไร ก็ถูกหมดไม่มีผิดเลย บางคนกำหนดใจของผู้เข้าสมาธิ อันไม่มีวิตกวิจารณ์ ด้วยใจของตนแล้วรู้ว่า “มนโสังขาร อัน ท่านผู้นี้ตั้งไว้เช่นใด ในลำดับแห่งจิตนี้ จักเกิดวิตกชื่อนั้น” ดังนี้ แม้เขาตายมากเท่าไรก็ถูกหมด ไม่มีผิดเลย.

พราหมณ์! นี่แล อาเทศนาปาฏิหาริย์.

(๓) พราหมณ์! อนุศาสนีปาฏิหาริย์เป็นอย่างไร. คือ คนบางคนในโลกนี้ย่อมพว้าสอนว่า “ท่านทั้งหลาย จงตริกอย่างนี้ ๆ อย่าตริกอย่างนั้น ๆ จงทำในใจอย่างนี้ ๆ อย่าทำในใจอย่างนั้น ๆ จงละสิ่งนี้ ๆ เสีย จงเข้าถึงสิ่งนี้ ๆ แล้วแลอยู่” ดังนี้.

พราหมณ์! นี่แล อนุศาสนีปาฏิหาริย์.

๑. บาลีเดียวกัน ต่างสำนวนในบางฉบับของไตรปิฎกแต่ละสำนัก

พระสัมมาสัมพุทธะ อีตอัถ ขยะแขยง เกลียดชัง อธิปาฏิหาริย์ และอาเทศนาปาฏิหาริย์

๐๘

-บาลี สී. ที. ๙/๒๗๓/๓๓๙.

แก้วกฐะ! นีปาฏิหาริย์ ๓ อย่าง ที่เราได้ทำให้แจ้ง ด้วยปัญญาอันยิ่งเอง แล้วประกาศให้ผู้อื่นรู้ได้ ๓ อย่าง คือ อธิปาฏิหาริย์ อาเทศนาปาฏิหาริย์ และอนุศาสนีปาฏิหาริย์.

(๑) แก้วกฐะ! อธิปาฏิหาริย์นั้นเป็นอย่างไร.

แก้วกฐะ! ภิกษุในกรณีนี้ กระทำอิทธิวิธมีอย่างต่างๆ คือ ผู้เดียวแปลงเป็นหลายคน หลายคนแปลงเป็นคนเดียว ทำที่กำบังให้เป็นที่แจ้ง ทำที่แจ้งให้เป็นที่กำบัง ไปได้ไม่ขัดข้อง ผ่านทะลุฝา ทะลุกำแพง ทะลุภูเขา ดุจไปในอากาศ ว่างๆ ผุดขึ้นและดำลงในแผ่นดินได้เหมือนในน้ำ เดินไปได้เหมือนน้ำเหมือนเดินบนแผ่นดิน ไปได้ในอากาศเหมือนนกมีปีก ทั้งที่ยังนั่งสมาธิคู้บัลลังก์ ลูบคลำดวงจันทร์และดวงอาทิตย์อันมีฤทธิ์อันภาพมากได้ด้วยฝ่ามือ และแสดงอำนาจทางกายเป็นไปตลอดถึงพรหมโลกได้.

แก้วกฐะ! กุลบุตรผู้มีศรัทธาเลื่อมใสได้เห็นการ
แสดงนั้นแล้ว เขาบอกเล่าแก่กุลบุตรอื่นบางคน ที่ไม่ศรัทธา
เลื่อมใสว่าน่าอัศจรรย์นัก กุลบุตรผู้ไม่มีศรัทธาเลื่อมใส
ก็จะฟังตอบว่า วิชาชื่อคันธารี^๑ มีอยู่ ภิกษุนั้นแสดงอิทธิวิธี
ด้วยวิชานั้นเท่านั้น (หาใช่มีปาฏิหาริย์ไม่).

แก้วกฐะ! ท่านจะเข้าใจว่าอย่างไร ก็คนไม่เชื่อ ไม่
เลื่อมใส ย่อมกล่าวตอบผู้เชื่อผู้เลื่อมใสได้อย่างนั้น มิใช่หรือ.

ฟังตอบได้ พระองค์.

แก้วกฐะ! เราเห็นโทษในการแสดงอิทธิปาฏิหาริย์
ดังนี้แล จึงอึดอัด ขยะแขยง เกลียดชัง ต่ออิทธิปาฏิหาริย์.

(๒) แก้วกฐะ! อาเทศนาปาฏิหาริย์นั้นเป็นอย่างไร.

แก้วกฐะ! ภิกษุในกรณีนี้ ย่อมทลายจิต ทายความ
รู้สึกของจิต ทายความตริก ทายความตรอง ของสัตว์เหล่าอื่น
ของบุคคลเหล่าอื่นได้ว่า ใจของท่านเป็นอย่างนี้ ใจของท่าน
เป็นไปโดยอาการอย่างนี้ ความคิดของท่านเป็นดังนี้.

แก้วกฐะ! กุลบุตรผู้มีศรัทธาเลื่อมใสได้เห็นภิกษุนั้น
ทลายจิต ทายความรู้สึกของจิต ทายความตริก ทายความตรอง

---

๑. คันธารี ชื่อมนต์ แต่งโดยฤๅษีมีนามคันธาระ, อีกอย่างหนึ่งว่าในแคว้นคันธาระ

ของสัตว์เหล่าอื่น ด้วยประการนั้นๆ แล้ว เขาบอกเล่าแก่
กุลบุตรอื่นบางคน ที่ไม่ศรัทธาเลื่อมใสว่าน่าอัศจรรย์นัก
กุลบุตรผู้ไม่เชื่อ ไม่เลื่อมใส ย่อมค้ำกุลบุตรผู้เชื่อ ผู้เลื่อมใส
ว่า วิชาช่อมณิกา มีอยู่ ภิกษุ นั้น กล่าวทนายใจได้เช่นนั้นๆ
ก็ด้วยวิชานั้น (หาใช่มีปาฏิหาริย์ไม่).

แก้วกู่! ท่านจะเข้าใจว่าอย่างไร ก็คนไม่เชื่อ ไม่
เลื่อมใส ย่อมกล่าวตอบผู้เชื่อผู้เลื่อมใสได้ อย่างนั้น มิใช่หรือ.

พึงตอบได้ พระองค์.

แก้วกู่! เราเห็นโทษในการแสดงอาเทศนา-
ปาฏิหาริย์ดังนี้แล จึงอึดอัด ขยะแขยง เกลียดชัง ต่อ
อาเทศนาปาฏิหาริย์.

(๓) แก้วกู่! อนุศาสน์ปาฏิหาริย์นั้นเป็นอย่างไร.

แก้วกู่! ภิกษุในกรณีนี้ ย่อมพร่ำสอนว่า “ท่าน
จงตริกอย่างนี้ๆ อย่าตริกอย่างนั้นๆ จงทำไว้ในใจอย่างนี้ๆ
อย่าทำไว้ในใจอย่างนั้นๆ จงละสิ่งนี้ๆ เสีย จงเข้าถึงสิ่งนี้ๆ
แล้วแลอยู่” ดังนี้.

แก้วกู่! นี้เราเรียกว่า อนุศาสน์ปาฏิหาริย์.

แก้วกู่! ข้ออื่นยังมีอีก ตถาคตเกิดขึ้นในโลกนี้
เป็นพระอรหันต์ตรัสรู้ชอบเอง สมบูรณ์ด้วยวิชาและจรณะ

ดำเนินไปดี รู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกคนควรฝึกไม่มีใครยิ่งไปกว่า เป็นครูของเทวดาและมนุษย์ เป็นผู้เบิกบานแล้ว จำแนกธรรม ออกสอนสัตว์ ตถาคตนั้น ทำให้แจ้งซึ่งโลกนี้ กับทั้งเทวดา มาร พรหม หมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดาพร้อม ทั้งมนุษย์ ด้วยปัญญาอันยิ่งเองแล้ว สอนผู้อื่นให้รู้แจ้งตาม ตถาคตนั้นแสดงธรรมไพเราะในเบื้องต้น-ท่ามกลาง-ที่สุด ประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์ บริบูรณ์สิ้นเชิง.

คหบดีหรือบุตรคหบดี หรือผู้เกิดในตระกูลใด ตระกูลหนึ่งในภายหลังก็ดี ได้ฟังธรรมนั้นแล้ว เกิดศรัทธา ในตถาคต เขาผู้ประกอบด้วยศรัทธา ย่อมพิจารณาเห็นว่า “ฆราวาสคับแคบ เป็นทางมาแห่งธุลี บรรพชาเป็นโอกาสว่าง การที่คนอยู่ครองเรือน จะประพฤติพรหมจรรย์ให้บริสุทธิ์ บริบูรณ์โดยส่วนตัวเหมือนสังข์ที่เขาขัดแล้วนั้น ไม่ทำได้ โดยง่าย ถ้ากระไร เราจะปลงผมและหนวด ครองผ้ากาสายะ ออกจากเรือนบวชเป็นผู้ไม่เกี่ยวข้องกับด้วยเรือนเถิด” ดังนี้ โดยสมัยอื่นต่อมา เขาละกองสมบัติน้อยใหญ่ และวงศ์ญาติ น้อยใหญ่ ปลงผมและหนวด ออกจากเรือนบวชเป็นผู้ไม่ เกี่ยวข้องด้วยเรือนแล้ว.

ภิกษุนั้น ผู้บวชแล้วอย่างนี้ สำรวมแล้วด้วยความ สำรวมในปาติโมกข์ ถึงพร้อมด้วยมรรยาทและโคจร มีปกติ เห็นเป็นภัยในโทษทั้งหลาย แม้ว่าเป็นโทษเล็กน้อย สมาทาน ศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย ประกอบแล้วด้วยกายกรรม วจีกรรมอันเป็นกุศล มีอาชีวะบริสุทธิ์ ถึงพร้อมด้วยศีล มีทวารอันคุ้มครองแล้วในอินทรีย์ทั้งหลาย ประกอบด้วย สติสัมปชัญญะ มีความสันโดษ.

แก้วกฐะ! ภิกษุถึงพร้อมด้วยศีล เป็นอย่างไรเล่า.

แก้วกฐะ! ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ละการทำสัตว์มีชีวิต ใ้हतกลงไป เป็นผู้เว้นขาดจากปาณาติบาต วาจทอนไม้และ ศัสตราเสียแล้ว มีความละเอียด ถึงความเอ็นดูกรุณา หวัง ประโยชน์เกื้อกูลแก่สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงอยู่.

แก้วกฐะ! นี้เราเรียกว่า อนุสาสนีปาฏิหาริย์.

(ต่อไปนี้ ทรงแสดงด้วยจลศีล - มัชฌิมศีล - มหาศีล - อินทรีย์สังวร - สติสัมปชัญญะ - การสันโดษด้วยปัจจัยสี่ - การชำระจิตจาก นิรวรณในที่สังัดแล้วได้ปฐมฌาน - ทุตติฌาน - ตติยฌาน - จตุตถฌาน - ญาณทัสสนะ - มโนมยิทธิ - อิทธิวิธี - ทิพพโสด - เจโตปริยญาณ - ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ - จุตูปปาตญาณ และตรัสเรียกความสำเร็จ ในการสอนแต่ละขั้นว่า อนุสาสนีปาฏิหาริย์ อย่างหนึ่ง ๆ จนกระทั่งถึง อาสวัภยญาณซึ่งมีข้อความว่า)

แก้วกฐะ! ภิกษุนั้น ครั้นจิตตั้งมั่นบริสุทธิ์ผ่องใส ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส^๑ เป็นธรรมชาติอ่อนโยนควรแก่ การงาน ตั้งอยู่ได้อย่างไม่หวั่นไหว เช่นนี้แล้ว เธอก็โน้มจิต ไปเฉพาะต่ออาสวักขญาณ^๒ เธอย่อมรู้ชัด ตามที่เป็นจริงว่า “นี่ทุกข์ นี่เหตุให้เกิดขึ้นแห่งทุกข์ นี่ความดับไม่เหลือแห่งทุกข์ นี่ทางดำเนินให้ถึงความดับไม่เหลือแห่งทุกข์” และรู้ชัด ตามที่เป็นจริงว่า “เหล่านี้อาสวะ นี่เหตุเกิดขึ้นแห่งอาสวะ นี่ความดับไม่เหลือแห่งอาสวะ นี่ทางดำเนินให้ถึงความดับ ไม่เหลือแห่งอาสวะ” เมื่อเธอรู้อยู่อย่างนี้เห็นอยู่อย่างนี้ จิตก็พ้นจากกามาสวะ ภาวาสวะ อวิชชาสวะ^๓ ครั้นจิตหลุดพ้นแล้ว ก็เกิดญาณหยั่งรู้ว่า “จิตพ้นแล้ว” เธอรู้ชัดว่า “ชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว กิจที่ควรทำได้ทำสำเร็จแล้ว กิจอื่นที่ จะต้องทำเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มีอีก” ดังนี้.

แก้วกฐะ! เปรียบเหมือนห้วงน้ำใสที่ไหลเขาไม่ขุ่นมัว คนมีจักขุดียืนอยู่บนฝั่งในที่นั้น เขาเห็นหอยต่าง ๆ บ้าง กรวด

๑. เครื่องเศร้าหมองแห่งจิต

๒. ความรู้เป็นเหตุสิ้นอาสวะ

๓. กามาสวะ = อาสวะคือกาม (กิเลสที่เป็นเหตุให้ติดในกาม)

ภาวาสวะ = อาสวะคือภพ (กิเลสที่เป็นเหตุให้ติดในภพ)

อวิชชาสวะ = อาสวะคืออวิชชา (กิเลสที่เป็นเหตุให้ติดในไม่รู้ตามความเป็นจริง)

และหินบ้าง ผุงปลาบ้าง อันหยุดอยู่และว่ายไปในห้วงน้ำนั้น เขาจะสำเหนียกใจอย่างนี้ว่า “ห้วงน้ำนี้ใส ไม่ขุ่นเลย หอย ก้อนกรวด ปลาทั้งหลายเหล่านี้หยุดอยู่บ้าง ว่ายไปบ้าง ใน ห้วงน้ำนั้น” ดังนี้ ฉันทใดก็ฉันทนั้น.

    เกวัฏฐะ! นี้เราเรียกว่า อนุสาสนีปาฏิหาริย์.

    เกวัฏฐะ! เหล่านี้แล ปาฏิหาริย์ ๓ อย่าง ที่เราได้ ทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งเอง แล้วประกาศให้ผู้อื่นรู้ตามด้วย.

หลักปฏิบัติของภิกษุ

ต่อ

อิทธิปาฏิหาริย์

และ

คุณวิเศษอื่นๆ

พระสัมมาสัมพุทธะ ห้ามภิกษุแสดงอิทธิปาฏิหาริย์

๐๙

-บาลี จุลล. วิ. ๗/๑๔/๓๓.

พระปิณฑิลการทวาชะแสดงอิทธิปาฏิหาริย์โดยการเหาะขึ้นไป
ปลดบาตรของราชคหเศรษฐี ในเมืองราชคฤห์ จากนั้นก็ได้ถือบาตรและ
เหาะเวียนไปรอบเมืองราชคฤห์ ๓ รอบ เรื่องทราบไปถึงพระผู้มีพระภาค
พระผู้มีพระภาคจึงสั่งประชุมสงฆ์เพื่อสอบถาม

การทวาชะ! ข้าว่าเธอปลดบาตรของราชคห-
เศรษฐีลงจริงหรือ.

จริง พระพุทธเจ้าข้า.

การทวาชะ! การกระทำของเธอนั้นไม่เหมาะ ไม่สม
ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนเธอก็
ได้แสดงอิทธิปาฏิหาริย์ ซึ่งเป็นธรรมอันยอดเยี่ยมของมนุษย์
แก่พวกคฤหัสถ์ เพราะเหตุแห่งบาตรไม้ ซึ่งเป็นดุจซากศพ
เล่า มาตุคามแสดงของลับ เพราะเหตุแห่งทรัพย์ซึ่งเป็นดุจ
ซากศพแม้ฉันใด เธอก็ฉันนั้นเหมือนกัน ได้แสดงอิทธิ-
ปาฏิหาริย์ ซึ่งเป็นธรรมอันยอดเยี่ยมของมนุษย์แก่พวกคฤหัสถ์
เพราะเหตุแห่งบาตรไม้ซึ่งเป็นดุจซากศพ การกระทำของเธอ
นั้นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส

หรือไม่ทำผู้ที่เคยเลื่อมใสแล้วให้เลื่อมใสยิ่งขึ้นไป โดยที่แท้
ยอมเป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของผู้ที่ยังไม่เลื่อมใส และ
ทำผู้ที่เคยเลื่อมใสแล้วให้เปลี่ยนไปเป็นอย่างอื่นเท่านั้น.

ครั้นแล้วทรงทำธรรมมีกถารับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุไม่พึงแสดงอิทธิปาฏิหาริย์
ซึ่งเป็นธรรมอันยอดเยี่ยมของมนุษย์แก่พวกคฤหัสถ์ รูปใด
แสดง ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุทั้งหลาย! พวกเขาจงทำลายบาตรไม้
บดให้ละเอียด ใช้เป็นยาหยอดตาของภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง
ภิกษุไม่พึงใช้บาตรไม้ รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ.

พระสัมมาสัมพุทธะ ห้ามภิกษุ แกล้งบอกคุณวิเศษที่ตนเองไม่มี

๑๐

- บาลี มหา. วิ. ๑/๑๗๒/๒๓๒

อนึ่ง ภิกษุใด ไม่รู้เฉพาะ กล่าวอวดอุตริมนุสสธรรม^๑ อันเป็นความรู้ ความเห็น อย่างประเสริฐ อย่างสามารถ น้อมเข้ามาในตนว่า ข้าพเจ้ารู้อย่างนี้ ข้าพเจ้าเห็นอย่างนี้ ครั้นสมัยอื่นแต่นั้น อันผู้ใดผู้หนึ่ง ถือเอาตามก็ตาม ไม่ถือเอาตามก็ตาม เป็นอันต้องอาบัติแล้ว มุ่งความหมัดจด จะพึงกล่าวอย่างนี้ว่า แน่ะท่าน ข้าพเจ้าไม่รู้รู้อย่างนั้นได้ กล่าวว่ารู้ ไม่เห็นอย่างนั้นได้กล่าวว่าเห็น ได้พูดพล่อยๆ เป็นเท็จเปล่าๆ เว้นไว้แต่สำคัญว่าได้บรรลุ แม้ภิกษุนี้ ก็เป็นปาราชิก^๒หาสังวาส^๓มิได้.

๑. อุตริมนุสสธรรม = ธรรมอันยอดเยี่ยมของมนุษย์

๒. ปาราชิก = อาบัติหนักที่แก้ไขไม่ได้ เมื่อภิกษุกระทำแล้ว ต้องขาดจากความเป็นภิกษุ

๓. สังวาส = การอยู่ร่วมกัน, ธรรมเป็นเครื่องอยู่ร่วมกันของสงฆ์ เช่น การทำสังฆกรรมร่วมกัน, การกินร่วมกัน, การนอนร่วมกัน

พระสัมมาสัมพุทธะ ห้ามภิกษุ บอกคุณวิเศษให้กับผู้ที่ไม่ใช่นักบวช

๑๑

-บาลี มหา. วิ. ๒/๒๑๑/๓๐๕.

อนึ่ง ภิกษุใดบอกอุตตริมนุสสรรมแก่นุปสัมบัน^๑
เป็นปาจิตตีย์^๒ เพราะมีจริง.

๑. นุปสัมบัน = ผู้ที่ไม่ใช่นักบวช

๒. ปาจิตตีย์ = อาบัติที่แก้ไขได้ ปลงด้วยวาจา หากภิกษุกระทำแล้วต้องพูดเปิดเผย
ความผิดนั้นแก่ภิกษุด้วยกันอย่างน้อยรูปใดรูปหนึ่งก็ได้

พระสัมมาสัมพุทธะ ห้ามพยากรณ์ (ทำนายทายทัก) บุคคลอื่น

๑๒

-บาลี ทสก. อ. ๒๔/๑๕๐/๗๕.

ตรัสกับพระอานนท์ปรารภเหตุนางมิดสาลากล่าวแย้ง พระพุทธเจ้าเรื่องการพยากรณ์ความเป็นอริยบุคคลระหว่างบิดาของตนเองผู้ประพฤติพรหมจรรย์และเพื่อนของบิดาผู้ไม่ได้ประพฤติพรหมจรรย์แต่พระพุทธเจ้าพยากรณ์ทั้ง ๒ บุคคลว่าเป็นสกทาคามีได้ กายดุสิตเหมือนกัน.

อานนท์! ... เพราะกระแสแห่งธรรมย่อมถูกต้อง บุคคลนี้ ใครเล่าจะพึงรู้เหตุนั้นได้ นอกจากตถาคต.

อานนท์! เพราะเหตุนั้นแหละ เธอทั้งหลายอย่า เป็นผู้ชอบประมาณในบุคคล และอย่าได้ถือประมาณใน บุคคล เพราะผู้ถือประมาณในบุคคล ย่อมทำลายคุณวิเศษ ของตน เราหรือผู้ที่เหมือนเราพึงถือประมาณในบุคคลได้.

มหาโจร ๕ จำพวก

๑๓

-บาลี มหา. วิ. ๑/๑๖๙/๒๓๐.

ภิกษุทั้งหลาย! มหาโจร ๕ จำพวกนี้ มีปรากฏอยู่ในโลก ๕ จำพวกเป็นอย่างไร คือ

(๑) ภิกษุทั้งหลาย! มหาโจรบางคนในโลกนี้ ย่อมปรารถนาอย่างนี้ว่า เมื่อไรหนอเราจักเป็นผู้อันบุรุษร้อยหนึ่ง หรือพันหนึ่ง แวดล้อมแล้ว ท่องเที่ยวไปในหมู่บ้าน นิคมและราชธานี เบียดเบียนเอง ให้ผู้อื่นเบียดเบียน ตัดเอง ให้ผู้อื่นตัด เผลอผลาญเอง ให้ผู้อื่นเผลอผลาญ สมัยต่อมา เขาเป็นผู้อันบุรุษร้อยหนึ่ง หรือพันหนึ่ง แวดล้อมแล้วเที่ยวไปในหมู่บ้าน นิคมและราชธานี เบียดเบียนเอง ให้ผู้อื่นเบียดเบียน ตัดเอง ให้ผู้อื่นตัด เผลอผลาญเอง ให้ผู้อื่นเผลอผลาญฉันทัด. ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้เลวทรามบางรูปในธรรมวินัยนี้ ก็ฉันทันนั้นเหมือนกันแล ย่อมปรารถนาอย่างนี้ว่า เมื่อไรหนอเราจึงจักเป็นผู้อันภิกษุร้อยหนึ่ง หรือพันหนึ่ง แวดล้อมแล้ว เที่ยวจาริกไปในหมู่บ้าน นิคมและราชธานี อันคฤหัสถ์และบรรพชิต สักการะ เคารพ นับถือ บูชา ยำเกรง ได้จีวร บิณฑบาต เสนาสนะและคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร^๑ สมัยต่อมา

๑. คิลานปัจจัยเภสัชบริขาร = ยากับเครื่องใช้ในการรักษาโรค

เธอเป็นผู้อันภิกษุร้อยหนึ่ง หรือพันหนึ่งแวดล้อมแล้ว
เที่ยวจาริกไปในหมู่บ้าน นิคมและราชธานี อันคฤหัสถ์และ
บรรพชิต ลักการะ เคารพ นับถือ บูชา ยำเกรงแล้ว ได้จีวร
บิณฑบาต เสนาสนะและคิลานปัจจัยเภสัชบริขารทั้งหลาย
ภิกษุทั้งหลาย! นี่เป็นมหาโจรจำพวกที่ ๑ มีปรากฏอยู่ในโลก.

(๒) ภิกษุทั้งหลาย! อีกข้อหนึ่ง ภิกษุผู้เลวทราม
บางรูปในธรรมวินัยนี้ เล่าเรียนธรรมวินัยอันตถาคตประกาศ
แล้ว ย่อมอวดอ้างว่าเป็นของตน. ภิกษุทั้งหลาย! นี่เป็น
มหาโจรจำพวกที่ ๒ มีปรากฏอยู่ในโลก.

(๓) ภิกษุทั้งหลาย! อีกข้อหนึ่ง ภิกษุผู้เลวทราม
บางรูปในธรรมวินัยนี้ ย่อมตามกำจัดเพื่อนพรหมจารี ผู้
หมดจด ผู้ประพฤติพรหมจรรย์อันบริสุทธิ์อยู่ด้วยธรรมอัน
เป็นข้าศึกแก่พรหมจรรย์อันหามูลมิได้. ภิกษุทั้งหลาย!
นี่เป็นมหาโจรจำพวกที่ ๓ มีปรากฏอยู่ในโลก.

(๔) ภิกษุทั้งหลาย! อีกข้อหนึ่ง ภิกษุผู้เลวทราม
บางรูปในธรรมวินัยนี้ ย่อมสังเคราะห์เกลี้ยกล่อมคฤหัสถ์
ทั้งหลาย ด้วยครุภัณฑ์ ครุบริขารของสงฆ์ คือ อาราม พื้นที่
อารามวิหาร พื้นที่วิหาร เตียง ตั่ง ฟูก หมอน หม้อโลหะ อ่าง

โลหะ กะถางโลหะ กะทะโลหะ มีด ขวาน ฝู้ง จอบ ส่วน
เถาว์ลย์ ไม้ไผ่ หล้ามุงกะต่าย หล้าปล้อง หล้าสามัญ
ดินเหนียว เครื่องไม้ เครื่องดิน. ภิกษุทั้งหลาย! นี่เป็น
มหาโจรจำพวกที่ ๔ มีปรากฏอยู่ในโลก.

(๕) ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้กล่าวवादอุตตริ-
มนุสฺสธรรม อันไม่มีอยู่ อันไม่เป็นจริง นี้จัดเป็นยอดมหาโจร
ในโลกพร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก ในหมู่สัตว์
พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดา และมนุษย์ ชื่อนั้นเพราะเหตุไร
เพราะภิกษุนั้นฉันทันก่อนข้าวของชาวแวนแคว้นด้วยอาการแห่ง
คนขโมย.

**อริยบุคคล
ไม่ทำเดรัจฉานวิชา**

อริยบุคคล

จะเจตนางดเว้นจากมิจฉาอาชีพะ

๑๔

-บาลี อุปริ. ม. ๑๔/๑๘๑-๑๘๘/๒๗๔-๒๘๑.

ภิกษุทั้งหลาย! บรรดาองค์ทั้ง ๗ นั้น สัมมาทิฏฐิ
 ย่อมเป็นธรรมนำหน้า^๑ ก็สัมมาทิฏฐิย่อมเป็นธรรมนำหน้า
 เป็นอย่างไร คือ ภิกษุรู้จักมิจฉาอาชีพะว่ามิจฉาอาชีพะ รู้จัก
 สัมมาอาชีพะว่าสัมมาอาชีพะ ความรู้ของเธอนั้นเป็นสัมมาทิฏฐิ.

ภิกษุทั้งหลาย! ก็มิจฉาอาชีพะเป็นอย่างไร คือ
 การโกง การล่อลวง การตลบตะแลง การยอมมอบตนในทางผิด
 การเอาลาภต่อลาภ นี้มิจฉาอาชีพะ.

ภิกษุทั้งหลาย! ก็สัมมาอาชีพะเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย! เรากล่าวสัมมาอาชีพะเป็น ๒ อย่าง
 คือ สัมมาอาชีพะที่ยังเป็นสาสวะ^๒ เป็นส่วนแห่งบุญ ให้ผลแก่
 ชั้นธอย่างหนึ่ง สัมมาอาชีพะของพระอริยะที่เป็นอนาสวะ เป็น
 โลกุตระ เป็นองค์มรรคอย่างหนึ่ง.

ภิกษุทั้งหลาย! ก็สัมมาอาชีพะที่ยังเป็นสาสวะ เป็น
 ส่วนแห่งบุญ ให้ผลแก่ชั้นธ เป็นอย่างไร คือ อริยสาวกใน
 ธรรมวินัยนี้ ย่อมละมิจฉาอาชีพะ เลี้ยงชีพด้วยสัมมาอาชีพะ.

๑. ธรรมนำหน้า = ธรรมที่เริ่มมีมาก่อน (ปฐมคัม)

๒. สาสวะ = ประกอบด้วยอาสวะ, ยังมีอาสวะ

ภิกษุทั้งหลาย! นี้สัมมาอาชีวะที่ยังเป็นสาสวะ เป็นส่วนแห่งบุญ ให้ผลแก่ขันธ^๑.

ภิกษุทั้งหลาย! ก็สัมมาอาชีวะของพระอริยะที่เป็นอนาสวะ^๑ เป็นโลกุตระ เป็นองค์มรรค เป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย! ความงด ความเว้น เจตนางดเว้นจากมิจฉาอาชีวะของภิกษุผู้มีจิตไกลข้าศึก มีจิตหาอาสวะมิได้ พรั่งพร้อมด้วยอริยมรรค เจริญอริยมรรคอยู่ นี้แล สัมมาอาชีวะของพระอริยะที่เป็นอนาสวะ เป็นโลกุตระ เป็นองค์มรรค.

ภิกษุนั้นย่อมพยายามเพื่อละมิจฉาอาชีวะ เพื่อบรรลุสัมมาอาชีวะ ความพยายามของเธอนั้น เป็นสัมมาวายามะ.

ภิกษุนั้นมีสติละมิจฉาอาชีวะได้ มีสติบรรลุสัมมาอาชีวะอยู่ สติของเธอนั้น เป็นสัมมาสติ.

ด้วยอาการนี้ ธรรม ๓ ประการนี้ คือ สัมมาทิฏฐิ สัมมาวายามะ สัมมาสติ ย่อมห้อมล้อม เป็นไปตามสัมมาอาชีวะของภิกษุนั้น.

ภิกษุทั้งหลาย! บรรดาองค์ทั้ง ๗ นั้น สัมมาทิฏฐิ ย่อมเป็นธรรมนำหน้า ก็สัมมาทิฏฐิย่อมเป็นธรรมนำหน้าอย่างไร คือ เมื่อมีสัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะจึงพอเหมาะ

๑. อนาสวะ = ไม่มีอาสวะ

ได้ เมื่อมีสัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจาจึงพอเหมาะได้ เมื่อมี
สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะจึงพอเหมาะได้ เมื่อมีสัมมา-
กัมมันตะ สัมมาอาชีวะจึงพอเหมาะได้ เมื่อมีสัมมาอาชีวะ
สัมมาวายามะจึงพอเหมาะได้ เมื่อมีสัมมาวายามะ สัมมาสติ
จึงพอเหมาะได้ เมื่อมีสัมมาสติ สัมมาสมาธิจึงพอเหมาะได้
เมื่อมีสัมมาสมาธิ สัมมาญาณะจึงพอเหมาะได้ เมื่อมีสัมมา-
ญาณะ สัมมาวิมุตติจึงพอเหมาะได้.

ภิกษุทั้งหลาย ! ด้วยประการนี้แล พระเสขะผู้
ประกอบด้วยองค์ ๘ จึงเป็นพระอรหันต์ผู้ประกอบด้วยองค์ ๑๐.

ภิกษุทั้งหลาย ! บรรดาองค์ทั้ง ๗ นั้น สัมมาทิฏฐิ
ย่อมเป็นธรรมนำหน้า ก็สัมมาทิฏฐิย่อมเป็นธรรมนำหน้า
อย่างไร คือ ผู้มีสัมมาทิฏฐิ ย่อมเป็นอันสลัดมิจฉาทิฏฐิได้
ทั้งอกุศลธรรมอันเป็นบาปเป็นนอเนกบรรดามี เพราะมิจฉา-
ทิฏฐิเป็นปัจจัยนั้น ก็เป็นอันผู้มีสัมมาทิฏฐิสลัดได้แล้ว
และกุศลธรรมเป็นนอเนกย่อมถึงความเจริญบริบูรณ์ เพราะ
สัมมาทิฏฐิเป็นปัจจัย.

ผู้มีสัมมาสังกัปปะ ย่อมเป็นอันสลัดมิจฉาสังกัปปะได้...

ผู้มีสัมมาวาจา ย่อมเป็นอันสลัดมิจฉาวาจาได้...

ผู้มีสัมมากัมมันตะ ย่อมเป็นอันสลัดมิจฉากัมมันตะได้...

ผู้มีสัมมาอาชีวะ ย่อมเป็นอันสลัดมิจฉาอาชีวะได้...

ผู้มีสัมมาวายามะ ย่อมเป็นอันสลัดมิจฉาวายามะได้...

ผู้มีสัมมาสติ ย่อมเป็นอันสลัดมิจฉาสติได้...

ผู้มีสัมมาสมาธิ ย่อมเป็นอันสลัดมิจฉาสมาธิได้...

ผู้มีสัมมาญาณะ ย่อมเป็นอันสลัดมิจฉาญาณะได้...

ผู้มีสัมมาวิมุตติ ย่อมเป็นอันสลัดมิจฉาวิมุตติได้ ทั้ง

อกุศลธรรมเป็นบาปเป็นอนอกบรรดามี เพราะมิจฉาวิมุตติเป็นปัจจัยนั้น ก็เป็นอันผู้มีสัมมาวิมุตติสลัดได้แล้ว และกุศลธรรมเป็นอนอก ย่อมถึงความเจริญบริบูรณ์ เพราะสัมมาวิมุตติเป็นปัจจัย.

ภิกษุทั้งหลาย! ด้วยประการนี้แล จึงเป็นธรรมฝ่ายกุศล ๒๐ ฝ่ายอกุศล ๒๐ ชื่อ ธรรมบรรยายมหาจัตตารีสกะ^๑ อันเราให้เป็นไปแล้ว สมณะ หรือพราหมณ์ หรือเทวดา หรือมาร หรือพรหม หรือใคร ๆ ในโลก จะให้เป็นไปไม่ได้.

ภิกษุทั้งหลาย! สมณะหรือพราหมณ์ผู้ใดผู้หนึ่ง พึงสำคัญที่จะติเตียนคัดค้านธรรมบรรยายมหาจัตตารีสกะนี้ การกล่าวก่อนและการกล่าวตามกัน ๑๐ ประการ อันชอบด้วยเหตุของสมณะหรือพราหมณ์ผู้นั้น ย่อมถึงฐานะน่าตำหนิในปัจจุบันเทียว.

๑. มหาจัตตารีสกะ ธรรมะปริยายะ (มหาจตุตตารีสก ธรรมปริยายะ)

ถ้าใครติเตียนสัมมาทิฏฐิ เขาก็ต้องบูชา สรรเสริญ
ท่านสมณพราหมณ์ผู้มีมิจฉาทิฏฐิ

ถ้าใครติเตียนสัมมาสังกัปปะ เขาก็ต้องบูชา สรรเสริญ
ท่านสมณพราหมณ์ผู้มีมิจฉาสังกัปปะ

ถ้าใครติเตียนสัมมาวาจา เขาก็ต้องบูชา สรรเสริญ
ท่านสมณพราหมณ์ผู้มีมิจฉาวาจา

ถ้าใครติเตียนสัมมากัมมันตะ เขาก็ต้องบูชา สรรเสริญ
ท่านสมณพราหมณ์ผู้มีมิจฉากัมมันตะ

ถ้าใครติเตียนสัมมาอาชีวะ เขาก็ต้องบูชา สรรเสริญ
ท่านสมณพราหมณ์ผู้มีมิจฉาอาชีวะ

ถ้าใครติเตียนสัมมาวายามะ เขาก็ต้องบูชา สรรเสริญ
ท่านสมณพราหมณ์ผู้มีมิจฉาวายามะ

ถ้าใครติเตียนสัมมาสติ เขาก็ต้องบูชา สรรเสริญ
ท่านสมณพราหมณ์ผู้มีมิจฉาสติ

ถ้าใครติเตียนสัมมาสมาธิ เขาก็ต้องบูชา สรรเสริญ
ท่านสมณพราหมณ์ผู้มีมิจฉาสมาธิ

ถ้าใครติเตียนสัมมาญาณะ เขาก็ต้องบูชา สรรเสริญ
ท่านสมณพราหมณ์ผู้มีมิจฉาญาณะ

ถ้าใครติเตียนสัมมาวิมุตติ เขาก็ต้องบูชา สรรเสริญ
ท่านสมณพราหมณ์ผู้มีมิจฉาวิมุตติ.

ภิกษุทั้งหลาย! สมณะหรือพราหมณ์พวกใดพวกหนึ่ง
พึงสำคัญที่จะดีเตียน คัดค้านธรรมบรรยายมหาจักรีสะกะนี้
การกล่าวก่อนและการกล่าวตามกัน ๑๐ ประการ อันชอบด้วย
เหตุของสมณะหรือพราหมณ์พวกนั้น ย่อมถึงฐานะน่าตำหนิ
ในปัจจุบันเทียว.

ภิกษุทั้งหลาย! แม้พวกอัสสะและพวกภัญญะชาว
อุกกลชนบท ซึ่งเป็นอเหตุกวาทะ อกิริยวาทะ นัตถิกวาทะ^๑ ก็
ยังสำคัญที่จะไม่ดีเตียน ไม่คัดค้านธรรมบรรยายมหาจักรีสะกะ
นั้นเพราะเหตุไร เพราะกลัวถูกนินทา ถูกว่าร้าย และถูกก่อกวน.

---

๑. อเหตุกวาทะ = ผู้มีวาทะว่า เหตุไม่มี, อกิริยวาทะ = ผู้มีวาทะว่า การกระทำไม่มี,
นัตถิกวาทะ = ผู้มีวาทะว่า ชาดสูญ

ฐานะที่เป็นไปไม่ได้ ของโลด้าบัน

ฐานะที่เป็นไปไม่ได้ของโสดาบัน

นัยที่ ๑

๑๕

-บาลี ฉกภ. อ. ๒๒/๔๘๘/๓๖๔.

ภิกษุทั้งหลาย! ฐานะที่ไม่อาจเป็นไปได้ ๖ ประการ
เหล่านี้มีอยู่ ๖ ประการเป็นอย่างไร คือ

ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวาญญิตี ไม่อาจเข้าถึงสังขารใดๆ โดย
ความเป็นของเที่ยง

ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวาญญิตี ไม่อาจเข้าถึงสังขารใดๆ โดย
ความเป็นสุข

ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวาญญิตี ไม่อาจเข้าถึงธรรมะใดๆ โดย
ความเป็นตัวตน

ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวาญญิตี ไม่อาจกระทำอนันตริยกรรม

ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวาญญิตี ไม่อาจหวังการถึงความบริสุทธิ์
โดยโกตฺหลมงคฺล

ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวาญญิตี ไม่อาจแสวงหาทักษิณียบุคคล
ภายนอกจากศาสนา.

ภิกษุทั้งหลาย! เหล่านี้แล ฐานะที่ไม่อาจเป็นไปได้
๖ ประการ.

ฐานะที่เป็นไปไม่ได้ของโสดาบัน

นัยที่ ๒

๑๖

-บาลี ญก. อ. ๒๒/๔๘๘/๓๖๓.

ภิกษุทั้งหลาย! ฐานะที่ไม่อาจเป็นไปได้ ๖ ประการ
เหล่านี้มีอยู่ ๖ ประการเป็นอย่างไร คือ

ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวัจฉิ ไม่อาจอยู่อย่างไม่มีความเคารพ
ยำเกรง ในพระศาสดา

ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวัจฉิ ไม่อาจอยู่อย่างไม่มีความเคารพ
ยำเกรง ในพระธรรม

ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวัจฉิ ไม่อาจอยู่อย่างไม่มีความเคารพ
ยำเกรง ในพระสงฆ์

ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวัจฉิ ไม่อาจอยู่อย่างไม่มีความเคารพ
ยำเกรง ในสิกขา

ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวัจฉิ ไม่อาจมาสู่อนาคตนิยวัตถุ^๑

ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวัจฉิ ไม่อาจยังภพที่แปดให้เกิดขึ้น.

ภิกษุทั้งหลาย! เหล่านี้แล ฐานะที่ไม่อาจเป็นไปได้
๖ ประการ.

๑. วัตถุที่ไม่ควรเข้าหา

ฐานะที่เป็นไปไม่ได้ของโสดาบัน

นัยที่ ๓

๑๗

-บาลี ฉก. อ. ๒๒/๔๘๘/๓๖๕.

ภิกษุทั้งหลาย! ฐานะที่ไม่อาจเป็นไปได้อัน ๖ ประการ
เหล่านี้มีอยู่ ๖ ประการเป็นอย่างไร คือ

เป็นไปไม่ได้ ที่ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวฐิติ จะพึงปลงชีวิต
มารดา

เป็นไปไม่ได้ ที่ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวฐิติ จะพึงปลงชีวิตบิดา
เป็นไปไม่ได้ ที่ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวฐิติ จะพึงปลงชีวิต
พระอรหันต์

เป็นไปไม่ได้ที่ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวฐิติ จะพึงคิดประทุษร้าย
ตถาคต แม้เพียงทำโลหิตให้ห้อ

เป็นไปไม่ได้ ที่ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวฐิติ จะพึงทำสงฆ์ให้
แตกกัน

เป็นไปไม่ได้ ที่ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวฐิติ จะพึงถือศาสดาอื่น.
ภิกษุทั้งหลาย! เหล่านี้แล ฐานะที่ไม่อาจเป็นไปได้อัน
๖ ประการ.

ฐานะที่เป็นไปไม่ได้ของโสดาบัน

นัยที่ ๔

๑๘

-บาลี จฎก. อ. ๒๒/๔๘๙/๓๖๖.

ภิกษุทั้งหลาย! ฐานะที่ไม่อาจเป็นไปได้ ๖ ประการ
เหล่านี้มีอยู่ ๖ ประการเป็นอย่างไร คือ

ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวัจฉิ ไม่อาจมาสู่ทิวัจฉิ ว่า “สุขและทุกข์
ตนทำเอง”

ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวัจฉิ ไม่อาจมาสู่ทิวัจฉิ ว่า “สุขและทุกข์
ผู้อื่นทำให้”

ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวัจฉิ ไม่อาจมาสู่ทิวัจฉิ ว่า “สุขและทุกข์
ตนทำเองก็มีผู้อื่นทำให้ก็มี”

ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวัจฉิ ไม่อาจมาสู่ทิวัจฉิ ว่า “สุขและทุกข์
ไม่ต้องทำเองเกิดขึ้นได้ตามลำพัง”

ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวัจฉิ ไม่อาจมาสู่ทิวัจฉิ ว่า “สุขและทุกข์
ไม่ต้องใครอื่นทำให้ เกิดขึ้นได้ตามลำพัง”

ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวัจฉิ ไม่อาจมาสู่ทิวัจฉิ ว่า “สุขและทุกข์
ไม่ต้องทำเองและไม่ต้องใครอื่นทำให้ เกิดขึ้นได้ตามลำพัง”.

ข้อนั้น เพราะเหตุไร.

ภิกษุทั้งหลาย! ข้อนั้นเพราะเหตุว่า เหตุ (แห่งสุข และทุกข์) อันผู้ถึงพร้อมด้วยทวิจฺฉิเห็นแล้ว โดยแท้จริง และ ธรรมทั้งหลายก็เป็นสิ่งที่เกิดมาแต่เหตุด้วย.

ภิกษุทั้งหลาย! เหล่านี้แล ฐานะที่ไม่อาจเป็นไปได้
๖ ประการ.

อานิสงส์แห่งการทำให้แจ้ง ซึ่งโสดาปัตตผล

๑๙

-บาลี ฉกภ. อ. ๒๒/๔๙๐/๓๖๘.

ภิกษุทั้งหลาย! อานิสงส์แห่งการทำให้แจ้งซึ่ง
โสดาปัตตผล ๖ อย่างเหล่านี้มีอยู่ ๖ อย่างเป็นอย่างใด คือ
เป็นบุคคลผู้เที่ยงแท้ต่อสัทธรรม
เป็นบุคคลผู้มีธรรมอันไม่รู้เสื่อม
ทุกซ์ดับไปทุกชั้นตอนแห่งการกระทำที่กระทำแล้ว
เป็นบุคคลผู้ประกอบด้วยอสาธารณญาณ
เป็นบุคคลผู้เห็นธรรมที่เป็นเหตุ
เป็นบุคคลผู้เห็นธรรมทั้งหลาย ที่เกิดมาแต่เหตุ.
ภิกษุทั้งหลาย! เหล่านี้แล อานิสงส์ ๖ ประการ
แห่งการทำให้แจ้งซึ่งโสดาปัตตผล.

ความเข้าใจผิดเรื่องกรรม ๓ แบบ ที่อธิบายบุคคลจะต้องละได้

๒๐

- มาลี ติก. อ. ๒๐/๒๒๒/๕๐๑.

ภิกษุทั้งหลาย! ลัทธิ ๓ ลัทธิเหล่านี้มีอยู่ เป็นลัทธิซึ่งแม้บัณฑิตจะพากันไตร่ตรอง จะหยิบขึ้นตรวจสอบ จะหยิบขึ้นวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างไร แม้จะบิดผันกันมาอย่างไร ก็ชวนให้น้อมไปเพื่อการไม่ประกอบกรรมที่ติงามอยู่นั่นเอง.

ภิกษุทั้งหลาย! ลัทธิ ๓ ลัทธินั้นเป็นอย่างไร คือ

(๑) สมณะและพราหมณ์บางพวก มีถ้อยคำและความเห็นว่า “บุรุษบุคคลใด ๆ ก็ตาม ที่ได้รับสุข รับทุกข์ หรือไม่ใช่สุขไม่ใช่ทุกข์ ทั้งหมดนั้น เป็นเพราะกรรมที่ทำไว้แต่ปางก่อน”

(๒) สมณะและพราหมณ์บางพวก มีถ้อยคำและความเห็นว่า “บุรุษบุคคลใด ๆ ก็ตาม ที่ได้รับสุข รับทุกข์ หรือไม่ใช่สุขไม่ใช่ทุกข์ ทั้งหมดนั้น เป็นเพราะอิศวรเนรมิตให้”

(๓) สมณะและพราหมณ์บางพวก มีถ้อยคำและความเห็นว่า “บุรุษบุคคลใด ๆ ก็ตาม ที่ได้รับสุข รับทุกข์ หรือไม่ใช่สุขไม่ใช่ทุกข์ ทั้งหมดนั้น ไม่มีอะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัยเลย”.

เชื่อว่าสุขและทุกข์ เกิดจากกรรมเก่าอย่างเดียว

ภิกษุทั้งหลาย! ในบรรดาลัทธิทั้ง ๓ นั้น สมณ-
พราหมณ์พวกใด มีถ้อยคำและความเห็นว่า “บุคคลได้รับ
สุขหรือทุกข์ หรือไม่ใช่สุขไม่ใช่ทุกข์ เพราะกรรมที่ทำไว้
แต่ปางก่อนอย่างเดียว” มีอยู่ เราเข้าไปหาสมณพราหมณ์
เหล่านั้น แล้วสอบถามความที่เขาที่ยืนยันอยู่ตั้งนั้นแล้ว
เรากล่าวกะเขาว่า “ถ้ากระนั้น คนที่ฆ่าสัตว์ ... ลักทรัพย์ ...
ประพฤติผิดพรหมจรรย์ ... พวดเท็จ ... พุดคำหยาบ ... พุดยุ
ให้แตกกัน ... พุดเพื่อเจ้า ... มีใจละโมบฟุ้งเล็ง ... มีใจ
พยาบาท ... มีความเห็นวิปริตเหล่านี้ อย่างใดอย่างหนึ่ง
นั้นก็ต้องเป็นเพราะกรรมที่ทำไว้แต่ปางก่อน.

เมื่อมัวแต่ถือเอากรรมที่ทำไว้แต่ปางก่อนมาเป็น
สาระสำคัญดังนี้แล้ว คนเหล่านั้นก็ไม่มี ความอยากทำหรือ
ความพยายามทำในข้อที่ว่า สิ่งนี้ควรทำ (กรณีย) สิ่งนี้ไม่ควรทำ
(อกรณีย) อีกต่อไป.

เมื่อกรณียกิจและอกรณียกิจไม่ถูกทำหรือถูกละเว้น
ให้จริง ๆ จัง ๆ กันแล้ว คนพวกที่ไม่มีสติคุ้มครองตนเหล่านั้น
ก็ไม่มีอะไรที่จะมาเรียกตนว่า เป็นสมณะอย่างชอบธรรมได้”
ดังนี้.

เชื่อว่าสุขและทุกข์เกิดจากเทพเจ้าบันดาลให้

ภิกษุทั้งหลาย! ในบรรดาลัทธิตั้ง ๓ นั้น สมณพราหมณ์พวกใด มีถ้อยคำและความเห็นว่า “บุคคลได้รับสุขหรือทุกข์ หรือไม่ใช่สุขไม่ใช่ทุกข์ ทั้งหมดนั้น เป็นเพราะอิศวรเนรมิตให้ (อิสฺสรนิมฺมานเหตุ)” ดังนี้ มีอยู่ เราเข้าไปหาสมณพราหมณ์เหล่านั้น แล้วสอบถามความที่เขาแย้งยืนยงอยู่ดังนั้นแล้ว เรากล่าวกะเขาว่า “ถ้ากระนั้น คนที่ฆ่าสัตว์ ... ลักทรัพย์ ... ประพฤติผิดพรหมจรรย์ ... พุดเท็จ ... พุดคำหยาบ ... พุดยุให้แตกกัน ... พุดเพื่อเจ้อ ... มีใจละโมบเฟื่องเล็ง ... มีใจพยาบาท มีความเห็นวิปริตเหล่านี้ อย่างไรก็ดีอย่างหนึ่งอยู่ นั่นก็ต้องเป็นเพราะการเนรมิตของอิศวรด้วย.

เมื่อมัวแต่ถือเอาการเนรมิตของอิศวร มาเป็นสาระสำคัญดังนี้แล้ว คนเหล่านั้นก็ไม่มี ความอยากทำ หรือความพยายามทำในข้อที่ว่า สิ่งนี้ควรทำ สิ่งนี้ไม่ควรทำ อีกต่อไป.

เมื่อกรณีกิจและอกรณีกิจ ไม่ถูกทำหรือถูกละเว้นให้จริง ๆ จัง ๆ กันแล้ว คนพวกที่ไม่มีสติคุ้มครองตนเหล่านั้น ก็ไม่มีอะไรที่จะมาเรียกตนว่า เป็นสมณะอย่างชอบธรรมได้” ดังนี้.

เชื่อว่าสุขและทุกข์เกิดขึ้นเองลอย ๆ

ไม่มีอะไรเป็นเหตุ เป็นปัจจัย

ภิกษุทั้งหลาย! ในบรรดาลัทธิทั้ง ๓ นั้น สมณ-
พราหมณ์พวกใดมีถ้อยคำและความเห็นว่า “บุคคลได้รับสุข
หรือทุกข์ หรือไม่ใช่สุขไม่ใช่ทุกข์ ทั้งหมดนั้น ไม่มีอะไรเป็น
เหตุ เป็นปัจจัยเลย” ดังนี้ มีอยู่ เราเข้าไปหาสมณพราหมณ์
เหล่านั้น แล้วสอบถามความที่เขาแย้งยืนยงอยู่ดังนั้นแล้ว
เรากล่าวกะเขาว่า “ถ้ากระนั้น คนที่ฆ่าสัตว์ ... ลักทรัพย์ ...
ประพฤติผิดพรหมจรรย์ ... พุดเท็จ ... พุดคำหยาบ ... พุดยุ
ให้แตกกัน ... พุดเพื่อเจ้า ... มีใจละโมบเฟงเล็ง ... มีใจ
พยาบาท ... มีความเห็นวิปริตเหล่านี้ อย่างไม่อย่างหนึ่งอยู่
นั้นก็ต่อไม่มีอะไรเป็นเหตุ เป็นปัจจัยเลยด้วย.

เมื่อมัวแต่ถือเอาความไม่มีอะไรเป็นเหตุ เป็นปัจจัย
เลย มาเป็นสาระสำคัญดังนี้แล้ว คนเหล่านั้นก็ไม่มี ความ
อยากทำ หรือความพยายามทำในข้อที่ว่า สิ่งนี้ควรทำ สิ่งนี้
ไม่ควรทำ อีกต่อไป.

เมื่อกรรมกิจและอกรรมกิจ ไม่ถูกทำหรือถูกละเว้น
ให้จริง ๆ จัง ๆ กันแล้ว คนพวกที่ไม่มีสติคุ้มครองตนเหล่านั้น
ก็ไม่มีอะไรที่จะมาเรียกตนว่า เป็นสมณะอย่างชอบธรรมได้”
ดังนี้.

อนุตตริยะะ ๖ (สิ่งที่ประเสริฐ ๖ ประการ)

๒๑

-บาลี ฎก. อ. ๒๒/๓๖๓/๓๐๑.

ภิกษุทั้งหลาย! อนุตตริยะะ ๖ ประการนี้ ๖ ประการ
เป็นอย่างไร คือ

- (๑) ทัสสนานุตตริยะะ (๒) สวานานุตตริยะะ
(๓) ลาภานุตตริยะะ (๔) ลิกขานุตตริยะะ
(๕) ปาริจรียานุตตริยะะ (๖) อนุสสทานุตตริยะะ

(๑) ภิกษุทั้งหลาย! ก็ทัสสนานุตตริยะะเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมไปเพื่อ
ดูช้างแก้วบ้าง ม้าแก้วบ้าง แก้วมณีบ้าง ของใหญ่ของเล็ก
หรือสมณะหรือพราหมณ์ผู้เห็นผิด ผู้ปฏิบัติผิด. ภิกษุ
ทั้งหลาย! ทัสสนะนั้นมีอยู่ เราไม่กล่าวว่าไม่มี ก็แต่ว่า
ทัสสนะนั้นนั้นแลเป็นกิจแล้ว เป็นของชาวบ้าน เป็นของปุถุชน
ไม่ประเสริฐ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ไม่เป็นไปเพื่อความ
เบื่อหน่าย เพื่อคลายกำหนัด เพื่อความดับ เพื่อสงบระงับ
เพื่อรู้อย่างยิ่ง เพื่อตรัสรู้ เพื่อนิพพาน. ภิกษุทั้งหลาย! ส่วน
ผู้ใดมีศรัทธาตั้งมั่น มีความรักตั้งมั่น มีศรัทธาไม่หวั่นไหว
มีความเลื่อมใสยิ่ง ย่อมไปเห็นตถาคต หรือสาวกตถาคต

การเห็นนี้ยอดเยี่ยมกว่าการเห็นทั้งหลาย ย่อมเป็นไปเพื่อความบริสุทธิ์แห่งสัตว์ทั้งหลาย เพื่อก้าวล่วงความโศกและความร่ำไร เพื่อความดับสูญแห่งทุกข์และโทมนัส เพื่อบรรลุนิพพาน เพื่อให้แจ้งซึ่งนิพพาน. ภิกษุทั้งหลาย! ข้อที่บุคคลผู้มีศรัทธาตั้งมั่น มีความรักตั้งมั่น มีศรัทธาไม่หวั่นไหว มีความเลื่อมใสยิ่ง ไปเห็นตถาคต หรือสาวกของตถาคตนี้ เราเรียกว่า ทัสสนานุตตริยะะ ก็ทัสสนานุตตริยะะเป็นอย่างนี้.

(๒) ภิกษุทั้งหลาย! ก็สวานุตตริยะะเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมไปเพื่อฟังเสียงกลองบ้าง เสียงพิณบ้าง เสียงเพลงขับบ้าง หรือเสียงสูงๆ ต่ำๆ ย่อมไปเพื่อฟังธรรมของสมณะหรือพราหมณ์ผู้เห็นผิด ผู้ปฏิบัติผิด. ภิกษุทั้งหลาย! การฟังนี้มีอยู่ เราไม่กล่าวว่าไม่มี ก็แต่ว่าการฟังนี้นั้นเป็นกิจแล้ว ... . ภิกษุทั้งหลาย! ส่วนผู้ใดมีศรัทธาตั้งมั่น มีความรักตั้งมั่น มีศรัทธาไม่หวั่นไหว มีความเลื่อมใสยิ่ง ย่อมไปฟังธรรมของตถาคตหรือสาวกของตถาคต การฟังนี้ยอดเยี่ยมกว่าการฟังทั้งหลาย ย่อมเป็นไปเพื่อความบริสุทธิ์แห่งสัตว์ทั้งหลาย ... เพื่อให้แจ้งซึ่งนิพพาน. ภิกษุทั้งหลาย! ข้อที่บุคคล

ผู้มีศรัทธาตั้งมั่น มีความรักตั้งมั่น มีศรัทธาไม่หวั่นไหว มีความเลื่อมใสยิ่ง ไปเพื่อฟังธรรมของตถาคตหรือสาวกของตถาคตนี้ เราเรียกว่า สวานุตตริยะะ ก็ที่สสนานุตตริยะะ สวานุตตริยะะ เป็นต้นี้.

(๓) ภิกษุทั้งหลาย! ก็ลาภานุตตริยะะเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมได้ลาภคือบุตรบ้าง ภรรยาบ้าง ทรัพย์บ้าง หรือลาภมากบ้าง น้อยบ้าง หรือได้ศรัทธาในสมณะหรือพราหมณ์ผู้เห็นผิด ผู้ปฏิบัติผิด. ภิกษุทั้งหลาย! ลาภนี้มีอยู่ เราไม่กล่าวว่าไม่มี ก็แต่ว่าลาภนั้นนั้นเป็นของเลว... ภิกษุทั้งหลาย! ส่วนผู้ใดมีศรัทธาตั้งมั่น มีความรักตั้งมั่น มีศรัทธาไม่หวั่นไหว มีความเลื่อมใสยิ่ง ย่อมได้ศรัทธาในตถาคตหรือสาวกของตถาคต การได้นี้ ยอดเยี่ยมกว่าการได้ทั้งหลาย ย่อมเป็นไปพร้อมเพื่อความบริสุทธิ์แห่งสัตว์ทั้งหลาย ... เพื่อทำให้แจ้งซึ่งนิพพาน. ภิกษุทั้งหลาย! ข้อที่บุคคลผู้มีศรัทธาตั้งมั่น มีความรักตั้งมั่น มีศรัทธาไม่หวั่นไหว มีความเลื่อมใสยิ่ง ย่อมได้ศรัทธาในตถาคตหรือสาวกของตถาคตนี้ เราเรียกว่า ลาภานุตตริยะะ ก็ที่สสนานุตตริยะะ สวานุตตริยะะ ลาภานุตตริยะะ เป็นต้นี้.

(๔) ภิกษุทั้งหลาย! ก็สิกขานุตตริยะเป็นอย่างไร.
 ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมศึกษา
 ศิลปะเกี่ยวกับช้างบ้าง ม้าบ้าง รถบ้าง ธนูบ้าง ดาบบ้าง หรือ
 ศึกษาศิลปะชั้นสูงชั้นต่ำ ย่อมศึกษาต่อสมณะหรือพราหมณ์
 ผู้เห็นผิด ผู้ปฏิบัติผิด. ภิกษุทั้งหลาย! การศึกษานี้มีอยู่
 เราไม่กล่าวว่าไม่มี ก็แต่ว่าการศึกษานั้นเป็นการศึกษาที่เลว ...
 ภิกษุทั้งหลาย! ส่วนผู้ใดมีศรัทธาตั้งมั่น มีความรักตั้งมั่น
 มีศรัทธาไม่หวั่นไหว มีความเลื่อมใสยิ่ง ย่อมศึกษาอริศีลบ้าง
 อริจิตบ้าง อริปัญญาบ้าง ในธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศ
 แล้ว การศึกษานี้ยอดเยี่ยมกว่าการศึกษาทั้งหลาย ย่อมเป็นไป
 พร้อมเพื่อความบริสุทธิ์แห่งสัตว์ทั้งหลาย ... เพื่อให้แจ้ง
 ซึ่งนิพพาน. ภิกษุทั้งหลาย! ข้อที่บุคคลผู้มีศรัทธาตั้งมั่น
 มีความรักตั้งมั่น มีศรัทธาไม่หวั่นไหว มีความเลื่อมใสยิ่ง
 ย่อมศึกษาอริศีลบ้าง อริจิตบ้าง อริปัญญาบ้าง ในธรรมวินัย
 ที่ตถาคตประกาศแล้วนี้ เราเรียกว่า สิกขานุตตริยะ ก็
 ทัสสนานุตตริยะ สวานุตตริยะ ลาภานุตตริยะ สิกขานุตตริยะ
 เป็นดังนี้.

(๕) ภิกษุทั้งหลาย! ก็ปาริจริยานุตตริยะะเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมบำรุง กษัตริย์บ้าง พราหมณ์บ้าง คฤหบดีบ้าง บำรุงคนชั้นสูงชั้นต่ำ บำรุงสมณะหรือพราหมณ์ผู้เห็นผิด ผู้ปฏิบัติผิด. ภิกษุทั้งหลาย! การบำรุงนี้นั้นมีอยู่ เราไม่กล่าวว่าไม่มี ก็แต่ว่าการบำรุงนี้นั้นเป็นการบำรุงที่เลว... ภิกษุทั้งหลาย! ส่วนผู้ใด มีศรัทธาตั้งมั่น มีความรักตั้งมั่น มีศรัทธาไม่หวั่นไหว มีความเลื่อมใสยิ่ง ย่อมบำรุงตถาคตหรือสาวกของตถาคต การบำรุงนี้ยอดเยี่ยมกว่าการบำรุงทั้งหลาย ย่อมเป็นไปเพื่อความบริสุทธิ์แห่งสัตว์ทั้งหลาย ... เพื่อให้แจ้งซึ่งนิพพาน. ภิกษุทั้งหลาย! ข้อที่บุคคลผู้มีศรัทธาตั้งมั่น มีความรักตั้งมั่น มีศรัทธาไม่หวั่นไหว มีความเลื่อมใสยิ่ง ย่อมบำรุงตถาคตหรือสาวกของตถาคตนี้ เราเรียกว่า ปาริจริยานุตตริยะะ ก็ทัสสนานุตตริยะะ สวานานุตตริยะะ ลาภานุตตริยะะ ลิกขานุตตริยะะ ปาริจริยานุตตริยะะ เป็นต้น.

(๖) ภิกษุทั้งหลาย! ก็อนุสสทานุตตริยะะเป็นอย่างไร

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมระลึกถึงการได้บุตรบ้าง ภริยาบ้าง ทรัพย์บ้าง หรือการได้มากน้อย

ระลึกถึงสมณะหรือพราหมณ์ผู้เห็นผิด ผู้ปฏิบัติผิด. ภิกษุทั้งหลาย! การระลึกนี้มีอยู่ เราไม่กล่าวว่าไม่มี ก็แต่ว่าการระลึกนี้นั้นเป็นกิจแล้ว ... . ภิกษุทั้งหลาย! ส่วนผู้ใดมีศรัทธาตั้งมั่น มีความรักตั้งมั่น มีศรัทธาไม่หวั่นไหว มีความเลื่อมใสยิ่ง ย่อมระลึกถึงตถาคตหรือสาวกของตถาคต การระลึกถึงนี้ยอดเยี่ยมกว่าการระลึกถึงทั้งหลาย ย่อมเป็นไปพร้อมเพื่อความบริสุทธิ์แห่งสัตว์ทั้งหลาย เพื่อก้าวล่วงความโศกและความรำไร เพื่อความดับสูญแห่งทุกข์และโทมนัส เพื่อบรรลุอายุธรรม เพื่อให้แจ้งซึ่งนิพพาน. ภิกษุทั้งหลาย! ข้อที่บุคคลผู้มีศรัทธาตั้งมั่น มีความรักตั้งมั่น มีศรัทธาไม่หวั่นไหว มีความเลื่อมใสยิ่ง ย่อมระลึกถึงตถาคตหรือสาวกของตถาคตนี้ เราเรียกว่า อนุสสทานุตตริยะะ.

ภิกษุทั้งหลาย! เหล่านี้แลอนุตตริยะะ ๖ ประการ.

ภิกษุเหล่าใดได้ทัสสนานุตตริยะะ สวานานุตตริยะะ ลากานุตตริยะะ ยินดีในสิกขานุตตริยะะ เข้าไปตั้งการบำรุงเจริญอนุสสติที่ประกอบด้วยวิเวก เป็นแดนเกษม ให้ถึงอมตธรรม ผู้บันเทิงในความไม่ประมาท มีปัญญารักษาตน สำรวมในศีล ภิกษุเหล่านั้นแล ย่อมรู้ชัดซึ่งที่เป็นที่ดับทุกข์ โดยกาลอันควร.

ลักษณะแห่งศรัทธาของผู้มีศรัทธา

๒๒

-บาลี เอกาทสก. อ. ๒๔/๓๖๖/๒๒๑.

ข้าแต่พระผู้มีพระภาค ! บัดนี้เป็นกาลสมควรทรงแสดง
ลักษณะของผู้มีศรัทธานั้น. ข้าแต่พระสุคต ! บัดนี้เป็นกาลสมควรทรง
แสดงลักษณะของผู้มีศรัทธานั้น ขอพระผู้มีพระภาคพึงตรัสลักษณะแห่ง
ศรัทธาของผู้มีศรัทธาเถิด ข้าพระองค์จักทราบบัดนี้ว่า ภิกษุนี้จะเห็น
พร้อมในลักษณะของผู้มีศรัทธาทั้งหลายหรือไม่.

สุภุติ ! ถ้าอย่างนั้น เธอจงฟัง จงใส่ใจให้ดี เรา
จักกล่าว.

(๑) สุภุติ ! ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้มึศีล สำรวม
แล้วในปาติโมกขสังวร ถึงพร้อมด้วยมารยาทและโคจร มี
ปกติเห็นภัยในโทษทั้งหลายมีประมาณน้อย สมทานศึกษา
อยู่ในสิกขาบททั้งหลาย. สุภุติ ! ข้อที่ภิกษุเป็นผู้มึศีล ...
สมทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย แม่นี้ ก็เป็นลักษณะ
แห่งศรัทธาของผู้มีศรัทธา.

(๒) อีกประการหนึ่ง ภิกษุเป็นผู้มึสุตตะมาก ทรงสุตตะ
สั่งสมสุตตะ เป็นผู้ได้สดับมามาก ทรงไว้ คล่องปาก ขึ้นใจ
แทงตลอดอย่างดีด้วยทฎฐิ ซึ่งธรรมทั้งหลายอันงามในเบื้องต้น
งามในท่ามกลาง งามในที่ที่สุด ประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้ง
อรรถะ พร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์ บริบูรณ์สิ้นเชิง. สุภุติ !

ข้อที่ภิกษุเป็นผู้มีสุตะมาก ... แทนตลอดด้วยดีด้วยทิวาญฉิ
แม้นี้ ก็เป็นลักษณะแห่งศรัทธาของผู้มีศรัทธา.

(๓) อีกประการหนึ่ง ภิกษุเป็นผู้มีมิตรดี มีสหายดี
มีเพื่อนดี. สุกฺฤติ! ข้อที่ภิกษุเป็นผู้มีมิตรดี มีสหายดี
มีเพื่อนดี แม้นี้ ก็เป็นลักษณะแห่งศรัทธาของผู้มีศรัทธา.

(๔) อีกประการหนึ่ง ภิกษุเป็นผู้ว่าง่าย ประกอบด้วย
ธรรมเครื่องกระทำให้เป็นผู้ว่าง่าย เป็นผู้อดทน ยอมรับฟัง
คำสั่งสอนโดยเคารพ. สุกฺฤติ! ข้อที่ภิกษุเป็นผู้ว่าง่าย เป็นผู้
ประกอบด้วยธรรมเครื่องกระทำให้เป็นผู้ว่าง่าย เป็นผู้อดทน
ยอมรับฟังคำสั่งสอนโดยเคารพ แม้นี้ ก็เป็นลักษณะแห่ง
ศรัทธาของผู้มีศรัทธา.

(๕) อีกประการหนึ่ง ภิกษุเป็นผู้ขยัน ไม่เกียจคร้าน
ในกรณียกิจทั้งสูงและต่ำของเพื่อนสหพรหมจารีทั้งหลาย
ประกอบด้วยปัญญาเป็นเครื่องพิจารณาอันเป็นอุบายใน
กรณียกิจนั้น อาจทำ อาจจัดได้. สุกฺฤติ! ข้อที่ภิกษุเป็นผู้ขยัน
ไม่เกียจคร้าน ... อาจทำ อาจจัดได้ แม้นี้ ก็เป็นลักษณะแห่ง
ศรัทธาของผู้มีศรัทธา.

(๖) อีกประการหนึ่ง ภิกษุเป็นผู้ใคร่ธรรม กล่าว
คำเป็นที่รัก เป็นผู้มีความปราโมทย์อย่างยิ่งในธรรมอันยิ่ง

ในวินัยอันยิ่ง. สุกฺตติ! ข้อที่ภิกษุเป็นผู้ใคร่ธรรม เป็นผู้กล่าวคำอันเป็นที่รักมีความปราโมทย์อย่างยิ่งในธรรมอันยิ่ง ในวินัยอันยิ่ง แม่นี้ ก็เป็นลักษณะแห่งศรัทธาของผู้มีศรัทธา.

(๗) อีกประการหนึ่ง ภิกษุเป็นผู้ปรารถนาความเพียร เพื่อละอกุศลธรรม เพื่อยังกุศลธรรมให้ถึงพร้อม เป็นผู้มีความบากบั่นมั่นคง ไม่ทอดธุระในกุศลธรรม. สุกฺตติ! ข้อที่ภิกษุปรารถนาความเพียร ... แม่นี้ ก็เป็นลักษณะแห่งศรัทธาของผู้มีศรัทธา.

(๘) อีกประการหนึ่ง ภิกษุเป็นผู้ได้ตามปรารถนา ได้โดยไม่ยาก ได้โดยไม่ลำบาก ซึ่งฉนทัง ๔ อันมีในจิตอันยิ่ง เป็นเครื่องอยู่เป็นสุขในปัจจุบัน. สุกฺตติ! ข้อที่ภิกษุเป็นผู้ได้ตามปรารถนา ได้โดยไม่ยาก ได้โดยไม่ลำบาก ซึ่งฉนทัง ๔ อันมีในจิตอันยิ่ง เป็นเครื่องอยู่เป็นสุขในปัจจุบัน แม่นี้ ก็เป็นลักษณะแห่งศรัทธาของผู้มีศรัทธา.

อีกประการหนึ่ง ภิกษุระลึกถึงชาติก่อนได้เป็นอันมาก คือ ระลึกได้ชาติหนึ่งบ้าง สองชาติบ้าง สามชาติบ้าง สี่ชาติบ้าง ห้าชาติบ้าง สิบชาติบ้าง ยี่สิบชาติบ้าง สามสิบชาติบ้าง สี่สิบชาติบ้าง ห้าสิบชาติบ้าง ร้อยชาติบ้าง พันชาติบ้าง แสนชาติบ้าง ตลอดสังวัฏฏ์เป็นอันมากบ้าง ตลอดวิวัฏฏ์กับ

เป็นอันมากบ้าง ตลอดสังวัฏฏวิวัฏฏก็เป็นอันมากบ้างว่า ในภพโน้น เราได้มีชื่ออย่างนั้น มีโคตรอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวยสุขเสวยทุกข์อย่างนั้น ๆ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุตจากภพนั้นแล้ว ได้ไปเกิดในภพโน้น แม้ในภพนั้นเราก็ได้มีชื่ออย่างนั้น มีโคตรอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวยสุขเสวยทุกข์อย่างนั้น ๆ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุตจากภพนั้นแล้ว ได้มาเกิดในภพนี้ เธอย่อมระลึกถึงชาติก่อนได้เป็นอันมาก พร้อมทั้งอาการ พร้อมทั้งอุทเทส ด้วยอาการอย่างนี้. สุกฺตติ! ข้อที่ภิกษุระลึกถึงชาติก่อนได้เป็นอันมาก คือ ระลึกได้ชาติหนึ่งบ้าง สองชาติบ้าง ... เธอย่อมระลึกถึงชาติก่อนได้เป็นอันมาก พร้อมทั้งอาการ พร้อมทั้งอุทเทส ด้วยอาการอย่างนี้ แม้นี้ ก็เป็นลักษณะแห่งศรัทธาของผู้มีศรัทธา.

(๙) อีกประการหนึ่ง ภิกษุเห็นหมู่มสัตว์กำลังจุตกำลังอุปบัติ เลว ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณทราม ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักขุอันบริสุทธิ์ล่วงจักขุของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่มสัตว์ผู้เป็นไปตามกรรมว่า สัตว์เหล่านี้ประกอบด้วยกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต ตีเตียนพระอริยเจ้า เป็นมิจฉาทิฏฐิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจมิจฉาทิฏฐิ เมื่อตายไป

จึงต้องเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ส่วนสัตว์เหล่านี้ประกอบด้วย กายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต ไม่ติเตียนพระ-อริยเจ้า เป็นสัมมาทิฏฐิ เมื่อตายไป จึงเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ เธอย่อมเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุปบัติ เลว ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณทราม ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักขุอันบริสุทธิ์ล่องจักขุของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรม ด้วยอาการอย่างนี้. สุกฺกิตฺติ! ข้อที่ภิกษุเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุปบัติ เลว ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณทราม ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักขุอันบริสุทธิ์ล่องจักขุของมนุษย์ ... ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรม ด้วยอาการอย่างนี้ แม่นี้ ก็เป็นลักษณะแห่งศรัทธาของผู้มีศรัทธา.

(๑๐) อีกประการหนึ่ง ภิกษุทำให้แจ้งซึ่งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ อันหาอาสวะมิได้ เพราะอาสวะทั้งหลายสิ้นไป ด้วยปัญญาอันยิ่งเองในปัจจุบันเข้าถึงอยู่. สุกฺกิตฺติ! ข้อที่ภิกษุทำให้แจ้งซึ่งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ อันหาอาสวะมิได้ เพราะอาสวะทั้งหลายสิ้นไป ด้วยปัญญาอันยิ่งเองในปัจจุบันเข้าถึงอยู่ แม่นี้ ก็เป็นลักษณะแห่งศรัทธาของผู้มีศรัทธา.

**จริยบุคคล
จะปฏิบัติตามสิ่งที่
พระศาสดาบัญญัติ**

พระสัมมาสัมพุทธะ บัญญัติให้ภิกษุ ฉันอาหารวันหนึ่งเพียงหนเดียว

๒๓

- ภาลีสี่ ม. ม. ๑๓/๑๖๔/๑๖๓.

สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาครับสั่งกับภิกษุทั้งหลายถึงประโยชน์ของการฉันอาหารมื้อเดียว และบัญญัติให้ภิกษุฉันอาหารมื้อเดียว เพื่อความเป็นผู้มีอาพาธน้อย มีโรคเบาบาง กายเบา มีกำลัง และอยู่สำราญ ซึ่งพระภิกษุททลิตได้แย้งว่าตนเองทำไม่ได้ พระผู้มีพระภาคจึงอนุญาติให้พระภิกษุททลิตสามารถนำอาหารที่ได้จากการรับนิมนต์กลับมาฉันต่ออีกมื้อหนึ่งได้ ซึ่งพระภิกษุททลิตก็ได้แย้งว่าตนเองทำไม่ได้อีก จากนั้นพระภิกษุททลิตก็ไม่กล้าพบหน้าพระผู้มีพระภาคจนตลอด ๓ เดือน จนกระทั่งถึงฤดูทำจีวร ภิกษุทั้งหลายได้ตักเตือนพระภิกษุททลิตถึงการกระทำที่ไม่เหมาะสม พระภิกษุททลิตจึงได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! โทษได้ครอบงำข้าพระองค์ ผู้เป็นคนพาล เป็นคนหลง ไม่ฉลาด ซึ่งได้ประกาศความไม่อดสาหะขึ้นแล้ว ในเมื่อพระผู้มีพระภาคกำลังทรงบัญญัติสิกขาบท ในเมื่อภิกษุสงฆ์สมาทานอยู่ซึ่งสิกขา. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ขอพระผู้มีพระภาคจงทรงรับโทษของข้าพระองค์นั้นโดยความเป็นโทษเพื่อความสำรวมระวังต่อไปเถิด.

ภิกษุททลิต! เราขอเตือน โทษได้ครอบงำเธอผู้เป็นคนพาล เป็นคนหลง ไม่ฉลาดซึ่งได้ประกาศความไม่อดสาหะขึ้นแล้ว ในเมื่อเรากำลังจะบัญญัติสิกขาบท ในเมื่อภิกษุสงฆ์กำลังสมาทานอยู่ซึ่งสิกขา.

ภททาลี ! เธอจะสำคัญความข้อนั้นเป็นอย่างไร
ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เป็นอริยบุคคลชื่ออุกโตภาควิมุตติ^๑ เรา
พึงกล่าวแก่ภิกษุอย่างนี้ว่า มาเถิดภิกษุ เราจะก้าวไปในหล่ม
ดังนี้ ภิกษุนั้นพึงก้าวไป หรือพืงน้อมกายไปด้วยอาการอื่น
หรือพืงกล่าวปฏิเสธบ้างหรือ.

ไม่มีเลย พระเจ้าข้า.

ภททาลี ! เธอจะสำคัญความข้อนั้นเป็นอย่างไร
ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เป็นอริยบุคคลชื่อปัญญาวิมุตติ เป็น
อริยบุคคลชื่อกายสักขี เป็นอริยบุคคลชื่อทิกฺขฐิปัตตะ เป็น
อริยบุคคลชื่อสัทธาวิมุตติ เป็นอริยบุคคลชื่อธรรมานุสารี
เป็นอริยบุคคลชื่อสัทธานุสารี เราพึงกล่าวแก่ภิกษุอย่างนี้ว่า
มาเถิดภิกษุ เราจะก้าวไปในหล่มดังนี้ ภิกษุนั้นพึงก้าวไป หรือ
พืงน้อมกายไปด้วยอาการอื่น หรือพืงกล่าวปฏิเสธบ้างหรือ

ไม่มีเลย พระเจ้าข้า.

ภททาลี ! เธอจะสำคัญความข้อนั้นเป็นอย่างไร
ในสมัยนั้น เธอเป็นพระอริยบุคคลชื่อว่าอุกโตภาควิมุตติ
ปัญญาวิมุตติ กายสักขี ทิกฺขฐิปัตตะ สัทธาวิมุตติ ธรรมานุสารี
หรือสัทธานุสารี บ้างหรือหนอ.

๑. หากำตอบในความหมายของชื่ออริยบุคคลแต่ละจำพวก ได้ในไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ
เล่มที่ ๑๓ มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปิณฑาสกั หน้าที่ ๑๑๙ ข้อที่ ๒๓๐

มิได้เป็นเลย พระเจ้าข้า.

ภิกษุทาลี! ในสมัยนั้น เธอยังเป็นคนว่าง คนเปล่า คนผิดมิใช่หรือ.

เป็นอย่างนั้น พระเจ้าข้า. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! โทษได้ครอบงำพระองค์ผู้เป็นคนพาล เป็นคนหลง ไม่ฉลาด ซึ่งได้ประกาศความไม่อุตสาหะขึ้นแล้ว ในเมื่อพระผู้มีพระภาคกำลังทรงบัญญัติสิกขาบท ในเมื่อภิกษุสงฆ์กำลังสมาทานอยู่ซึ่งสิกขา. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ขอพระผู้มีพระภาคจงทรงรับโทษของข้าพระองค์นั้นโดยความเป็นโทษ เพื่อความสำรวมระวังต่อไปเถิด.

ภิกษุทาลี! เราขอเตือน โทษได้ครอบงำเธอผู้เป็นคนพาล เป็นคนหลง ไม่ฉลาด ซึ่งได้ประกาศความไม่อุตสาหะขึ้นแล้ว ในเมื่อเรากำลังบัญญัติสิกขาบท ในเมื่อภิกษุสงฆ์กำลังสมาทานอยู่ซึ่งสิกขา แต่เพราะเธอเห็นโทษโดยความเป็นโทษ แล้วทำคินตามธรรม เราจึงรับโทษของเธอนั้น ข้อที่บุคคลเห็นโทษโดยความเป็นโทษแล้วทำคินตามธรรม ถึงความสำรวมระวังต่อไป นี่เป็นความเจริญในอริยวินัยของผู้นั้น.

อริยสาวกทั้งหลายยอมเสียชีวิต แต่ไม่ยอมก้าวล่วงสิกขาบท

๒๔

-บาลี อฎฐก. อ. ๒๓/๒๐๓/๑๐๙.

ปหาราทะ! มหาสมุทฺรเต็มเปี่ยมอยู่เสมอ ไม่ล้นฝั่ง
ฉันทิ เราบัญญัติสิกขาบทใดๆ แก่สาวกทั้งหลายของเราแล้ว
สาวกทั้งหลายของเรา ย่อมไม่ก้าวล่วงสิกขาบทนั้นๆ แม้จะ
ต้องเสียชีวิต ก็ฉันทิ นั้นเหมือนกัน.

ปหาราทะ! ข้อที่เราบัญญัติสิกขาบทใดๆ แก่
สาวกทั้งหลายของเราแล้ว สาวกทั้งหลายของเรา ย่อม
ไม่ก้าวล่วงสิกขาบทนั้นๆ แม้จะต้องเสียชีวิต นี้แลเป็น
สิ่งที่น่าอัศจรรย์ไม่น่าจะมีได้ ประการที่ ๒ ในธรรมวินัยนี้
ซึ่งเมื่อภิกษุทั้งหลายได้เห็นแล้วๆ ซึ่งข้อนี้ ย่อมเกิดความ
พอใจอย่างยิ่งในธรรมวินัยนี้แล.

(ในที่นี้ ยกมาเพียง ๑ ข้อจาก ๘ ข้อ ของสิ่งที่น่าอัศจรรย์ใน
ธรรมวินัย)

**เรื่องเล่าหมอง
ของสมณพราหมณ์**

เครื่องเศร้าหมองของสมณพราหมณ์ | ๒๕

-บาลี จุลล. วิ. ๗/๓๙๘/๖๓๔., -บาลี จตุกก. ย. ๒๑/๖๘/๕๐.

ภิกษุทั้งหลาย! สมณพราหมณ์พวกหนึ่งเศร้าหมอง เพราะเครื่องเศร้าหมอง ๔ ประการนี้ จึงไม่มีสง่า ไม่รุ่งเรือง ไม่ไพโรจน์ ๔ ประการเป็นอย่างไร คือ

(๑) ภิกษุทั้งหลาย! มีสมณพราหมณ์พวกหนึ่ง ต้มสุรา ต้มเมรัย ไม่งดเว้นจากการต้มสุราและเมรัย นี่เป็นเครื่องเศร้าหมองของสมณพราหมณ์ข้อที่หนึ่ง ซึ่งเป็นเหตุให้สมณพราหมณ์พวกหนึ่งเศร้าหมอง ไม่มีสง่า ไม่รุ่งเรือง ไม่ไพโรจน์.

(๒) อนึ่ง สมณพราหมณ์พวกหนึ่งเสพเมถุนธรรม ไม่งดเว้นจากเมถุนธรรม นี่เป็นเครื่องเศร้าหมองของสมณพราหมณ์ข้อที่สอง ซึ่งเป็นเหตุให้สมณพราหมณ์พวกหนึ่งเศร้าหมอง ไม่มีสง่า ไม่รุ่งเรือง ไม่ไพโรจน์.

(๓) อนึ่ง สมณพราหมณ์พวกหนึ่งยินดีทองและเงิน ไม่งดเว้นจากการรับทองและเงิน นี่เป็นเครื่องเศร้าหมองของสมณพราหมณ์ข้อที่สาม ซึ่งเป็นเหตุให้สมณพราหมณ์พวกหนึ่งเศร้าหมอง ไม่มีสง่า ไม่รุ่งเรือง ไม่ไพโรจน์.

(๔) อนึ่ง สมณพราหมณ์พวกหนึ่งเลี้ยงชีวิตโดย
มิจฉาชีพ ไม่งดเว้นจากมิจฉาชีพ นี่เป็นเครื่องเศร้าหมอง
ของสมณพราหมณ์ข้อที่สี่ ซึ่งเป็นเหตุให้สมณพราหมณ์
พวกหนึ่งเศร้าหมอง ไม่มีสง่า ไม่รุ่งเรือง ไม่ไพโรจน์.

ภิกษุทั้งหลาย! สมณพราหมณ์พวกหนึ่งเศร้าหมอง
เพราะเครื่องเศร้าหมอง ๔ ประการนี้แล จึงไม่มีสง่า ไม่รุ่งเรือง
ไม่ไพโรจน์.

**ศิลปะที่เบื้นอกกุศล
คือ การเลี้ยงชีพชั่ว**

ศีลที่เป็นอกุศล คือ การเลียงชีพชั่ว ๒๖

-บาลี ม. ม. ๑๓/๓๔๘/๓๖๒.

อปติ! ก็ศีลที่เป็นอกุศลนั้นเป็นอย่างไร.

อปติ! กายกรรมที่เป็นอกุศล วจีกรรมที่เป็นอกุศล การเลียงชีพชั่ว (มัจฉาชีว) เหล่านี้เรากล่าวว่าศีลที่เป็นอกุศล ก็ศีลที่เป็นอกุศลเหล่านี้มีอะไรเป็นเหตุให้เกิด แม้เหตุให้เกิดแห่งศีลเป็นอกุศลเหล่านั้น เราก็ได้กล่าวแล้ว ก็ต้องกล่าวว่า มีจิตเป็นเหตุให้เกิด จิตนั้นเป็นอย่างไร แม้จิตเล่าก็มีมาก หลายอย่าง มีประการต่างๆ จิตใดมีราคะ มีโทสะ มีโมหะ ศีลที่เป็นอกุศลมีจิตนี้เป็นเหตุให้เกิด ก็ศีลที่เป็นอกุศลเหล่านี้ ตับลงหมดสิ้นในที่ไหน แม้ความดับแห่งศีลที่เป็นอกุศลเหล่านั้น เราก็ได้กล่าวแล้ว.

อปติ! ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ละกายทุจริต เจริญ กายสุจริต ละวจีทุจริต เจริญวจีสุจริต ละมโนทุจริต เจริญ มโนสุจริต ละมิจฉาอาชีวะ เลียงชีวิตด้วยสัมมาอาชีวะ ศีลที่เป็นอกุศลเหล่านี้ย่อมดับลงหมดสิ้นด้วยการละทุจริต เจริญ สุจริต ด้วยการละมิจฉาอาชีวะ เลียงชีวิตด้วยสัมมาอาชีวะ.

ผู้ปฏิบัติอย่างไร จึงชื่อว่าปฏิบัติเพื่อความดับแห่ง
ศีลที่เป็นอกุศล.

ถปติ! ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ย่อมปลุกความพอใจ
ย่อมพยายาม ย่อมปรารภความเพียร ย่อมระคองจิต ย่อม
ตั้งจิตไว้ เพื่อยังกุศลธรรมอันเป็นบาปทั้งหลายที่ยังไม่เกิด
ไม่ให้เกิดขึ้น ย่อมปลุกความพอใจ ย่อมพยายาม ย่อมปรารภ
ความเพียร ย่อมระคองจิต ย่อมตั้งจิตไว้ เพื่อละอกุศลธรรม
อันเป็นบาปทั้งหลายที่เกิดขึ้นแล้ว ย่อมปลุกความพอใจ
ย่อมพยายาม ย่อมปรารภความเพียร ย่อมระคองจิต
ย่อมตั้งจิตไว้ เพื่อยังกุศลธรรมทั้งหลายที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น
ย่อมปลุกความพอใจ ย่อมพยายาม ย่อมปรารภความเพียร
ย่อมระคองจิต ย่อมตั้งจิตไว้ เพื่อความตั้งมั่น ความไม่
เลื่อนหาย ความงอกงามยิ่งขึ้น ความไพบุลย์ ความเจริญ
ความเต็มเปี่ยมแห่งกุศลธรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้นแล้ว.

ถปติ! ผู้ปฏิบัติอย่างนี้แล ชื่อว่าปฏิบัติเพื่อความดับ
แห่งศีลที่เป็นอกุศล.

ກາດພູວາດ

หลักปฏิบัติต่อคำสอน ของสัมมาสัมพุทธะ

๒๗

-บาลี ทุก. อ. ๒๐/๙๒/๒๙๒.

ภิกษุทั้งหลาย! สุตตันตะเหล่าใด ที่เป็นคำของ
ตถาคต เป็นข้อความลึก มีความหมายซึ่ง เป็นชั้นโลกุตตระ
ว่าเฉพาะด้วยเรื่องสุญญตา เมื่อมีผู้นำสุตตันตะเหล่านั้นมา
กล่าวอยู่ เธอย่อมฟังด้วยดี ย่อมเงี่ยหูฟัง ย่อมตั้งใจเพื่อ
จะรู้ทั่วถึง และย่อมสำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน
จึงพากันเล่าเรียน ไต่ถาม ทวนถามแก่กันและกันอยู่ว่า
“ข้อนี้เป็นอย่างไร มีความหมายกัณย” ดังนี้.

ด้วยการทำดังนี้ เธอย่อมเปิดธรรมที่ถูกปิดไว้ได้
ธรรมที่ยังไม่ปรากฏ เธอก็ทำให้ปรากฏได้ ความสงสัยใน
ธรรมหลายประการที่น่าสงสัย เธอก็บรรเทาลงได้.

ภิกษุทั้งหลาย! นี้เราเรียกว่า ปฏิปจฉาวิเนตา
ปริสา โน อุกกาจิตวิเนตา.

หลักปฏิบัติต่อคำแต่งใหม่

๒๘

-บาลี ทุก. อ. ๒๐/๙๒/๒๙๒

ภิกษุทั้งหลาย! สุตตันตะเหล่าใด ที่กวีแต่งขึ้นใหม่ เป็นคำร้อยกรองประเภทกาพย์กลอน มีอักษรสละสลวย มีพยัญชนะอันวิจิตร เป็นเรื่องนอกแนว เป็นคำกล่าวของสาวก เมื่อมีผู้นำสุตตันตะเหล่านั้นมากล่าวอยู่ เธอจักไม่ฟังด้วยดี ไม่เงี่ยหูฟัง ไม่ตั้งใจเพื่อจะรู้ทั่วถึง และจักไม่สำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน.

การเข้าไปสนใจคำแต่งใหม่ มีผลให้คำตถาคตอันตรธานหายไป ๒๙

-บาลี นิทาน. ส. ๑๖/๓๑๑/๖๗๒-๓.

ภิกษุทั้งหลาย! เรื่องนี้เคยมีมาแล้ว กลองศึกของ กษัตริย์พวกทศสราหะ เรียกว่า อานกะ มีอยู่เมื่อกลองอานกะนี้มีแผลแตก หรือลิ พวกกษัตริย์ทศสราหะได้หาเนื้อไม้อื่นทำเป็นลิ้ม เสริมลงในรอยแตกของกลองนั้น. ภิกษุทั้งหลาย! เมื่อเชื่อมปะเข้าหลายครั้งหลายคราวเช่นนั้น นานเข้าก็ถึงสมัยหนึ่ง ซึ่งเนื้อไม้เดิมของตัวกลองหมดสิ้นไป เหลืออยู่แต่เนื้อไม้ที่ทำเสริมเข้าใหม่เท่านั้น.

ภิกษุทั้งหลาย! ฉันทใดก็ฉันทนั้น ในกาลยี่ดียวฝ่ายอนาคต จักมี. ภิกษุทั้งหลาย! สุตตันตะเหล่าใด ที่เป็นคำของตถาคต เป็นข้อความลึก มีความหมายซึ่งเป็นชั้นโลกุตตระว่าเฉพาะด้วยเรื่องสุญญตา เมื่อมีผู้นำสุตตันตะเหล่านั้นมากกล่าวอยู่ เธอจักไม่ฟังด้วยดี จักไม่เงี้ยวหูฟัง จักไม่ตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และจักไม่สำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน.

ส่วนสุตตันตะเหล่าใด ที่นักกวีแต่งขึ้นใหม่ เป็นคำ

ร้อยกรองประเภทกาพย์กลอน มีอักษรสละสลวย มีพยัญชนะ
อันวิจิตร เป็นเรื่องนอกแนว เป็นคำกล่าวของสาวก เมื่อมีผู้นำ
สุดต้นตะที่นักวิแต่่งขึ้นใหม่เหล่านั้นมากล่าวอยู่ เธอจักฟัง
ด้วยดี จักเงี่ยหูฟัง จักตั้งใจเพื่อจะรู้ทั่วถึง และจักสำคัญว่า
เป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน.

ภิกษุทั้งหลาย! ความอันตรธานของสุดต้นตะเหล่านั้น
ที่เป็นคำของตถาคต เป็นข้อความลึก มีความหมายซึ่ง เป็น
ชั้นโลกุตตระ ว่าเฉพาะด้วยเรื่องสุญญตา จักมีได้ด้วยอาการ
อย่างนี้แล.

ผู้ทำสังฆกรรมให้อันตรธาน นัยที่ ๑

๓๐

-บาลี เอก. ย. ๒๐/๒๕/๑๓๑.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุพวกที่แสดงสิ่งที่ไม่ใช่ธรรมว่าเป็นธรรม ภิกษุเหล่านั้นชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อทำมหาชนให้เสื่อมเสีย ทำมหาชนให้หมดความสุข ทำไปเพื่อความฉิบหายแก่มหาชน ไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูล เป็นไปเพื่อความทุกข์ทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย. ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเหล่านั้นย่อมประสพสิ่งไม่ใช่บุญเป็นอันมาก และได้ชื่อว่าทำสังฆกรรมนี้ให้อันตรธานไปอีกด้วย.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุพวกที่แสดงสิ่งที่เป็นธรรมว่าไม่ใช่ธรรม ... .

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุพวกที่แสดงสิ่งที่ไม่ใช่วินัยว่าเป็นวินัย ... .

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุพวกที่แสดงสิ่งที่เป็นวินัยว่าไม่ใช่วินัย ... .

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุพวกที่แสดงสิ่งอันตถาคตไม่ได้ภาษิตไว้ ไม่ได้กล่าวไว้ ว่าตถาคตได้ภาษิตไว้ ได้กล่าวไว้ ... .

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุพวกที่แสดงสิ่งอันตถาคตได้
ภษิตไว้ได้กล่าวไว้ ว่าตถาคตไม่ได้ภษิตไว้ไม่ได้กล่าวไว้...

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุพวกที่แสดงกรรมอันตถาคต
ไม่ได้ประพจน์ปฏิบัติมา ว่าตถาคตได้ประพจน์ปฏิบัติมา...

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุพวกที่แสดงกรรมอันตถาคต
ได้ประพจน์ปฏิบัติมา ว่าตถาคตไม่ได้ประพจน์ปฏิบัติมา...

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุพวกที่แสดงสิ่งอันตถาคต
ไม่ได้บัญญัติไว้ ว่าตถาคตบัญญัติไว้...

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุพวกที่แสดงสิ่งอันตถาคต
ได้บัญญัติไว้ ว่าตถาคตไม่ได้บัญญัติไว้ ภิกษุเหล่านั้นชื่อว่า
เป็นผู้ปฏิบัติเพื่อทำมหาชนให้เสื่อมเสีย ทำมหาชนให้หมด
ความสุข ทำไปเพื่อความฉิบหายแก่มหาชน ไม่เป็นประโยชน์
เกื้อกูล เป็นไปเพื่อความทุกข์ทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย.
ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเหล่านั้นย่อมประสพสิ่งไม่ใช่บุญเป็น
อันมาก และได้ชื่อว่าทำสังฆธรรมนี้ให้อันตรธานไปอีกด้วย.^๑

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! พระองค์ตรัสว่า สังฆเภท
(สงฆ์แตกกัน) สังฆเภท (สงฆ์แตกกัน) ดังนี้ สงฆ์จะเป็นผู้แตกกัน
ด้วยเหตุมีประมาณเท่าไรเล่า พระเจ้าข้า.

๑. บาลีเดียวกัน ต่างสำนวนในบางฉบับของไตรปิฎกแต่ละสำนัก

อานนท์! ภิกษุในธรรมวินัยนี้

(๑) ย่อมแสดงสิ่งที่ไม่ใช่ธรรม ว่าเป็นธรรม

(๒) ย่อมแสดงสิ่งที่เป็นธรรม ว่าไม่ใช่ธรรม

(๓) ย่อมแสดงสิ่งที่ไม่ใช่วินัย ว่าเป็นวินัย

(๔) ย่อมแสดงสิ่งที่เป็นวินัย ว่าไม่ใช่วินัย

(๕) ย่อมแสดงสิ่งอันตถาคตไม่ได้ภาษิตไว้ ไม่ได้กล่าวไว้ ว่าตถาคตได้ภาษิตไว้ ได้กล่าวไว้

(๖) ย่อมแสดงสิ่งอันตถาคตได้ภาษิตไว้ ได้กล่าวไว้ ว่าตถาคตไม่ได้ภาษิตไว้ ไม่ได้กล่าวไว้

(๗) ย่อมแสดงกรรมอันตถาคตไม่ได้ประพฤติปฏิบัติ มา ว่าตถาคตได้ประพฤติปฏิบัติมา

(๘) ย่อมแสดงกรรมอันตถาคตได้ประพฤติปฏิบัติ มา ว่าตถาคตไม่ได้ประพฤติปฏิบัติมา

(๙) ย่อมแสดงสิ่งที่ตถาคตไม่ได้บัญญัติไว้ ว่าตถาคตบัญญัติไว้

(๑๐) ย่อมแสดงสิ่งที่ตถาคตบัญญัติไว้ ว่าตถาคตไม่ได้บัญญัติไว้

ภิกษุเหล่านั้น! ย่อมทอดทิ้งกัน ย่อมแยกจากกัน ย่อมทำสังฆกรรมแยกกัน สวดปาติโมกข์แยกจากกันด้วย วัตถุ ๑๐ ประการนี้.

อานนท์! สงฆ์จะเป็นผู้แตกกันด้วยเหตุมีประมาณ
เท่านี้แล.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ก็บุคคลผู้ที่ทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียง
กันจะประสบผลอะไร พระเจ้าข้า.

อานนท์! บุคคลผู้ที่ทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกันนั้น
จะประสบผลอันเผ็ดร้อนซึ่งตั้งอยู่ตลอดกัปหนึ่ง.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ก็ผลอันเผ็ดร้อนซึ่งตั้งอยู่ตลอด
กัปหนึ่งคืออะไร พระเจ้าข้า.

อานนท์! บุคคลผู้ที่ทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกันนั้น
จะเสวยผลกรรมอยู่ในนรกตลอดกัปหนึ่ง.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

บุคคลผู้ทำลายสงฆ์ให้แตกกัน
ยินดีแล้วในการแตกแยก ตั้งอยู่ในอธรรม
เป็นผู้เข้าถึงอบาย เข้าถึงนรก
ตั้งอยู่ในนรกนั้นตลอดกัปหนึ่ง
ย่อมพลาดจากธรรมอันเกษมจากโยคะ
ย่อมเสวยกรรมอยู่ในนรกตลอดกัปหนึ่ง
เพราะทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกันให้แตกกัน.

ผู้ทำสังฆกรรมให้ดำรงอยู่ นัยที่ ๑

๓๑

-บาติ เอก. อ. ๒๐/๒๖/๑๓๓.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุพวกที่แสดงสิ่งที่ไม่ใช่ธรรมว่าเป็นสิ่งที่ไม่ใช่ธรรม ภิกษุเหล่านั้นชื่อว่า เป็นผู้ปฏิบัติเพื่อทำมหาชนให้ได้รับประโยชน์ ทำมหาชนให้ได้รับความสุข เป็นไปเพื่อความเจริญแก่มหาชน และเป็นไปเพื่อความเกื้อกูล เพื่อความสุขทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย. ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเหล่านั้นย่อมประสพบุญเป็นอันมาก และได้ชื่อว่าดำรงสังฆกรรมนี้ไว้อีกด้วย.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุพวกที่แสดงสิ่งที่เป็นธรรมว่าเป็นธรรม ... .

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุพวกที่แสดงสิ่งที่ไม่ใช่วินัยว่าไม่ใช่วินัย ... .

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุพวกที่แสดงสิ่งที่เป็นวินัยว่าเป็นวินัย ... .

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุพวกที่แสดงสิ่งอันตถาคตไม่ได้ภาษิต ไม่ได้กล่าวไว้ ว่าตถาคตไม่ได้ภาษิตไว้ ไม่ได้กล่าวไว้ ... .

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุพวกที่แสดงสิ่งอันตถาคต
ได้ภาสิต ได้กล่าวไว้ ว่าตถาคตได้ภาสิตไว้ ได้กล่าวไว้ ... .

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุพวกที่แสดงกรรมอันตถาคต
ไม่ได้ประพฤติปฏิบัติมา ว่าตถาคตไม่ได้ประพฤติปฏิบัติมา
... .

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุพวกที่แสดงกรรมอันตถาคต
ประพฤติปฏิบัติมา ว่าตถาคตได้ประพฤติปฏิบัติมา ... .

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุพวกที่แสดงสิ่งอันตถาคต
ไม่ได้บัญญัติไว้ ว่าตถาคตไม่ได้บัญญัติไว้ ... .

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุพวกที่แสดงสิ่งอันตถาคตได้
บัญญัติไว้ ว่าตถาคตได้บัญญัติไว้ ภิกษุเหล่านั้นชื่อว่าเป็น
ผู้ปฏิบัติเพื่อทำมหาชนให้ได้รับประโยชน์ ทำมหาชนให้ได้รับ
ความสุข เป็นไปเพื่อความเจริญแก่มหาชน และเป็นไปเพื่อ
ความเกื้อกูล เพื่อความสุขทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย.
ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเหล่านั้นย่อมประสพบุญเป็นอันมาก
และได้ชื่อว่าดำรงสัทธรรมนี้ไว้อีกด้วย.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! พระองค์ตรัสว่า สังฆสามัคคี
สังฆสามัคคีดังนี้ สงฆ์จะเป็นผู้พร้อมเพรียงกันด้วยเหตุมีประมาณ
เท่าไรเล่า พระเจ้าข้า.

อาหนนท์! ภิกษุในธรรมวินัยนี้

(๑) ย่อมแสดงสิ่งที่ไม่ใช่ธรรม ว่าไม่ใช่ธรรม

(๒) ย่อมแสดงสิ่งที่เป็นธรรม ว่าเป็นธรรม

(๓) ย่อมแสดงสิ่งที่ไม่ใช่วินัย ว่าไม่ใช่วินัย

(๔) ย่อมแสดงสิ่งที่เป็นวินัย ว่าเป็นวินัย

(๕) ย่อมแสดงสิ่งอันตถาคตไม่ได้ภษิต ไม่ได้กล่าวไว้ ว่าตถาคตไม่ได้ภษิตไว้ ไม่ได้กล่าวไว้

(๖) ย่อมแสดงสิ่งอันตถาคตได้ภษิต ได้กล่าวไว้ว่า ตถาคตได้ภษิตไว้ ได้กล่าวไว้

(๗) ย่อมแสดงกรรมอันตถาคตไม่ได้ประพฤติปฏิบัติมา ว่าตถาคตไม่ได้ประพฤติปฏิบัติมา

(๘) ย่อมแสดงกรรมอันตถาคตประพฤติปฏิบัติมา ว่าตถาคตได้ประพฤติปฏิบัติมา

(๙) ย่อมแสดงสิ่งอันตถาคตไม่ได้บัญญัติไว้ ว่าตถาคตไม่ได้บัญญัติไว้

(๑๐) ย่อมแสดงสิ่งอันตถาคตได้บัญญัติไว้ ว่าตถาคตได้บัญญัติไว้

ภิกษุเหล่านั้น! ย่อมไม่ทอดทิ้งกัน ไม่แยกจากกัน ไม่ทำสังฆกรรมแยกกัน ไม่สวดปาติโมกข์แยกจากกันด้วย วัตถุ ๑๐ ประการนี้.

อาานนท์ ! สงฆ์ย่อมเป็นผู้พร้อมเพรียงกันด้วย
เหตุมีประมาณเท่านี้แล.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ! ก็บุคคลผู้สมานสงฆ์ผู้แตกกันแล้ว
ให้พร้อมเพรียงกันจะประสบผลอะไร พระเจ้าข้า.

อาานนท์ ! บุคคลผู้ที่ทำสงฆ์ผู้แตกกันแล้วให้
พร้อมเพรียงกันนั้น จะประสบสิ่งที่เป็นบุญเป็นอันมาก.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ! สิ่งที่เป็นบุญเป็นอันมากคืออะไร
พระเจ้าข้า.

อาานนท์ ! บุคคลผู้สมานสงฆ์ผู้แตกกันแล้วให้
พร้อมเพรียงกันนั้น จะบันเทิงอยู่ในสวรรค์ตลอดกับหนึ่ง.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

ความพร้อมเพรียงแห่งสงฆ์ เป็นเหตุให้เกิดความสุข
และบุคคลผู้นอูเคราะห์สงฆ์พร้อมเพรียงกันแล้ว
ผู้ยินดีแล้วในความพร้อมเพรียงกัน ตั้งอยู่ในธรรม
ย่อมไม่พลาดจากธรรมเป็นแดนเกษมจากโยคะ
ย่อมบันเทิงอยู่ในสวรรค์ตลอดกับหนึ่ง
เพราะสมานสงฆ์ให้พร้อมเพรียงกัน.

ผู้ทำสังฆกรรมให้อันตรธาน นัยที่ ๒

๓๒

-บาลี เอก. อ. ๒๐/๘๘/๒๘๖., -บาลี ทสก. อ. ๒๔/๗๘/๓๗.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุพวกที่คัดค้าน (ปฎิพาหติ)^๑ อรรถและธรรม โดยสูตรซึ่งตนเรียนไว้ไม่ดี ด้วยพยัญชนะ-ปฏิรูปนั้น (พยุถชนปฏิรูป)^๒ ภิกษุเหล่านั้นชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติ เพื่อทำมหาชนให้เสื่อมเสีย ทำมหาชนให้หมดความสุข ทำไปเพื่อความฉิบหายแก่มหาชน ไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูล เป็นไปเพื่อความทุกข์ทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเหล่านั้นย่อมประสบสิ่งไม่ใช่ บุญเป็นอันมาก และได้ชื่อว่าทำสังฆกรรมนี้ให้อันตรธานไป อีกด้วย.

๑. ปฏิพาหติ = คัดค้าน, ห้าม, ขัดขวาง

๒. ปฏิรูป = เหมาะสม, สมควร

ผู้ทำสังฆกรรมให้ดำรงอยู่ นัยที่ ๒

๓๓

-บาลี เอก. อ. ๒๐/๘๘/๒๘๖., -บาลี ทสก. อ. ๒๔/๗๗/๓๗.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุพวกที่ยอมรับ (อนุโลม)^๑ อรรถและธรรม โดยสูตรซึ่งตนเรียนไว้ดี ด้วยพยัญชนะปฏิรูปนั้น ชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อทำมหาชนให้ได้รับประโยชน์ ทำมหาชนให้ได้รับความสุข เป็นไปเพื่อความเจริญแก่มหาชน และเป็นไปเพื่อความเกื้อกูล เพื่อความสุขทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเหล่านั้นย่อมประสบบุญเป็นอันมาก และได้ชื่อว่าดำรงสังฆกรรมนี้ไว้อีกด้วย.

๑. อนุโลม = ยอมรับ, คล้อยตาม, พิจารณาตามลำดับ

มูลเหตุแห่งการวิวาท

๓๔

-บาลี ทสก. อ. ๒๔/๘๑/๔๑.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! อะไรหนอเป็นเหตุ เป็นปัจจัยให้
การหมากัน การทะเลาะ การแก่งแย่ง และการวิวาทกันเกิดขึ้น
ในสงฆ์ ซึ่งเป็นเหตุให้ภิกษุทั้งหลายอยู่ไม่สำราญ.

อุบาลี! ภิกษุในธรรมวินัยนี้

(๑) ย่อมแสดงสิ่งที่ไม่ใช่ธรรม ว่าเป็นธรรม

(๒) ย่อมแสดงสิ่งที่เป็นธรรม ว่าไม่ใช่ธรรม

(๓) ย่อมแสดงสิ่งที่ไม่ใช่วินัย ว่าเป็นวินัย

(๔) ย่อมแสดงสิ่งที่เป็นวินัย ว่าไม่ใช่วินัย

(๕) ย่อมแสดงสิ่งอันตถาคตไม่ได้ภาษิตไว้ ไม่ได้
กล่าวไว้ ว่าตถาคตได้ภาษิตไว้ ได้กล่าวไว้

(๖) ย่อมแสดงสิ่งอันตถาคตได้ภาษิตไว้ ได้กล่าวไว้
ว่าตถาคตไม่ได้ภาษิตไว้ ไม่ได้กล่าวไว้

(๗) ย่อมแสดงกรรมอันตถาคตไม่ได้ประพฤติปฏิบัติ
มา ว่าตถาคตได้ประพฤติปฏิบัติมา

(๘) ย่อมแสดงกรรมอันตถาคตได้ประพฤติปฏิบัติ
มา ว่าตถาคตไม่ได้ประพฤติปฏิบัติมา

(๙) ย่อมแสดงสิ่งทีตถาคตไม่ได้บัญญัติไว้ ว่าตถาคต
บัญญัติไว้

(๑๐) ย่อมแสดงสิ่งที่ตถาคตบัญญัติไว้ ว่าตถาคต
ไม่ได้บัญญัติไว้

อุบาลี! เหล่านี้แลเป็นเหตุ เป็นปัจจัยให้การหมกกัน
การทะเลาะ การแก่งแย่ง และการวิวาทกันเกิดขึ้นในสงฆ์ ซึ่ง
เป็นเหตุให้ภิกษุทั้งหลายอยู่ไม่สำราญ.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! มูลเหตุแห่งการวิวาท มีเท่าไรเล่า
พระเจ้าข้า.

อุบาลี! มูลเหตุแห่งการวิวาท ๑๐ ประการ เหล่านี้
มีอยู่. ๑๐ ประการ คือ

อุบาลี! ภิกษุในธรรมวินัยนี้

(๑) ย่อมแสดงสิ่งที่ไม่ใช่ธรรม ว่าเป็นธรรม

(๒) ย่อมแสดงสิ่งที่เป็นธรรม ว่าไม่ใช่ธรรม

(๓) ย่อมแสดงสิ่งที่ไม่ใช่วินัย ว่าเป็นวินัย

⋮

(๙) ย่อมแสดงสิ่งที่ตถาคตไม่ได้บัญญัติไว้ ว่าตถาคต
บัญญัติไว้

(๑๐) ย่อมแสดงสิ่งที่ตถาคตบัญญัติไว้ ว่าตถาคต
ไม่ได้บัญญัติไว้

อุบาลี! เหล่านี้แลมูลเหตุแห่งการวิวาท ๑๐ ประการ.

ผู้เรียกร้องหาศาสดา เพื่อความเป็นมิตร หรือศัตรู

๓๕

-บาลี อุปร. ม. ๑๔/๒๔๔/๓๕๕-๓๕๖.

อานนท์! สาวกทั้งหลาย เรียกร้องหาศาสดา เพื่อความเป็นศัตรู ไม่เรียกร้องเพื่อความเป็นมิตร เป็นอย่างไรเล่า

อานนท์! ในกรณีนี้ ศาสดาผู้เอ็นดูแสวงหาประโยชน์เกื้อกูล อาศัยความเอ็นดูแล้ว จึงแสดงธรรมแก่สาวกทั้งหลายว่า “สิ่งนี้เป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่พวกเธอทั้งหลาย และสิ่งนี้ก็เป็นที่ไปเพื่อความสุขแก่พวกเธอทั้งหลาย” ดังนี้ เป็นต้น สาวกเหล่านั้นของศาสดา ไม่ฟังด้วยดี ไม่เงี่ยหูฟัง ไม่ตั้งใจเพื่อบรรลุถึง แต่แก่งทำให้ผิดจากคำสั่งสอนของศาสดาไปเสีย.

อานนท์! สาวกทั้งหลายอย่างนี้แล ชื่อว่า ผู้เรียกร้องหาศาสดาเพื่อความเป็นศัตรู ไม่เรียกร้องเพื่อความเป็นมิตร.

อานนท์! สาวกทั้งหลาย เรียกร้องหาศาสดา เพื่อความเป็นมิตร ไม่เรียกร้องเพื่อความเป็นศัตรู เป็นอย่างไรเล่า.

อานนท์! ในกรณีนี้ ศาสดาผู้เอ็นดูแสวงหาประโยชน์เกื้อกูล อาศัยความเอ็นดูแล้ว จึงแสดงธรรมแก่

สาวกทั้งหลายว่า “สิ่งนี้เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่อกุลแก่พวกเธอทั้งหลาย และสิ่งนี้ก็เป็นที่ไปเพื่อความสุขแก่พวกเธอทั้งหลาย”
ดังนี้ เป็นต้น สาวกเหล่านั้นของศาสดา ย่อมฟังด้วยดี ย่อม
เงี่ยหูฟัง ย่อมตั้งใจเพื่อรู้ทั่วถึง และไม่แก้งทำให้ผิดจาก
คำสั่งสอนของศาสดา.

อานนท์! สาวกทั้งหลายอย่างนี้แล ชื่อว่า ผู้เรียกร้อง
หาศาสดา เพื่อความเป็นมิตร ไม่เรียกร้องเพื่อความเป็นศัตรู.

อานนท์! เพราะฉะนั้นในเรื่องนี้ พวกเธอทั้งหลาย
จงเรียกร้องหาตถาคตเพื่อความเป็นมิตรเถิด อย่าเรียก
ร้องเพื่อความเป็นศัตรูเลย ชื่อนั้นจักเป็นไปเพื่อประโยชน์
แก่อกุล เพื่อความสุขแก่พวกเธอทั้งหลายเองตลอดกาลนาน.

อานนท์! เราไม่พยายามทำกะพวกเธออย่างทะนุ-
ถนอม เหมือนพวกช่างหม้อทำแก้ม้อที่ยังเปียก ยังดิบอยู่.

อานนท์! เราจักขนาบแล้วขนาบอีก ไม่มีหยุด.

อานนท์! เราจักชี้โทษแล้วชี้โทษอีก ไม่มีหยุด ผู้ใด
มีมรรคผลเป็นแก่นสาร ผู้นั้นจักทนอยู่ได้.

ขีดจำกัดของสาวก เทียบกับ สัมมาสัมพุทธะ

๓๖

- ปาลี ขนฺธ. ส. ๑๗/๘๒/๑๒๖.

ภิกษุทั้งหลาย! ตถาคตผู้อรหันตสัมมาสัมพุทธะ
ได้ทำมรรคที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น ได้ทำมรรคที่ยังไม่มีใครรู้
ให้มีคนรู้ ได้ทำมรรคที่ยังไม่มีใครกล่าวให้เป็นมรรคที่กล่าว
กันแล้ว ตถาคตเป็นผู้รู้มรรค (มคฺคญฺญ) เป็นผู้รู้แจ้งมรรค
(มคฺควิฑู) เป็นผู้ฉลาดในมรรค (มคฺคโกวิทฺ).

ภิกษุทั้งหลาย! ส่วนสาวกทั้งหลายในกาลนี้ เป็น
ผู้เดินตามมรรค (มคฺคานุคฺคา) เป็นผู้ตามมาในภายหลัง.

ภิกษุทั้งหลาย! นี้แล เป็นความผิดแผกแตกต่างกัน
เป็นความมุ่งหมายที่แตกต่างกัน เป็นเครื่องกระทำให้
แตกต่างกัน ระหว่างตถาคตผู้อรหันตสัมมาสัมพุทธะ
กับภิกษุผู้ปัญญาวิมุตติ.

อะไรคือใบไม้ในป่า อะไรคือใบไม้ในกำมือ

๓๗

-บาลี มหาวาร. ส. ๑๓/๕๔๘/๑๗๑๒.

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงกำใบไม้สีสปา ที่ร่วงอยู่ตามพื้นดินขึ้น
มาหน่อยหนึ่งแล้ว ตรัสแก่ภิกษุทั้งหลายว่า

ภิกษุทั้งหลาย! เธอทั้งหลายเข้าใจว่าอย่างไร ใบไม้
สีสปาที่เรากำขึ้นหน่อยหนึ่งนี้มาก หรือว่าใบไม้สีสปาที่ยังอยู่
บนต้นเหล่านั้นมาก.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ใบไม้ที่พระผู้มีพระภาคทรงกำขึ้น
หน่อยหนึ่งนั้นเป็นของน้อย ส่วนใบไม้ที่ยังอยู่บนต้นสีสปาเหล่านั้น
ย่อมมีมาก.

ภิกษุทั้งหลาย! ฉันทิดก็ฉันทัน ธรรมะส่วนที่เรา
รู้อยู่ด้วยปัญญาอันยิ่งแล้วไม่กล่าวสอนนั้น มีมากกว่า
ส่วนที่นำมากล่าวสอน.

ภิกษุทั้งหลาย! เหตุไรเล่าเราจึงไม่กล่าวสอน
ธรรมะส่วนนั้น ๆ.

ภิกษุทั้งหลาย! เพราะเหตุว่า ธรรมะส่วนนั้น ๆ ไม่
ประกอบอยู่ด้วยประโยชน์ ไม่เป็นเงื่อนไขแห่งพรหมจรรย์
ไม่เป็นไปเพื่อความหน่าย ไม่เป็นไปเพื่อความคลายกำหนด

ไม่เป็นไปเพื่อความดับ ไม่เป็นไปเพื่อความสงบ ไม่เป็นไป
เพื่อความรู้อย่างนี้ ไม่เป็นไปเพื่อความรู้อพร้อม ไม่เป็นไปเพื่อ
นิพพาน ฉะนั้น เราจึงไม่กล่าวสอน.

ภิกษุทั้งหลาย! ธรรมะอะไรเล่า เป็นธรรมะที่เรา
กล่าวสอน.

ภิกษุทั้งหลาย! ธรรมะที่เรากล่าวสอน คือข้อที่
ว่า ความทุกข์เป็นอย่างนี้ๆ เหตุเป็นที่เกิดของความทุกข์
เป็นอย่างนี้ๆ ความดับสนิทของความทุกข์ เป็นอย่างนี้ๆ
ข้อปฏิบัติเพื่อถึงความดับสนิทของความทุกข์ เป็นอย่างนี้ๆ.

ภิกษุทั้งหลาย! เพราะเหตุไรเล่า ธรรมะส่วนนี้
เราจึงนำมากล่าวสอน.

ภิกษุทั้งหลาย! เพราะว่าธรรมะส่วนนี้ ประกอบ
อยู่ด้วยประโยชน์ เป็นเงื่อนไขแห่งพรหมจรรย์ เป็นไป
เพื่อความหน่าย เป็นไปเพื่อความคลายกำหนด เป็นไปเพื่อ
ความดับ เป็นไปเพื่อความสงบ เป็นไปเพื่อความรู้อย่างนี้ เป็นไป
เพื่อความรู้อพร้อม เป็นไปเพื่อนิพพาน เพราะเหตุนี้แล
เราจึงนำมากล่าวสอน.

การบอกสอนมนต์มาจากไหน

๓๘

-บาลี ปา. ที. ๑๑/๑๐๓/๖๔.

... ครั้งนั้นแล สัตว์บางจำพวก ได้มีความคิดขึ้นอย่างนี้ว่า “ท่านผู้เจริญเอ๋ย การถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ จักปรากฏ การติเตียนจักปรากฏ การกล่าวเท็จ จักปรากฏ การถือท่อนไม้จักปรากฏ การขับไล่จักปรากฏ ในเพราะอกุศลธรรมอันเป็นบาปเหล่านี้ อกุศลธรรมอันเป็นบาปเหล่านั้นเกิดขึ้นแล้วในสัตว์ทั้งหลาย อย่ากระนั้นเลย พวกเราควรไปลอยอกุศลธรรมอันเป็นบาปนี้เถิด” ดังนี้ ครั้นแล้ว สัตว์เหล่านั้นจึงได้พากันลอยอกุศลธรรมอันเป็นบาปทิ้งไป เพราะเหตุที่สัตว์เหล่านั้นพากันลอยอกุศลธรรมอันเป็นบาปอยู่ดังนี้ อีกชื่อว่า พวกพราหมณ์ พวกพราหมณ์ (พราหมณ) จึงเกิดขึ้นเป็นอันดับแรก.

พราหมณ์เหล่านั้น พากันสร้างกระท่อม ซึ่งมุงและบังด้วยใบไม้ในราวป่า พังอยู่ในกระท่อมซึ่งมุงและบังด้วยใบไม้นั้น พวกเขาไม่มีการหุงต้ม ไม่มีการดำข้าวทั้งในเวลาเย็นและเวลาเช้า จึงได้พากันเที่ยวแสวงหาอาหาร ตามหมู่บ้าน นิคมและราชธานี เพื่อบริโภคในเวลาเย็นและเวลาเช้า เขาเหล่านั้นครั้งได้อาหารแล้ว จึงพากันกลับไปพังอยู่

ในกระท่อม ซึ่งมุงและบังด้วยใบไม้ในราวป่าอีก คนทั้งหลายเห็นการกระทำของพวกพราหมณ์นั้นแล้ว จึงพากันพูดอย่างนี้ว่า “ท่านผู้เจริญเอ๋ย สัตว์พวกนี้พากันมาสร้างกระท่อมซึ่งมุงและบังด้วยใบไม้ในราวป่า แล้วเพ่งอยู่ในกระท่อมซึ่งมุงและบังด้วยใบไม้นั้น ไม่มีการหุงต้ม ไม่มีการตำข้าวทั้งในเวลาเย็นและเวลาเช้า จึงพากันเที่ยวแสวงหาอาหาร ตามหมู่บ้าน นิคม และราชธานี เพื่อบริโภคในเวลาเย็นและเวลาเช้า เขาเหล่านั้นครั้งได้อาหารแล้ว จึงพากันกลับไปเพ่งอยู่ในกระท่อม ซึ่งมุงและบังด้วยใบไม้ในราวป่าอีก” ดังนี้ เพราะเหตุนี้ อักขระว่า พวกเจริญฉวน พวกเจริญฉวน (ฉายิกา) จึงเกิดขึ้นเป็นอันดับที่ ๒.

บรรดาสัตว์เหล่านั้น สัตว์บางพวกเมื่อไม่อาจสำเร็จฉวนได้ที่กระท่อมซึ่งมุงและบังด้วยใบไม้ในราวป่า จึงเที่ยวไปยังหมู่บ้านและนิคมที่ใกล้เคียง แล้วก็จัดทำคัมภีร์อยู่ คนทั้งหลายเห็นการกระทำของพวกพราหมณ์นั้นแล้ว จึงพูดอย่างนี้ว่า “ท่านผู้เจริญเอ๋ย ก็สัตว์เหล่านี้ ไม่อาจสำเร็จฉวนได้ที่กระท่อมซึ่งมุงและบังด้วยใบไม้ในราวป่า เที่ยวไปยังหมู่บ้านและนิคมที่ใกล้เคียง จัดทำคัมภีร์อยู่ บัดนี้พวกชนเหล่านี้ไม่เพ่งอยู่ บัดนี้พวกชนเหล่านี้ไม่เพ่งอยู่” ดังนี้

เพราะเหตุนั้น อักขระว่า พวกไม่เจริญมาน พวกไม่เจริญมาน
(อชฎายิกา) จึงเกิดขึ้นเป็นอันดับที่ ๓.

ก็สมัยนั้นการทรงจำ การสอน การบอกมนต์ ถูก
สมมติว่าเลว มาในบัดนี้ สมมติกันว่าประเสริฐ ด้วยเหตุ
ดังที่กล่าวมานี้ การเกิดขึ้นแห่งพวกพราหมณ์นั้นจึงมีขึ้นได้...

การสวดธรรมในแบบพระศาสดา เป็นไปเพื่อวิมุตติ

๓๙

-บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๒๓/๒๖.

...ภิกษุทั้งหลาย! ข้ออื่นยังมีอีก พระศาสดา หรือเพื่อนสหพหุมาจารี ผู้ตั้งอยู่ในฐานะเป็นครูรูปใดรูปหนึ่ง ก็มิได้แสดงธรรมแก่ภิกษุ และเธอนั้นก็มิได้แสดงธรรมแก่ชนเหล่าอื่นโดยพิสดาร ตามที่เธอได้ฟังมา ได้เล่าเรียนมา แต่เธอกระทำการทอ้งบ่นซึ่งธรรม (สขุฌาย) โดยพิสดาร ตามที่ตนฟังมา เล่าเรียนมาอยู่.

เธอย่อมเป็นผู้รู้พร้อมเฉพาะซึ่งอรรถ รู้พร้อมเฉพาะซึ่งธรรม ในธรรมนั้น ตามที่เธอทำการทอ้งบ่นซึ่งธรรมโดยพิสดาร ตามที่ได้ฟังมา เล่าเรียนมา.

เมื่อเป็นผู้รู้พร้อมเฉพาะซึ่งอรรถ รู้พร้อมเฉพาะซึ่งธรรม ปราโมทย์ ย่อมเกิดขึ้นแก่เธอนั้น เมื่อปราโมทย์แล้ว ปิตีย่อมเกิด เมื่อใจปิติ กายย่อมรำงับ ผู้มีกายรำงับแล้ว ย่อมเสวยสุข เมื่อมีสุข จิตย่อมตั้งมั่น.

ภิกษุทั้งหลาย! นี่คือ ธรรมเป็นเครื่องให้ถึงวิมุตติ ข้อที่ ๓ ซึ่งในธรรมนั้น เมื่อภิกษุเป็นผู้ไม่ประมาท มีความเพียร

เผากิเลส มีตนส่งไปแล้วอยู่ จิตที่ยังไม่หลุดพ้น ย่อมหลุดพ้น
อาสวะที่ยังไม่สิ้นรอบ ย่อมถึงซึ่งความสิ้นรอบ หรือว่าเธอย่อม
บรรลุตามลำดับ ซึ่งความเกษมจากโยคะอันไม่มีอื่นยิ่งกว่า
ที่ตนยังไม่บรรลุตามลำดับ.

(ในที่นี้ ยกมาเพียง ๑ ข้อ จาก ๕ ข้อ ของธรรมเป็นเครื่องให้ถึง
วิมุตติ)

**ที่มาที่ไปของประเพณีผัด
อันเกิดจากคำแต่งใหม่**

ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับ

อานิสงส์การสร้างพระพุทธรูป

๕๐

อานิสงส์การสร้างพระพุทธรูปมีปรากฏในเรื่องวัฏกัณฑ์สุริยชาดก กล่าวถึงการสร้างพระพุทธรูปไม้แก่นจันทร์แดงของพระเจ้าปัสเสนทิโกศล ว่า

“สมัยหนึ่งพระพุทธเจ้าพร้อมด้วยหมู่ภิกษุเสด็จจาริกไปเพื่อโปรดเวไนยสัตว์ที่มาเข้าข้ายคือพระญาณของพระองค์ พระเจ้าปัสเสนทิโกศลเสด็จไปสู่พระเชตวันไม่เห็นพระศาสดาและภิกษุสงฆ์ จึงเกิดความสลดพระทัยว่า ถ้าว่าพระผู้มีพระภาคไม่ประทับอยู่เราจะได้อะไรเป็นตัวแทนของพระองค์เอาไว้กราบไหว้ เมื่อกลับมาจึงดำริว่าจะสร้างพระพุทธรูปขึ้นมา เมื่อพระผู้มีพระภาคเสด็จกลับมาแล้วจึงเข้าไปกราบทูลขออนุญาต พระผู้มีพระภาคก็ทรงอนุญาต เมื่อสร้างเสร็จแล้วก็มาทูลอาราธนาพระพุทธเจ้าเสด็จไปชมพระพุทธรูปมาแล้วทูลถามว่าผู้ใดสร้างพระพุทธรูปขึ้นมาจะได้ผลอานิสงส์อย่างไร พระศาสดาจึงตรัสบอกอานิสงส์โดยประการต่างๆ ว่า ผู้ที่ได้สร้างพระพุทธรูปขึ้นมา จะเป็นบุรุษก็ตามสตรีก็ตาม สร้างด้วยดินเหนียวหรือศิลาก็ตาม สร้างด้วยโลหะและทองแดงก็ตาม สร้างด้วยไม้และสังกะสีดีบุกก็ตาม สร้างด้วยรัตนะและเงินทองก็ตาม ผู้นั้นจักได้อานิสงส์พันที่จะนับจะประมาณ เมื่อพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ในโลกตราบไต่โลกก็ชื่อว่าไม่ว่างเปล่าจากพระพุทธเจ้าตราบนั้น พระพุทธรูปมานี้ได้ชื่อว่ายังพระพุทธรูศาสนาให้ตั้งมั่นถาวร ผู้ที่ได้สร้างก็จะมีแต่ความสุขเป็นเบื้องหน้า แม้ปรารถนาผลอันใดก็จะสำเร็จ

สมปรารถนา แม้แต่พระองค์เองครั้งเสวยชาติเป็นพระโพธิสัตว์ ก็ได้ทำพระหัตถ์ของพระพุทธรูปปฏิมาที่หักให้บริบูรณ์ด้วยดินเหนียว อานิสงส์อันนั้นทำให้เกิดในเทวโลก เมื่อจุติจากเทวโลกแล้วมา เกิดในเมืองมนุษย์มีพระองค์เป็นอาจารย์ไปทางข้าศึกศัตรูๆ ก็ล้ม เซชวนไปไม่สามารถจะสู้รบได้ เมื่อตรัสดังนี้แล้วก็ทรงนำเอาอดีต นิทานมาแสดงในเรื่องวิภูฏังคสิราชกุมารผู้มีนิวพระหัตถ์อันวิเศษ สามารถเอาชนะข้าศึกได้ด้วยการใช้นิวพระหัตถ์ใส่ข้าศึก”.

... วิภูฏังคสิราชชาดก เป็นชาดกเรื่องที่ ๒๐ จาก ๕๐ เรื่อง ของหนังสือปัญญาสชาดก แต่สมัยที่แต่ง ประวัติผู้แต่ง และ สถานที่แต่ง ยังคงไม่ชัดเจน หลักฐานบางส่วนที่เคยยอมรับกัน ก็เริ่มไม่เป็นที่แน่ชัด เพราะมีหลักฐานที่ค้นคว้าได้ใหม่บางส่วน มาขัดแย้ง ...

ทัศนะที่ยอมรับกันตามที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงนิพนธ์ไว้ใน “พระนิพนธ์ค่านา” ของปัญญาสชาดก ในการจัดพิมพ์ ครั้งแรกว่า

“หนังสือปัญญาสชาดกนี้ คือ ประชุมนิทานเก่าแก่ที่เล่ากัน ในเมืองไทยแต่โบราณ ๕๐ เรื่อง พระสงฆ์ชาวเชียงใหม่รวบรวม แต่งเป็นชาดกไว้ในภาษามคธ เมื่อพระพุทธศักราชประมาณราวใน ระหว่าง ๒๐๐๐ จน ๒๒๐๐ ปี อันเป็นสมัยเมื่อพระสงฆ์ชาวประเทศนี้ พากันไปเล่าเรียนมาแต่ลังกาทวีป มีการรู้ภาษามคธแตกฉาน เอาแบบ อย่างของพระภิกษุสงฆ์ในลังกาทวีป มาแต่งหนังสือเป็นภาษามคธขึ้น ในบ้านเมืองของตน แต่งเป็นอย่างอรรถาธิบาย ...”

นอกจากนี้สมเด็จพระเจ้า กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงกล่าวถึงหนังสือเล่มนี้ไว้ว่า

“... หนังสือปัญญาสชาดกนี้ต้นฉบับเดิมเป็นคัมภีร์ลานจำนวนรวม ๕๐ ผูกด้วยกัน เดิมนั้นเห็นจะมีอยู่แต่ในประเทศสยามกับที่หัวเมืองหลวงพระบางแลที่กรุงกัมพูชา ที่อื่นหาไม่มี มีเรื่องราวปรากฏว่าเคยได้อ่านไปถึงเมืองพม่าครั้งหนึ่ง พม่าเรียกว่า ‘เชียงใหม่ปณณาส’ แต่พระเจ้าแผ่นดินพม่าองค์ใดองค์หนึ่งดำรัสว่าเป็นหนังสือแต่งปลอมพระพุททวจนจะสั่งให้เผาเสียในเมืองพม่าจึงมิได้มีหนังสือปัญญาสชาดกเหลืออยู่ ...”

“... นิทานในปัญญาสชาดกเป็นนิทานที่ไทยเรารู้จักกันอยู่ ชิมทราบหลายเรื่อง เช่นเรื่องสมุทโฆษ เรื่องพระสุธนนางมโนห์รา เรื่องสังข์ทอง เรื่องพระรถเสน แลเรื่องคาวี เป็นต้น ...”

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (๒๕๖๗).

“พระนิพนธ์คำอธิบาย” ใน ปัญญาสชาดก ภาคที่ ๒ พระนคร: โสภณพิพิธธรรมสาร.
(พิมพ์ในการกุศล งามรศพหม่อมเจ้าหญิงพร้อมเพราพรรณ ท.จ. ๑๕ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๗).

ธานินทร์ อาทิตวโร, พระมหา. (๒๕๔๖).

ปัญญาสชาดก เรื่อง ๘-๒๗ : การตรวจชำระและศึกษาเชิงวิเคราะห์.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาบาลี มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นิยะดา เหล่าสุนทร. (๒๕๓๘).

ปัญญาสชาดก : ประวัติและความสำคัญที่มีต่อวรรณกรรมร้อยกรองของไทย. กรุงเทพฯ: แมคคาผาง,
อ้างถึงใน ปรีชา มโหสถ, พระมหา. (๒๕๔๑).

อิทธิพลของวรรณคดีบาลีเรื่องปัญญาสชาดกที่มีต่อสังคมไทย.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปรีชา มโหสถ, พระมหา. (๒๕๔๑).

อิทธิพลของวรรณคดีบาลีเรื่องปัญญาสชาดกที่มีต่อสังคมไทย.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

หมายเหตุผู้รวบรวม

เรื่องอานิสงส์ในการสร้างพระพุทธรูปที่ถูกแต่งขึ้นใหม่ เป็นเหตุให้ขัดแย้งต่อภษิตและบัญญัติพระศาสดา ที่ตรัสไว้ก่อน ปรีนิพพานว่า พระองค์ให้ใช้ธรรมและวินัยที่แสดงไว้ดีแล้วเป็น ศาสดาแทนต่อไป และยังตรัสให้ฟังตนเองและฟังธรรมะ ไม่ได้ ให้ไปฟังอย่างอื่น นอกจากนี้ได้ตรัสโทษของการแสดงสิ่งที่ตถาคต ไม่ได้ภษิตไว้และไม่ได้บัญญัติไว้ ว่าเป็นสิ่งที่ตถาคตได้ภษิตไว้ และได้บัญญัติไว้ นั้น ย่อมทำมหาชนให้หมดความสุข เป็นไปเพื่อความฉิบหายแก่มหาชน คนนั้นย่อมประสบสิ่งไม่ใช่บุญเป็นอันมาก และชื่อว่าทำลัทธิธรรมของพระองค์อันตรธานไป.

ดังพระสูตรในบทที่ ๓๐ หรือในหน้า ๙๔ ของหนังสือเล่มนี้.

ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับ การฟังเทศน์มหาชาติ

๕๑

พระสัมมาสัมพุทธะ นามว่าเมตเตยยะ โดยพุทธวจน

จากพุทธวจนในพระไตรปิฎก ได้แสดงถึงการเสด็จอุบัติแห่ง
พระสัมมาสัมพุทธะนามว่าเมตเตยยะ ไว้ว่า

ภิกษุทั้งหลาย! ในเมื่อมนุษย์มีอายุ ๘๐,๐๐๐ ปี
พระผู้มีพระภาคพระนามว่าเมตเตยยะ จักเสด็จอุบัติขึ้นในโลก
พระองค์เป็นอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ ถึงพร้อมด้วยวิชาและ
จรณะ เสด็จไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถี ผูกบารุขที่ควร
ผูกไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย
เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกพระธรรม เหมือนตถาคต
อุบัติขึ้นแล้วในโลกในบัดนี้ เป็นอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ
ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ ... เป็นผู้จำแนกธรรม พระผู้มี
พระภาคพระนามว่าเมตเตยยะพระองค์นั้น จักทรงทำโลกนี้
พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก ให้แจ้งชัดด้วย
พระปัญญาอันยิ่งด้วยพระองค์เองแล้ว ทรงสอนหมู่สัตว์
พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดาและมนุษย์ให้รู้ตาม เหมือน
ตถาคตในบัดนี้ ทำโลกนี้ พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหม
โลก ... ให้รู้ตามอยู่ พระผู้มีพระภาคพระนามว่าเมตเตยยะ

พระองค์นั้นจักทรงแสดงธรรม งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ทรงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถะ พร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์ บริบูรณ์สิ้นเชิง พระผู้มีพระภาคพระนามว่าเมตเตยยะพระองค์นั้น จักทรงบริหารภิกษุสงฆ์หลายพัน เหมือนตถาคตบริหารภิกษุสงฆ์หลายร้อยในบัดนี้ฉะนั้น.

พุทธวจนในพระไตรปิฎกกล่าวถึงพระสัมมาสัมพุทธะนามว่าเมตเตยยะไว้เพียงเท่านี้. (-ไทย ปา. ที. ๑๑/๕๗/๔๘.)

พระสัมมาสัมพุทธะ นามว่าเมตเตยยะ โดยคำแต่งใหม่

... พระมาลัยคำหลวง เป็นวรรณคดีพุทธศาสนาที่ไม่มีในพระไตรปิฎก ศาสนาพระศรีอารีย์มีอยู่ในคัมภีร์เรียกว่า “มาลัยสูตร” ซึ่งเนื้อเรื่องกล่าวถึงพระเถระองค์ชื่อ “มาลัย” ว่าเกิดในเกาะลังกา สำเร็จพระอรหัตตผลมีฤทธิ์เชี่ยวชาญ สามารถลงไปในเมืองนรก ดับไฟนรก ทูบหม้อทองแดง ฯลฯ ช่วยสัตว์นรกให้พ้นจากทรมาน สามารถเหาะขึ้นไปเมืองสวรรค์ เอาดอกบัวบูชาพระจุฬามณีเจดีย์ ได้สนทนากับพระศรีอารีย์ และพระมาลัยก็บอกว่าชาวเมืองมนุษย์ ร่ำร้องอยากเกิดในศาสนาพระศรีอารีย์กันทั่วไป พระศรีอารีย์จึงสั่งให้พระมาลัยมาบอกชาวโลกมนุษย์เป็นใจความสำคัญว่า ให้หมั่นทำบุญ ให้ทานรักษาศีล ผู้ใดฟังเทศน์มหาชาติ เรื่องพระเวสสันดร

ซึ่งมีคาถาอยู่พันคาถาให้จบในวันเดียว และในการเทศน์นั้นต้องถวาย ดอกบัวต่าง ๆ อย่างละพันดอกแล้ว ก็จะได้พบศาสนาพระศรีอริย์ ดังความในพระมัลลย์คำหลวงที่ว่า

... พระเมตไตรยพึงสาร เธอเบิกบานหฤทัย โสมนัสสัสสไศ ศรัทธาภิรมยาปราโมทย์ด้วยมนุษย์โสดสร้างกุศล ท้าวธกกล่าวกลสารสั่ง พระมายังมุนีฯ เมื่อเธอจะคลานีวัตร ยังชมพู่ที่ปัดคินคง ขอพระองค์ จงนำสาร ข้าบรรหารกล่าวแถลง เธอจงแจ้งแก่เวไนย แม้นผู้ใดจะ ใคร่พบ จงเคารพตามโอวาท ให้ทำมหาชาติเนื่องนันท์ เครื่องสิ่งละพัน จงบูชา ให้จบในทิววันนั้น ตั้งประทีปพันบูชา ดอกปทุมมาถ้วนพัน บัวเผื่อนผันอินทนิลา ดอกมณฑาโดยจง เทียนแลธงฉัตรฯ เครื่องบูชา ทั้งนี้ จงถ้วนถึสิ่งละพัน คนทลิตนั้นตามสม โดยนิยมจะบูชา พระคาถา ถ้วนพัน ให้สดับธรรม์เคารพ จนจบจบอุททาทรณ์ พระเวสสันดร นฤบาล ปัจฉิมกาลสมโพธิ์ สมภารโสดอันอุดม เป็นที่สูงสุดสมในชาตินี้้น บูชาพระธรรม์จรงครบ จึงจะได้ประสบองค์ข้า เมื่อจะลงมาอุบัติ จะ ได้ดำรงสโพธิญาณ อันโอฬารอลังการ อันฝูงมุนีสสาเหล่านั้น เขาจึง จะทันศาสนา เฉพาะพักตราวิมลพรรณ ก็จะได้ถึงอรหันต์ธรรมวิเศษ โดยประเภทกุศลา อันเขาส่ำสมมา นั้นแล.

ในหนังสือแกะรอยพระมัลลย์ ได้กล่าวถึงที่มาของเรื่อง พระมัลลย์มีใจความสำคัญ ดังนี้

“... คัมภีร์พระมัลลย์ มีหลายสำนวน เรื่องพระมัลลย์เกิดขึ้นที่ลังกา พม่ารับต่อมาจากลังกา แต่งคัมภีร์ “มาเลยยสูตร” จากมาเลยยสูตร สู่มาเลยยเทวัตถะวัตถุ” ในล้านนา แล้วแพร่มาอยุธยา เกิดคัมภีร์มัลลย์ยวัตถุที่ป็นฎีกา ซึ่งแต่งขึ้นใหม่ในกรุงศรีอยุธยา นอกจากนี้ยังได้มีการแต่งเรื่องเกี่ยวกับพระมัลลย์ออกมามากมายหลายรูปแบบ เป็นต้นว่า พระมัลลย์คำหลวง วรรณกรรมราชสำนัก พระมัลลย์กลอนสวด พระมัลลย์ฉบับชาวบ้านพูดถึงเรื่องนรกและสวรรค์ นิทานพระมัลลย์ คู่มือนักเทศน์สอนเรื่องนรก-สวรรค์ พระมัลลย์สูตรสำนวนเทศนา ใช้เทศนาในการกุศลอุทิศแก่ผู้ตาย...

นอกจากนี้ในหนังสือเล่มดังกล่าวได้กล่าวถึงเนื้อหาในพระมัลลย์คำหลวงที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตและประเพณีชาวบ้านด้วย เช่น สอนให้กลัวนรก มุ่งไปสวรรค์ การกรวดน้ำเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับ ฟังเทศน์มหาชาติจะได้พบพระศรีอารีย์ งานแต่ง งานศพ มีสวดพระมัลลย์ ... .

เด่นดาว ศิลปานนท์. (๒๕๕๓).

แกะรอยพระมัลลย์ กรุงเทพฯ: มิวเซียมเพรส.

ธรรมธิเบศ, เจ้าฟ้า. (๒๕๕๐).

พระมัลลย์คำหลวง. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อุดมพร คัมภีรานนท์. (๒๕๕๑).

การศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเรื่องพระมัลลย์คำหลวง
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ความเข้าใจผิด

เกี่ยวกับการกรวดน้ำอุทิศบุญ

๔๒

...การทำบุญกรวดน้ำให้ผู้ล่วงลับ มีผลสืบเนื่องมาจากที่พระมาลัยไปโปรดสัตว์นรก เพื่อให้สัตว์นรกทั้งหลายนั้นได้มีความสุข และสัตว์นรกได้ฝากความมาถึงญาติให้ทำบุญอุทิศไปให้ ดังความในพระมาลัยคำหลวงที่ว่า

“สรรพสัตว์นรียา ดับทุกขาเกษมสถานต์ วันทนาการกราบเกล้า พระเจ้ามาแต่ใด จึงมาให้สุขแก่ข้า พระเถรพจนาท เรามาแต่ชาติ มนุสสา ผุ่จนรกาฟิงข้าว อันธกล่าวเปรมปรีดี จึงทูลคดีพระเป็นเจ้า จงโปรดเกล้าสัตตา บอกรฐานาที่อยู่ ขอพระผู้เป็นเจ้า จงบอกเล่าแก่ญาติ แห่งข้าบาทอันมี ในบุรีชื่อนั้น ในบ้านอันชื่อนี้ ชนบทมีชื่อไกล บอกรนามในปิตุเรศ อยู่ประเทศที่นั่น นามพงศ์พันธุ์นานา บุตรธิดา สามี มาตุภคินีพี่ชาย ให้ทั้งหลายเร่งทำ กุศลกรรมส่งมา ให้บูชา พระพุทธ ธรรมเมศอุดมเลิศ สงฆ์ประเสริฐศิลาจารย์ แล้วให้ทานยาก ทักษิโณทกส่งมา แต่ผุ่ข้ำทุกตน จึงจะพ้นจากทุกขา”

จากข้อความข้างต้นทำให้คนไทยเชื่อว่าการทำบุญกรวดน้ำ หรือในภาษาโบราณเรียกว่าหลั่งน้ำทักษิโณทก จะทำให้ผู้ตายได้รับผลบุญและพ้นจากความทุกข์ใจ ดังนั้นจึงถือเป็นการปฏิบัติกันว่า เมื่อทำบุญต้องกรวดน้ำเพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับผู้ล่วงลับ ให้กับเจ้ากรรมนายเวร...

ธรรมธิเบศ, เจ้าฟ้า. (๒๕๕๐).

พระมาลัยคำหลวง. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

อุดมพร คัมภีรานนท์. (๒๕๕๑).

การศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเรื่องพระมาลัยคำหลวง
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

หมายเหตุผู้รวบรวม

เรื่องพระมาลัยที่แต่งขึ้น เป็นเหตุให้เกิดมิจฉาทิฏฐิว่า
กรรมของสัตว์เป็นเพราะผู้อื่นบันดาล ซึ่งคติที่ไปของผู้มีมิจฉาทิฏฐิ
ย่อมไม่พ้นจากนรกหรือกำเนิดเจริญ แต่สัตว์ทั้งหลายมีกรรม
เป็นของตน เป็นผู้รับผลของกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็น
เผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย ทำดีก็ตามทำชั่วก็ตาม จักเป็นผู้รับ
ผลของกรรมนั้น และสุข-ทุกข์ที่เกิดขึ้น เกิดจากผัสสะเป็นเหตุ
เป็นปัจจัย นอกจากนี้ได้ตรัสโทษของการแสดงสิ่งที่ตถาคตไม่ได้
ภาษิตไว้และไม่ได้บัญญัติไว้ ว่าเป็นสิ่งที่ตถาคตได้ภาษิตไว้และได้
บัญญัติไว้ นั้น ย่อมทำมหาชนให้หมดความสุข เป็นไปเพื่อความ
ฉิบหายแก่มหาชน คนนั้นย่อมประสบสิ่งไม่ใช่บุญเป็นอันมาก และ
ชื่อว่าทำสังฆธรรมของพระองค์อันตรธานไป.

ดังพระสูตรในบทที่ ๓๐ หรือในหน้า ๙๔ ของหนังสือเล่มนี้.

ความเข้าใจผิด เกี่ยวกับการทำน้มนต์

๔๓

-บาลี ส. ข. อ. ๒/๘.

เรื่องการทำน้มนต์มีปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาที่แต่งอธิบาย
รัตนสูตร มีข้อความว่า

“... มีคำถามว่า ก็พระสูตรนี้ใครกล่าวไว้อย่างนี้ กล่าวไว้
เมื่อใด ที่ไหนและเพราะเหตุไร การวิสันหาปัญหา พระโบราณาจารย์
ทั้งหลายได้พรรณนาไว้โดยพิสดาร จำเดิมแต่เรื่องเมืองเวสาลี.

ในวันที่พระผู้มีพระภาคเจ้ายังเสด็จไม่ถึงเมืองเวสาลีนั้นแล
ท่านพระอานนทได้เรียนรัตนสูตรนี้ ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้
เพื่อกำจัดอุปัทวะเหล่านั้น ที่ประตูประนครเวสาลี สวดอยู่เพื่อป้องกัน
ใช้บาตรของพระผู้มีพระภาคเจ้าตักน้ำ เทียวประพรมอยู่ทั่วพระนคร
ก็เมื่อพระเถระกล่าวคำว่า ยงฺกิญฺจิทฺถํ เทนํ ปวฺกมณฺหุสฺสํทฺธํ
ที่อาศัยกองหยากเยื่อ และฝาเรือนเป็นต้น ซึ่งยังไม่หนีไปในกาลก่อน
ก็พากันหนีไปทางประตูทั้ง ๔ ประตูทั้งหลายไม่มีที่ว่าง ...”

หมายเหตุผู้รวบรวม

จากในคัมภีร์อรรถกถาที่แต่งขึ้น เป็นเหตุให้ขัดแย้งต่อ
ภษิตและบัญญัติของพระศาสดา ที่ทรงระบุว่าการทำงานน้ามนต์
เป็นเจริญงานวิชา โดยกล่าวถึงพระองค์เองและสั่งห้ามภิกษุ
ไว้ถึง ๑๓ พระสูตร คือ พระองค์ตรัสว่า ตถาคตเว้นขาดจากการทำ
เจริญงานวิชา และพระสูตรที่ตรัสให้ภิกษุเว้นขาดจากเจริญงานวิชา
รวมถึงที่ตรัสว่า ผู้ที่เป็นอริยบุคคล จะเจตนางดเว้นจากเจริญงานวิชา
นอกจากนี้ได้ตรัสโทษของการแสดงสิ่งที่ตถาคตไม่ได้ภษิตไว้
และไม่ได้บัญญัติไว้ ว่าเป็นสิ่งที่ตถาคตได้ภษิตไว้และได้บัญญัติ
ไว้ นั้น ย่อมทำมหาชนให้หมดความสุข เป็นไปเพื่อความฉิบหาย
แก่มหาชน คนนั้นย่อมประสบสิ่งไม่ใช่บุญเป็นอันมาก และชื่อว่า
ทำสังกรรมของพระองค์อันตรายานไป.

ดังพระสูตรในบทที่ ๓๐ หรือในหน้า ๙๔ ของหนังสือเล่มนี้.

ความเข้าใจผิด

เกี่ยวกับอานิสงส์ของการสวดมนต์

๔๔

-บาลี ขา. ขุ. อ. ๓/๕๑., -บาลี ขุ. ขุ. อ. ๒/๓๔., -บาลี สุ. ขุ. อ. ๒/๙., -บาลี ธ. ขุ. อ. ๑/๖๙๔.

ในคัมภีร์อรรถกถามีกล่าวว่า อานุภาพพระปริตรคุ้มครองผู้สวดได้ เช่นเรื่องทีกล่าวว่าพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกงูทอง พระองค์ได้หมั่นสาธยายโมรปริตรที่กล่าวถึงคุณของพระพุทธเจ้าเป็นประจำ ทำให้แคล้วคลาดจากบ่วงที่นายพรานดักไว้.

นอกจากนี้ในอรรถกถาอีกคัมภีร์ได้แจ้งไว้ว่า ในสมัยพุทธกาล มีภิกษุทำร้ายรูปไปเจริญภาวนาในป่า ได้ถูกเทวดารบกวนจนกระทั่งปฏิบัติธรรมไม่ได้ ต้องเดินทางกลับเมืองสาวัตถี พระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสเมตตสูตร ซึ่งกล่าวถึงการเจริญเมตตา ครั้นภิกษุเหล่านั้นหมั่นเจริญเมตตาภาวนา เทวดาจึงมีไมตรีจิตตอบด้วย และช่วยพิทักษ์คุ้มครองให้ภิกษุเหล่านั้นปฏิบัติธรรมได้โดยสะดวก.

ในคัมภีร์อรรถกถาเล่มอื่นมีกล่าวว่า อานุภาพพระปริตรสามารถคุ้มครองผู้ฟังได้โดยแจ้งไว้ว่า ในสมัยพุทธกาลเมื่อเมืองเวสาลีประสบภัย ๓ อย่าง คือ ความอดอยากแร้นแค้น การเบียดเบียนจากอมนุษย์ และการแพร่ของโรคระบาด พระพุทธเจ้าได้รับนิมนต์เสด็จไปโปรด พระองค์รับสั่งให้พระอานนท์สวดรัตนปริตรที่กล่าวถึงคุณของพระรัตนตรัย ภัยดังกล่าวในเมืองนั้นจึงได้สงบลง.

นอกจากนี้ในอรรถกถาอีกคัมภีร์หนึ่งแต่งไว้ว่า ในสมัย พุทธกาลมีเด็กคนหนึ่งจะถูกยักษ์จับกินภายใน ๗ วัน พระพุทธเจ้า จึงทรงแนะนำให้ภิกษุสวดพระปริตรตลอด ๗ คืน และพระองค์ได้ เสด็จไปสวดด้วยพระองค์เองในคืนที่ ๘ เด็กนั้นก็สามารรอดพ้น จากภัยพิบัติของอมมนุษย์นั้นได้.

หมายเหตุผู้รวบรวม

(๑) บทสวดมนต์ที่แต่งขึ้นใหม่ เป็นเหตุให้ขัดแย้งต่อ ภาษิตและบัญญัติของพระศาสดา ที่ห้ามภิกษุบัญญัติเพิ่มหรือ เพิกถอนสิ่งที่พระองค์บัญญัติ และพระองค์ก็ไม่ให้สนใจคำที่แต่ง ขึ้นใหม่ เพราะเมื่อมีการบัญญัติเพิ่มหรือเพิกถอนสิ่งที่พระองค์ บัญญัติ และการไปสนใจศึกษาคำแต่งใหม่จะเป็นเหตุให้คำสอน ของตถาคตสูญสิ้นไป นอกจากนี้ได้ตรัสโทษของการแสดงสิ่งที่ ตถาคตไม่ได้ภาษิตไว้และไม่ได้บัญญัติไว้ ว่าเป็นสิ่งที่ตถาคตได้ ภาษิตไว้และได้บัญญัติไว้ นั้น ย่อมทำมหาชนให้หมดความสุข เป็นไปเพื่อความฉิบหายแก่มหาชน คนนั้นย่อมประสบสิ่งไม่ใช่ บุญเป็นอันมาก และชื่อว่าทำสังกรรมของพระองค์อันตรธานไป. ดังพระสูตรในบทที่ ๓๐ หรือในหน้า ๙๔ ของหนังสือเล่มนี้.

(๒) คัมภีร์อรรถกถาที่อธิบายวินัยปิฎก สุตตันตปิฎกและอภิธรรมปิฎกที่ใช้กันในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นคัมภีร์ที่รจนาโดยพระพุทธโฆสะ และในบางส่วน (ซึ่งมีเป็นส่วนน้อย) ก็ปรากฏว่ามีภิกษุรูปอื่นร่วมรจนาด้วย โดยการนำเนื้อหาในมหาอรรถกถากรุณที่อรรถกถา และมหาปัจจรีอรรถกถา ที่เป็นภาษาสิงหลมาเรียบเรียงแต่งใหม่เป็นภาษามคธ เมื่อประมาณ พ.ศ.๙๕๖ ซึ่งอยู่ในช่วงของการสังคายนาครั้งที่ ๖ เกิดเป็นอรรถกถารุ่นใหม่ที่ใช้กันในปัจจุบัน รวมถึงหนังสือวิสุทธิมรรคด้วย ส่วนอรรถกถาของขุททกปาฐะ และ สุตตนิบาต ในขุททกนิกาย (ขุ. ขุ. อ., สุ. ขุ. อ. หรือ ปรมัตถโคตติกา), ชาดก ในขุททกนิกาย (ชา. ขุ. อ. หรือ ชาตักฺขุฎฺฐกถา) ธรรมบท ในขุททกนิกาย (ธ. ขุ. อ. ธัมมปทักฺขุฎฺฐกถา) ที่อ้างอิงในหนังสือเล่มนี้ก็ล้วนแต่ถูกรจนาโดยพระพุทธโฆสะเช่นกัน ส่วนอรรถกถาของอปทาน ในขุททกนิกาย (อป. ขุ. อ. หรือ วิสุทธิชนวิลาสินี) ยังไม่ทราบแน่ชัดว่าผู้ใดเป็นผู้รจนา.

บทสวดมนต์ยอดนิยม เป็นคำแต่งใหม่

๔๕

บทสวดสัพพมังคลคาถา เป็นคำแต่งใหม่

สัพพมังคลคาถา คือ คาถาที่กล่าวถึงมงคลทั้งหมด คาถานี้
อาราธนาคุณของพระพุทธเจ้า และเทวดาทั้งปวงมาพิทักษ์ให้มีความ
สวัสดิ์ เป็นคาถาที่โบราณจารย์ประพันธ์ขึ้นภายหลัง เพราะไม่มี
ปรากฏในพระสูตร สันนิษฐานว่าได้รับการประพันธ์นานกว่า ๘๐๐ ปี
เพราะมีอ้างอิงในคัมภีร์ลัทธิหินีติ (สุตตมาลา สูตร ๕๐๘) ซึ่งรจนานที่
ประเทศสหภาพพม่าในราว พ.ศ. ๑๗๐๐^๑

ตัวอย่าง สัพพมังคลคาถา

ภะวะตุ สัพพะมังคะลัง

รักขันตุ สัพพะเทวดา

สัพพะพุทธานุภาเวนะ

สะทา โสตถิ ภะวันตุ เม...

๑. พระคัมภีร์สาราถิวงค์, ๒๕๕๐.

บทสวดพาหุง (พุทธชัยมังคลคาถา) เป็นคำแต่งใหม่

บทสวดพาหุง (พุทธชัยมังคลคาถา) คือ คาถาที่กล่าวถึง ชัยชนะของพระพุทธเจ้า ๘ ครั้งแล้วอ้างสัจจาจาณั้นมาพิทักษ์คุ้มครอง ให้มีความสวัสดิ์ ชัยชนะเหล่านั้น คือ ชนะมาร ชนะอาพวกยักษ์ ชนะช้างนาฬาคีรี ชนะโจรองคฺุลิมาล ชนะนางจัญจมาณวิกา ชนะ สัจจกนิครนถ์ ชนะนัโทปนัณฑนาคราช และชนะพกพรหม.

นักวิชาการบางท่านสันนิษฐานว่า ผู้ประพันธ์คาถานี้คือ พระมหาพุทธสิริเถระซึ่งรจนาคัมภีร์ฎีกาพาหุง ในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ และประพันธ์ในราว พ.ศ. ๒๐๐๖ คาถานี้ยังมีชื่อเรียกว่า บทถวายพรพระ เพราะแต่งถวายพรพระเจ้าแผ่นดิน เพื่อให้ทรงชนะศึก (วิวัฒนาการวรรณคดีบาลีสายพระสุตตันตปิฎก ที่แต่งในประเทศไทย หน้า ๓๐๑-๒) อนึ่ง คาถาที่นิยมสวดอยู่ในปัจจุบันมี ๙ คาถา^๑.

ตัวอย่าง บทสวดพาหุง

พาหุง สะหัสสะมะภินิมมิตะสาวุธันตัง
ครีเมชะลััง อุกิตะโฆระสะเสนะมารัง
ทานาภิรัมมะวิธินา ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภาวะตุ เม ชะยะมังคะลานิ ...

๑. พระคันธสาราภิงศ์, ๒๕๕๐.

คาถาชินบัญชร เป็นคำแต่งใหม่

ชินบัญชร คือ เกราะแก้วของพระชินเจ้า คาถาชินบัญชรนี้ กล่าวอาราธนาพระพุทธเจ้า พระสาวก และพระปริตร ให้มาดำรง อยู่ในกายเพื่อพิทักษ์คุ้มครอง ผู้แต่งและสถานที่แต่งไม่มีหลักฐาน ปรากฏในประวัติศาสตร์ไทย แต่มีหลักฐานปรากฏในประวัติศาสตร์ พม่า คือ เรื่องพุทธนวมวินิจฉัย ในวินยสมุหวินิจฉัย (เล่ม ๒ หน้า ๕๐๕-๙) กล่าวว่า แต่งที่เมืองเชียงใหม่ในรัชสมัยพระเจ้าอโนรธา เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่รัชกาลที่ ๒๐ ระหว่าง พ.ศ. ๒๑๒๑-๒๑๕๐ เพราะในสมัยนั้นชาวเมืองเชียงใหม่นิยมบูชาดาวนพเคราะห์ ในหลวงจึงปรึกษากับพระเถระในยุคนั้น แล้วรับสั่งให้ชาวเมือง สวดคาถาชินบัญชรและคาถาอื่น ๆ แทนการบูชาดาวนพเคราะห์ที่ไม่ค่อยยึดตามคำสอนในพระพุทธศาสนา ดังนั้น คาถาชินบัญชรจึง แต่งโดยพระเถระชาวไทยที่เมืองเชียงใหม่ คาถานี้ยังแพร่หลายถึง ประเทศสหภาพพม่าและศรีลังกาอีกด้วย.

คาถาชินบัญชรฉบับที่แพร่หลายอยู่ในประเทศไทยมี ๒ ฉบับ เช่น ฉบับแรกของวัดระฆังโฆสิตาราม เป็นต้น^๑

๑. พระคันธสาราภิวงศ์, ๒๕๕๐.

ตัวอย่าง คาถาชินบัญชร

ชะยาสะนะคะตา พุทธา
เซตฺวา มารัง สะวาหนัง
จะตุสัจจาสะกััง ระลััง
เย ปิวังสุ ณะราสะภา ...

บทสวดอภยปริตร เป็นคำแต่งใหม่

อภยปริตร คือ ปริตรไม่มีภัย เป็นพระปริตรที่โบราณจารย์
ประพันธ์ขึ้น โดยอ้างคุณพระรัตนตรัยมาพิทักษ์คุ้มครองให้ม
ีความสวัสดิ์ พระปริตรนี้มีปรากฏในบทสวดเจ็ดตำนานและบทสวด
สิบสองตำนานของไทย ได้แพร่หลายไปถึงประเทศสหภาพพม่า
และศรีลังกาอีกด้วย สันนิษฐานว่ารจนาโดยพระเถระชาวเชียงใหม่
ในสมัยรัตนโกสินทร์ สืบเนื่องจากการอธิษฐานให้เคราะห์ร้าย
พินาศไป เพราะชาวเมืองเชียงใหม่ในสมัยนั้นนิยมบูชาดาว
นพเคราะห์ จึงได้มีนักปราชญ์ประพันธ์คำถานี้ เพื่อให้สวดแทน
การบูชาดาวนพเคราะห์ คำถานี้ยังมีปรากฏในคัมภีร์ปริตตฎีกา
ที่รจนาใน พ.ศ. ๒๑๕๑^๑

ตัวอย่าง อภยปริตร

ยัน ทุนนิมิตัง อะวะมังคะลัญจะ
โย จามะนาโป สะกุนัสสะ สัทโท
ปาปคคะโห ทุสสุปนัง อะกันตัง
พุทธานุภาเวะ วินาสะเมนตุ ...

๑. พระคัมภีร์สาราถวิงศ์, ๒๕๕๐.

บทสวดอาฏานาฏิยปริตร เป็นคำแต่งใหม่

อาฏานาฏิยสูตรที่ปรากฏใน ทีมนิกาย ปาฎิกวรรค (-บาลี ปา. ที. ๑๑/๒๐๙/๒๐๙) มีทั้งหมด ๕๑ คาถา แต่อาฏานาฏิยปริตร ที่นิยมสวดกันเป็นบทสวดที่โบราณจารย์ปรับปรุงเพิ่มเติมในภายหลัง โดยนำคาถาจากพระบาลี ๖ คาถาแรก แล้วเพิ่มคาถาอื่นที่อ้างพระพุทธรุคคุณและเทวานุภาพ เพื่อเป็นสัจจาพิทักษ์คุ้มครองผู้สวดสำหรับคาถาสุดท้าย ท่านนำมาจากในคัมภีร์ธรรมบท (-บาลี ชุ. ธ. ๒๕/๒๙/๑๘.) ผู้รับงานท่านกล่าวว่าพระเถระชาวลังกาเป็นผู้ปรับปรุงเพิ่มเติมพระปริตรนี้ (พระปริตรแปลพิเศษ ฉบับพิมพ์ หน้า ๔-๕)^๑

ตัวอย่าง อาฏานาฏิยปริตร

วิปัสสะ จะ นะมัตถุ
จักขุมนัตสสะ ลีริมะโต
ลิวิสสะปี จะ นะมัตถุ
สัพพะภูตานุกัมปิโน ...

---

๑. พระคัมภีร์สาราภิวงศ์, ๒๕๕๐.

บทสวดโพชฌงคปริตร เป็นคำแต่งใหม่

โพชฌงค์ ๗ ที่เป็นพุทธวจน พระพุทธองค์ตรัสไว้เป็นร้อยแก้ว พบในคิลานสูตรที่ ๑ คิลานสูตรที่ ๒ และคิลานสูตรที่ ๓ ในสังยุตนิคาย มหาวรรค (-บาลีมหาوار. ส. ๑๙/๑๑๓-๑๑๖/๔๑๕-๔๒๗.) ส่วนโพชฌงคปริตรที่สวดกันในปัจจุบันเป็นร้อยกรองที่พระเถระชาวสิงหลประพันธ์ขึ้น โดยนำข้อความจากพระสูตรมาประพันธ์เป็นร้อยกรอง (พระปริตรแปลพิเศษ ฉบับพิมพ์ หน้า ๙)^๑

ตัวอย่าง โพชฌงคปริตร

โพชฌังโค สะติสังขาโต

ธัมมานัง วิจะโย ตะถา

วีริยัง ปิตี ปัสสิทิ

โพชฌังคา จะ ตะถาปะเร ...

---

๑. พระคันธสารากวีวงศ์, ๒๕๕๐.

บทสวดชัยปริตร เป็นคำแต่งใหม่

ชัยปริตร คือ ปริตรที่กล่าวถึงชัยชนะของพระพุทธเจ้าแล้วอ้างสัจวาจານันมาพิทักษ์คุ้มครองให้มีความสุขสวัสดิ์ คาถา ๑-๓ แสดงชัยชนะของพระพุทธเจ้าเป็นคาถาที่โบราณจารย์ประพันธ์ขึ้นภายหลัง คาถา ๔-๕-๖ เป็นพุทธวจนที่นำมาจากอังคุตตรนิกาย ปุพฺพนิสฺสูตร (-บาลี ตัก. อ. ๒๐/๓๗๘/๕๙๕.)^๑

ตัวอย่าง ชัยปริตร

มะหาการุณิโก นาโถ
หิตายะ สัพพะปาณินัง
ปุเรตฺวา ปาละมี สัพพา
ปัตโต สัมโพธิมุตตะมัง ...

---

๑. พระคัมภีร์สาราภังค์, ๒๕๕๐.

บทสวดอุทิศบุญกุศล (ปิดติทานคาถา) เป็นคำแต่งใหม่

ปิดติทานคาถา คือ คาถาอุทิศส่วนบุญ สันนิษฐานว่าเป็นคาถาประพันธ์ที่ประเทศไทย และคงประพันธ์ในสมัยกรุงศรีอยุธยาหรือกรุงรัตนโกสินทร์ คาถานี้ประพันธ์โดยอิงอาศัยคำอุทิศส่วนบุญของพระเจ้าจักรพรรดิติโลกวิชัยที่มีปรากฏในคัมภีร์อรรถกถา (อป. ขุ. อ. ๒/๑๙๔.) เพราะมีเนื้อความคล้ายคลึงกับคาถาเหล่านั้น^๑

ตัวอย่าง ปิดติทานคาถา

บุญญัสลิตานิ กะตัสสะ
ยานัญญานิ กะตานิ เม
เตสฺสญจะ ภาคิโน โหนต
สัตตานันตปปะมาณะกา ...

---

๑. พระคันธสาราภิวังศ์, ๒๕๕๐.

ผู้ประสงค์การสาธยายธรรม

หมายเหตุผู้รวบรวม

สำหรับผู้ประสงค์การสาธยายธรรม (สขุฌาย) คำที่ตรัสจาก พระโอรุขของตถาคตนั้นเป็นสิ่งที่สมควรต่อการสาธยายได้ทั้งหมด แต่บทที่พระองค์สาธยายด้วยพระองค์เองเมื่ออยู่วิเวกหลีกเร้นผู้เดียวนั้นคือ อิทัปปัจจยตาและปฏิจัสสมุปบาท นอกจากนี้สามารถเลือกดูบทอื่นๆ ได้จากหนังสือ พุทธวจน ฉบับ ๑๐ สาธยายธรรม

อิทัปปัจจยตาและปฏิจัสสมุปบาท

-บาลี นิทาน. ส. ๑๖/๘๕/๑๕๗.

ภิกขุทั้งหลาย อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ ย่อมกระทำไว้ในใจ โดยแยบคายเป็นอย่างดี ซึ่งปฏิจัสสมุปบาทนั้นเทียว ดังนี้ว่า

เมื่อสิ่งนี้มี

สิ่งนี้ย่อมมี

เพราะความเกิดขึ้นแห่งสิ่งนี้

สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น

เมื่อสิ่งนี้ไม่มี

สิ่งนี้ย่อมไม่มี

เพราะความดับไปแห่งสิ่งนี้

สิ่งนี้จึงดับไป

ได้แก่สิ่งเหล่านี้ คือ

เพราะมีอวิชชาเป็นปัจจัย

จึงมีสังขารทั้งหลาย

เพราะมีสังขารเป็นปัจจัย

จึงมีวิญญาน

เพราะมีวิญญานเป็นปัจจัย

จึงมีนามรูป

เพราะมีนามรูปเป็นปัจจัย

จึงมีสฬายตนะ

เพราะมีสฬายตนะเป็นปัจจัย

จึงมีผัสสะ

เพราะมีผัสสะเป็นปัจจัย

จึงมีเวทนา

เพราะมีเวทนาเป็นปัจจัย

จึงมีตัณหา

เพราะมีตัณหาเป็นปัจจัย

จึงมีอุปาทาน

เพราะมีอุปาทานปัจจัย

จึงมีภพ

เพราะมีภพเป็นปัจจัย

จึงมีชาติ

เพราะมีชาติเป็นปัจจัย

ชรามรณะ โสกะปริเทวะทุกขะ

โทมนัสอุปายาสะทั้งหลาย

จึงเกิดขึ้นครบถ้วน

ความเกิดขึ้นพร้อมแห่งกองทุกข์ทั้งสิ้นนี้ ย่อมมี ด้วยอาการอย่างนี้.

เพราะความจางคลายดับไปโดยไม่เหลือแห่งวิชานันนั้นเกี่ยว

จึงมีความดับแห่งสังขาร

เพราะมีความดับแห่งสังขาร

จึงมีความดับแห่งวิญญาน

เพราะมีความดับแห่งวิญญาน

จึงมีความดับแห่งนามรูป

เพราะมีความดับแห่งนามรูป

จึงมีความดับแห่งสฬายตนะ

เพราะมีความดับแห่งสฬายตนะ

จึงมีความดับแห่งผัสสะ

เพราะมีความดับแห่งผัสสะ

จึงมีความดับแห่งเวทนา

เพราะมีความดับแห่งเวทนา

จึงมีความดับแห่งตัณหา

เพราะมีความดับแห่งตัณหา

จึงมีความดับแห่งอุปาทาน

เพราะมีความดับแห่งอุปาทาน

จึงมีความดับแห่งภพ

เพราะมีความดับแห่งภพ

จึงมีความดับแห่งชาติ

เพราะมีความดับแห่งชาตินั้นแล

ชรามรณะ โสกะปริเทวะทุกขะ

โทมนัสอุปายาสะทั้งหลาย

จึงดับสิ้น

ความดับลงแห่งกองทุกข์ทั้งสิ้นนี้ ย่อมมี ด้วยอาการอย่างนี้ ดังนี้.

ทางออก
ของผู้ประพาศิฃฉาธิฎฐิไปแล้ว

กรณีของภิกษุ

๕๖

หากเห็นโทษโดยความเป็นโทษ ให้ทำคืนตามธรรม

-บาลี นิทาน. ส. ๑๖/๑๕๑/๒๕๐-๓๐๔.

(พระผู้มีพระภาคและภิกษุสงฆ์ มีประชาชนเคารพ นับถือ บูชา สมบูรณ์ด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร ส่วนพวกปริพพาชกผู้เป็นอัญญเดียรถีย์อื่น ไม่มีประชาชนเคารพนับถือบูชา ปริพพาชกผู้หนึ่งชื่อสุลิมะ ได้รับคำแนะนำจากศิษย์ให้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา เพื่อเรียนธรรมมาสอนประชาชน โดยหวังจะให้พวกตนมีประชาชนเคารพนับถือและสมบูรณ์ด้วยลาภสักการะบ้าง ครั้นบวชแล้วก็ได้เที่ยวสอบถามภิกษุเหล่านั้นเพื่อหาวิธีให้ได้มาซึ่งคุณพิเศษ แต่ก็ได้รับคำตอบในทำนองว่าการบรรลุธรรมไม่จำเป็นต้องได้คุณพิเศษ จึงได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคและกราบทูลเรื่องราวให้ฟัง พระผู้มีพระภาคได้แสดงธรรมจนทำให้สุลิมะได้บรรลุธรรม)

ลำดับนี้เอง ท่านสุลิมะหมอบลงแทบพระบาททั้งสองของพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยเศียรเกล้าแล้วได้ กล่าวถ้อยคำนี้แก่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! โทษได้ท่วมทับข้าพระองค์แล้ว ตามที่เป็นคนพาลอย่างไร ตามที่เป็นคนหลงอย่างไร ตามที่มีความคิดเป็นอกุศลอย่างไร คือ ข้อที่ข้าพระองค์บวชแล้วเพื่อขโมยธรรมวินัยที่พระองค์ตรัสดีแล้วอย่างนี้ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ขอพระผู้มีพระภาคจงทรงรับซึ่งโทษโดยความเป็นโทษของข้าพระองค์ เพื่อความสำรวมระงับต่อไปเถิดพระเจ้าข้า.

เอาละ สุลิมะ! โทษได้ท่วมทับเธอ ผู้เป็นคนพาล
อย่างไร ผู้เป็นคนหลงอย่างไร ผู้มีความคิดเป็นอกุศลอย่างไร
คือข้อที่เธอบวชแล้วเพื่อขโมยธรรมในธรรมวินัย ที่ตถาคต
กล่าวดีแล้วอย่างนี้.

สุลิมะ! เปรียบเหมือนราชบุรุษจับโจรผู้ประพฤติผิด
มาแสดงแก่พระราชาแล้ว กราบทูลว่า “ข้าแต่ท้าว! โจรนี้
ประพฤติผิดแต่พระองค์ ขอพระองค์จงทรงลงอาชญาแก่
โจรนี้ ตามที่พระองค์ทรงพระประสงค์เถิด” ดังนี้ พระราชา
ทรงรับสั่งกะราชบุรุษเหล่านั้นตั้งนี้ว่า “บุรุษผู้เจริญ! ท่าน
ทั้งหลาย จงไป จงมัดบุรุษนี้ให้มีแขนในเบื้องหลัง ให้มีการ
ผูกมัดที่แน่นหนาด้วยเชือกอันเหนียว แล้วโกนศีรษะเสีย
พาเที่ยวตระเวนตามถนนต่างๆ ตามทางแยกต่างๆ ด้วย
กลองปณเวเสียงแข็ง พาออกทางประตูด้านทักษิณ แล้ว
จงตัดศีรษะเสีย ทางด้านทักษิณของนคร” ราชบุรุษมัดโจรนั้น
กระทำตามที่พระราชาได้รับสั่งแล้วอย่างไร. สุลิมะ! เธอ
จะสำคัญความข้อนี้อย่างไร บุรุษนั้นต้องเสวยทุกขโทมนัส
เพราะข้อนี้เป็นเหตุหรือหนอ.

อย่างนั้น พระเจ้าข้า.

สุลิมะ! บุรุษนั้นต้องเสวยทุกขโทมนัสเพราะข้อนี้เป็นเหตุเพียงใด แต่การบวชของเธอเพื่อขโมยธรรม ในธรรมวินัยที่ตถาคตกล่าวดีแล้วอย่างนี้ นี่ยังมีวิบากเป็นทุกข์ยิ่งกว่า มีวิบากเผ็ดร้อนยิ่งกว่า แล้วยังเป็นไปเพื่อวิบากอีกด้วย. สุลิมะ! แต่เพราะเธอเห็นโทษโดยความเป็นโทษแล้วทำคืนตามธรรม เราจึงรับโทษนั้นของเธอ ผู้ใดเห็นโทษโดยความเป็นโทษแล้วทำคืนตามธรรม ถึงความสำรวมระวังต่อไป ข้อนี้เป็นความเจริญในอริยวินัยของผู้นั้น ดังนี้.

ข้อควรปฏิบัติของภิกษุเมื่อเข้าบ้าน

-บาลี มหาวิ. วิ. ๑/๑๘/๙. , -บาลี สี. ที. ๙/๑๙๐/๒๓๘., -บาลี ม. ม. ๑๓/๓๘๑, ๕๓๒/๔๑๖, ๕๘๙.

(กิจที่ภิกษุควรทำเมื่อเข้าบ้านนั้นมีปรากฏในหลายพระสูตร โดยสรุปก็คือ มีการฉันอาหาร การอนุโมทนา การสนทนาธรรม ดังตัวอย่างพระสูตรต่อไปนี้)

... อานนท์! ครั้งนั้นเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงพระนามว่ากัสสปะ ผู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงนุ่งแล้ว ทรงถือบาตรและจีวร เสด็จเข้าไปยังพระราชนิเวศน์ของพระเจ้ากิกกาสีราช ประทับนั่งบนอาสนะที่เขาจัดถวายพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ ลำดับนั้นพระเจ้ากิกกาสีราช ทรงอังคาสภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข ให้อิมหัน่าเพียงพอด้วยของเคี้ยวของฉันอันประณีต ด้วยพระหัตถ์ของท้าวเธอ ครั้นพระผู้มีพระภาคทรงพระนามว่ากัสสปอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เสวยเสร็จ วางพระหัตถ์จากบาตรแล้ว

พระเจ้ากิกกาสีราช ทรงถืออาสนะต่ำอันหนึ่ง ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ขอพระผู้มีพระภาคทรงรับการอยู่จำพรรษา

ณ เมืองพาราณสีของหม่อมฉันเถิด หม่อมฉันจักได้บำรุง
พระสงฆ์เห็นปานนี้.

พระผู้มีพระภาคทรงพระนามว่ากัสสปอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า อย่าเลยมหาราช! เรายังการอยู่
จำพรรษาเสียแล้ว ... .

... ขณะนั้นเป็นเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงอันตราสกแล้ว
ถือบาตรจีวรเสด็จพระพุทธดำเนินไปสู่ณิเวศน์ของเวรัญชพราหมณ์
ครั้นถึงแล้ว ประทับนั่งเหนืออาสนะที่เขาจัดถวาย พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์
จึงเวรัญชพราหมณ์อังกาสภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข ด้วย
ของเคี้ยวของฉันอันประณีต ด้วยมือของตนจนให้ห้ามกัดแล้ว ได้
ถวายไตรจีวรแต่พระผู้มีพระภาคผู้เสวยเสร็จทรงนำพระหัตถ์ออก
จากบาตรแล้วให้ทรงครอง และถวายผ้าคูให้ภิกษุครองรูปละสำหรับ
จึงพระองค์ทรงชี้แจงให้เวรัญชพราหมณ์เห็นแจ้ง สมทาน อาจหาญ
ว่าเรจึง ด้วยธรรมีกถาแล้ว ทรงลุกจากที่ประทับเสด็จกลับ

... ลำดับนั้น เป็นเวลาเช้าพระผู้มีพระภาคทรงนั่งแล้ว ทรง
ถือบาตรและจีวร พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์เสด็จไปสู่สถานทีบุชายัญของ
พราหมณ์กุกกทันตะแล้ว ประทับนั่ง ณ อาสนะที่เขาแต่งตั้งไว้ ต่อนั้น

พราหมณ์กัญหันตะได้อังคาสภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข ด้วยมือของตนเอง ด้วยขาทนียโภชนียาหารอย่างประณีต เมื่อทราบ ว่าพระผู้มีพระภาคเสวยเสร็จแล้ว ทรงลดพระหัตถ์ลงจากบาตรแล้ว จึงได้ถือเอาอาสนะที่ต่ำแห่งหนึ่งนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง พระผู้มีพระภาค ทรงยังพราหมณ์กัญหันตะผู้นั้น ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งนั้นแล ให้เห็นแจ้ง ให้สมทาน ให้आจหาญ ให้ร่ำเริง ด้วยธรรมีกถาแล้ว เสด็จลุกจากอาสนะหลีกไป.

... พระสมณโคดมฉัน ฉันทแล้ว นั่งอยู่ขณะหนึ่ง และไม่ปล่อย ให้เวลาแห่งการอนุโมทนาล่วงเลยไป ฉันทแล้วก็อนุโมทนา โดยไม่ติเตียน อาหารนั้นยกย่องอาหารอื่น ย่อมสนทนาชักชวนบริษัทนั้น ๆ ให้ आจหาญร่ำเริงด้วยธรรมีกถาโดยแท้ แล้วจึงลุกจากอาสนะหลีกไป พระสมณโคดมฉัน ไม่ผลุนผลันไป ไม่เฉื่อยชาไป และไม่ไปโดย เขาไม่รู้ไม่เห็น.

สิ่งที่ภิกษุควรทำเมื่ออยู่ร่วมกัน

-บาลี ม. ม. ๑๒/๓๑๓/๓๑๓., -บาลี อฎฐก. ย. ๒๓/๑๕๒-๑๕๖/๙๒.

ภิกษุนั้นไปสู่หมู่สงฆ์แล้ว ไม่พูดเรื่องนอกเรื่อง
ไม่กล่าวเตร็จจานกถา ย่อมกล่าวธรรมเองบ้าง เชื่อเชิญ
ผู้อื่นให้กล่าวบ้าง ย่อมไม่ดูหมิ่นการนึ่งอย่างพระอริยเจ้า.

ภิกษุทั้งหลาย! นี่เป็นเหตุ เป็นปัจจัยข้อที่ ๗ ย่อม
เป็นไปเพื่อได้ปัญญาอันเป็นเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ที่ยัง
ไม่ได้ เพื่อความงอกงามไพบุลย์ เจริญบริบูรณ์ แห่งปัญญา
ที่ได้แล้ว.

(ในที่นี้ยกมาเพียง ๑ ข้อ จากทั้งหมด ๘ ข้อ ของเหตุปัจจัย
ในการได้มาซึ่งปัญญาอันเป็นเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ที่ยังไม่ได้)

ภิกษุทั้งหลาย! การที่พวกเธอผู้เป็นกุลบุตร ออกจาก
เรือนบวชเป็นบรรพชิตด้วยศรัทธา นิ่งสนทนาธรรมมีกถากัน
เป็นการสมควร พวกเธอเมื่อนั่งประชุมกัน ควรทำกิจสองอย่าง
คือ สนทนาธรรมกัน หรือนั่งนึ่งอย่างพระอริยเจ้า.

ข้อที่ภิกษุควรพิจารณาให้มาก

๔๗

ผู้สร้างสุขหรือสร้างทุกข์ให้แก่มหาชน นัยที่ ๑

-บาลี ตีก. ย. ๒๐/๑๓๓/๔๕๐.

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุผู้เป็นที่เชื่อถือของมหาชน
ทั่วไป เมื่อมีการกระทำ ๓ อย่างนี้แล้ว ได้ชื่อว่าเป็น
ผู้ทำมหาชนให้เสื่อมเสีย ทำมหาชนให้หมดความสุข เป็น
ความพินาศแก่มหาชน และไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล
เพื่อความทุกข์ทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย การกระทำ
๓ อย่างเป็นอย่างใด คือ

- (๑) ชักชวนในกายกรรมที่ไม่สมควร
- (๒) ชักชวนในวจีกรรมที่ไม่สมควร
- (๓) ชักชวนในธรรมที่ไม่สมควร

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุผู้เป็นที่เชื่อถือของมหาชน
ทั่วไป เมื่อมีการกระทำ ๓ อย่างเหล่านี้แล้ว ได้ชื่อว่าเป็น
ผู้ทำมหาชนให้เสื่อมเสีย ทำมหาชนให้หมดความสุข เป็น
ความพินาศแก่มหาชน และไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล
เพื่อความทุกข์ทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้เป็นที่เชื่อถือของมหาชน
ทั่วไป เมื่อมีการกระทำ ๓ อย่างนี้แล้ว ได้ชื่อว่าเป็นผู้ทำ
มหาชนให้ได้รับประโยชน์ ทำมหาชนให้ได้รับความสุข เป็น
ไปเพื่อความเจริญแก่มหาชน และเป็นไปเพื่อความเกื้อกูล
เพื่อความสุขทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย การกระทำ
๓ อย่างเป็นอย่างใด คือ

- (๑) ชักชวนในกายกรรมที่สมควร
- (๒) ชักชวนในวจีกรรมที่สมควร
- (๓) ชักชวนในธรรมที่สมควร

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้เป็นที่เชื่อถือของมหาชน
ทั่วไป เมื่อมีการกระทำ ๓ อย่างเหล่านี้แล้ว ได้ชื่อว่าเป็น
ผู้ทำมหาชนให้ได้รับประโยชน์ ทำมหาชนให้ได้รับความสุข
เป็นไปเพื่อความเจริญแก่มหาชน และเป็นไปเพื่อความ
เกื้อกูลเพื่อความสุขทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย.

ผู้สร้างสุขหรือสร้างทุกข์ให้แก่มหาชน นัยที่ ๒

-บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๑๒๗/๘๘.

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุเถระที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ ๕ อย่างเหล่านี้แล้ว ย่อมเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อทำมหาชนให้เสื่อมเสีย ทำมหาชนให้หมดความสุข ทำไปเพื่อความพินาศแก่มหาชน ไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูล เป็นไปเพื่อความทุกข์ทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ๕ อย่าง คือ

(๑) ภิกษุเป็นเถระ บวชมานาน มีพรรษายุกาลมาก

(๒) เป็นที่รู้จักกันมาก มีเกียรติยศ มีบริวาร ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต

(๓) เป็นผู้ร่ำรวยลาภด้วยจิวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริวาร

(๔) เป็นพหูสูต ทรงจำธรรมที่ฟังแล้ว สั่งสมธรรมที่ฟังแล้วมาก คล่องปาก ชื่นใจ แทงตลอดอย่างดีด้วยทิลกฐิติ

(๕) (แต่) เป็นมิจฉาทิลกฐิติ มีทัศนวิปริต

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุนี้ ทำคนเป็นอันมากให้เลิกละจากพระสัทธรรม ให้ตั้งอยู่ในอสังขธรรม ประชาชนทั้งหลาย ย่อมถือเอาแบบอย่างของภิกษุนั้นไป เพราะคิดว่า เธอเป็นภิกษุเถระ บวชมานาน มีพรรษายุกาลมากบ้าง เพราะคิดว่า

เธอเป็นภิกษุเถระ ที่มหาชนเชื่อถือรู้จักกันมาก มีเกียรติยศ มีบริวารมาก ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิตบ้าง เพราะคิดว่า เธอเป็นภิกษุเถระ ที่ร่ำรวยลาภด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริวารบ้าง เพราะคิดว่า เธอเป็นภิกษุเถระ ที่เป็นพหูสูต ทรงจำธรรมที่ฟังแล้ว สั่งสมธรรมที่ฟังแล้วได้บ้าง ดังนี้.

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุเถระที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ ๕ อย่างเหล่านี้แล้ว ย่อมเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อทำมหาชน ให้เสื่อมเสีย ทำมหาชนให้หมดความสุข ทำไปเพื่อความพินาศ แก่มหาชน ไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูล เป็นไปเพื่อความทุกข์ ทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย.

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุเถระที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ ๕ อย่างเหล่านี้แล้ว ย่อมเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อทำมหาชน ให้ได้รับประโยชน์ ทำมหาชนให้ได้รับความสุข เป็นไปเพื่อความเจริญแก่มหาชน และเป็นไปเพื่อความเกื้อกูล เพื่อความสุข ทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ๕ อย่าง คือ

- (๑) ภิกษุเป็นเถระ บวชมานาน มีพรรษายุกาลมาก
- (๒) เป็นที่รู้จักกันมาก มีเกียรติยศ มีบริวาร ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต

(๓) เป็นผู้ร่ำรวยลาภด้วยจิวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริวาร

(๔) เป็นพหูสูต ทรงจำธรรมที่ฟังแล้ว สั่งสมธรรมที่ฟังแล้วมาก ...

(๕) (และ) เป็นสัมมาทิฏฐิ มีทัศนะอันถูกต้อง
ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุนี้ ทำคนเป็นอันมาก ให้เลิกละจากอสังกรรมให้ตั้งอยู่ในพระสังกรรม ประชาชนทั้งหลาย ย่อมถือเอาแบบอย่างของภิกษุนั้นไป เพราะคิดว่า เธอเป็นภิกษุเถระ บวชมานาน มีพรรษายุกาลมากบ้าง เพราะคิดว่า เธอเป็นภิกษุเถระ ที่มหาชนเชื่อถือ รู้จักกันมาก มีเกียรติยศ มีบริวารมาก ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิตบ้าง เพราะคิดว่า เธอเป็นภิกษุเถระ ที่ร่ำรวยลาภด้วยจิวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริวารบ้าง เพราะคิดว่า เธอเป็นภิกษุเถระ ที่เป็นพหูสูต ทรงจำธรรมที่ฟังแล้ว สั่งสมธรรมที่ฟังแล้วได้บ้าง ดังนี้.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเถระที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ ๕ อย่างเหล่านี้แล้ว ย่อมเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อทำมหาชน ให้ได้รับประโยชน์ ทำมหาชนให้ได้รับความสุข เป็นไปเพื่อความเจริญแก่มหาชน และเป็นไปเพื่อความเกื้อกูลเพื่อความสุขทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย.

ลักษณะแบบใด คือ คนของสัมมาสัมพุทธะ

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๓๓/๒๖.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเหล่าใด เป็นคนหลอกลวง กระจ่าง พุดพล่าม ยกตัว จ่องห้อง เป็นผู้จิตไม่ตั้งมั่น.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเหล่านั้น ไม่ใช่ “คนของเรา”.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเหล่านั้น ได้ออกไปนอกธรรมวินัยนี้เสียแล้ว และพวกภิกษุเหล่านั้น ย่อมไม่ถึงความเจริญงอกงาม ไพบูลย์ในธรรมวินัยนี้ได้เลย.

ส่วนภิกษุเหล่าใด เป็นคนไม่หลอกลวง ไม่พุดพล่าม เป็นบัณฑิต ไม่เป็นผู้กระจ่าง เป็นผู้มีจิตตั้งมั่น.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเหล่านั้นเป็น “คนของเรา”.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเหล่านั้น ไม่ได้ออกไปนอกธรรมวินัยนี้ และย่อมถึงความเจริญงอกงาม ไพบูลย์ในธรรมวินัยนี้.

ได้ชื่อว่าเป็นภิกษุ ไม่ใช่เพราะเครื่องแบบ

-บาลี ดิก. อ. ๒๐/๒๙๔/๕๒๒.

ภิกษุทั้งหลาย! ลาที่เดินตามฝูงโคไปข้างหลังๆ แม้จะร้องอยู่ว่า “กู ก็เป็นโค กู ก็เป็นโค” ดังนี้ก็ตามที่ แต่สีของมันก็หาเป็นโคไปได้ไม่ เสียงของมันก็หาเป็นโคไปได้ไม่ เท้าของมันก็หาเป็นโคไปได้ไม่ มันก็ได้แต่เดินตามฝูงโคไปข้างหลังๆ ร้องเอาเองว่า “กู ก็เป็นโค กู ก็เป็นโค” ดังนี้เท่านั้น ข้อนี้นั้นใด.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุบางรูปในกรณีเช่นนี้ ก็ฉันนั้นเหมือนกัน คือ แม้จะเดินตามหมู่ภิกษุไปข้างหลังๆ ร้องประกาศอยู่ว่า “ข้า ก็เป็นภิกษุ ข้า ก็เป็นภิกษุ” ดังนี้ ก็ตามที แต่ความใคร่ในการประพาสีสลิกขาของเธอ ไม่เหมือนของภิกษุทั้งหลาย ความใคร่ในการประพาสิจิตตลิกขาของเธอ ไม่เหมือนของภิกษุทั้งหลาย ความใคร่ในการประพาสิปัญญาลิกขาของเธอ ไม่เหมือนของภิกษุทั้งหลาย ภิกษุรูปนั้นได้แต่เดินตามหมู่ภิกษุไปข้างหลังๆ ร้องประกาศเอาเองว่า “ข้า ก็เป็นภิกษุ ข้า ก็เป็นภิกษุ” ดังนี้เท่านั้น.

ภิกษุทั้งหลาย! เพราะฉะนั้น ในเรื่องนี้ พวกเธอทั้งหลายพึงสำเหนียกใจไว้ว่า “ความใคร่ในการประพฤตีสีลสิกขาของเรา ต้องเข้มงวดเสมอ ความใคร่ในการประพฤติจิตตสิกขาของเรา ต้องเข้มงวดเสมอ ความใคร่ในการประพฤติปัญญาสิกขาของเรา ต้องเข้มงวดเสมอ” ดังนี้.

ภิกษุทั้งหลาย! พวกเธอทั้งหลาย พึงสำเหนียกใจไว้อย่างนี้แล.

ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต

-บาลี อิติวุ. พุ. ๒๕/๓๐๐/๒๗๒.

ภิกษุทั้งหลาย! แม้ภิกษุจับชายสังฆาฏิ เดินตามรอยเท้าเราไปข้างหลังๆ แต่ถ้าเธอนั้นมากไปด้วยอภิชฌามีกามราคะกล้า มีจิตพยาบาท มีความดำริแห่งใจเป็นไปในทางประทุษร้าย มีสติหลงลืม ไม่มีสัมปชัญญะ มีจิตไม่เป็นสมาธิ แกว่งไปแกว่งมา ไม่สำรวมอินทรีย์แล้วไซ้ ภิกษุนั้นชื่อว่าอยู่ไกลจากเรา แม้เราก็อยู่ไกลจากภิกษุนั้นโดยแท้. ข้อนั้นเพราะเหตุไร. ภิกษุทั้งหลาย! ข้อนั้นเพราะเหตุว่า ภิกษุนั้นไม่เห็นธรรม เมื่อไม่เห็นธรรม ก็ชื่อว่าไม่เห็นเรา.

ภิกษุทั้งหลาย! แม้ภิกษุนั้น จะอยู่ห่างตั้งร้อยโยชน์ แต่ถ้าเธอนั้น ไม่มากไปด้วยอภิชฌา ไม่มีกามราคะกล้า ไม่มีจิตพยาบาท ไม่มีความดำริแห่งใจเป็นไปในทางประทุษร้าย มีสติตั้งมั่น มีสัมปชัญญะ มีจิตเป็นสมาธิ ถึงความเป็นเอกัคคตา สำรวมอินทรีย์แล้วไซ้ ภิกษุนั้นชื่อว่าอยู่ใกล้กับเรา แม้เราก็อยู่ใกล้กับภิกษุนั้นโดยแท้. ข้อนั้นเพราะเหตุไร. ภิกษุทั้งหลาย! ข้อนั้นเพราะเหตุว่า ภิกษุนั้นเห็นธรรม เมื่อเห็นธรรม ก็ชื่อว่าเห็นเรา.

ลักษณะของผู้อยู่ในอริยวงศ์

-บาลี จตฺตก. อ. ๒๑/๓๕/๒๘.

ภิกษุทั้งหลาย! อริยวงศ์ ๔ อย่างเหล่านี้ ปรากฏว่าเป็นธรรมอันเลิศ ยั่งยืน เป็นแบบแผนมาแต่ก่อน ไม่ถูกทอดทิ้งแล้ว ไม่เคยถูกทอดทิ้งเลย ไม่ถูกทอดทิ้งอยู่ จักไม่ถูกทอดทิ้ง เป็นธรรมอันสมณพราหมณ์ทั้งหลายที่เป็นผู้รู้ไม่คัดค้านแล้ว อริยวงศ์ ๔ อย่างเป็นอย่างใด คือ

(๑) ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้สันโดษด้วยจีวรตามมีตามได้ และเป็นผู้สรรเสริญความสันโดษด้วยจีวรตามมีตามได้ ไม่ทำการแสวงหาอันไม่สมควร เพราะจีวรเป็นเหตุไม่ได้จีวรก็ไม่ทุนทุราย ได้จีวรแล้วก็ไม่ยินดีเมามกพัวพัน เห็นส่วนที่เป็นโทษแห่งสังสารวัฏฏ์ มีปัญญาในอุบายที่จะถอนตัวออกอยู่เสมอ นุ่งห่มจีวรนั้น หนึ่ง ไม่ยกตนไม่ข่มผู้อื่น เพราะความสันโดษด้วยจีวรตามมีตามได้นั้น ...

(๒) อีกอย่างหนึ่ง ภิกษุเป็น ผู้สันโดษด้วยบิณฑบาตตามมีตามได้ และเป็นผู้สรรเสริญความสันโดษด้วยบิณฑบาตตามมีตามได้ ไม่ทำการแสวงหาอันไม่สมควร เพราะบิณฑบาตเป็นเหตุ ไม่ได้บิณฑบาตก็ไม่ทุนทุราย ได้บิณฑบาตแล้วก็

ไม่ยินดีเมามหกพัพพัน เห็นส่วนที่เป็นโทษแห่งสังสารวัฏฏ์ มีปัญญาในอุบายที่จะถอนตัวออกอยู่เสมอ บริโภคบิณฑบาตนั้น หนึ่ง ไม่ยกตนไม่ข่มผู้อื่น เพราะความสันโดษด้วยบิณฑบาต ตามมีตามได้นั้น ...

(๓) อีกอย่างหนึ่ง ภิกษุเป็นผู้สันโดษด้วยเสนาสนะ ตามมีตามได้ และเป็นผู้สรรเสริญความสันโดษด้วยเสนาสนะ ตามมีตามได้ ไม่ทำการแสวงหาอันไม่สมควรเพราะเสนาสนะ เป็นเหตุ ไม่ได้เสนาสนะก็ไม่ทุรนทุราย ได้เสนาสนะแล้วก็ ไม่ยินดีเมามหกพัพพัน เห็นส่วนที่เป็นโทษแห่งสังสารวัฏฏ์ มีปัญญาในอุบายที่จะถอนตัวออกอยู่เสมอ ใช้สอยเสนาสนะนั้น หนึ่ง ไม่ยกตน ไม่ข่มผู้อื่น เพราะความสันโดษด้วยเสนาสนะ ตามมีตามได้นั้น ...

(๔) อีกอย่างหนึ่ง ภิกษุเป็นผู้มีเจียรนตีในการบำเพ็ญ สิ่งที่ควรบำเพ็ญ ยินดีแล้วในการบำเพ็ญสิ่งที่ควรบำเพ็ญ เป็นผู้มีเจียรนตีในการละสิ่งที่ควรละ ยินดีแล้วในการละสิ่งที่ ควรละ หนึ่ง ไม่ยกตนไม่ข่มผู้อื่น เพราะเหตุดังกล่าวนี้.

ก็ภิกษุใดเป็นผู้ฉลาด ไม่เกียจคร้าน มีสัมปชัญญะ มีสติมั่นในการบำเพ็ญสิ่งที่ควรบำเพ็ญและการละสิ่งที่ควรละ นั้น เราเรียกภิกษุนี้ว่า ผู้สถิตอยู่ในอริยวงศ์ อันปรากฏว่าเป็น ธรรมเลิศมาแต่เก่าก่อน.

ภิกษุทั้งหลาย! อริยวงศ์ ๔ อย่างเหล่านี้แลปรากฏว่าเป็นธรรมอันเลิศ ยั่งยืน เป็นแบบแผนมาแต่เก่าก่อน ไม่ถูกทอดทิ้งแล้ว ไม่เคยถูกทอดทิ้งเลย ไม่ถูกทอดทิ้งอยู่ จักไม่ถูกทอดทิ้ง เป็นธรรมอันสมณพราหมณ์ทั้งหลายที่เป็นผู้รู้ ไม่คัดค้านแล้ว.

ภิกษุทั้งหลาย! ก็แลภิกษุผู้ประกอบพร้อมแล้วด้วยอริยวงศ์ ๔ อย่างเหล่านี้ แม้หากอยู่ในทิศตะวันออก ... ทิศตะวันตก ... ทิศเหนือ ... ทิศใต้ เธอย่อมยำยี่ความไม่ยินดี เสียได้ข้างเดียว ความไม่ยินดีหาย่ายี่เธอได้ไม่ ที่เป็นเช่นนั้น เพราะเหตุไร เพราะเหตุว่า ภิกษุผู้มีปัญญา ย่อมเป็นผู้ยำยี่เสียได้ ทั้งความไม่ยินดีและความยินดี ดังนี้.

กรณีของคฤหัสถ์

๔๘

หากเห็นโทษโดยความเป็นโทษ ให้ทำคืนตามธรรม

-บาลี มหา. ที. ๘/๑๑๒/๑๓๙.

(กรณีตัวอย่างของพระเจ้าอชาตศัตรูที่ทำการฆ่าบิดาของตนเอง)
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! โทษได้ครอบงำหม่อมฉัน ซึ่งเป็นคนเขลา
คนหลง คนไม่ฉลาด หม่อมฉันได้ปลงพระชนม์ชีพพระบิดาผู้ดำรงธรรม
เป็นพระราชาโดยธรรมเพราะเหตุแห่งความเป็นใหญ่ ขอพระผู้มีพระภาค
จงทรงรับทราบความผิดของหม่อมฉันโดยเป็นความผิด เพื่อสำรวมระวัง
ต่อไปด้วยเถิด.

มหาราช! จริงทีเดียว ความผิดได้ครอบงำพระองค์
ซึ่งเป็นคนเขลา คนหลง คนไม่ฉลาด พระองค์ได้ปลง
พระชนม์ชีพพระบิดาผู้ดำรงธรรม เป็นพระราชาโดยธรรม
เพราะเหตุแห่งความเป็นใหญ่ แต่เพราะพระองค์ทรงเห็น
ความผิดโดยเป็นความผิด แล้วทรงสารภาพตามเป็นจริง
ฉะนั้น เราขอรับทราบความผิดของพระองค์ไว้ ก็การที่บุคคล
เห็นโทษโดยความเป็นโทษ แล้วทำคืนตามธรรม ถึงความ
สำรวมระวังต่อไป นี่เป็นความเจริญในอริยวินัยของผู้นั้น.

ลักษณะการเกี่ยวข้องกับนักบวช

-บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๒๗๑/๑๙๙.

ภิกษุทั้งหลาย! นักบวชผู้มีศีล เข้าไปสู่สกุลใด มนุษย์ทั้งหลายในสกุลนั้น ย่อมประสพบุญเป็นอันมาก ด้วยฐานะ ๕ อย่าง ฐานะ ๕ อย่างเป็นอย่างใด คือ

(๑) ในสมัยใด จิตของมนุษย์ทั้งหลาย ย่อมเลื่อมใส เพราะได้เห็นนักบวชผู้มีศีล ซึ่งเข้าไปสู่สกุล ในสมัยนั้น สกุลนั้น ชื่อว่า ปฏิบัติข้อปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อสวรรค์

(๒) ในสมัยใด มนุษย์ทั้งหลายพากันต้อนรับ กราบไหว้ ให้อาสนะแก่นักบวชผู้มีศีล ซึ่งเข้าไปสู่สกุล ในสมัยนั้น สกุลนั้น ชื่อว่า ปฏิบัติข้อปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อการเกิดในสกุลสูง

(๓) ในสมัยใด มนุษย์ทั้งหลาย กำจัดมลทินคือ ความตระหนี่เสียได้ในนักบวชผู้มีศีล ซึ่งเข้าไปสู่สกุล ในสมัยนั้น สกุลนั้น ชื่อว่า ปฏิบัติข้อปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อการได้เกียรติศักดิ์อันใหญ่

(๔) ในสมัยใด มนุษย์ทั้งหลาย ย่อมแจกจ่ายทาน ตามสติ ตามกำลังในนักบวชผู้มีศีล ซึ่งเข้าไปสู่สกุล ในสมัยนั้น สกุลนั้น ชื่อว่า ปฏิบัติข้อปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อการได้โภคทรัพย์ใหญ่

(๕) ในสมัยใด มนุษย์ทั้งหลาย ย่อมไต่ถาม สอบสวน
ย่อมฟังธรรมในนักบวชผู้มีศีล ซึ่งเข้าไปสู่สกุล ในสมัยนั้น
สกุลนั้น ชื่อว่า ปฏิบัติข้อปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อการได้ปัญญาใหญ่
ภิกษุทั้งหลาย! นักบวชผู้มีศีล เข้าไปสู่สกุลใด
มนุษย์ทั้งหลายในสกุลนั้น ย่อมประสพบุญเป็นอันมาก ด้วย
ฐานะ ๕ อย่างเหล่านี้แล.

ผู้จัดว่าเป็นอุบาสกจักษุ

-บาลี ปญจก. ย. ๒๒/๒๓๐/๑๗๕.

ภิกษุทั้งหลาย! อุบาสกผู้ประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ ย่อมเป็นอุบาสกผู้จักษุ เสร้าหมอง และนารังเกียจ ธรรม ๕ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) เป็นผู้ไม่มีศรัทธา
- (๒) เป็นผู้ทุศีล
- (๓) เป็นผู้ถือโกตฺหลงคฺล^๑ เชื่อมงคล ไม่เชื่อกรรม
- (๔) แสวงหาผู้ควรรับทักษิณภายนอกศาสนา
- (๕) ทำการสนับสนุนในที่นอกศาสนานั้น

ภิกษุทั้งหลาย! อุบาสกผู้ประกอบด้วยธรรม ๕ ประการเหล่านี้แล ย่อมเป็นอุบาสกผู้จักษุ เสร้าหมอง และนารังเกียจ.

---

๑. มงคลภายนอกของสมณพราหมณ์เหล่านี้

ผู้จัดว่าเป็นอุบาสกรัตนะ

-บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๒๓๐/๑๗๕.

ภิกษุทั้งหลาย! อุบาสกผู้ประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ ย่อมเป็นอุบาสกรัตนะ อุบาสกปทุม อุบาสกบุณฑริก ธรรม ๕ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) เป็นผู้มีความศรัทธา
- (๒) เป็นผู้มีความศรัทธา
- (๓) ไม่เป็นผู้ถือโกตุหลวมงคล เชื่อกรรม ไม่เชื่อมงคล
- (๔) ไม่แสวงหาผู้ควรรับทักษิณาทานนอกศาสนา
- (๕) ทำการสนับสนุนในศาสนา

ภิกษุทั้งหลาย! อุบาสกผู้ประกอบด้วยธรรม ๕ ประการเหล่านี้แล ย่อมเป็นอุบาสกรัตนะ อุบาสกปทุม อุบาสกบุณฑริก.

การให้ทาน เป็นเหตุให้เกิดทรัพย์

-บาลี อุปรี. ม. ๑๔/๓๗๖/๕๗๗.

มาณพ! บุคคลบางคนในโลกนี้จะเป็นสตรี ก็ตาม
บุรุษก็ตาม ย่อมเป็นผู้ให้ข้าว น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ยานพาหนะ
ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่ และประทีป
โคมไฟแก่สมณะหรือพราหมณ์ เขาตายไป จะเข้าถึงสคติ
โลกสวรรค์ เพราะกรรมนั้น อันเขาให้พรังพร้อมสมทานไว้
อย่างนี้ หากตายไปไม่เข้าถึงสคติโลกสวรรค์ ถ้ามาเป็นมนุษย์
เกิด ณ ที่ใด ๆ ในภายหลัง จะเป็นคนมีโภคทรัพย์มาก.

สังคมเลว เพราะคนดีอ่อนแอ

-บาลี ทุก. อ. ๒๐/๘๗/๒๘๔.

ภิกษุทั้งหลาย! สมัยใด พวกโจรมีกำลัง สมัยนั้น พระราชาย่อมเสื่อมกำลัง คราวนั้นทั้งพระราชาก็หมด ความผาสุกที่จะเข้าไป ออกนอก หรือจะออกคำสั่งไปยังชนบท ชายแดน ถึงแม้พวกพราหมณ์และคหบดีก็หมดความสะดวก ที่จะเข้าไป ออกนอก หรือที่จะอำนวยการงานนอกเมือง ชื่อนี้ฉันใด.

ภิกษุทั้งหลาย! สมัยใด พวกภิกษุเลวทรามมีกำลัง สมัยนั้นหมู่ภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รักย่อมเสื่อมกำลัง คราวนั้น หมู่ภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก จำต้องเป็นผู้หนึ่ง เจียบเชียบอยู่ใน ท่ามกลางสงฆ์ หรือถึงกับต้องไปอยู่ตามชนบทชายแดน ฉะนั้นเหมือนกัน.

ภิกษุทั้งหลาย! ข้อนี้อ่อนไม่เกินไปเพื่อประโยชน์ แก่มหาชนทั้งหลาย ไม่เกินไปเพื่อความสุข เป็นความเสียหาย แก่มหาชนเป็นอันมาก และไม่เกินไปเพื่อความเกื้อกูล เพื่อ ความทุกข์ทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย.

ภิกษุทั้งหลาย! สมัยใด พระราชามีกำลัง สมัยนั้น พวกโจรย่อมล้อมกำลัง คราวนั้นทั้งพระราชาก็มีความ ผาสุกที่จะเข้าในออกนอก หรือที่จะออกคำสั่งไปยังชนบท ชายแดน แม้พวกพราหมณ์และคหบดี ก็มีความสะดวกที่จะ เข้าในออกนอก หรือที่จะอำนวยความสะดวกนอกเมือง ชื่อนี้ฉันใด.

ภิกษุทั้งหลาย! สมัยใด ภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รักมีกำลัง สมัยนั้นพวกภิกษุเลวทรามย่อมล้อมกำลัง คราวนั้นพวกภิกษุ เลวทราม จำต้องเป็นผู้นั่ง เงียบเชียบ อยู่ในท่ามกลางสงฆ์ หรือเป็นพวกที่ต้องหล่นไปเอง ฉะนั้นเหมือนกัน.

ภิกษุทั้งหลาย! ชื่อนี้ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ มหาชนทั้งหลาย ให้มหาชนมีความสุข เป็นความเจริญแก่ มหาชนเป็นอันมาก และเป็นไปเพื่อความเกื้อกูล เพื่อความสุข ทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย.

หลักการกำจัดเสี้ยนหนาม (คนไม่ดี)

- บาลี สี. ที. ๙/๑๗๑/๒๐๖.

(พระพุทธเจ้าตรัสกับภุมมทัณฑพราหมณ์ เล่าถึงเรื่องของพระเจ้า
มหาวิชิตราชที่เรียกพราหมณ์ปุโรหิตมาเฝ้าเพื่อให้อสอนวิธีการบูชามหาอัณู)

พราหมณ์ ! ปุโรหิตได้ทูลสนองพระดำรัสนั้นว่า
‘แว่นแคว้นของพระองค์ยังมีเสี้ยนหนาม ยังมีการเบียดเบียน
กัน การปล้นฆ่าในหมู่บ้านก็ยังไม่ปรากฏ การปล้นฆ่าในนิคม
ก็ยังไม่ปรากฏ การปล้นฆ่าในนครก็ยังไม่ปรากฏ การแย่งชิงตาม
ระยะหนทางก็ยังไม่ปรากฏ และถ้าพระองค์จะให้เลิกเก็บส่วย
ในขณะที่แว่นแคว้นเป็นไปด้วยเสี้ยนหนาม เต็มไปด้วยการ
เบียดเบียนเช่นนี้ ก็จะได้ชื่อว่าทำกิจไม่ควรทำ อีกประการ
หนึ่ง พระองค์อาจทรงพระดำริว่า เรากำจัดเสี้ยนหนาม คือ
โจรผู้ร้ายเสียได้ด้วยการประหาร การจองจำ การริบทรัพย์
การประจาน หรือการเนรเทศดังนี้ ข้อนี้ก็ไม่ใช่ชื่อว่าเป็นการ
กำจัดได้ราบคาบด้วยดี เพราะผู้ที่ยังเหลือจากการถูก
ประหารก็ยังมี คนพวกนี้จะเบียดเบียนชนบทของพระองค์
ในภายหลัง แต่ว่ามีอุบายที่จะกำจัดเสี้ยนหนามเหล่านั้นให้
ราบคาบด้วยดีได้ คือ

(๑) ชนเหล่าใดอุตสาหกรรมในการทำเกษตรกรรม และปศุสัตว์ ขอพระองค์จงประทานพืชพันธุ์และอาหาร แก่ชนเหล่านั้น

(๒) ชนเหล่าใดอุตสาหกรรมในพาณิชยกรรม ขอ พระองค์จงเพิ่มทุนให้ชนเหล่านั้น

(๓) ข้าราชการเหล่าใดอุตสาหกรรม ขอพระองค์ จงประทานเบี้ยเลี้ยงและเงินเดือนแก่ชนพวกนั้นในโอกาส อันสมควร

ชนเหล่านั้นนั้นแหละ จักเป็นผู้ชวนชวายในกิจการงาน ของตน ไม่เบียดเบียนแค้นแค้นของพระองค์ และพระคลัง ก็จักเพิ่มพูนมากมาย แค้นแค้นจะตั้งอยู่ด้วยความเกษม ปราศจากเสี้ยนหนามและการเบียดเบียน พวกมนุษย์จะ ร่าเริงบันเทิง นอนชุกตราบให้เต็มพ้อนอนอยู่นอก แม้จักไม่ปิด ประตูเรือน ในเวลาค่ำคืน ก็เป็นอยู่ได้.

กรณีศึกษาเรื่องภิกษุชาวกรุงโกสัมพีแตกสามัคคีกัน

-บาลีมหา. วิ. ๕/๓๑๒/๒๓๘.

เรื่องมีอยู่ว่าภิกษุ ๒ รูปทะเลาะกัน คือรูปหนึ่งหาว่าอีกรูปหนึ่งต้องอาบัติแล้วไม่เห็นอาบัติ จึงพาพวกมาประชุมสวดประกาศลงอุกเขปเนยยกรรมแก่ภิกษุรูปนั้น แต่ละรูปต่างก็มีเพื่อนฝูงมากด้วยกันทั้งสองฝ่าย และต่างก็หาว่าอีกฝ่ายหนึ่งทำไม่ถูก ถึงกับสงฆ์แตกกันเป็นสองฝ่าย และแยกทำอุโบสถ แม้พระผู้พระภาคจะทรงแนะนำตักเตือนให้ประนีประนอมกันก็ไม่ฟัง ในที่สุดถึงกับทะเลาะวิวาทและแสดงอาการทางกายทางวาจาที่ไม่สมควรต่อกัน พระผู้มีพระภาคจึงทรงตักเตือน.

ภิกษุทั้งหลาย! พอที่ พวกเธอทั้งหลาย อย่าหมายมันกันเลย อย่าทะเลาะกันเลย อย่าโต้เถียงกันเลย อย่าวิวาทกันเลย.

มีภิกษุบางรูปทูลขึ้นว่า “ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้เป็นธรรมสามี! ขอพระองค์จงหยุดไว้ก่อนเถิดพระเจ้าข้า ขอจงทรงชวนชวายน้อยเถิดพระเจ้าข้า. ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า! ขอจงทรงประกอบในสุขวิหารในทิฏฐธรรมอยู่เถิด พระเจ้าข้า พวกข้าพระองค์ทั้งหลายจักทำให้เห็นดำเห็นแดงกัน ด้วยการหมายมันกัน ด้วยการทะเลาะกัน ด้วยการโต้เถียงกัน ด้วยการวิวาทกัน อันนี้เอง”.

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสคำนี้แก่ภิกษุเหล่านั้นเป็นคำรบ ๒ ว่า

ภิกษุทั้งหลาย! พอที่พวกเธอทั้งหลาย อย่าหมายมันกันเลย อย่าทะเลาะกันเลย อย่าโต้เถียงกันเลย อย่าวิวาทกันเลย.

มีภิกษุบางรูปทูลคำนี้ขึ้นเป็นคำรบ ๒ ว่า “ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้เป็นธรรมสามี! ขอพระองค์จงหยุดไว้ก่อนเถิดพระเจ้าข้า ขอจงทรงชวนชวายน้อยเถิดพระเจ้าข้า. ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า! ขอจงทรงประกอบในสุขวิหารในทิฏฐุธรรมอยู่เถิด พระเจ้าข้า พวกข้าพระองค์ทั้งหลายจักทำให้เห็นดำเห็นแดงกัน ด้วยการหมายมันกัน ด้วยการทะเลาะกัน ด้วยการโต้เถียงกัน ด้วยการวิวาทกัน อันนี้เอง”.

พระผู้มีพระภาคจึงทรงสั่งสอนให้ดูตัวอย่างที่ชาวกุมารแห่งแคว้นโกศลผู้คิดแก้แค้นพระเจ้าพรหมทัตแห่งแคว้นกาสิในการที่จับพระราชบิดาของพระองค์ คือพระเจ้าที่มีดีไปทรมาณประจานและประหารชีวิต เมื่อมีโอกาสจะแก้แค้นได้ก็ยั้งระลึกถึงโอวาทของบิดา ที่ไม่ให้เห็นแก่ยาว (คือไม่ให้ผูกเวรจองเวรไว้นาน) ไม่ให้เห็นแก่สั้น (คือไม่ให้ตัดไมตรี) และให้สำนึกว่า เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร จึงไว้ชีวิตพระเจ้าพรหมทัต แล้วกลับได้ราชสมบัติที่เสียไปคืนพร้อมทั้งได้พระราชบิดาของพระเจ้าพรหมทัตด้วย.

ทรงสรุปว่า พระราชาที่จับศัสตราอาวุธยังทรงมีขันติและ
โสรจจะได้อัจฉริยที่ภิกษุทั้งหลายผู้บวชในธรรมวินัยนี้จะมี
อดทนและความสงบเสงี่ยม แต่ภิกษุเหล่านั้นก็มิได้เชื่อฟัง

กาลนั้นแล ในเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงครองจีวร
ถือบาตร เสด็จเข้าไปสู่เมือง โกสัมพี เพื่อบิณฑบาต ครั้นทรงเที่ยว
บิณฑบาตในเมืองโกสัมพีแล้ว ภายหลังภัตตกาล กลับจากบิณฑบาต
แล้ว ทรงเก็บบริวารขึ้นมาถือไว้ แล้วประทับยืน ตรัสคาถานี้ว่า

คนไพร่ ๆ ด้วยกัน ส่งเสียงเอ็ดตะโร แต่หาเป็นคนไหน
สำคัญตัวว่า เป็นพาลไม่ เมื่อหมู่แตกกัน ก็หาได้มีใครรู้สึก
เป็นอย่างอื่น ให้ดีขึ้นไปกว่านั้นได้ไม่.

พวกบัณฑิตลืมหินดี สัมครที่จะพูดตามทางที่ตน
ปรารถนาจะพูดอย่างไร ก็พูดพลาโมไปอย่างนั้น หาได้นำพา
ถึงกิเลสที่เป็นเหตุแห่งการทะเลาะกันไม่.

พวกใด ยังผูกใจเจ็บอยู่ว่า ‘ผู้นั้นได้ตำราเรา ได้ทำร้าย
เรา ได้เอาชนะเรา ได้ลักทรัพย์ของเรา’ เวนของพวกนั้น
ย่อมระงับไม่ลง.

พวกใด ไม่ผูกใจเจ็บว่า ‘ผู้นั้นได้ตำราเรา ได้ทำร้ายเรา
ได้เอาชนะเรา ได้ลักทรัพย์ของเรา’ เวนของพวกนั้น ย่อม
ระงับได้.

ในยุคไหนก็ตาม เวิร์ททั้งหลาย ไม่เคยระงับได้ด้วย การผูกเวรเลย แต่ระงับได้ด้วยไม่มีการผูกเวร ธรรมนี้เป็น ของเก่าที่ใช้ได้ตลอดกาล.

คนพวกอื่น ไม่รู้สักว่า ‘พวกเราจะهلكสาญ์ก็เพราะ เหตุนี้’ พวกใด สำนึกตัวได้ในเหตุที่มีนั้น ความมุ่งร้ายกัน ย่อมระงับได้ เพราะความรู้สึกนั้น.

ความกลมเกลียวเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ยังมีได้แม้ แก่พวกคนกักขะเหล่านั้น ที่ปล้นเมืองหักล้างชาวบ้าน ฆ่าฟันผู้คน แล้วต้อนม้า โค และขนเอาทรัพย์ไป แล้วทำไม จะมีแก่พวกเธอไม่ได้เล่า

ถ้าหากไม่ได้สหายที่พาตัวรอด เป็นปราชญ์ ที่มีความ เป็นอยู่ดี เป็นเพื่อนร่วมทางแล้วไซ้ ก็จงทำตัวให้เหมือน พระราชา ที่สะแคว้นซึ่งพิชิตได้แล้วไปเสีย แล้วเที่ยวไปคนเดียว ดุจช้างมาตังคะ เที่ยวไปในป่าตัวเดียว ฉะนั้น.

การเที่ยวไปคนเดียว ดีกว่า เพราะไม่มีความเป็น สหายกันได้กับคนพาล พึงเที่ยวไปคนเดียว และไม่ทำบาป เป็นคนมักน้อย ดุจช้างมาตังคะ เป็นสัตว์มักน้อย เที่ยวไป ในป่า ฉะนั้น.

ครั้นแล้วจึงเสด็จไปจากที่นั่นสู่พาลกโณมการกคาม สู่ป่าชื่อ ปาจิณวังสะโดยลำดับ ได้ทรงพบปะกับพระเถระต่าง ๆ ในที่ที่เสด็จไปนั้น ในที่สุดได้เสด็จไปพำนักอยู่ ณ โคนไม้สาละอันร่มรื่น ณ ป่าชื่อปารีเลยยกะ และได้มีพญาช้างชื่อปารีเลยยกะ มาอุปฐากดูแลพระผู้มีพระภาค ต่อจากนั้นจึงได้เสด็จไปยังกรุงสาวัตถี.

ครั้งนั้น อุบาสกอุบาสิกาชาวพระนครโกสัมพีได้หารือกัน ดังนี้ว่า พระคุณเจ้าเหล่าภิกษุชาวพระนครโกสัมพีนี้ ทำความพินาศใหญ่โตให้พวกเรา พระผู้มีพระภาคถูกท่านเหล่านี้รบกวนจึงเสด็จหลีกไปเสีย เอาละ พวกเราไม่ต้องอภิวาท ไม่ต้องลุกรับ ไม่ต้องทำอัญชลีกรรมสามีจิกรรม ไม่ต้องทำสักการะ ไม่ต้องเคารพ ไม่ต้องนบถือ ไม่ต้องบูชาซึ่งพระคุณเจ้าเหล่าภิกษุชาวพระนครโกสัมพี แม้เข้ามาบิณฑบาต ก็ไม่ต้องถวายบิณฑบาต ท่านเหล่านี้ถูกพวกเรา ไม่สักการะ ไม่เคารพ ไม่นบถือ ไม่บูชา เป็นผู้ไม่มีสักการะอย่างนี้ จักหลีกไปเสีย หรือจักลิกเสีย หรือจักให้พระผู้มีพระภาคทรงโปรด ครั้นแล้วไม่อภิวาท ไม่ลุกรับ ไม่ทำอัญชลีกรรมสามีจิกรรม ไม่สักการะ ไม่เคารพ ไม่นบถือ ไม่บูชา ซึ่งพวกภิกษุชาวพระนครโกสัมพี แม้เข้ามาบิณฑบาตก็ไม่ถวายบิณฑบาต.

ครั้งนั้น พวกภิกษุชาวพระนครโกสัมพี ถูกอุบาสกอุบาสิกา ชาวพระนครโกสัมพีไม่สักการะ ไม่เคารพ ไม่นบถือ ไม่บูชา เป็นผู้ไม่มีสักการะ จึงพูดกันอย่างนี้ว่า อาวุโสทั้งหลาย! มิฉะนั้น พวกเรา พึงไปพระนครสาวัตถี แล้วระงับอธิกรณ์นี้ในสำนักพระผู้มีพระภาค ครั้นแล้ว เก็บงำเสนาสนะ ถือบาตรจีวร พวกกันเดินทางไปพระนครสาวัตถี.

ภิกษุเหล่านั้นได้รับความลำบากก็รู้สึกสำนึกผิด จึงพากัน
เดินทางไปกรุงสาวัตถีและยอมตกลงระงับข้อวิวาทแตกแยกกัน โดยภิกษุ
รูปที่เป็นต้นเหตุยอมแสดงอาบัติ ภิกษุฝ่ายที่สวดประกาศลงโทษยอม
ถอนประกาศ พระผู้มีพระภาคจึงตรัสให้ประชุมสงฆ์สวดประกาศระงับ
เรื่องนั้นเป็นสังฆสามัคคีด้วยทุติยกรรมวาจา เสร็จแล้วให้สวดปาติโมกข์.

บทส่งท้าย

การเกี่ยวข้อกันของนักบวช กับคฤหัสถ์

๔๙

- ปาลี อิติวุ. ขุ. ๒๙/๓๑๔/๒๘๗.

ภิกษุทั้งหลาย ! พราหมณ์และคหบดีทั้งหลาย ผู้บำรุงเธอทั้งหลายด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะและคิลานปัจจัยเภสัชบริวาร ชื่อว่าเป็นผู้มีอุปการะมากแก่เธอทั้งหลาย.

ภิกษุทั้งหลาย ! การที่เธอทั้งหลายแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด พร้อมทั้งอรรถะ พร้อมทั้งพยัญชนะ ประกาศพรหมจรรย์อันบริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง แก่พราหมณ์และคหบดีเหล่านั้น ชื่อว่าเธอทั้งหลายก็เป็นผู้มีอุปการะมากแก่ชนเหล่านั้น.

ภิกษุทั้งหลาย ! คฤหัสถ์และบรรพชิตทั้งหลาย ต่างอาศัยซึ่งกันและกันอยู่ประพาศิพรหมจรรย์ เพื่อถอนกิเลสอันเปรียบเหมือนห้วงน้ำ เพื่อจะทำซึ่งที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบด้วยประการอย่างนี้.

สิ่งที่ใคร ๆ ในโลกไม่ได้ตามปรารถนา

๕๐

-บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๕๗/๔๘.

ภิกษุทั้งหลาย! ฐานะ ๕ ประการเหล่านี้ อันสมณะ
พราหมณ์ เทวดา มาร พรหม หรือใคร ๆ ในโลก ไม่พึงได้
ตามปรารถนา ๕ ประการเป็นอย่างไร คือ

สมณะ พราหมณ์ เทวดา มาร พรหม หรือใคร ๆ
ในโลก ไม่อาจได้ตามปรารถนาว่า

- (๑) สิ่งที่มีความแก่เป็นธรรมดา อย่าแก่เลย
- (๒) สิ่งที่มีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา อย่าเจ็บไข้เลย
- (๓) สิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดา อย่าตายเลย
- (๔) สิ่งที่มีความสิ้นไปเป็นธรรมดา อย่าสิ้นไปเลย
- (๕) สิ่งที่มีความวินาศเป็นธรรมดา อย่าวินาศเลย

ภิกษุทั้งหลาย! สิ่งที่มีความแก่เป็นธรรมดา ก็ย่อม
แก่สำหรับปุถุชนผู้มีได้สติ เมื่อสิ่งที่มีความแก่เป็นธรรมดา
แก่แล้ว เขาก็ไม่พิจารณาเห็นโดยประจักษ์ว่า “ไม่ใช่สิ่งที่มี
ความแก่เป็นธรรมดา จะแก่สำหรับเราผู้เดียวเท่านั้น โดย
ที่แท้แล้ว สิ่งที่มีความแก่เป็นธรรมดา ย่อมแก่สำหรับสัตว์
ทั้งหลายทั้งปวง ที่มีการมา การไป การจุติ การอุปบัติ ก็เมื่อ

สิ่งที่มีความแก่เป็นธรรมดาแก่แล้ว เราจะมามัวเศร้าโศก
กระวนกระวาย ร่ำไรรำพัน ทูบอกร่ำไห้ ถึงความหลงใหล
แม้อาหารก็ไม่ย่อย กายก็เศร้าหมอง การงานก็หยุดซังก
พวกอมิตรก็ตีใจ มิตรสหายก็เศร้าใจ” ดังนี้

ปุถุชนนั้น เมื่อสิ่งที่มีความแก่เป็นธรรมดา แก่แล้ว
ยอมเศร้าโศก กระวนกระวาย ร่ำไรรำพัน เป็นผู้ทูลอกร่ำไห้
ยอมถึงความหลงใหล. ภิกษุทั้งหลาย! เรากล่าวว่าปุถุชน
ผู้มีได้สัจนี้ ถูกลูกศรแห่งความโศก อันมีพิษเสียบแทงแล้ว
ทำตนเองให้เดือดร้อนอยู่.

ภิกษุทั้งหลาย! สิ่งที่มีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา ก็
ยอมเจ็บไข้สำหรับปุถุชนผู้มีได้สัจ เมื่อสิ่งที่มีความเจ็บไข้
เป็นธรรมดาเจ็บไข้แล้ว เขาก็ไม่พิจารณาเห็นโดยประจักษ์ว่า
“ไม่ใช่สิ่งที่มีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา จะเจ็บไข้สำหรับเรา
ผู้เดียวเท่านั้น โดยที่แท้แล้ว สิ่งที่มีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา
ยอมเจ็บไข้สำหรับสัตว์ทั้งหลายทั้งปวง ที่มีการมา การไป การจืด
การอับติ ก็เมื่อสิ่งที่มีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา เจ็บไข้แล้ว
เราจะมามัวเศร้าโศก กระวนกระวาย ร่ำไรรำพัน ทูบอกร่ำไห้
ถึงความหลงใหล แม้อาหารก็ไม่ย่อย กายก็เศร้าหมอง การงาน
ก็หยุดซังก พวกอมิตรก็ตีใจ มิตรสหายก็เศร้าใจ” ดังนี้.

ปุถุชนนั้น เมื่อสิ่งที่มีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา เจ็บไข้แล้ว ย่อมเศร้าโศก กระวนกระวาย ร่ำไรรำพัน เป็นผู้ทูปอกร่ำให้ ย่อมถึงความหลงใหล. ภิกษุทั้งหลาย! เรากล่าวว่า ปุถุชนผู้มีได้สดับนี้ ถูกลูกศรแห่งความโศก อันมีพิษเสียบแทงแล้ว ทำตนเองให้เดือดร้อนอยู่.

ภิกษุทั้งหลาย! สิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดา ก็ย่อมตายสำหรับปุถุชนผู้มีได้สดับ เมื่อสิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดาตายแล้ว เขาก็ไม่พิจารณาเห็นโดยประจักษ์ว่า “ไม่ใช่สิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดา จะตายสำหรับเราผู้เดียวเท่านั้น โดยที่แท้แล้ว สิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดา ย่อมตายสำหรับสัตว์ทั้งหลายทั้งปวง ที่มีการมา การไป การจุติ การอุบัติ ก็เมื่อสิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดา ตายแล้ว เราจะมามัวเศร้าโศก กระวนกระวาย ร่ำไรรำพัน ทูปอกร่ำให้ ถึงความหลงใหล แม้อาหารก็ไม่ย่อย กายก็เศร้าหมอง การงานก็หยุดซ้งก พวกอมิตรก็ดีใจ มิตรสหายก็เศร้าใจ” ดังนี้.

ปุถุชนนั้น เมื่อสิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดา ตายแล้ว ย่อมเศร้าโศก กระวนกระวาย ร่ำไรรำพัน เป็นผู้ทูปอกร่ำให้ ย่อมถึงความหลงใหล. ภิกษุทั้งหลาย! เรากล่าวว่า ปุถุชนผู้มีได้สดับนี้ ถูกลูกศรแห่งความโศก อันมีพิษเสียบแทงแล้ว ทำตนเองให้เดือดร้อนอยู่.

(ในกรณีแห่งสิ่งที่มีความสิ้นไปเป็นธรรมดา มีความวินาศไปเป็นธรรมดา ก็ได้ตรัสไว้ด้วยถ้อยคำอย่างเดียวกันกับในกรณีแห่งสิ่งที่มีความแก่เป็นธรรมดาข้างบนนี้ และพระองค์ยังได้ตรัสไว้ในลักษณะที่ตรงกันข้ามจากข้อความนี้ สำหรับอริยสาวกผู้ได้สดับ)

เหตุให้สำเร็จตามปรารถนา

นัยที่ ๑

๕๑

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๘๕/๖๑.

คหบดี! ธรรม ๔ ประการนี้ นำปรารถนา นำรักใคร่ นำพอใจ หาได้ยากในโลก ธรรม ๔ ประการเป็นอย่างไร คือ

ขอโภคทรัพย์จึงเกิดขึ้นแก่เราโดยทางธรรม นี่เป็น ธรรมประการที่ ๑ อันนำปรารถนา นำรักใคร่ นำพอใจ หาได้ยากในโลก.

เราได้โภคทรัพย์ทั้งหลายโดยทางธรรมแล้ว ขอยศ จึงเฟื่องฟูแก่เราพร้อมด้วยญาติและมิตรสหาย นี่เป็น ธรรมประการที่ ๒ อันนำปรารถนา นำรักใคร่ นำพอใจ หาได้ยากในโลก.

เราได้โภคทรัพย์ทั้งหลายโดยทางธรรมแล้ว ได้ยศ พร้อมด้วยญาติและมิตรสหายแล้ว ขอเราจงเป็นอยู่นาน จงรักษาอายุให้ยั่งยืน นี่เป็นธรรมประการที่ ๓ อัน นำปรารถนา นำรักใคร่ นำพอใจ หาได้ยากในโลก.

เราได้โภคทรัพย์ทั้งหลายโดยทางธรรมแล้ว ได้ยศ พร้อมด้วยญาติและมิตรสหายแล้ว เป็นอยู่นานรักษาอายุ

ให้ยั่งยืนแล้ว เมื่อตายแล้ว ขอเราจงเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์
นี้เป็นธรรมประการที่ ๔ อันน่าปรารถนา น่ารักใคร่ น่าพอใจ
หาได้ยากในโลก.

คหบดี! ธรรม ๔ ประการเหล่านี้แล น่าปรารถนา
น่ารักใคร่ น่าพอใจ หาได้ยากในโลก.

คหบดี! ธรรม ๔ ประการนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อให้
ได้ธรรม ๔ ประการ อันน่าปรารถนา น่ารักใคร่ น่าพอใจ
หาได้ยากในโลก ธรรม ๔ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) สัทธาสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยศรัทธา)
- (๒) สีลสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยศีล)
- (๓) จาคสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยการบริจาค)
- (๔) ปัญญาสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยปัญญา)

คหบดี! ก็ สัทธาสัมปทาเป็นอย่างไรเล่า

อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ ย่อมเป็นผู้มีศรัทธา
เชื่อปัญญาตรัสรู้ของตถาคตว่า “เพราะเหตุอย่างนี้ ๆ
พระผู้มีพระภาคเจ้านั้น เป็นผู้ไกลจากกิเลส เป็นผู้ตรัสรู้
ชอบได้โดยพระองค์เอง เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ
เป็นผู้ไปแล้วด้วยดี เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง เป็นผู้สามารถ

ฝึกบุรุษที่สมควรฝึกได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า เป็นครูผู้สอน
ของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน
ด้วยธรรม เป็นผู้มีความจำเริญจำแนกธรรมสั่งสอนสัตว์”.
คหบดี! นี้เรียกว่า สัทธาสัมปทา.

คหบดี! ก็ สีสสัมปทา เป็นอย่างไรเล่า
อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้เว้นขาดจาก
ปาณาติบาต เป็นผู้เว้นขาดจากอทินนาทาน เป็นผู้เว้นขาด
จากกาเมสุมิจฉาจาร เป็นผู้เว้นขาดจากมุสาวาท เป็นผู้
ผู้เว้นขาดจากการตีมน้ำเมา คือ สุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้ง
แห่งความประมาท. คหบดี! นี้เรียกว่า สีสสัมปทา.

คหบดี! ก็ จาคสัมปทา เป็นอย่างไรเล่า
อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ มีใจปราศจากมลทิน คือ
ความตระหนี่อยู่ครองเรือน มีการบริจาคอันปล่อยอยู่เป็นประจำ
มีฝ่ามืออันชุ่ม ยินดีในการสละ เป็นผู้ควรแก่การขอ ยินดี
ในการให้และการแบ่งปัน. คหบดี! นี้เรียกว่า จาคสัมปทา.

คหบดี! ก็ ปัญญาสัมปทา เป็นอย่างไรเล่า
บุคคลมีใจอันความโลภอย่างแรงกล้า คือ อภิชณา
ครอบงำแล้ว ย่อมทำกิจที่ไม่ควรทำ ละเลยกิจที่ควรทำ

เมื่อทำกิจที่ไม่ควรทำและละเลยกิจที่ควรทำเสีย ย่อมเสื่อมจากยศและความสุข บุคคลมีใจอันพยาบาท ถีนมิตฺตธะ อุทธัจจกุกฺกัจจะ อันวิจิกิจฉาครอบงำแล้ว ย่อมทำกิจที่ไม่ควรทำ ละเลยกิจที่ควรทำ เมื่อทำกิจที่ไม่ควรทำและละเลยกิจที่ควรทำเสีย ย่อมเสื่อมจากยศและความสุข.

คหบดี! อริยสาวกนั้นแลรู้ว่า อภิชฌาวิสมโลภะ (ความโลภอย่างแรงกล้า) เป็นอุปกิเลสแห่งจิต ย่อมละอภิชฌาวิสมโลภะอันเป็นอุปกิเลสแห่งจิตเสียได้ รู้ว่า พยาบาท (คิดร้าย) ถีนมิตฺตธะ (ความหดหู่ซึมเซา) อุทธัจจกุกฺกัจจะ (ความฟุ้งซ่านรำคาญ) วิจิกิจฉา (ความลังเลสงสัย) เป็นอุปกิเลสแห่งจิต ย่อมละเสียซึ่งสิ่งที่เป็นอุปกิเลสแห่งจิตเหล่านั้น.

คหบดี! เมื่อใดอริยสาวกรู้ว่าอภิชฌาวิสมโลภะ เป็นอุปกิเลสแห่งจิตดังนี้แล้ว เมื่อนั้นย่อมละเสียได้ เมื่อใดอริยสาวกรู้ว่าพยาบาท ถีนมิตฺตธะ อุทธัจจกุกฺกัจจะ วิจิกิจฉา เป็นอุปกิเลสแห่งจิตดังนี้แล้ว เมื่อนั้นย่อมละสิ่งเหล่านั้นเสียได้ อริยสาวกนี้เราเรียกว่า เป็นผู้มึปัญญามาก มีปัญญาหนาแน่น เป็นผู้เห็นทาง เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยปัญญา คหบดี! นี้เรียกว่า ปัญญาสัมปทา.

คบดี! ธรรม ๔ ประการเหล่านี้แล ย่อมเป็นไป
เพื่อให้ได้ธรรม ๔ ประการ อันน่าปรารถนา น่ารักใคร่
น่าพอใจ หาได้ยากในโลก.

เหตุให้สำเร็จตามปรารถนา

นัยที่ ๒

๕๒

-บาลี อปฺริ. ม. ๑๔/๒๑๗/๓๑๘.

ภิกษุทั้งหลาย ! เราจักแสดงเหตุสำเร็จความปรารถนาแก่เธอทั้งหลาย พวกเธอจงฟังเหตุสำเร็จความปรารถนานั้น จงทำในใจให้ดี เราจักกล่าว.

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุในธรรมวินัยนี้เป็นผู้ประกอบด้วยศรัทธา ศีล สุตตะ จาคะ ปัญญา เธอมีความปรารถนาอย่างนี้ว่า “โอหนอ ! เราเมื่อตายไปแล้ว พึงเข้าถึงความเป็นสหายแห่งกษัตริย์มหาศาลเถิด” ดังนี้ก็มี ... ว่า “โอหนอ ! เราเมื่อตายไปแล้ว พึงเข้าถึงความเป็นสหายแห่งพราหมณ์มหาศาลเถิด” ดังนี้ก็มี ... ว่า “โอหนอ ! เราเมื่อตายไปแล้ว พึงเข้าถึงความเป็นสหายแห่งคหบดีมหาศาลเถิด” ดังนี้ก็มี เธอจึงตั้งจิตนั้น อธิษฐานจิตนั้น เจริญจิตนั้น ความปรารถนาและวิหารธรรมเหล่านั้น อันเธอเจริญแล้วอย่างนี้ ทำให้มากแล้วอย่างนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อความสำเร็จในภวะนั้น ๆ.

ภิกษุทั้งหลาย! ประการอื่นยังมีอีก ภิกษุเป็นผู้ประกอบด้วยศรัทธา ศีล สุตตะ จาคะ ปัญญา เธอได้ฟังมาว่า เทวดาชั้นจาตุมหาราชิกา ... เทวดาชั้นดาวดึงส์ ... เทวดาชั้นยามา ... เทวดาชั้นดุสิต ... เทวดาชั้นนิมมานรดี ... เทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัตดี มีอายุยืน มีวรรณะ มากด้วยความสุข.

เธอมีความปรารถนาอย่างนี้ว่า “โอหนอ! เราเมื่อตายไปแล้ว ฟังเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัตดีเกิด” เธอจึงตั้งจิตนั้น อธิษฐานจิตนั้น เจริญจิตนั้น ความปรารถนาและวิหารธรรมเหล่านั้น อันเธอเจริญแล้วอย่างนี้ ทำให้มากแล้วอย่างนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อความสำเร็จในภวะนั้น ๆ.

ภิกษุทั้งหลาย! ประการอื่นยังมีอีก ภิกษุเป็นผู้ประกอบด้วยศรัทธา ศีล สุตตะ จาคะ ปัญญา เธอได้ฟังมาว่า สหัสสพรหม ... ทวิสหัสสพรหม ... ติสหัสสพรหม ... จตุสหัสสพรหม ... ปัญจสหัสสพรหม ... ทสสหัสสพรหม ... สตสหัสสพรหม มีอายุยืน มีวรรณะ มากด้วยความสุข ...

เธอมีความปรารถนาอย่างนี้ “โอหนอ! เราเมื่อตายไปแล้ว ฟังเข้าถึงความเป็นสหายแห่งสตสหัสสพรหมเกิด”

เธอก็ตั้งใจนั้น อธิษฐานจิตนั้น เจริญจิตนั้น ความปรารถนา และวิหารธรรมเหล่านั้น อันเธอเจริญแล้วอย่างนี้ ทำให้มาก แล้วอย่างนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อความสำเร็จในภวะนั้น ๆ.

ภิกษุทั้งหลาย! ประการอื่นยังมีอีก ภิกษุเป็นผู้ประกอบด้วยศรัทธา ศีล สุตตะ จาคะ ปัญญา เธอได้ฟังมาว่า เทวดาชั้นอามา ... เทวดาชั้นปริตตภา ... เทวดาชั้นอัปมาณาภา ... เทวดาชั้นอาภัสสรา ... เทวดาชั้นสุภา... เทวดาชั้นปริตตสุภา... เทวดาชั้นอัปมาณสุภา ... เทวดาชั้นสุภิกิณฑา ... เทวดาชั้นเวหัพปลา ... เทวดาชั้นอวิหา ... เทวดาชั้นนอตปา ... เทวดาชั้นสุทสสา ... เทวดาชั้นสุทสสี ... เทวดาชั้นนอกนิฏฐา มีอายุยืน มีวรรณะ มากด้วยความสุข

เธอมีความปรารถนาอย่างนี้ว่า “โอหนอ! เราเมื่อตายไปแล้ว พึงเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาชั้นนอกนิฏฐาเถิด” เธอก็ตั้งใจนั้น อธิษฐานจิตนั้น เจริญจิตนั้น ความปรารถนา และวิหารธรรมเหล่านั้น อันเธอเจริญแล้วอย่างนี้ ทำให้มาก แล้วอย่างนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อความสำเร็จในภวะนั้น ๆ.

ภิกษุทั้งหลาย! ประการอื่นยังมีอีก ภิกษุเป็นผู้ประกอบด้วยศรัทธา ศีล สุตตะ จาคะ ปัญญา เธอได้ฟังมาว่า

เทวดาผู้เข้าถึงอากาศานัญญาตนภพ ... เทวดาผู้เข้าถึง
 วิญญาณัญญาตนภพ ... เทวดาผู้เข้าถึงอากิญจัญญาตนภพ
 ... เทวดาผู้เข้าถึงเนวสัญญานาสัญญาตนภพ มีอายุยืน
 ดำรงอยู่นาน มากด้วยความสุข เธอมีความปรารถนาอย่างนี้
 ว่า “โอหนอ! เราเมื่อตายไปแล้ว พึงเข้าถึงความเป็นสหาย
 แห่งเทวดาผู้เข้าถึงเนวสัญญานาสัญญาตนภพเถิด” เธอจึง
 ตั้งจิตนั้น อธิษฐานจิตนั้น เจริญจิตนั้น ความปรารถนาและ
 วิหารธรรมเหล่านั้น อันเธอเจริญแล้วอย่างนี้ ทำให้มากแล้ว
 อย่างนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อความสำเร็จในภพนั้น ๆ.

ภิกษุทั้งหลาย! ประการอื่นยังมีอีก ภิกษุเป็นผู้
 ประกอบด้วย ศรัทธา ศील สุตตะ จาคะ ปัญญา เธอมีความ
 ปรารถนาอย่างนี้ว่า “โอหนอ! เราพึงเข้าถึงเจโตวิมุตติ
 ปัญญาวิมุตติ อันหาอาสวะมิได้ เพราะความสิ้นไปแห่ง
 อาสวะทั้งหลาย ด้วยปัญญาอันยิ่งเองในปัจจุบัน เข้าถึง
 แล้วแลอยู่” เธอจึงเข้าถึงเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ อันหา
 อาสวะมิได้ เพราะความสิ้นไปแห่งอาสวะทั้งหลาย ด้วยปัญญา
 อันยิ่งเองในปัจจุบัน เข้าถึงแล้วแลอยู่.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุนี้ ย่อมไม่เกิดในที่ไหน ๆ.

เวทนาไหว้ใคร

๕๓

-บาลี สคาถ. ส. ๑๕/๓๔๔/๗๒๗.

ภิกษุทั้งหลาย! ครั้งนั้นแล ได้ทราบข่าวว่าท้าวสักกะจอมเทพขณะเสด็จลงจากเวษยันตปราสาท ทรงประนมอัญชลีนมัสการทิศเป็นอันมาก.

ภิกษุทั้งหลาย! ครั้งนั้นแล มาตลีสังคาหกเทพบุตรได้ทูลถามท้าวสักกะจอมเทพด้วยคาถาว่า

“พรพราหมณ์ทั้งหลายผู้บรรลุนิเวศน์ กษัตริย์ทั้งหลาย ฌ ฌุมิภาคทั้งหมด ท้าวมหาราชทั้ง ๔ และทวยเทพชาวไตรทศผู้มีศยมอบน้อมพระองค์ ข้าแต่ท้าวสักกะ! เมื่อเป็นเช่นนั้นพระองค์ทรงนอบน้อมท่านผู้ควรบูชาคนใด ท่านผู้ควรบูชาคนนั้นชื่อไรเล่า ขอเดชะ”.

ท้าวสักกะตรัสตอบว่า

“พรพราหมณ์ทั้งหลายผู้บรรลุนิเวศน์ กษัตริย์ทั้งหลาย ฌ ฌุมิภาคทั้งหมด ท้าวมหาราชทั้ง ๔ และทวยเทพชาวไตรทศ ผู้มีศยมอบน้อมท่านผู้ใด ซึ่งเป็นผู้สมบูรณ์ด้วยศีล มีจิตตั้งมั่นตลอดกาลนาน ผู้บวชแล้วโดยชอบ มีพรหมจรรย์ เป็นเบื้องหน้า คฤหัสถ์เหล่าใดเป็นผู้ทำบุญ มีศีล เป็นอุบาสก

เลี้ยงดูภรรยาโดยชอบธรรม. มาตลี! เรานอบน้อมคุณหัสถ์
เหล่านั้น”.

มาตลีสังคาหกเทพบุตรกล่าวว่า

“ข้าแต่ท้าวสักกะ! ได้ยินว่า พระองค์ทรงนอบน้อม
บุคคลเหล่าใด บุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ประเสริฐที่สุดในโลก
เทียว ข้าแต่ท้าววาสวะ พระองค์ทรงนอบน้อมบุคคลเหล่าใด
ถึงข้าพระองค์ก็ขอนอบน้อมบุคคลเหล่านั้น”.

ท้าวสมवासุมหิเทวราชผู้เป็นประมุขของเทวดา
ทั้งหลาย ครันตริ์สดังนี้แล้ว ทรงน้อมนมัสการทิศเป็นอันมาก
แล้วเสด็จขึ้นรถ.

ฤกษ์ดี ยามดี ในแบบพุทธวจน

๕๔

-บาลี ดิ. ย. ๒๐/๓๗๘/๕๓๕.

ภิกษุทั้งหลาย! สัตว์เหล่าใดประพตีสุจริตด้วยกาย ประพตีสุจริตด้วยวาจา ประพตีสุจริตด้วยใจ ในเวลาเช้า เวลาเช้าก็เป็นเวลาเช้าที่ดีของสัตว์เหล่านั้น.

สัตว์เหล่าใดประพตีสุจริตด้วยกาย ประพตีสุจริตด้วยวาจา ประพตีสุจริตด้วยใจ ในเวลาเที่ยง เวลาเที่ยงก็เป็นเวลาเที่ยงที่ดีของสัตว์เหล่านั้น.

สัตว์เหล่าใดประพตีสุจริตด้วยกาย ประพตีสุจริตด้วยวาจา ประพตีสุจริตด้วยใจ ในเวลาเย็น เวลาเย็นก็เป็นเวลาเย็นที่ดีของสัตว์เหล่านั้น.

สัตว์ทั้งหลายประพตีสุจริตชอบในเวลาใด เวลานั้นชื่อว่า เป็นฤกษ์ดี มงคลดี สว่างดี รุ่งดี ขณะดี ยามดี และบุชาติ ในพรหมจารีบุคคลทั้งหลาย.

ที่พึงผิด ที่พึงถูก

๕๕

-บาลี ฐ. ขุ. ๒๕/๔๐/๒๔.

มนุษย์ทั้งหลายเป็นอันมาก ถูกความกลัวคุกคาม
เอาแล้ว ย่อมยึดถือเอาภูเขาบ้าง ป่าไม้ที่ศักดิ์สิทธิ์บ้าง สวน
ศักดิ์สิทธิ์บ้าง รุกขเจดีย์บ้าง ว่าเป็นที่พึ่งของตนๆ นั้นไม่ใช่
ที่พึ่งอันทำความเกษมให้ได้เลย นั้นไม่ใช่ที่พึ่งอันสูงสุด
ผู้ใดถือเอาสิ่งนั้นๆ เป็นที่พึ่งแล้ว ย่อมไม่หลุดพ้นไปจาก
ทุกข์ทั้งปวงได้.

ส่วนผู้ใดที่ถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
เป็นที่พึ่ง แล้วเห็นอริยสัจทั้งสี่ด้วยปัญญาอันถูกต้อง คือ
เห็นทุกข์ เห็นเหตุเป็นเครื่องให้เกิดขึ้นของทุกข์ เห็น
ความก้าวล่วงเสียได้ซึ่งทุกข์ และเห็นมรรคประกอบด้วย
องค์แปดอันประเสริฐ ซึ่งเป็นเครื่องให้ถึงความเข้าไปสงบ
รำงับแห่งทุกข์ นั้นแหละ คือ ที่พึ่งอันเกษม นั่นคือ ที่พึ่ง
อันสูงสุด ผู้ใดถือเอาที่พืงนั้นแล้ว ย่อมหลุดพ้นไปจาก
ทุกข์ทั้งปวงได้แท้.

พิธีปลงบาปในอริยวินัย

วินัยที่ ๑

๕๖

-บาลี ทสก. อ. ๒๔/๒๖๗/๑๕๖.

ก็โดยสมัยนั้นแล พรหมณชื้อว่าชาณฺโสณิสระเกล้าในวันอุโบสถ
นุ่งห่มผ้าใหม่คูใหม่ ถือกําัญญาคาสตไปยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งในที่
ไมไกลพระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคได้ทอดพระเนตรเห็นชาณฺโสณิ
พรหมณชื้อสระเกล้าในวันอุโบสถ นุ่งห่มผ้าใหม่คูใหม่ ถือกําัญญาคาสต
ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งในที่ไมไกล ครั้นแล้วได้ตรัสถามชาณฺโสณิ
พรหมณชื้อว่า

พรหมณชื้อ! เพราะเหตุไรหนอ ท่านจึงสระเกล้า
ในวันอุโบสถ นุ่งห่มผ้าใหม่คูใหม่ ถือกําัญญาคาสตมายืนอยู่
ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง วันนี้เป็นวันอะไรของสกุลพรหมณชื้อ.

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ! วันนี้เป็นวันปลงบาปของสกุลพรหมณชื้อ.

พรหมณชื้อ! ก็พิธีปลงบาปของพรหมณชื้อทั้งหลาย
ย่อมมีด้วยประการใดเล่า.

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ! พรหมณชื้อทั้งหลายในกรณีนี้ สระเกล้า
ในวันอุโบสถ นุ่งห่มผ้าใหม่คูใหม่ ทาแผ่นดินด้วยโคลมยัสต ลาดด้วยหญ้าคา
ที่เขียวสดแล้ว สำเร็จการนอนในระหว่างกองทรายและเรือนไฟ ในราตรีนั้น
พรหมณชื้อเหล่านั้นย่อมลุกขึ้นประนมอัญชลินมัสการไฟ ๓ ครั้ง ด้วยการ
กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอปลงบาปกะท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าขอปลงบาปกะท่านผู้เจริญ
ดังนี้ และย่อมหล่อเลี้ยงไฟไว้ด้วยเนยใส น้ำมันและเนยข้นอันเพียงพอ
พอล่วงราตรีนั้นไป ย่อมเลี้ยงพรหมณชื้อทั้งหลายให้อิ่มหนำด้วยขาทนีย-

โภชนียาหารอันประณีต. ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ! พิธีปลงบาปของพราหมณ์ทั้งหลายย่อมมีด้วยประการอย่างนี้แล.

พราหมณ์! พิธีปลงบาปของพราหมณ์ทั้งหลายเป็นอย่างหนึ่ง ส่วนพิธีปลงบาปในอริยวินัยย่อมมีโดยประการอื่น.

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ! พิธีปลงบาปในอริยวินัยย่อมมีด้วยประการใดเล่า. ขอประทานพระวโรกาส ขอพระโคตมผู้เจริญ! โปรดทรงแสดงธรรมแก่ข้าพระองค์ตามพิธีปลงบาปในอริยวินัยด้วยเถิด.

พราหมณ์! ถ้าเช่นนั้นท่านจงฟัง จงใส่ใจให้ดี เราจักกล่าว. พราหมณ์! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้

ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า วิบากของปาณาติบาตเป็นสิ่งที่ชั่วช้าทั้งในปัจจุบันและในอภิสัมปรายะ อริยสาวกนั้น ครั้นพิจารณาเห็นดังนี้แล้ว ย่อมละปาณาติบาต ย่อมปลงบาปจากปาณาติบาต.

ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า วิบากแห่งอทินนาทานเป็นสิ่งที่ชั่วช้าทั้งในปัจจุบันและในอภิสัมปรายะ อริยสาวกนั้น ครั้นพิจารณาเห็นดังนี้แล้ว ย่อมละอทินนาทาน ย่อมปลงบาปจากอทินนาทาน.

ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า วิบากแห่งกาเมสุมิจฉาจาร เป็นสิ่งที่ชั่วช้าทั้งในปัจจุบันและในอภิสัมปรายะ อริยสาวกนั้น ครั้นพิจารณาเห็นดังนี้แล้ว ย่อมละกาเมสุมิจฉาจาร ย่อมปลงบาปจากกาเมสุมิจฉาจาร.

ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า วิกากแห่งมฺุสาวาทเป็น
สิ่งชั่วช้าทั้งในปัจจุบันและในอภิสัมปรายะ อริยสาวกนั้น
ครั้นพิจารณาเห็นดังนี้แล้ว ย่อมละมฺุสาวาท ย่อมปลงบาป
จากมฺุสาวาท.

ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า วิกากแห่งปิสุณาวาจาเป็น
สิ่งชั่วช้าทั้งในปัจจุบันและในอภิสัมปรายะ อริยสาวกนั้น
ครั้นพิจารณาเห็นดังนี้แล้ว ย่อมละปิสุณาวาจา ย่อมปลงบาป
จากปิสุณาวาจา.

ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า วิกากแห่งผรุสวาจาเป็น
สิ่งชั่วช้าทั้งในปัจจุบันและในอภิสัมปรายะ อริยสาวกนั้น
ครั้นพิจารณาเห็นดังนี้แล้ว ย่อมละผรุสวาจา ย่อมปลงบาป
จากผรุสวาจา.

ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า วิกากแห่งสัมผัปปลาปะ
เป็นสิ่งที่ชั่วช้าทั้งในปัจจุบันและในอภิสัมปรายะ อริยสาวกนั้น
ครั้นพิจารณาเห็นดังนี้แล้ว ย่อมละสัมผัปปลาปะ ย่อมปลง
บาปจากสัมผัปปลาปะ.

ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า วิกากแห่งอภิชฌาเป็น
สิ่งที่ชั่วช้าทั้งในปัจจุบันและในอภิสัมปรายะ อริยสาวกนั้น
ครั้นพิจารณาเห็นดังนี้แล้ว ย่อมละอภิชฌา ย่อมปลงบาป
จากอภิชฌา.

ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า วิกาบทแห่งพยาบาทเป็นสิ่งที่ชั่วช้าทั้งในปัจจุบันและในอภิสัมปราชะ อริยสาวกนั้น ครั้นพิจารณาเห็นดังนี้แล้ว ย่อมละพยาบาท ย่อมปลงบาปจากพยาบาท.

ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า วิกาบทแห่งมิจฉาทิฏฐิเป็นสิ่งที่ชั่วช้าทั้งในปัจจุบันและในอภิสัมปราชะ อริยสาวกนั้น ครั้นพิจารณาเห็นดังนี้แล้ว ย่อมละมิจฉาทิฏฐิ ย่อมปลงบาปจากมิจฉาทิฏฐิ.

พรหมณ์! พิธีปลงบาปในอริยวินัย ย่อมมีด้วยประการอย่างนี้แล.

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ! พิธีปลงบาปของพรหมณ์ทั้งหลาย เป็นอย่างหนึ่ง ส่วนพิธีปลงบาปในอริยวินัยย่อมมีโดยประการอื่น.

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ! ก็พิธีปลงบาปของพรหมณ์ทั้งหลาย ย่อมไม่ถึงเสียที่ ๑๖ แห่งพิธีปลงบาปในอริยวินัยนี้.

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ! ภาชิตของพระองค์แจ่มแจ้งยิ่งนัก ภาชิตของพระองค์ไพเราะนัก พระองค์ทรงแสดงธรรมโดยอนกปริยาย อย่างนี้ เปรียบเหมือนบุคคลหงายของที่คว่ำ เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง หรือส่องประทีปในที่มืด ด้วยตั้งใจว่าคนมีตาดีจักได้เห็นรูป ดังนี้ ข้าพระองค์ขอถึงพระพุทธเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์เป็นสรณะ. ขอพระโคตมผู้เจริญ! โปรดทรงจำข้าพระองค์ว่า เป็นอุบาสกผู้ถึงสรณะตลอดชีวิต ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป.

พิธีปลงบาปในอริยวินัย

วินัยที่ ๒

๕๗

-บาลี ทสก. อ. ๒๔/๒๕๑/๑๑๗.

ก็โดยสมัยนั้นแล พราหมณ์ชื่อว่าชาณฺโสโสณีสระเกล้าในวันอุโบสถ
นุ่งห่มผ้าไหมคูใหม่ ถือกําพัญญาคาสตไปยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งในที่
ไม่ไกลพระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคได้ทอดพระเนตรเห็นชาณฺโสโสณี
พราหมณ์ผู้สระเกล้าในวันอุโบสถ นุ่งห่มผ้าไหมคูใหม่ ถือกําพัญญาคาสต
ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งในที่ไม่ไกล ครั้นแล้วได้ตรัสถามชาณฺโสโสณี
พราหมณ์ว่า

พราหมณ์! เพราะเหตุไรหนอ ท่านจึงสระเกล้าใน
วันอุโบสถ นุ่งห่มผ้าไหมคูใหม่ ถือกําพัญญาคาสตมายืนอยู่
ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง วันนี้เป็นวันอะไรของสกุลพราหมณ์.

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ! วันนี้เป็นวันปลงบาปของสกุลพราหมณ์.

พราหมณ์! ก็พิธีปลงบาปของพราหมณ์ทั้งหลาย
ย่อมมีด้วยประการใดเล่า.

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ! พราหมณ์ทั้งหลายในกรณีนี้ สระเกล้า
ในวันอุโบสถ นุ่งห่มผ้าไหมคูใหม่ ทาแผ่นดินด้วยโคลมัยสัด ลาดด้วยพญาคา
ที่เขี้ยวสดแล้ว สำเร็จการนอนในระหว่างกองทรายและเรือนไฟ ในราตรีนั้น
พราหมณ์เหล่านั้นย่อมลุกขึ้นประนมอัญชลินมัสการไฟ ๓ ครั้ง ด้วยการ
กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอปลงบาปกะท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าขอปลงบาปกะท่านผู้เจริญ

ดังนี้ และย่อมหล่อเลี้ยงไฟไว้ด้วยเนยใส น้ำมันและเนยชั้นอันเพียงพอ พอสว่างราตรีนั้นไป ย่อมเลี้ยงพราหมณ์ทั้งหลายให้อิ่มหนำด้วยขาทนีย-
โภชนียาหารอันประณีต. ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ! พิธีปลงบาปของ
พราหมณ์ทั้งหลายย่อมมีด้วยประการอย่างนี้แล.

พราหมณ์! พิธีปลงบาปของพราหมณ์ทั้งหลาย
เป็นอย่างหนึ่ง ส่วนพิธีปลงบาปในอริยวินัยย่อมมีโดย
ประการอื่น.

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ! พิธีปลงบาปในอริยวินัยย่อมมีด้วย
ประการใดเล่า. ขอประทานพระวโรกาส ขอพระโคตมผู้เจริญ! โปรด
ทรงแสดงธรรมตามที่เป็นพิธีปลงบาปในอริยวินัยแก่ข้าพระองค์ด้วยเถิด.

พราหมณ์! ถ้าเช่นนั้นท่านจงฟัง จงใส่ใจให้ดี
เราจักกล่าว. พราหมณ์! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้

ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า วิกากแห่งมิจฉาทิฏฐิเป็น
สิ่งที่ชั่วช้าทั้งในปัจจุบันและในอภิสัมป्राยะ อริยสาวกนั้น
ครั้นพิจารณาเห็นดังนี้แล้ว ย่อมละมิจฉาทิฏฐิ ย่อมปลงบาป
จากมิจฉาทิฏฐิ.

ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า วิกากแห่งมิจฉาสังกัปปะ
เป็นสิ่งที่ชั่วช้าทั้งในปัจจุบันและในอภิสัมป्राยะ อริยสาวกนั้น
ครั้นพิจารณาเห็นดังนี้แล้ว ย่อมละมิจฉาสังกัปปะ ย่อมปลง
บาปจากมิจฉาสังกัปปะ.

ย่อมนพิจารณาเห็นดังนี้ว่า วิกาบทแห่งมิจฉาวาจาเป็นสิ่งที่ชั่วช้าทั้งในปัจจุบันและในอกิสัมปรายะ อริยสาวกนั้น ครั้นพิจารณาเห็นดังนี้แล้ว ย่อมละมิจฉาวาจา ย่อมปลงบาปจากมิจฉาวาจา.

ย่อมนพิจารณาเห็นดังนี้ว่า วิกาบทแห่งมิจฉากัมมันตะเป็นสิ่งที่ชั่วช้าทั้งในปัจจุบันและในอกิสัมปรายะ อริยสาวกนั้น ครั้นพิจารณาเห็นดังนี้แล้ว ย่อมละมิจฉากัมมันตะ ย่อมปลงบาปจากมิจฉากัมมันตะ.

ย่อมนพิจารณาเห็นดังนี้ว่า วิกาบทแห่งมิจฉาอาชีวะเป็นสิ่งที่ชั่วช้าทั้งในปัจจุบันและในอกิสัมปรายะ อริยสาวกนั้น ครั้นพิจารณาเห็นดังนี้แล้ว ย่อมละมิจฉาอาชีวะ ย่อมปลงบาปจากมิจฉาอาชีวะ.

ย่อมนพิจารณาเห็นดังนี้ว่า วิกาบทแห่งมิจฉาวายามะเป็นสิ่งที่ชั่วช้าทั้งในปัจจุบันและในอกิสัมปรายะ อริยสาวกนั้น ครั้นพิจารณาเห็นดังนี้แล้ว ย่อมละมิจฉาวายามะ ย่อมปลงบาปจากมิจฉาวายามะ.

ย่อมนพิจารณาเห็นดังนี้ว่า วิกาบทแห่งมิจฉาสติเป็นสิ่งที่ชั่วช้าทั้งในปัจจุบันและในอกิสัมปรายะ อริยสาวกนั้น ครั้นพิจารณาเห็นดังนี้แล้ว ย่อมละมิจฉาสติ ย่อมปลงบาปจากมิจฉาสติ.

ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า วิกาบทแห่งมิจจาสมาธิเป็นสิ่งที่ชั่วช้าทั้งในปัจจุบันและในอภิสัมปราชยะ อริยสาวกนั้น ครั้นพิจารณาเห็นดังนี้แล้ว ย่อมละมิจจาสมาธิ ย่อมปลงบาปจากมิจจาสมาธิ.

ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า วิกาบทแห่งมิจจญาณะเป็นสิ่งที่ชั่วช้าทั้งในปัจจุบันและในอภิสัมปราชยะ อริยสาวกนั้น ครั้นพิจารณาเห็นดังนี้แล้ว ย่อมละมิจจญาณะ ย่อมปลงบาปจากมิจจญาณะ.

ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า วิกาบทแห่งมิจจวิมุตติเป็นสิ่งที่ชั่วช้าทั้งในปัจจุบันและในอภิสัมปราชยะ อริยสาวกนั้น ครั้นพิจารณาเห็นดังนี้แล้ว ย่อมละมิจจวิมุตติ ย่อมปลงบาปจากมิจจวิมุตติ.

พราหมณ์! พิธีปลงบาปในอริยวินัย ย่อมมีด้วยประการอย่างนี้แล.

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ! พิธีปลงบาปของพราหมณ์ทั้งหลาย เป็นอย่างหนึ่ง ส่วนพิธีปลงบาปในอริยวินัยย่อมมีโดยประการอื่น.

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ! ก็พิธีปลงบาปของพราหมณ์ทั้งหลาย ย่อมไม่ถึงเสี้ยวที่ ๑๖ แห่งพิธีปลงบาปในอริยวินัยนี้.

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ! ภาชิตของพระองค์แจ่มแจ้งยิ่งนัก ... ขอพระโคตมผู้เจริญ! โปรดทรงจำข้าพระองค์ว่า เป็นอุบาสกถึงสรณะ ตลอดชีวิตตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป.

พิธีปลงบาปอันเป็นอริยะ

นัยที่ ๑

๕๘

-บาลี ทสก. อ. ๒๔/๒๖๓/๑๕๗.

ภิกษุทั้งหลาย! เราจักแสดงพิธีปลงบาปอันเป็นอริยะแก่เธอทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงฟัง จงใส่ใจให้ดี เราจักกล่าว.

ภิกษุทั้งหลาย! ก็พิธีปลงบาปอันเป็นอริยะเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า วิบากของปาณาติบาต เป็นสิ่งที่ชั่วช้าทั้งในปัจจุบันและในอภิสัมปรายะ อริยสาวกนั้น ครั้นพิจารณาเห็นดังนี้แล้ว ย่อมละปาณาติบาต ย่อมปลงบาปจากปาณาติบาต.

ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า วิบากแห่งอทินนาทาน ... วิบากแห่งกาเมสุมิจฉาจาร ... วิบากแห่งมุสาวาท ... วิบากแห่งปิสุณาวาจา ... วิบากแห่งผรุสวาจา ... สัมผัสปลลาปะ ... วิบากแห่งอภิขณา ... วิบากแห่งพยาบาท ... วิบากแห่งมิจฉาทิฐิ เป็นสิ่งที่ชั่วช้าทั้งในปัจจุบันและในอภิสัมปรายะ

อริยสาวกนั้น ครั้นพิจารณาเห็นดังนี้แล้วย่อมละมิจฉาทิฏฐิ
ย่อมปลงบาปจากมิจฉาทิฏฐิ.

ภิกษุทั้งหลาย ! นี้เรียกว่าพิธีปลงบาปอันเป็น
อริยะ.

พิธีปลงบาปอันเป็นอริยะ

นัยที่ ๒

๕๙

-บาลี ทสก. ย. ๒๔/๒๕๗/๑๒๐.

ภิกษุทั้งหลาย ! เราจักแสดงพิธีปลงบาปอันเป็นอริยะแก่เธอทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงฟัง จงใส่ใจให้ดี เราจักกล่าว.

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็พิธีปลงบาปอันเป็นอริยะเป็นอย่างไรเล่า.

ภิกษุทั้งหลาย ! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า วิบากแห่งมิจฉาทิฏฐิ เป็นสิ่งที่ชั่วช้าทั้งในปัจจุบันทั้งและในอดีตมัยประายะ อริยสาวกนั้น ครั้นพิจารณาเห็นดังนี้แล้ว ย่อมละมิจฉาทิฏฐิ ย่อมปลงบาปจากมิจฉาทิฏฐิ.

ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า วิบากแห่งมิจฉาสังกัปปะ ... วิบากแห่งมิจฉาวาจา ... วิบากแห่งมิจฉากัมมันตะ ... วิบากแห่งมิจฉาอาชีวะ ... วิบากแห่งมิจฉาวายามะ ... วิบากแห่งมิจฉาสติ ... วิบากแห่งมิจฉาสมาธิ ... วิบากแห่งมิจฉาญาณะ ... วิบากแห่งมิจฉาวิมุตติ เป็นสิ่งที่ชั่วช้าทั้งในปัจจุบัน

อภิธรรมปราชะ อริยสาวกนั้น ครั้นพิจารณาเห็นดังนี้แล้ว
ย่อมละมิจฉาวิมุตติ ย่อมปลงบาปจากมิจฉาวิมุตติ.

ภิกษุทั้งหลาย! ข้อนี้เรากล่าวว่า เป็นพิธีปลงบาป
อันเป็นอริยะ.

ขอนอบน้อมแด่
ตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธะ
พระองค์นั้นด้วยเศียรเกล้า

ตถาคตสาวก

(สาวกตถาคต)

คณะงานธัมมะ วัดนาป่าพง

(กลุ่มอาสาสมัครพุทธวจน-หมวดธรรม)

มูลนิธิพุทธโฆษาจารย์

มูลนิธิแห่งมหาชนชาวพุทธ ผู้ซึ่งชัดเจน และมั่นคงในพุทธวจน

เริ่มจากชาวพุทธกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มหนึ่ง ได้มีโอกาสมาฟังธรรมบรรยายจากท่านพระอาจารย์คึกฤทธิ์ โสตถิผโล ที่เน้นการนำพุทธวจน (ธรรมวินัยจากพุทธโอษฐ์ที่พระพุทธองค์ทรงยืนยันว่าทรงตรัสไว้ดีแล้ว บริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง ทั้งเนื้อ ความและพยัญชนะ) มาใช้ในการถ่ายทอดบอกสอน ซึ่งเป็นรูปแบบการแสดงธรรมที่ตรงตามพุทธบัญญัติตามที่ ทรงรับสั่งแก่พระอรหันต์ ๖๐ รูปแรกที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ในการประกาศพระสัทธรรม และเป็นลักษณะเฉพาะที่ภิกษุในครั้งพุทธกาลใช้เป็นมาตรฐานเดียว

หลักพุทธวจนนี้ ได้เข้ามาตอบคำถาม ต่อความลึกลับสงสัย ได้เข้ามาสร้างความชัดเจน ต่อความพัวพันสับสน ในข้อธรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมาชาวพุทธ ซึ่งทั้งหมดนี้ เป็นผลจากสาเหตุเดียวคือ การไม่ใช้คำของพระพุทธเจ้าเป็นตัวตั้งต้นในการศึกษาเล่าเรียน

ด้วยศรัทธาอย่างไม่หวั่นไหวต่อองค์สัมมาสัมพุทธะ ในฐานะพระศาสดาท่านพระอาจารย์คึกฤทธิ์ ได้ประกาศอย่างเป็นทางการว่า “อาตมาไม่มีคำสอนของตัวเอง” และใช้เวลาที่มีอยู่ ไปกับการรับสนองพุทธประสงค์ ด้วยการโฆษณาพุทธวจนเพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม และความประสานเป็นหนึ่งเดียวของชาวพุทธ

เมื่อกลับมาใช้หลักพุทธวจน เหมือนที่เคยเป็นในครั้งพุทธกาล สิ่งที่เกิดขึ้นคือ ความชัดเจนสอดคล้องลงตัว ในความรู้ความเข้าใจ ไม่ว่าในแง่ของหลักธรรม ตลอดจนมรรควิธีที่ตรง และสามารถนำไปใช้ปฏิบัติให้เกิดผล รู้เห็นประจักษ์ได้จริงด้วยตนเองทันที ด้วยเหตุนี้ ชาวพุทธที่เห็นคุณค่าในคำของพระพุทธเจ้าจึงขยายตัวมากขึ้นเรื่อย ๆ เกิดเป็น “กระแสพุทธวจน” ซึ่งเป็นพลังเจียบที่กำลังจะกลายเป็นคลื่นลูกใหม่ ในการกลับไปใช้ระบบการเรียนรู้พระสัทธรรม เหมือนดังครั้งพุทธกาล

ด้วยการขยายตัวของกระแสพุทธวจนนี้ สื่อธรรมที่เป็นพุทธวจน ไม่ว่าจะหนังสือ หรือซีดี ซึ่งแจกฟรีแก่ญาติโยมเริ่มมีไม่พอเพียงในการแจก ทั้งนี้ เพราะจำนวนของผู้ที่สนใจเห็นความสำคัญของพุทธวจน ได้ขยายตัวมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ประกอบกับว่าท่านพระอาจารย์ศีกฤทธิ โสตุถิโณ เครื่องคิดในข้อวัตรปฏิบัติที่พระศาสดาบัญญัติไว้ อันเป็นธรรมวินัยที่ออกจากพระโอษฐ์ของตถาคตโดยตรง การเผยแพร่พุทธวจนที่ผ่านมา จึงเป็นไปในลักษณะสันโดษตามมีตามได้ เมื่อมีโยมมาปวารณาเป็นเจ้าของภาพในการจัดพิมพ์ ได้มาจำนวนเท่าไร ก็ทยอยแจกไปตามที่มีเท่านั้น เมื่อมีมา ก็แจกไป เมื่อหมด ก็คือหมด

เนื่องจากว่า หน้าที่ในการดำรงพระสัทธรรมให้ตั้งมั่นสืบไป ไม่ได้ถูกจำกัดอยู่แต่เพียงพุทธสาวกในฐานะของสงฆ์เท่านั้น พระราชากลุ่มหนึ่งซึ่งเห็นความสำคัญของพุทธวจน จึงรวมตัวกันเข้ามาช่วยขยายผลในสิ่งที่ท่านพระอาจารย์ศีกฤทธิ โสตุถิโณ ทำอยู่แล้ว นั่นคือ การนำพุทธวจนมาเผยแพร่โฆษณา โดยพิจารณาตัดสินใจจดทะเบียนจัดตั้งเป็นมูลนิธิอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อให้การดำเนินการต่างๆ ทั้งหมดอยู่ในรูปแบบที่โปร่งใส เปิดเผย และเปิดกว้างต่อสาธารณชนชาวพุทธทั่วไป

สำหรับผู้ที่เห็นความสำคัญของพุทธวจน และมีความประสงค์ที่จะดำรงพระสัทธรรมให้ตั้งมั่น ด้วยวิธีของพระพุทธเจ้า สามารถสนับสนุนการดำเนินการครั้งนี้ได้ด้วยวิธีง่ายๆ นั่นคือ เข้ามาใส่ใจศึกษาพุทธวจน และนำไปใช้ปฏิบัติด้วยตนเอง เมื่อรู้ประจักษ์ เห็นได้ด้วยตนแล้ว ว่ามรรควิธีที่ได้จากการทำความเข้าใจ โดยใช้คำของพระพุทธเจ้าเป็นตัวตั้งต้นนั้น นำไปสู่ความเห็นที่ถูกต้อง ในหลักธรรมอันสอดคล้องเป็นเหตุเป็นผล และเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียว กระทั่งได้ผลตามจริง ทำให้เกิดมีจิตศรัทธา ในการช่วยเผยแพร่ขยายสื่อพุทธวจน เพียงเท่านี้ คุณก็คือหนึ่งหน่วยในขบวน “พุทธโฆษณ” แล้ว

นี่คือเจตนารมณ์ของมูลนิธิพุทธโฆษณ นั่นคือเป็นมูลนิธิแห่งมหาชนชาวพุทธ ซึ่งชัดเจน และมั่นคงในพุทธวจน

ผู้ที่สนใจรับสื่อธรรมที่เป็นพุทธวจน เพื่อไปใช้ศึกษาส่วนตัว
หรือนำไปแจกเป็นธรรมทาน แก่พ่อแม่พี่น้องญาติ หรือเพื่อน
สามารถมารับได้ฟรี ที่วัดนาป่าพง
หรือตามที่พระอาจารย์คึกฤทธิ์ได้รับนิมนต์ไปแสดงธรรมนอกสถานที่

สำหรับรายละเอียดกิจกรรมต่างๆ ภายใต้อิทธิพลของพุทธวจนโดยวัดนาป่าพง ค้นหา
ข้อมูลได้จาก

www.buddhakos.org หรือ www.watnapp.com

หากมีความจำเป็นที่จะรับไปแจกเป็นธรรมทานในจำนวนหลายสิบชุด
ขอความกรุณาแจ้งความจำเป็นได้ที่

มูลนิธิพุทธโฆษาจารย์

ประสานงานและเผยแพร่ : เลขที่ ๒๙/๓ หมู่ที่ ๗

ถนนเสียบคลอง ๑๐ ฝั่งตะวันออก

ตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ๑๒๑๕๐

โทรศัพท์ ๐๘ ๒๒๒๒ ๕๗๙๐-๙๔, ๐๘ ๕๐๕๘ ๖๘๘๘, ๐๘ ๑๕๑๓ ๑๖๑๑

โทรสาร ๐ ๒๑๕๙ ๐๕๒๖

เว็บไซต์ : www.buddhakos.org อีเมล : buddhakos@hotmail.com

สนับสนุนการเผยแพร่พุทธวจนได้ที่

ชื่อบัญชี “มูลนิธิพุทธโฆษาจารย์” ธนาคารไทยพาณิชย์ สาขา คลอง ๑๐ (ธัญบุรี)

ประเภท บัญชีออมทรัพย์ เลขที่บัญชี ๓๑๘-๒-๔๗๕๖๑-๐

วิธีการโอนเงินจากต่างประเทศ

ยื่นแบบฟอร์ม คำขอโอนได้ที่ ธนาคารไทยพาณิชย์

Account name: “Buddhakos Foundation”

SWIFT CODE : SICOTHBK

Branch Number : 318

Siam Commercial Bank PCL, Khlong 10(Thanyaburi) Branch,

33/14 Mu 4 Chuchat Road, Bung Sanun Sub District,

Thanyaburi District, Pathum Thani 12110, Thailand

Saving Account Number : 318-2-47461-0

ขอกราบขอบพระคุณแด่

พระอาจารย์คึกฤทธิ์ โสตฺถิผโล และคณะสงฆ์วัดนาป่าพง
ที่กรุณาให้คำปรึกษาในการจัดทำหนังสือเล่มนี้

ติดตามการเผยแพร่พระธรรมคำสอนตามหลักพุทธวจน

โดย พระอาจารย์คึกฤทธิ์ โสตฺถิผโล ได้ที่

เว็บไซต์

- <http://www.watnapp.com> : หนังสือ และสื่อธรรมะ บนอินเทอร์เน็ต
- <http://media.watnapahpong.org> : ศูนย์บริการมัลติมีเดียวัดนาป่าพง
- <http://www.buddha-net.com> : เครือข่ายพุทธวจน
- <http://etipitaka.com> : โปรแกรมตรวจหาและเทียบเคียงพุทธวจน
- <http://www.watnapahpong.com> : เว็บไซต์วัดนาป่าพง
- <http://www.buddhakos.org> : มูลนิธิพุทธโฆษณ์
- <http://www.buddhawajanafund.org> : มูลนิธิพุทธวจน

ดาวน์โหลดโปรแกรมตรวจหาและเทียบเคียงพุทธวจน (E-Tipitaka)

สำหรับคอมพิวเตอร์

- ระบบปฏิบัติการ Windows, Macintosh, Linux
<http://etipitaka.com/download> หรือ รับแผ่นโปรแกรมได้ที่วัดนาป่าพง

สำหรับโทรศัพท์เคลื่อนที่และแท็บเล็ต

- ระบบปฏิบัติการ Android
ดาวน์โหลดได้ที่ Play Store โดยพิมพ์คำว่า พุทธวจน หรือ e-tipitaka
- ระบบปฏิบัติการ iOS (สำหรับ iPad, iPhone, iPod)
ดาวน์โหลดได้ที่ App Store โดยพิมพ์คำว่า พุทธวจน หรือ e-tipitaka

ดาวน์โหลดโปรแกรมพุทธวจน (Buddhawajana)

เฉพาะโทรศัพท์เคลื่อนที่และแท็บเล็ต

- ระบบปฏิบัติการ Android
ดาวน์โหลดได้ที่ Google Play Store โดยพิมพ์คำว่า พุทธวจน หรือ buddhawajana
- ระบบปฏิบัติการ iOS (สำหรับ iPad, iPhone, iPod)
ดาวน์โหลดได้ที่ App Store โดยพิมพ์คำว่า พุทธวจน หรือ buddhawajana

ดาวน์โหลดโปรแกรมวิทยุวัดนาป่าพง (Watnapahpong Radio)

เฉพาะโทรศัพท์เคลื่อนที่และแท็บเล็ต

- ระบบปฏิบัติการ Android
ดาวน์โหลดได้ที่ Google Play Store โดยพิมพ์คำว่า พุทธวจน หรือ วิทยุวัดนาป่าพง
- ระบบปฏิบัติการ iOS (สำหรับ iPad, iPhone, iPod)
ดาวน์โหลดได้ที่ App Store โดยพิมพ์คำว่า พุทธวจน หรือ วิทยุวัดนาป่าพง

วิทยุ

- คลื่น ส.ว.พ. FM ๙๑.๐ MHz ทุกวันพระ เวลา ๑๗.๔๐ น.

บรรณานุกรม

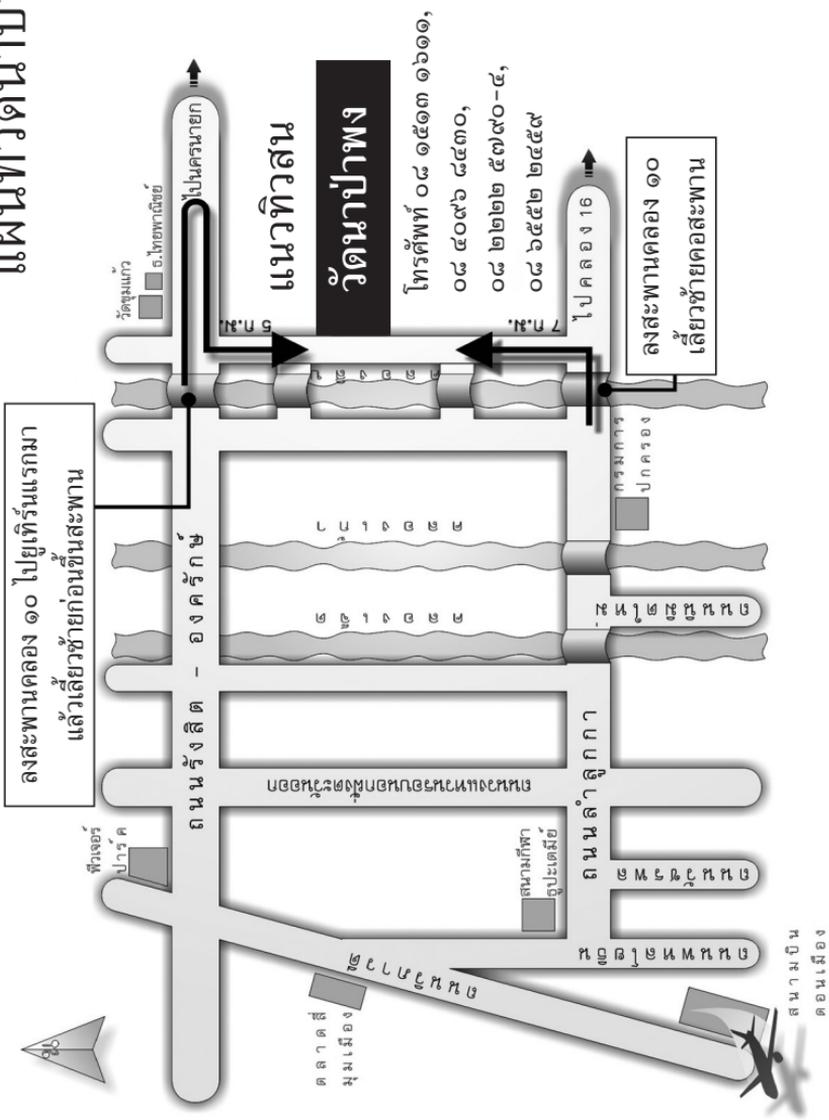
พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ

พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง

ร่วมสนับสนุนการจัดทำโดย

คณะงานธัมมะ วัดนาป่าพง (กลุ่มอาสาสมัครพุทธวจน-หมวดธรรม),
คณะศิษย์วัดนาป่าพง, มูลนิธิพุทธวจน,
พุทธวจนสถาบันภาคกลาง, พุทธวจนสถาบันภาคเหนือ,
พุทธวจนสถาบันภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, พุทธวจนสถาบันภาคตะวันออก,
พุทธวจนสถาบันภาคใต้, พุทธวจนสถาบันภาคตะวันตก,
กลุ่มศิษย์ตลาดต, กลุ่มสมณะศากยะปุตติยะ,
กลุ่มชนม่วนธรรม, กลุ่มละนันทิ,
กลุ่มพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินบริษัทการบินไทย,
กลุ่มมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่,
ชมรมพุทธวจนอุดรธานี,
บจก. สยามคูโบต้า คอร์ปอเรชั่น, บจก. สยามรักซ์,
บจก. เซเว่นสตีปส์, บจก. ห้างพระจันทร์โอสด,
สถานกายภาพบำบัด คิตติคลินิก,
บจก. ดีเทลส์ โปรดักส์

แผนที่วัดนาป่าพง

๑๐ พระสูตรของความสำเร็จ
ที่ชาวพุทธต้องศึกษา
แต่คำสอนจากพระพุทธเจ้า
เท่านั้น

ผ่านมา ๒,๕๐๐ กว่าปี

คำสอนทางพระพุทธศาสนาเกิดความหลากหลายมากขึ้น
มีสำนักต่างๆ มากมาย ซึ่งแต่ละหมู่คณะก็มีความเห็นของตน
หามาตรฐานไม่ได้ แม้จะกล่าวในเรื่องเดียวกัน
ทั้งนี้ไม่ใช่เพราะคำสอนของพระพุทธเจ้าไม่สมบูรณ์
แล้วเราควรเชื่อและปฏิบัติตามใคร?

ลองพิจารณาหาคำตอบง่ายๆ ได้จาก ๑๐ พระสูตร
ซึ่งพระตถาคตทรงเตือนเอาไว้

แล้วตรัสบอกวิธีป้องกันและแก้ไขเหตุเสื่อมแห่งธรรมเหล่านี้.

ขอเชิญมาตอบตัวเองกันเถาะว่า ถึงเวลาแล้วหรือยัง?

ที่พุทธบริษัทจะมีมาตรฐานเพียงหนึ่งเดียว คือ “พุทธวจน” ธรรมวินัย
จากองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ปฏิบัติและรู้ตามได้เฉพาะตน ดังนี้.

๑. พระองค์ทรงสามารถกำหนดศมาธิ เมื่อจะพูด ทุกถ้อยคำจึงไม่ผิดพลาด

-บาลี ม. ม. ๑๒/๕๕๘/๕๓๐.

อัคริเวสนะ! เรานั้นหรือ จำเดิมแต่เริ่มแสดง กระทั่งคำสุดท้ายแห่ง
การกล่าวเรื่องนั้นๆ ย่อมตั้งไว้ซึ่งจิตในสมาธิในมิตอันเป็นภายในโดยแท้
ให้จิตดำรงอยู่ ให้จิตตั้งมั่นอยู่ กระทำให้มีจิตเป็นเอก ดังเช่นที่คนทั้งหลาย
เคยได้ยินว่าเรากระทำอยู่เป็นประจำ ดังนี้.

๒. แต่ละคำพูดเป็นอภาลิโก คือ ถูกต้องตรงจริงไม่จำกัดกาลเวลา

-บาลี ม. ม. ๑๒/๔๘๕/๔๕๑.

ภิกษุทั้งหลาย! พวกเธอทั้งหลายเป็นผู้ที่เรานำไปแล้วด้วยธรรมนี้ อันเป็นธรรมที่บุคคลจะพึงเห็นได้ด้วยตนเอง (สนทสิฏฺฐิโก) เป็นธรรมให้ผลไม่จำกัดกาล (อภาลิโก) เป็นธรรมที่ควรเรียกกันมาตุ (เอทธิปสฺสึโก) ควรน้อมเข้ามาใส่ตัว (โอปนยิโก) อันวิญญูชนจะพึงรู้ได้เฉพาะตน (ปัจจุตฺต เวทิตพฺโพ วิญญูติ).

๓. คำพูดที่พูดมาทั้งหมดนับแต่วันตรัสรู้ขึ้น สอดรับไม่ขัดแย้งกัน

-บาลี อิติวุ. ชุ. ๒๕/๓๒๑/๒๙๓.

ภิกษุทั้งหลาย! นับตั้งแต่ราตรี ที่ตถาคตได้ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ จนกระทั่งถึงราตรีที่ตถาคตปรินิพพานด้วยอนุปาทีเสสนิพพานธาตุ ตลอดเวลาระหว่างนั้น ตถาคตได้กล่าวสอน พรา้สอน แสดงออก ซึ่งถ้อยคำใด ถ้อยคำเหล่านั้นทั้งหมด ย่อมเข้ากันได้โดยประการเดียวทั้งสิ้น ไม่แย้งกันเป็นประการอื่นเลย.

๔. ทรงบอกเหตุแห่งความอันตรายของคำสอนเปรียบด้วยกลองศึก

-บาลี นิทาน. ส. ๑๖/๓๑๑/๖๗๒-๓.

ภิกษุทั้งหลาย! เรื่องนี้เคยมีมาแล้ว กลองศึกของกษัตริย์พวกทสราหะ เรียกว่า อานกะ มีอยู่ เมื่อกลองอานกะนี้ มีแผลแตกหรือลี พวกกษัตริย์ทสราหะได้หาเนื้อไม้อื่นทำเป็นลิ้ม เสริมลงในรอยแตกของกลองนั้น (ทุกครราวไป). ภิกษุทั้งหลาย! เมื่อเชื่อมปะเข้าหลายครั้งหลายคราวเช่นนั้น นานเข้าก็ถึงสมัยหนึ่ง ซึ่งเนื้อไม้เดิมของตัวกลองหมดสิ้นไป เหลืออยู่แต่เนื้อไม้ที่ทำเสริมเข้าใหม่เท่านั้น.

ภิกษุทั้งหลาย! ฉันทใดก็ฉันทนั้น ในกาลยัตถายาฝ่ายอนาคต จักมีภิกษุทั้งหลาย สุตตันตะเหล่าใด ที่เป็นคำของตถาคต เป็นข้อความลึก มีความหมายซึ่งเป็นชั้นโลกุตตระ ว่าเฉพาะด้วยเรื่องสัจจัญญา เมื่อมีผู้นำสุตตันตะเหล่านั้น

มากล่าวอยู่ เธอจักไม่ฟังด้วยดี จักไม่เงี้ยวหูฟัง จักไม่ตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และจักไม่สำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน ส่วนสุดตันตะเหล่าใดที่นักกวีแต่งขึ้นใหม่ เป็นคำร้อยกรองประเภทกาพย์กลอน มีอักษรสละสลวย มีพยัญชนะอันวิจิตร เป็นเรื่องนอกแนว เป็นคำกล่าวของสาวก เมื่อมีผู้นำสุดตันตะที่นักกวีแต่งขึ้นใหม่เหล่านั้นมากล่าวอยู่ เธอจักฟังด้วยดี จักเงี้ยวหูฟัง จักตั้งจิต เพื่อจะรู้ทั่วถึง และจักสำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียนไป.

ภิกษุทั้งหลาย! ความอันตรายของสุดตันตะเหล่านั้น ที่เป็นคำของตถาคต เป็นข้อความลึก มีความหมายซึ่ง เป็นชั้นโลกุตตระ ว่าเฉพาะด้วยเรื่องสุญญตา จักมิได้ด้วยอาการอย่างนี้ แล.

๕. ทรงกำชับให้ศึกษาปฏิบัติเฉพาะจากคำของพระองค์เท่านั้น อย่าฟังคนอื่น

-บาลี ทฎ. อ. ๒๐/๘๑-๙๒/๒๕๒.

ภิกษุทั้งหลาย! พวกภิกษุบริษัทในภรณ์นี้ สุดตันตะเหล่าใด ที่กวีแต่งขึ้นใหม่ เป็นคำร้อยกรองประเภทกาพย์กลอน มีอักษรสละสลวย มีพยัญชนะอันวิจิตร เป็นเรื่องนอกแนว เป็นคำกล่าวของสาวก เมื่อมีผู้นำสุดตันตะเหล่านั้นมากล่าวอยู่ เธอจักไม่ฟังด้วยดี ไม่เงี้ยวหูฟัง ไม่ตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และจักไม่สำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน.

ภิกษุทั้งหลาย! ส่วนสุดตันตะเหล่าใด ที่เป็นคำของตถาคต เป็นข้อความลึก มีความหมายซึ่ง เป็นชั้นโลกุตตระ ว่าเฉพาะด้วยเรื่องสุญญตา เมื่อมีผู้นำสุดตันตะเหล่านั้นมากล่าวอยู่ เธอย่อมฟังด้วยดี ย่อมเงี้ยวหูฟัง ย่อมตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และย่อมสำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน จึงพากันเล่าเรียน ได้ตาม ทวนถามแก่กันและกันอยู่ว่า “ข้อนี้เป็นอย่างไร มีความหมายก็เช่น” ดังนี้ ด้วยการทำดังนี้ เธอย่อมเปิดธรรมที่ถูกปิดไว้ได้ ธรรมที่ยังไม่ปรากฏ เธอก็ทำให้ปรากฏได้ ความสงสัยในธรรมหลายประการ ที่น่าสงสัย เธอก็บรรเทาหลงได้.

ภิกษุทั้งหลาย! บริษัทชื่อ อุกกาจิตวินีตา ปริสา โน ปฏิปุจฉาวินีตา เป็นอย่างไรเล่า?

ภิกษุทั้งหลาย! ในกรณีนี้คือ ภิกษุทั้งหลายในบริษัทใด เมื่อสุดตันตะทั้งหลาย อันเป็นตถาคตภายิต (ตถาคตภายิตา) อันลิกซิ่ง (คัมภีรา) มีอรรธอันลิกซิ่ง (คัมภีรตถตา) เป็นโลกุตตระ (โลกุตตรา) ประกอบด้วยเรื่องสุญญาตา (สุญญาตปฏิสยุตตา) อันบุคคลนำมากล่าวอยู่ ก็ไม่ฟังด้วยดี ไม่เจียหูฟัง ไม่เข้าไปตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และไม่สำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน.

ส่วนสุดตันตะเหล่าใด ที่กวีแต่งขึ้นใหม่ เป็นคำร้อยกรองประเภทกาพย์กลอน มีอักษรสละสลวย มีพยัญชนะอันวิจิตร เป็นเรื่องนอกแนว เป็นคำกล่าวของสาวก เมื่อมีผู้นำสุดตันตะเหล่านี้มากล่าวอยู่

พวกเธอย่อมฟังด้วยดี เจียหูฟัง ตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และสำคัญไปว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน พวกเธอล่าเรียนธรรมอันกวีแต่งใหม่นั้นแล้ว ก็ไม่สอบถามซึ่งกันและกัน ไม่ทำให้เปิดเผยแจ่มแจ้งออกมาว่า ข้อนี้พยัญชนะเป็นอย่างไร อรรถเป็นอย่างไร ดังนี้ เธอเหล่านั้น เปิดเผยสิ่งที่ยังไม่เปิดเผยไม่ได้ ไม่หยางของที่คว่าอยู่ให้หยางขึ้นได้ ไม่บรรเทาความสงสัยในธรรมทั้งหลายอันเป็นที่ตั้งแห่งความสงสัยมีอย่างต่างๆ ได้. ภิกษุทั้งหลาย! นี้เราเรียกว่า อุกกาจิตวินีตา ปริสา โน ปฏิปุจฉาวินีตา.

ภิกษุทั้งหลาย! บริษัทชื่อ ปฏิปุจฉาวินีตา ปริสา โน อุกกาจิตวินีตา เป็นอย่างไรเล่า?

ภิกษุทั้งหลาย! ในกรณีนี้คือ ภิกษุทั้งหลายในบริษัทใด เมื่อสุดตันตะทั้งหลาย ที่กวีแต่งขึ้นใหม่ เป็นคำร้อยกรองประเภทกาพย์กลอน มีอักษรสละสลวย มีพยัญชนะอันวิจิตร เป็นเรื่องนอกแนว เป็นคำกล่าวของสาวก อันบุคคลนำมากล่าวอยู่ ก็ไม่ฟังด้วยดี ไม่เจียหูฟัง ไม่เข้าไปตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และไม่สำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน ส่วน สุดตันตะเหล่าใด อันเป็นตถาคตภายิต อันลิกซิ่ง มีอรรธอันลิกซิ่ง เป็นโลกุตตระ ประกอบด้วยเรื่องสุญญาตา เมื่อมีผู้นำสุดตันตะเหล่านี้ มากล่าวอยู่ พวก

เธอย่อมฟังด้วยดี ย่อมเจียหุฟัง ย่อมเข้าไปตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และย่อมสำคัญว่าเป็นสิ่งที่ควรศึกษาเล่าเรียน พวกเธอเล่าเรียนธรรมที่เป็นตถาคตภาษิตนั้นแล้ว ก็สอบถามซึ่งกันและกัน ทำให้เปิดเผยแจ่มแจ้งออกมาว่า ข้อนี้พยัญชนะเป็นอย่างไร อรรถจะเป็นอย่างไร ดังนี้ เธอเหล่านั้นเปิดเผยสิ่งที่ยังไม่เปิดเผยได้ หมายของที่คว่าอยู่ให้หมายขึ้นได้ บรรเทาความสงสัยในธรรมทั้งหลายอันเป็นที่ตั้งแห่งความสงสัยมีอย่างต่างๆ ได้. ภิคุทั้งหลาย! นี้เราเรียกว่า ปฏิปุจฉาวินิตา ปรีสา โน อุกกาจิตวินิตา.

ภิคุทั้งหลาย! เหล่านี้แลบริษัท ๒ จำพวกนั้น. ภิคุทั้งหลาย! บริษัทที่เกิดในบรรดาบริษัททั้งสองพวกนั้น คือ บริษัทปฏิปุจฉาวินิตา ปรีสา โน อุกกาจิตวินิตา (บริษัทที่อาศัยการสอบสวนทบทวนกันเอาเองเป็นเครื่องนำไป ไม่อาศัยความเชื่อจากบุคคลภายนอกเป็นเครื่องนำไป) แล.

๖. ทรงห้ามบัญญัติเพิ่มหรือตัดทอนสิ่งที่บัญญัติไว้

-บาลี มท. ที. ๑๐/๔๐/๗๐.

ภิคุทั้งหลาย! ภิคุทั้งหลาย จักไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่เคยบัญญัติ จักไม่เพิกถอนสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว จักสมทานศึกษาในสิกขาบทที่บัญญัติไว้แล้วอย่างเคร่งครัด อยู่เพียงใด ความเจริญก็เป็นสิ่งที่ภิคุทั้งหลายหวังได้ ไม่มีความเสื่อมเลย อยู่เพียงนั้น.

๗. สำนึกเสมอว่าตนเองเป็นเพียงผู้เดินตามพระองค์เท่านั้น ถึงแม้จะเป็นอรหันต์ผู้เลิศทางปัญญาก็ตาม

-บาลี ขนธ. สී. ๑๗/๘๒/๑๒๖.

ภิคุทั้งหลาย! ตถาคตผู้อรหันตสัมมาสัมพุทธะ ได้ทำมรรคที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น ได้ทำมรรคที่ยังไม่มีใครรู้ให้มีคนรู้ ได้ทำมรรคที่ยังไม่มีใครกล่าวให้เป็นมรรคที่กล่าวกันแล้ว ตถาคตเป็นผู้รู้มรรค (มคคณฺณ) เป็นผู้รู้แจ้งมรรค (มคควิฑู) เป็นผู้ฉลาดในมรรค (มคคโถวิโท). ภิคุทั้งหลาย! ส่วนสาวกทั้งหลายในกาลนี้ เป็นผู้เดินตามมรรค (มคคานุคฺคา) เป็นผู้ตามมาในภายหลัง.

ภิกษุทั้งหลาย! นี้แล เป็นความผิดแผกแตกต่างกัน เป็นความมุ่งหมายที่แตกต่างกัน เป็นเครื่องกระทำให้แตกต่างกัน ระหว่างตลาคตผู้อรหันต-สัมมาสัมพุทธะ กับภิกษุผู้บัญญัติวิมุตติ.

๘. ตรัสไว้ว่าให้ทรงจำบทพยัญชนะและคำอธิบายอย่างถูกต้อง พร้อมขยันถ่ายถอดบอกสอนกันต่อไป

-บาลี จตุกก. อี. ๒๑/๑๔๗/๑๖๐.

ภิกษุทั้งหลาย! พวกภิกษุในธรรมวินัยนี้ เล่าเรียนสูตรอันถือกันมาถูก ด้วยบทพยัญชนะที่ใช้กันถูก ความหมายแห่งบทพยัญชนะที่ใช้กันก็ถูก ย่อมมีนัยอันถูกต้องเช่นนั้น. ภิกษุทั้งหลาย! นี้เป็น มูลกรณิที่หนึ่ง ซึ่งทำให้พระสังฆกรรมตั้งอยู่ได้ไม่เลอะเลือนจนเสื่อมสูญไป...

ภิกษุทั้งหลาย! พวกภิกษุเหล่าใด เป็นพหูสูต คล่องแคล่ว ในหลักพระพุทธรวจน ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมาติกา (แม่บท) พวกภิกษุเหล่านั้นเอาใจใส่ บอกสอน เนื้อความแห่งสูตรทั้งหลายแก่คนอื่นๆ เมื่อท่านเหล่านั้นล่วงลับไป สูตรทั้งหลาย ก็ไม่ขาดผู้เป็นมูลราก (อาจารย์) มีที่อาศัยสืบกันไป. ภิกษุทั้งหลาย! นี้เป็น มูลกรณิที่สาม ซึ่งทำให้พระสังฆกรรมตั้งอยู่ได้ไม่เลอะเลือนจนเสื่อมสูญไป...

*** ในที่นี้ยกมา ๒ นัย จาก ๔ นัย ของมูลเหตุสี่ประการ ที่ทำให้พระสังฆกรรมตั้งอยู่ได้ไม่เลอะเลือนจนเสื่อมสูญไป

๙. ทรงบอกวิธีแก้ไขความผิดเพี้ยนในคำสอน

-บาลี มท. ที. ๑๐/๑๔๕/๑๑๓-๖.

๑. (หากมี) ภิกษุในธรรมวินัยนี้กล่าวอย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ! ข้าพเจ้าได้สดับรับมาเฉพาะพระพักตร์พระผู้มีพระภาคว่า “นี้เป็นธรรม นี้เป็นวินัย นี้เป็นคำสอนของพระศาสดา”...

๒. (หากมี) ภิกษุในธรรมวินัยนี้กล่าวอย่างนี้ว่า ในอาวาสชื่อโน้นมีสงฆ์อยู่พร้อมด้วยพระเถระ พร้อมด้วยปาโมกข์ ข้าพเจ้าได้สดับมาเฉพาะหน้าสงฆ์นั้นว่า “นี้เป็นธรรม นี้เป็นวินัย นี้เป็นคำสอนของพระศาสดา”...

๓. (หากมี) ภิกษุในธรรมวินัยนี้กล่าวอย่างนี้ว่า ในอवासชื่อโน้นมี ภิกษุผู้เป็นเถระอยู่จำนวนมาก เป็นพหูสูต เรียนคัมภีร์ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมาติกา ข้าพเจ้าได้สดับมาเฉพาะหน้าพระเถระเหล่านั้นว่า “นี่เป็นธรรม นี่เป็นวินัย นี่เป็นคำสอนของพระศาสดา”...

๔. (หากมี) ภิกษุในธรรมวินัยนี้กล่าวอย่างนี้ว่า ในอवासชื่อโน้นมี ภิกษุผู้เป็นเถระอยู่รูปหนึ่ง เป็นพหูสูต เรียนคัมภีร์ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมาติกา ข้าพเจ้าได้สดับมาเฉพาะหน้าพระเถระรูปนั้นว่า “นี่เป็นธรรม นี่เป็นวินัย นี่เป็นคำสอนของพระศาสดา”...

เธอทั้งหลายยังไม่ฟังซึ่งขม ยังไม่ฟังคัดค้านคำกล่าวของผู้้น ฟังเรียน บทและพยัญชนะเหล่านั้นให้ดี แล้วฟังสอบสวนลงในพระสูตร เทียบเคียง ดูในวินัย

ถ้าบทและพยัญชนะเหล่านั้น สอบลงในสูตรก็ไม่ได้ เทียบเข้าใน วินัยก็ไม่ได้ ฟังลงสันนิษฐานว่า “นี่มิใช่พระดำรัสของพระผู้มีพระภาค พระองค์นั้นแน่นอน และภิกษุนี้รับมาผิด” เธอทั้งหลาย ฟังหึ่งคำนั้นเสีย

ถ้าบทและพยัญชนะเหล่านั้น สอบลงในสูตรก็ได้ เทียบเข้าในวินัย ก็ได้ ฟังลงสันนิษฐานว่า “นี่เป็นพระดำรัส ของพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นแน่นอน และภิกษุนั้นรับมาด้วยดี” เธอทั้งหลาย ฟังจำมทาบทเทศ... นี้ไว้.

๑๐. ทรงตรัสแก่พระอานนท์

ให้ใช้ธรรมวินัยที่ตรัสไว้เป็นศาสดาแทนต่อไป

-บาลี มท. ที. ๑๐/๑๗๘/๑๔๑.

-บาลี ม. ม. ๑๓/๔๒๗/๔๖๓.

-บาลี มทวาร. ส. ๑๔/๒๑๗/๓๔๐.

อานนท์! ความคิดอาจมีแก่พวกเธออย่างนี้ว่า ‘ธรรมวินัยของ พวกเรามีพระศาสดาล่วงลับไปเสียแล้ว พวกเราไม่มีพระศาสดา’ ดังนี้. อานนท์! พวกเธออย่าคิดอย่างนั้น. อานนท์! ธรรมก็ดี วินัยก็ดี ที่เรา แสดงแล้ว บัญญัติแล้ว แก่พวกเธอทั้งหลาย ธรรมวินัยนั้น จักเป็น ศาสดาของพวกเธอทั้งหลาย โดยกาลล่วงไปแห่งเรา.

อานนท์! ในกาลบัดนี้ก็ดี ในกาลล่วงไปแห่งเราก็คดี ใครก็ตาม จักต้องมีตนเป็นประทีป มีตนเป็นสรณะ ไม่เอาสิ่งอื่นเป็นสรณะ มีธรรมเป็นประทีป มีธรรมเป็นสรณะ ไม่เอาสิ่งอื่นเป็นสรณะ เป็นอยู่. อานนท์! ภิกษุพวกใด เป็นผู้ใคร่ในสีกขา ภิกษุพวกนั้น จักเป็นผู้อยู่ในสถานะอันเลิศที่สุดแล.

อานนท์! ความขาดสูญแห่งกัลยาณวัตรนี้ มีในยุคแห่งบุรุษใด บุรุษนั้นชื่อว่า เป็นบุรุษคนสุดท้ายแห่งบุรุษทั้งหลาย... เราขอกล่าว้ากะเธอว่า... เธอทั้งหลายอย่าเป็นบุรุษคนสุดท้ายของเราเลย.

เธอทั้งหลายอย่าเป็น
บุรุษคนสุดท้าย
ของเราเลย

-บาลี ม. ๑๗/๔๒๗/๔๖๓.

๑) หลักฐานสมัย **พุทธกาล**

การใช้ **พุทธวจน** ที่มีความหมายถึงคำสอนของ พระพุทธเจ้า มีมาตั้งแต่ใน**สมัยพุทธกาล** ดังปรากฏหลักฐาน ใน**พระวินัยปิฎก** ว่า**พระศาสดาให้เรียนพุทธวจน** (ภาพที่ ๑.๑ และภาพที่ ๑.๒)

ภิกษุ อามันเตลี “น ภิกษเว **พุทธวจน** ฉันทโส อโรเปตัพพัง; โย อโรเปยฺย, อวัตตตี ทุกกภูตัสส. ชนฺชานามิ ภิกษเว สกาย นิรุตฺติยา **พุทธวจน** ปริยาปุณฺณินฺตติ.

ภาพที่ ๑.๑

คำอธิบายภาพ: ข้อความส่วนหนึ่งจากพระไตรปิฎก ฉบับ ร.ศ. ๑๑๒ (จปร.อักษรสยาม) หน้า ๖๔ ซึ่งพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง พ.ศ. ๒๕๒๕ เล่มที่ ๗ พระวินัยปิฎก จุลวรรค ภาค ๒ หน้า ๔๕ ได้แปลเป็นภาษาไทยไว้ดังนี้

[๑๘๐] ... **ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงยกพุทธวจนะขึ้นโดยภาษา สันสกฤต รูปโดยกั้น ต้องอาบัติทุกกฏ. ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ เล่าเรียนพุทธวจนะตามภาษาเดิม.**

ที่มา:

พระไตรปิฎก ฉบับ ร.ศ. ๑๑๒ (พ.ศ. ๒๔๓๖) พระวินัยปิฎก จุลลวิคฺค เล่ม ๒ หน้า ๖๔

พุทธวณะให้เสียเพราะสำเนียงของคน ๆ
 ขอพวกภิกษุยกพระพุทธวณะขึ้นตามฉันทะ
 เทเถก. พระองค์ทวิสติเตียนแล้ว จึงทรง
 บัญญัติไว้ว่า น ภิกขเว ฉนฺทโส พุทฺธ-
 วณฺ์ อาโรเปตพุพฺ. โย อาโรเปยฺย
 อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนฺุชานามิ ภิกขเว
 สกย นฺิรุตฺตียา พุทฺธวณฺ์ ปรียาปฺลิตฺตุ
 แปลความว่า ภิกษุทั้งหลาย ท่านทั้งหลาย
 ไม่พึงยกพุทธวณะขึ้นตามฉันทะ. ภิกษุ
 ไถยกชนฺ์ ท้องทุกฺกฏ. เราอนุญาตให้
 เรือนพุทธวณะตามสำเนียงของคน ๆ.
 เรื่องนี้ควรอยู่ใน ขุททกขันธ์ก จุลวรรค
 เล่ม ๗ หน้า ๗๐ [ข้อ ๑๕๐].
 (นิต. ๑๐).

ภาพที่ ๑.๒

คำอธิบายภาพ:

คำแปลเป็นภาษาไทย
 ของภาพที่ ๑.๑ จาก
 หนังสือ สารานุกรม
 พระพุทธศาสนา
 ประมวลจาก
 พระนิพนธ์ สมเด็จพระ
 มหาสมณเจ้า
 กรมพระยาวชิรญาณ-
 วโรรส

ที่มา:

หนังสือ สารานุกรมพระพุทธศาสนา ประมวลจากพระนิพนธ์
 สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส หน้า ๖๕๖

๒) หลักฐานสมัย รัชกาลที่ ๑

พุทธวจนะ มีปรากฏในหนังสือพงษาวดาร
กรุงศรีอยุธยา ภาษามคธ แล คำแปล ซึ่งแต่งเป็นภาษามคธ
เพื่อเฉลิมพระเกียรติเมื่อสังคายนาในรัชกาลที่ ๑ เป็นหนังสือ
๗ ผูก ต้นฉบับมีอยู่ในวัดพระแก้ว กรุงพนมเปญ ประเทศ
กัมพูชา แปลเป็นภาษาไทยโดยพระยาพจนสุนทร คำนำของ
หนังสือเล่มนี้ เป็นพระนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (ภาพที่ ๒.๑ และภาพที่ ๒.๒)

อันมาก ในกาลปางก่อน
ครั้นกาลล่วงไป ๆ ในภายหลัง
พิรุณก็ผิดเพี้ยนสืบลงนิตไป
โทษ และพระพุทฺทวจนนั้น
และกำลังบัญญัติอันเป็นคัม
และบทพจนัญชนะให้ถูกต้องวัน
พิรุณไป

พระพุทฺทวจนนั้นก็ยังมิบริบูรณ์
พระพุทฺทวจนนั้นก็เสื่อมวิปลาส
มีความสับสนอสนธิจากลไปก้วย
จนทั้งหลายที่มีกำลังความเพียร
เล่าเรียนแล้ว ไม่พิจารณาอักษร
เหตุก็งั้นพระพุทฺทวจนจึงเสื่อม

ภาพที่ ๒.๑

คำอธิบายภาพ: ข้อความส่วนหนึ่งจากหนังสือ พงษาวดาร
กรุงศรีอยุธยา ภาษามคธ แล คำแปล หน้า ๑

๓ อธิบายพระพุทธรูปพระนันทบุรี
ทั้ง ๕

- ๑ ประเทศของพระเจ้าแผ่นดินไทยคือสยาม
- ๒ มณฑลประเทศของพระเจ้าแผ่นดินมณฑลราช
- ๓ ประเทศเขมรราชคือกัมพูชา
- ๔ ประเทศรามัญราชคือหงสาวดี
- ๕ ประเทศพม่าคืออังวะสุกาม

ในประเทศอันนั้นเชื่อมสัญญาไป บรรดาชนทั้งหลายเหล่านั้น
นรชนที่ไม่รู้จักในพระพุทธรูปศาสนาก็มีมากขึ้น

ภาพที่ ๒.๒

คำอธิบายภาพ: ข้อความส่วนหนึ่ง
จากหนังสือ พงษาวดารกรุงศรีอยุธยา ภาษามคร
แล คำแปล หน้า ๒

ที่มา:

หนังสือ พงษาวดารกรุงศรีอยุธยา ภาษามคร แล คำแปล

• ลำดับการสืบทอดพุทธวจน

พุทธกาล

รัชกาลที่ ๑

รัชกาลที่ ๔

รัชกาลที่ ๕

รัชกาลที่ ๗

รัชกาลที่ ๙

๓) หลักฐานสมัย รัชกาลที่ ๔

พุทธวจน มีปรากฏในหนังสือ พระคาถาสรรเสริญ พระธรรมวินัย พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๔ (ภาพที่ ๓.๑) และปรากฏในหนังสือ ประชุมพระราชนิพนธ์ภาษาบาลี ในรัชกาลที่ ๔ ภาค ๒ (ภาพที่ ๓.๒ และภาพที่ ๓.๓)

นเมยฺหิ เต ยทิจฺฉาย
ธมฺมํ พาลา อเปสฺสา
พุทฺธนามา ปเทสฺเน
สมพุทฺธวจนํ อิติ

หนังสือ ๑๕ เล่มของ
สมเด็จพระสังฆราช
พุทธศตวรรษ ๒๓๗
พุทธศักราช ๒๓๗

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณมุนีพริ้งกระวี
สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณมุนีพริ้งกระวี
สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณมุนีพริ้งกระวี
สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณมุนีพริ้งกระวี

สมเด็จพระสังฆราช
กรมหลวงชินวราลงกรณมุนีพริ้งกระวี

ภาพที่ ๓.๑

คนพาลพวกอามีเขาหาท เหลา
นั้นไซคนรักศีล ไม่เป็นคนมีศีล
เป็นที่รัก ก็จะไม่ฟังนอมธรรมไป
ตามปรารถนา ผันผายเยื้องย่าย
ธรรมไปตามปรารถนา เอาพระ
นามพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็น
บรมศาสดาของเรา ว่านี่คำ
พระพุทธเจ้า นัพุทธวจน คัจฉินิ

แมถอยคำของตมมีโทษอยู่ ไม่
ควรเชื่อไม่ว่าเชื่อ ก็จะไม่
เจรจาตกลงว่าไหนที่ขลาด ๆ
กลัวบาป เชื่อถือเอาว่าเป็น
ธรรมเป็นวินัย เป็นสัตตคุณสนา
เป็นพุทธวจน คำสั่งสอน ของ
พระพุทธเจ้า คำพระพุทธเจ้า
ตรัสเทศนาคัจฉินิ ๆ

ที่มา:

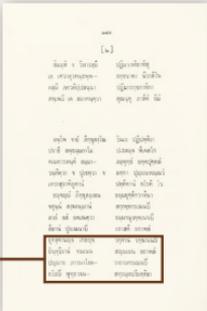
หนังสือ พระคาถาสรรเสริญพระธรรมวินัย พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๔ ทรงแปลเป็นภาษาไทยโดย สมเด็จพระสังฆราช วัดราชประดิษฐ หน้า ๒๕

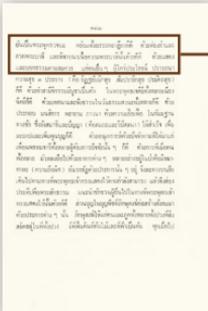
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๔

๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

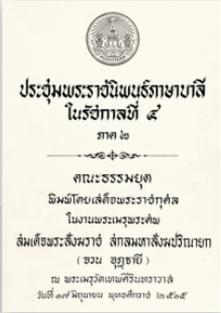
อันเป็นพระ**พุทธวาทะ** พร้อมทั้งอรรถกถาฎีกากถิต ด้วยท่องจำและ
 สวดพระบาลี และพิจารณาเนื้อความพระบาลินั้นด้วยกถิต ด้วยแสดง
 และบอกธรรมตามสมควร แก่คนอื่น ๆ ผู้ใคร่ประโยชน์ ประารถนา

ภาพที่ ๓.๒

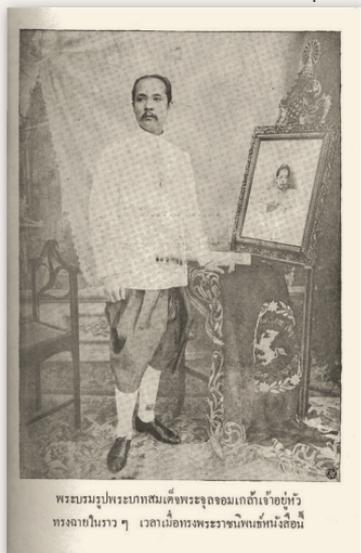
ภาพที่ ๓.๓

ที่มา :
 หนังสือ ประชุมพระราชนิพนธ์ภาษาบาลี ในรัชกาลที่ ๔ ภาค ๒
 หน้า ๑๔๐ และหน้า ๑๔๓

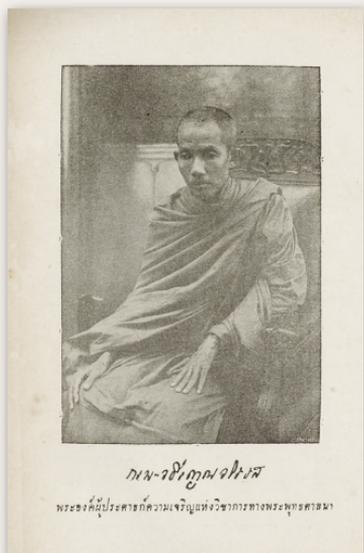
๔) หลักฐานสมัย รัชกาลที่ ๕

พุทธวจน มีปรากฏในหนังสือ พระราชวิจารณ์ เทียบ
ลัทธิพระพุทธศาสนาหินยานกับมหายาน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ (ภาพที่ ๔.๑),
ปรากฏในหนังสือ พระราชหัตถเลขา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีไปมา กับ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (ภาพที่ ๔.๒
และภาพที่ ๔.๓) และปรากฏในหนังสือ พระราชดำรัส
ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ตั้งแต่
พ.ศ. ๒๔๑๗ ถึง พ.ศ. ๒๔๕๓) จัดทำโดย มุลินีริศมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา (ภาพที่ ๔.๔)

พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงฉายในราว ๆ เวลาเมื่อทรงพระราชทานหนังสือนี้

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๕

ภพ-ชิโรพจนวิเศษ

พระองค์มีพระศรัทธาและความเจริญแห่งวิชาทางพระพุทธศาสนา

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า
กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

จะเป็นก่อนตั้งคายนาที่ ๓ ฤๅตั้งคายนาที่ ๓ แล้วจำไม่ถนัด พวก
 มหายานไปพบคัมภีร์**พุทธวจน** เขียนบวรจุไว้ในถ้ำ ได้ธรรมอันดีดั่งกับ
 ซึ่งพระเถระเจ้าแต่ก่อนได้ ฟังจากพระพุทธเจ้าแล้วจารึกไว้เป็นหลักฐาน จึง
 นำมาตั้งสัจจน แต่ในฝ่ายมหายานก็รุ่งเรืองขึ้น ฝ่ายหินยานซึ่งตั้งสัจจน
 กันแต่ครั้งยวจากตามรู้เสื่อมทรามลงไปทุกที ไม่เหมือนพระเถระเจ้าซึ่งเป็น
 อรหันต์ ยังคงมีอยู่แต่ก่อนนั้น

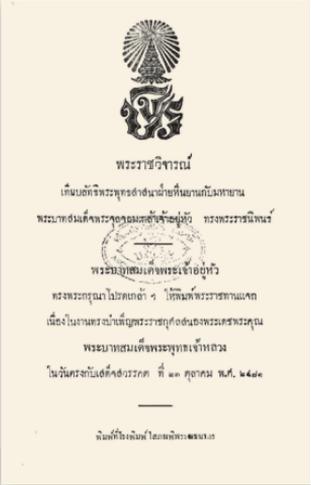
ข้อซึ่งต่างกันระหว่างหินยานและมหายานนั้น เขายอมรับว่าเป็น
พุทธวจนด้วยทั้ง ๒ ฝ่าย แต่แบ่งเป็น ๒ กาล คือตั้งแต่พระพุทธเจ้า
 ได้ตรัสรู้แล้ว ได้ตั้งสัจจนไว้ในยถัตถ์ โดยพระวินัยและพระสูตรเป็นพื้น
 จนตกมาถึงเมื่อขึ้นไม่โปรดพระพุทธรูปมาตามดาวดั่งตั้งแล้ว ได้ตั้งสัจจน

๔๑
 ๔๒
 ๔๓
 ๔๔
 ๔๕
 ๔๖
 ๔๗
 ๔๘
 ๔๙
 ๕๐
 ๕๑
 ๕๒
 ๕๓
 ๕๔
 ๕๕
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐
 ๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐

จะนับถือตั้งคายนาที่ ๓ ฤๅตั้งคายนาที่ ๓ แล้วจำไม่ถนัด พวก
 มหายานไปพบคัมภีร์**พุทธวจน** เขียนบวรจุไว้ในถ้ำ ได้ธรรมอันดีดั่งกับ
 ซึ่งพระเถระเจ้าแต่ก่อนได้ ฟังจากพระพุทธเจ้าแล้วจารึกไว้เป็นหลักฐาน จึง
 นำมาตั้งสัจจน แต่ในฝ่ายมหายานก็รุ่งเรืองขึ้น ฝ่ายหินยานซึ่งตั้งสัจจน
 กันแต่ครั้งยวจากตามรู้เสื่อมทรามลงไปทุกที ไม่เหมือนพระเถระเจ้าซึ่งเป็น
 อรหันต์ ยังคงมีอยู่แต่ก่อนนั้น

ข้อซึ่งต่างกันระหว่างหินยานและมหายานนั้น เขายอมรับว่าเป็น
 พุทธวจนด้วยทั้ง ๒ ฝ่าย แต่แบ่งเป็น ๒ กาล คือตั้งแต่พระพุทธเจ้า
 ได้ตรัสรู้แล้ว ได้ตั้งสัจจนไว้ในยถัตถ์ โดยพระวินัยและพระสูตรเป็นพื้น
 จนตกมาถึงเมื่อขึ้นไม่โปรดพระพุทธรูปมาตามดาวดั่งตั้งแล้ว ได้ตั้งสัจจน

จะเป็นอันดีด้วยอภิมหาสมาธิว่า พระสูตร เขาตั้งสมาธิเองว่าให้มัน
 เสด็จสู่ธรรม นาน ๆ ขึ้นทีเดียว พระสูตร ครองกันมาทั้ง

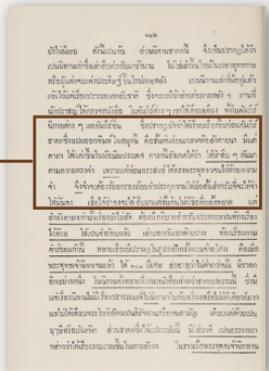

ภาพที่ ๔.๑

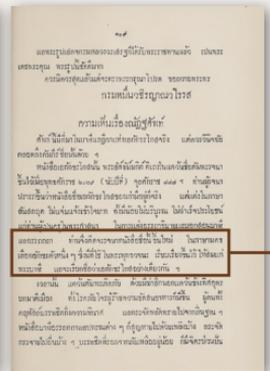
หนังสือ พระราชาวิจารณ์ เทียบลัทธิพระพุทธศาสนาหินยานกับมหายาน
 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ หน้า ๑๔

นิกายต่าง ๆ แตกมีภรณ์ ซึ่งปรากฏชัดว่าได้เรียงเรียงจนก่อนคมภร
 ชาติกซึ่งแปดออกพิมพ์ในสมุณัน คือชนคนก่อนเวลาดคดียตั้งคายนา มีแต่
 คากา ได้แต่งขึ้นในรัชฉิมมประเทศ คากานตั้งเกศได้ว่า ได้นำดับ ๆ กันมา
 ตามความทรงจำ เพราะแต่ก่อนพระสงฆ์ได้ทรงพระพุทธรูปนไว้ด้วยความ
 จำ จึงจำจะต้องร้อยกรองถ้อยคำประคฤความให้ย่อด้นสำหรับที่เจ้ได้จำ
 ให้มันคง เชื่อได้ว่าคงจะได้สืบมาเศษนคนไม่ชอบทพวงพทาด แต่

แถวรรถกถ ทำนจิ่งคิตจะรจนานหนังสือขึ้นชนใหม่ ในภาษามคช
 เตือกอกักรตัวหนึ่ง ๆ ซึ่งมิใช่ ในพระพุทธรูปนะ เรียบเรียงขึ้นไว้ให้ด้มเก
 พระบาท ณะจะเรียกชื่อว่าเอกักร โทศอย่างเดียวกัน ๆ

ภาพที่ ๔.๒

ภาพที่ ๔.๓

ที่มา:

หนังสือ พระราชหัตถเลขา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีไปมากับ
 สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส หน้า ๑๐๒ และ ๑๐๔

ในเวลาเมื่อข้าพเจ้าได้ไปในประเทศทั้งหลาย ก็ได้มีเหตุอันสมควรที่จะจะนำมาแสดงให้พระเถรานุเถร
 ทั้งปวง ผู้ประกอบด้วยความอุสหาช่วยชำระพระไตรปิฎกลงพิมพ์เป็นเล่มสมุดไปแล้วนั้น เบนที่ยินดีว่าเมื่อข้าพเจ้า
 ไปถึงประเทศใด ซึ่งได้รับพระไตรปิฎกฉบับพิมพ์นั้น รักษาไว้ในหอสมุดใหญ่ต่าง ๆ ย่อมมากแล้วสรรเสริญการ
 ซึ่งเราทำได้ แลได้ตั้งสมุดไว้ในที่อันงดงามมั่นคงทั่วทุกแห่ง มีนักปราชญ์ทั้งหลายได้อุสหาเรียนรู้พระพุทธรูปพระ
 มาก กิติศัพท์ความสรรเสริญธรรมของพระพุทธเจ้าย่อมปรากฏฟังไปในประเทศที่ไกลทั้งหลายมากขึ้นโดยลำดับ
 ข้าพเจ้าไม่ยืนยันว่าทั้งหลายที่ถือศาสนาอื่นจะละศาสนาตนกลับมาถือพระพุทธศาสนา ดังชนบางพวกได้กล่าว
 เหมือนจะให้เห็นว่าน่าที่จะเป็นเช่นนั้นได้บ้าง แต่ข้าพเจ้าสามารถที่จะกล่าวได้ว่าเมื่อพระพุทธรูปพระ
 มีผู้ธรรมะที่แท้จริงย่อมสรรเสริญยกย่องว่าพระพุทธศาสนาเป็นคำสั่งสอนอันดีมีธรรมะที่แท้จริง มีศาสนา
 ที่เลวทราม แลบางพวกแสดงความปรารถนาอันดีที่จะได้เห็นคัมภีร์พระอรธกถา ซึ่งเป็นเครื่องอุดหนุน
 ความรู้ให้แจ่มแจ้งขึ้นอีก เพราะฉะนั้นการที่เราทำไม่เป็นการมีคุณแต่ในกรุงสยามประเทศเดียวเท่านั้น ย่อมทำให้
 ผู้ที่ไม่ได้ถือพระพุทธศาสนา ทราบพระพุทธรูปพระพุทธรูปพระพุทธรูปพระพุทธรูปพระพุทธรูปพระพุทธรูปพระพุทธรูป
 ๑๐๐

ภาพที่ ๔.๔

ที่มา:

หนังสือ พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๑๗ ถึง พ.ศ. ๒๔๕๓)
 จัดทำโดย มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ พิมพ์ครั้งที่ ๔ พุทธศักราช ๒๕๕๐ หน้า ๑๐๐

๕) หลักฐานสมัย รัชกาลที่ ๗

พุทธวจนะ มีปรากฏในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๔๔ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๔๗๐ เรื่อง รายงานการสร้างพระไตรปิฎก โดย พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากิติยากรวรลักษณกรมพระจันทบุรินฤนาถ (ภาพที่ ๕)

เล่ม ๔๔ หน้า ๓๕๓๕ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๔ มีนาคม ๒๔๗๐

ถ้าได้จัดตั้งทุนพระไตรปิฎกโดยประการที่กราบบังคมทูล
พระกรุณานี้ ประเทศสยามจักเป็นคลังพระธรรมของโลก
รักษาไว้ซึ่งพระพุทธวจนะสืบกาลหาที่สุดมิได้

ตามที่กราบบังคมทูลพระกรุณามานี้ ถ้าชอบด้วยกระแส
พระราชดำริ ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต
นำรายงานนี้พิมพ์ประกาศในหนังสือราชกิจจานุเบกษา
ควรมิควรสุดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ข้าพระพุทธเจ้า กิติยากร ขอเดชะ

ภาพที่ ๕

ที่มา:

ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๔๔ หน้า ๓๕๓๕ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๔๗๐
เรื่อง รายงานการสร้างพระไตรปิฎก

๖) หลักฐานสมัย รัชกาลที่ ๙

พุทธวจน มีปรากฏในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๘ เรื่อง ประกาศสังคายนา พระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎก (ภาพที่ ๗)

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๖

เล่มที่ ๑๐๒ ตอนที่ ๑๖๑ ราชกิจจานุเบกษา ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๘

โดยนัยที่สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ได้ถวายพระพรมาฉะนี้ จึงทรงพระราชดำริว่า พระพุทธวจนอันเรียกว่า พระไตรปิฎกย่อมเป็นหนังสือที่ประมวลพระธรรมวินัยของสมเด็จพระผู้มิ่งพระภาคเจ้า ซึ่งยังบริบูรณ์และตั้งมั่นอยู่ตราบดี ก็ย่อมเป็นหลักของพุทธบริษัทที่จะปฏิบัติให้เป็นสัมมาปฏิบัติ ถึงความ

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๖

เล่มที่ ๑๐๒ ตอนที่ ๑๖๑ ราชกิจจานุเบกษา ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๘

การที่สมเด็จพระสังฆราชองค์ปัจจุบันได้มีดำริว่า พระไตรปิฎกฉบับที่สมเด็จพระสังฆราชองค์ปัจจุบันได้ทรงชำระขึ้นมานี้ มีข้อความที่ผิดเพี้ยนไปบ้างในบางแห่ง ซึ่งสมควรที่จะแก้ไขให้ถูกต้องตามต้นฉบับเดิม เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์และสาธุชนได้มีศรัทธาและศรัทธาในพระธรรมวินัยของสมเด็จพระผู้มิ่งพระภาคเจ้า ซึ่งยังบริบูรณ์และตั้งมั่นอยู่ตราบดี

การที่สมเด็จพระสังฆราชองค์ปัจจุบันได้มีดำริว่า พระไตรปิฎกฉบับที่สมเด็จพระสังฆราชองค์ปัจจุบันได้ทรงชำระขึ้นมานี้ มีข้อความที่ผิดเพี้ยนไปบ้างในบางแห่ง ซึ่งสมควรที่จะแก้ไขให้ถูกต้องตามต้นฉบับเดิม เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์และสาธุชนได้มีศรัทธาและศรัทธาในพระธรรมวินัยของสมเด็จพระผู้มิ่งพระภาคเจ้า ซึ่งยังบริบูรณ์และตั้งมั่นอยู่ตราบดี

โดยนัยที่สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ได้ถวายพระพรมาฉะนี้ จึงทรงพระราชดำริว่า พระพุทธวจนอันเรียกว่า พระไตรปิฎกย่อมเป็นหนังสือที่ประมวลพระธรรมวินัยของสมเด็จพระผู้มิ่งพระภาคเจ้า ซึ่งยังบริบูรณ์และตั้งมั่นอยู่ตราบดี ก็ย่อมเป็นหลักของพุทธบริษัทที่จะปฏิบัติให้เป็นสัมมาปฏิบัติ ถึงความ

ภาพที่ ๖

ที่มา:

ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ หน้า ๑๖ เล่มที่ ๑๐๒ ตอนที่ ๑๖๑ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๘ เรื่อง ประกาศสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎก

พระไตรปิฎก ฉบับหลวง ภาษาไทย 80 เล่ม พ.ศ. 2500

พระไตรปิฎก ฉบับมหาเถรสมาคม ภาษาไทย 45 เล่ม พ.ศ. 2549

พระไตรปิฎก ฉบับมหาหมกุฏราชวิทยาลัย 91 เล่ม พ.ศ. 2525

พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 45 เล่ม พ.ศ. 2535

งานแปล พระไตรปิฎก ชุดจากพระโอษฐ์ 5 เล่ม โดยพุทธทาสภิกขุ พ.ศ. 2521

1

2

3

4

5

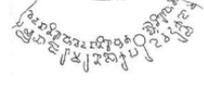
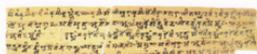
ลำดับการสืบทอดพุทธวจน

เสาหินโอศก (อินเดีย) พ.ศ. 234

จารึกไบลาน (อัฟกานิสถาน) พ.ศ. 1000

ศิลาจารึก (ประเทศไทย) พ.ศ. 1200 - 1400

พ.ศ. 1

พ.ศ. 234

พ.ศ. 500

พ.ศ. 1000

พ.ศ. 1200

พ.ศ. 1400

พ.ศ. 1500

พุทธวจน-หมวดธรรม

พ.ศ. 2553

พ.ศ. 2553

พุทธวจน-ปิฎก 33 เล่ม

4
3
2
1

5

พระไตรปิฎก ฉบับ ร.ศ.๑๑๒ สมัยรัชกาลที่ ๕ พ.ศ. 2436 + พระไตรปิฎก ฉบับสยามรัฐ ภาษาบาลี อักษรสยาม พ.ศ. 2468

คัมภีร์โบราณ อักษรขอม สมัยรัชกาลที่ ๑ พ.ศ. 2331

พุทธวจน APP

E-TIPITAKA+ APP
E-TIPITAKA APP

วิทิวัดนาป่าพง APP

พ.ศ. 2000

พ.ศ. 2331

พ.ศ. 2436

พ.ศ. 2500

พ.ศ. 2553

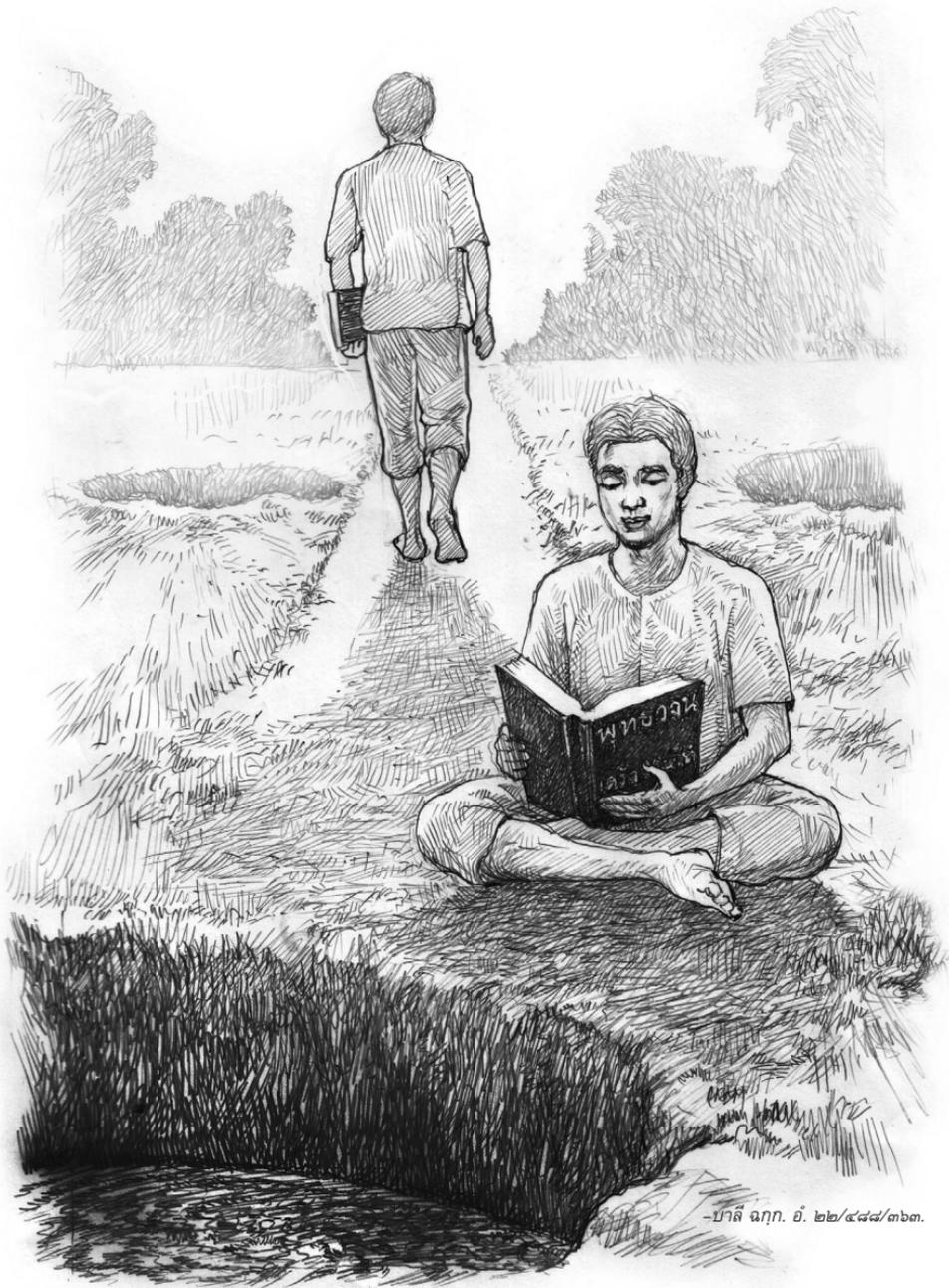
พ.ศ. 3000

ภิกษุทั้งหลาย! รุานะที่ไม่อาจเป็นไปได้ ๖ ประการ เหล่านี้มีอยู่ ๖ ประการเป็นอย่างไร คือ

ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวฐิ ไม่อาจอยู่อย่าง
ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวฐิ ไม่อาจอยู่อย่าง
ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวฐิ ไม่อาจอยู่อย่าง
ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวฐิ ไม่อาจอยู่อย่าง
ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวฐิ
ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวฐิ

ไม่มีความเคารพยำเกรงในพระศาสดา
ไม่มีความเคารพยำเกรงในพระธรรม
ไม่มีความเคารพยำเกรงในพระสงฆ์
ไม่มีความเคารพยำเกรงในสิกขา
ไม่อาจมาสู่อนาคตนียัตถุ
ไม่อาจยังภพที่แปดให้เกิดขึ้น.

ภิกษุทั้งหลาย ! เหล่านี้แล
รุานะที่ไม่อาจเป็นไปได้ ๖ ประการ.

คามณี ! ก็เราย่อมกล่าวคติ ๒ อย่าง
อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ
นรก หรือ กำเนิดเดรัจฉาน
ของบุคคล ผู้มีความเห็นผิด.

-บาลี สทพ. สී. ๑๘/๓๗๗/๕๘๘.

ข้อมูลธรรมะนี้ จัดทำเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาสู่สาธารณชนเป็นธรรมทาน ลิขสิทธิ์ในต้นฉบับนี้ได้รับการสงวนไว้ ในการจะจัดทำหรือเผยแพร่ โปรดใช้ความละเอียดรอบคอบ เพื่อรักษาความถูกต้องของข้อมูล ให้ขออนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรและปรึกษาด้านข้อมูลในการจัดทำเพื่อความสะอาดและประหยัด ติดต่อได้ที่ มูลนิธิพุทธโฆษาจารย์ โทร. ๐๘ ๒๒๒๒ ๕๗๙๐ - ๙๔ คุณศรชา โทร. ๐๘ ๑๕๑๓ ๑๖๑๑ คุณอารีวรรณ โทร. ๐๘ ๕๐๕๘ ๖๘๘๘

ติดตามการเผยแพร่ธรรมคำสอนตามหลักพุทธวจน โดยพระอาจารย์ถึกฤทธิ์ โสตถิผโล ได้ที่
www.watnapp.com | media.watnapahpong.org | www.buddhakos.org
Facebook : [Buddhawajana Real](#) | YouTube : [Buddhawajana Real](#)
Instagram : [Buddhawajana Real](#) | Facebook : [coursesappaya](#)

คลื่น ส.ว.พ. FM 91.0 MHz ทุกวันพระ ช่วงบ่าย

